EDITURA UNIVERS

Shirley Ann Grau știe să istorisească; în timp ce desfășoară povestea Străjerilor Casei ea proiectează ca pe un ecran un trecut eroic și crud, peisaje sălbatice și luxuriante, însuflețește strămoși ambițioși și mîndri, creează o atmosferă de poezie și de pasiune reținută, pe fondul unui climat de violență demențială.

Lei 8,75

123

1970

SHIRLEY ANN GRAU • STRĂJERII CASEI

SHIRLEY ANN GRAU

STRĂJERII CASEI

COLECȚIA MERIDIANE

Coperta: *Cristina Maria Pascu*

Shirley Ann Grau
THE KEEPERS OF THE HOUSE
A FAWCETT CREST BOOK
Fawcett Publications, Inc., Greenwich, Conn.

Shirley Ann Grau

Străjerii casei

Traducere de *Sanda Rogalski*

Editura Univers

București — 1970

În anul 1965 romanul *Străjerii casei* este distins cu premiul Pulitzer, iar Shirley Ann Grau devine peste noapte celebră. Nu era la prima ei carte ; mai publicase pînă atunci o culegere de nuvele, *The Black Prince,* şi două romane : *The Hard Blue Story* şi *The House on Coliseum Street,* primite toate cu destule rezerve de către critici. Iată, însă, că *Străjerii casei* o relevă şi o impune ca pe o scriitoare matură, stăpînind cu siguranţă arta romanului.

Originară din sudul Statelor Unite (s-a născut la New Orleans, unde trăieşte şi acum), acel Sud atît de fecund în scriitori de seamă — dacă n-am aminti decît pe Faulkner, Carson McCullers, Truman Capote — Shirley Ann Grau se singularizează însă în cadrul acestei mari familii literare. Îi aparţine prin cunoaşterea şi înţelegerea specificului acestei regiuni, prin cultul şi predilecţia pentru un anumit fantastic legendar ce-şi au originea în trecutul îndepărtat, prin sentimentul, oarecum primar, al naturii. Există însă, în cartea scrisă de Shirley Ann Grau, o mai acută şi dramatică dezbatere a unor probleme de asemenea specifice Sudului, un mai manifest simţ de responsabilitate pentru actul deliberat ; opţiunea pentru raţiune şi echitate umană este proclamată cu lipsa de echivoc cu care este condamnată violenţa generată de prejudecăţi seculare.

Viziunea scriitoarei asupra vieţii este robustă : evaziunile nu sînt recomandate (Capote sau McCullers se refugiază în copilărie sau în fantastic), existenţa, aşa absurdă cum e, trebuie înfruntată, căci prea mult rîvnita comunicare e imposibilă nu prin condiţia umană în sine, ci prin practicile strîmbe, înrădăcinate de oameni, şi prin prejudecăţile barbare, generatoare de cumplite drame.

Shirley Ann Grau ştie să istorisească ; în timp ce desfăşoară povestea *Străjerilor casei* ea proiectează ca pe un ecran un trecut eroic şi crud, peisaje sălbatice şi luxuriante, însufleţeşte strămoşi ambiţioşi şi mîndri, creează o atmosferă de poezie şi de pasiune reţinută, pe fondul unui climat de violenţă demenţială. Totul este realizat cu un echilibru bine dozat între naraţiune, descripţiile de exterioare şi cele ale experienţei umane, cu selectarea semnificativă a detaliului şi cu distanţarea cuvenită pentru o cuprindere obiectivată.

„Povestirea lui Shirley Ann Grau, spune un cronicar de la *Life Magazine*, nu putea fi scrisă decît de un american... ea ţîşneşte din aceeaşi emoţie care i-a creat pe Sherwood Anderson, Dreiser, Willa Cather şi Faulkner."

În vremea cînd străjerii casei tremură şi oamenii cei tari se încovoaie la pămînt şi cele ce macină nu mai lucrează, căci sînt puţine la număr şi privitoarele de la ferestre se întunecă,

Şi se închid porţile care dau spre uliţă şi se domoleşte zvonul morii şi te scoli la ciripitul de dimineaţă al păsării şi se potolesc toate cîntăreţele,

Şi te temi să mai urci colina şi spaimele pîndesc în cale şi capul se face alb ca floarea de migdal şi lăcusta sprintenă se face grea şi toţi mugurii s-au deschis, fiindcă omul merge la locaşul său de veci şi bocitoarele dau tîrcoale pe uliţă ;

ECLEZIASTUL 12 : 3—5

Abigail

SERILE de noiembrie sînt calme, liniştite, serbede. Copacii, cu dîre de promoroacă şi ierburile înălbite, scînteiază şi lucesc în lumina slabă a amurgului. Pe cîmpiile pustiite de iarnă rocile de granit sclipesc alburii şi ţepene. Oasele pămîntului, aşa le numesc bătrînii. În cea mai adîncă scobitură a ţinutului — spre sud-vest, unde soarele compact şi roşu a apus nu de mult — Rîul Providenţei aruncă o palidă lumină cenuşie. Apa e mică în acest anotimp, înghiţită de secetă. În ea se reflectă cerul, mohorît, ca într-o oglindă veche.

Serile de noiembrie sînt atît de calme, au ceva atît de definit. De exemplu cea de acum. Nu e pic de negură ; poţi privi pe o întindere de mile în toate direcţiile. Spre est, spre nord, sus pe dealuri, se vede neclintit şi clar fiecare copac. Nu e nici măcar urmă de fum pe acolo, deşi mai înainte, în octombrie, au fost pete urîte provenite din mormanele de cenuşă de la focurile făcute în pădure. Şi nu e nici o urmă de ceaţă de-a lungul

scobiturii care adăposteşte Rîul Providenţei. Totul e proaspăt şi limpede... Numai lumina păleşte blînd cu fiecare clipă.

Luna trecută doi guguştiuci au ţipat toată noaptea prin preajma casei. Nu mi-am închipuit că ţipetele lor mi-ar putea lipsi, dar aşa e. În seara asta.

În casă e linişte pînă le voi da copiilor să mănînce — mai devreme, fiindcă numai cei doi mai mici sînt aici. Fetele mele mai mari s-au dus la şcoală la New Orleans. Oamenii din ţinut încă nu ştiu asta, dar vor afla, aici totul se află.

„La ce te poţi aştepta de la un Howland, or să spună. Totdeauna se ţin numai de trăsnăi, care de care mai năstruşnică. Aşa-s ăştia, cît pe ce să-şi frîngă gîtul, dar ce mai încoace-ncolo, şi l-au frînt de-a binelea..."

Am impresia că stau aici, moartă. Că sînt asemenea rocilor de granit, oasele pămîntului, descărnată şi veşnică.

Aprind lumina în verandă. Trebuie, de vreme ce am ieşit afară, să stropesc muşcatele. Cu stropitoarea mare de tinichea în mînă stropesc şirul des al florilor albe şi roşii agăţătoare. Mi s-a explicat că muşcata suportă frigul de peste noapte mai uşor dacă i se udă rădăcina. Acestea, de pildă, crescînd sub acoperişul verandei şi agăţate de zidul cald al casei, ţin pînă în toiul iernii.

Torn cu indiferenţă şi împroşc cu apă lemnăria verandei. Mă uit la curte, la curtea din faţă. Pînă şi în lumina asta slabă se poate vedea că gazonul a fost stîlcit şi rupt. Seamănă întrucîtva cu o mare agitată. Gardul de lemn nu mai axistă de loc; tot ce se mai vede e gingaşa ramificaţie

în formă de fîntînă a ramurilor trandafirului agăţător chinezesc care creştea odinioară pe el.

Nu voi înlocui acel gard. Vreau să-mi aduc aminte.

În timp ce stau acolo în seara neprihănită nu socotesc nelalocul lui faptul de a intra în luptă cu un întreg oraş, cu un întreg ţinut. Sînt singură, da, de bună seamă aşa e, dar asta nu mă sperie de fel. Casa era goală şi singuratică înainte — numai că nu-mi dădeam seama — nu e mai rău azi. Ştiu că voi răni tot atît de mult pe cît am fost rănită. Voi distruge la fel de mult pe cît am pierdut.

E o raţiune de a trăi, ştiţi. E un mijloc de a-ţi face inima să bată sub adăpostul arcuit al coastelor. Şi asta e de ajuns pentru moment.

Iată nişte fluturi mari albi care se agită în jurul luminii din verandă; cîţiva gîndaci cu burţile umflate îşi pocnesc spatele şi se zbat neputincioşi pe scînduri. Mă întreb cum de au rezistat gerului. Trebuie să fi clocit sub casă, în căldura de-acolo, sau printre scînduri. O bufniţă se roteşte încet, zbierînd, în jurul verandei, ferindu-se de lumină.

Mi-am strîns mai tare jerseul de lînă pe mine, m-am aplecat peste balustrada verandei şi am aşteptat să se lase noaptea. Nu din vreo parte anume, nu e vorba de o noapte din acelea — ci de ceva care se furişează de peste tot ca o pată pe un burete. Încă nu bate vîntul; va începe mult mai tîrziu. Aşa se întîmplă întotdeauna.

Aud ţipătul scurt al unui iepure de casă; bufniţa şi-a pregătit cina.

Stau pe veranda pe care stră-stră-stră-străbunicul meu a clădit-o şi prin uşa deschisă îmi aud copiii cum flecăresc în hol, ducîndu-se să ia cina. Marge, cea mai mică, rîde de Johnny care o tachinează :

— Tu eşti, tu eşti, tu eşti ! Cuvintele fac să vibreze atmosfera calmă, pînă în momentul cînd o uşă le întrerupe brusc.

Odinioară am fost şi eu copil în această casă, zburdînd pe culoarele acelea sau alergînd în sus şi în jos pe aceleaşi scări. Nu era atît de frumos ca azi — lucrurile se petreceau înainte de război, înainte ca bunicul să se umple de bani — dar casa era aceeaşi. Pentru ei, pentru mine. Simt apăsarea atîtor generaţii dinaintea mea purtîndu-mă de-a lungul ciclurilor periodice de naşteri şi morţi. Am fost odinioară copila care se ducea sus la culcare, vorbind în şoaptă, pentru a-şi face curaj împotriva fantasmelor nopţii. Mama dormea în patul mare cu polog din dormitorul de jos. Iar bunicul şedea unde stau eu acum, în acelaşi colţişor... Şi tot aşa cei dinaintea lui. Şedeau pe această verandă şi priveau peste cîmpuri, odihnindu-se după căldura de peste zi, lăsîndu-şi ochii să le alerge pe deasupra formelor blînde ale ţinutului, pînă ce dădeau de pădurea întunecată. Pe atunci pădurea era mult mai aproape.

Au murit cu toţii. Mă simt prinsă, împresurată de faptele lor. E ca şi cum vieţile lor ar fi lăsat în urmă o ţesătură de fire nevăzute în atmosfera acestei case, a acestui oraş, a ţinutului acestuia. Iar eu m-am poticnit şi am căzut în ele.

Strigătul tremurător al bufniţei care coboară se aude acum în depărtare. Pentru o clipă mi se pare că-i zăresc forma rotitoare profilîndu-se pe cer deasupra Rîului Providenţei. Stau în întunericul ca de smoală şi ascult zgomotele glasurilor ce-mi vîjîie prin cap şi urmăresc cum mi se perindă prin faţă siluetele care vin şi-şi dispută atenţia mea. Bunicul. Mama. Margaret. Copiii lui Margaret : Robert şi Nina şi Crissy.

Sînt mulţi ani de cînd n-am mai auzit nici de Crissy, nici de Nina. Nu ştiu unde or fi acum. Nu ştiu ce or fi făcînd. Nu ştiu nici măcar dacă mai trăiesc. Dar Robert, ei da, Robert s-a întors. Cît e de-atunci ? — trei luni, nu mai mult. S-a întors batjocoritor şi plin de ură. Se ridică din mulţimea celor de care mi-e plin capul şi se aşază alături de mine pe verandă. Nu e băiatul cu care am crescut, nu e copilul pe care-l ştiam, ci e bărbatul pe care l-am văzut acum trei luni.

E de vîrsta mea, aproape aceeaşi, cu toate că are apucături de om bătrîn, frecîndu-şi mereu buzele şi clipind cu repeziciune din ochi. Dar e în viaţă. Şi dacă vreau să fiu cinstită cu mine însămi, aşa ca în noaptea asta, ştiu că aş dori să nu fi fost.

William

VREAU să vă spun povestea bunicului meu, a lui Margaret Carmichael şi a mea. E greu să ştii de unde să începi, totul făcîndu-te să te întorci în trecut şi toate întreţesîndu-se cu multe alte lucruri, aşa cum se întîmplă de obicei. Bunicul meu era William Howland. Margaret era o *freejack*, o sclavă eliberată, de prin New Church. Dar nici de acolo nu se poate spune că a început.

Dacă te gîndeşti mai bine, îţi dai seama că totul a început cu mult în urmă, de mult, de foarte mult timp, cam pe la începutul anului o mie opt sute, pe cînd Andrew Jackson, cu trupele lui, o pornise în marş spre nord de New Orleans. Fusese un război minunat, avantajos, şi de scurtă durată şi care nici măcar nu-i ţinuse pe bărbaţi prea mult timp departe de casa lor — mai rămăsese încă destul timp pentru munca de primăvară a cîmpului. Fusese un război ca o iarnă mohorîtă şi aveau ce să-şi povestească pentru tot restul zilelor. Cum fugăriseră armata britanică pînă în cîmpiile şi

mlaştinile de la Chalmette. Ce primire triumfală le pregătise oraşul după aceea. Un oraş mai mare decît oricare altul pe care-l văzuseră pînă atunci. Un frumos şi bogat oraş cu vapoare mari, cu pînze ancorate în rîu şi o catedrală catolică şi preoţi în odăjdii lungi, negre. Şi femei, cum de asemenea nu mai văzuseră vreodată, cu feţe rotunde, cu carnaţia fină şi cu ochi negri ; mai delicate, mai nobile decît nevestele lor din topor. Îmbrăcate toate în mătăsuri strălucitoare, pînă şi mamele, toate trăncănind într-o limbă de neînţeles pentru ei.

Armata se întorsese acasă victorioasă, chiar şi sclavii se simţeau cît se poate de bine. Nu erau mulţi — Andrew Jackson îi luase cu el cînd se îndreptase spre sud, nervos şi îngrijorat, neştiind ce fel era armata britanică, cea căreia avea să-i ţină piept. Sclavii aceia porniseră în jos cu armata, slujiseră acolo şi se întorseseră împreună cu ea. Ori de cîte ori pleca vreunul, primea o bucăţică de hîrtie, semnată de Andrew Jackson, prin care-şi căpăta libertatea. Acuma, generalul avea mîna slăbită şi semna alene numai cu primele patru litere ale numelui său, îndeajuns de clar. Pe acele bucăţele de hîrtie era scris chiar cuvîntul *Free* şi o mîzgălitură care părea să fie *Jack*. Aşa încît aceşti noi oameni liberi împreună cu copiii lor au căpătat pentru totdeauna numele de *freejacks*.

Erau mîndri de situaţia lor specială, nu veneau în contact cu ceilalţi negri. Prin generaţiile care au urmat au căpătat oarecare sînge de *choctaw*[1] şi au început să-şi trăiască tot mai mult o viaţă a lor proprie, însuşindu-şi multe din procedeele şi

[1] Numele unui trib de indieni din America de Nord.

obiceiurile indienilor. Erau împrăştiaţi în tot statul, adunaţi în mici comunităţi. Se stabiliseră îndeosebi între ţinutul împădurit cu pini şi cel mlăştinos dintre braţele de est şi vest ale Rîului Providenţei. Era un pămînt extrem de fertil, deşi plin de malarie. Erau cel puţin vreo cincizeci de familii împrăştiate pe acolo, şi te puteai naşte, căsători şi muri pe triunghiul de pămînt aflat la bifurcaţia acelui rîu, o comunitate pe care ei o numeau New Church. Şi acela e locul unde s-a născut Margaret Carmichael.

În aceeaşi armată care lupta în nord, în primăvara lui o mie opt sute cincisprezece, se afla un om pe care-l chema William Marshall Howland. Era din Tennessee, un tinerel, să fi avut şaisprezece, şaptesprezece sau optsprezece ani, nu ştia prea bine; maică-sa murise pe cînd era un prunc şi ceilalţi — mătuşile sau alte rubedenii — nu-şi bătuseră capul să ţină socoteală. Era înalt şi uscăţiv, cu păr castaniu şi ochi albaştri. Cînd a pornit la drum cu prietenii, întorcîndu-se acasă după terminarea războiului, îl durea capul din pricina alcoolului tare pe care-l băuse, iar prin creier i se învîrteau toate cîte le văzuse. După o zi sau două s-a simţit mai bine şi a început să se uite în jurul lui. A văzut întinderea şi povîrnişurile ţinutului, şi pămîntul, fin şi nisipos. A văzut nesfîrşite întinderi împădurite, pinii şi hicorii, magnolii cu frunze mari şi stejarii imenşi plini de sevă. A văzut cum plantele înfloreau în pămîntul mai cald, cum creşteau de două ori mai mari decît înălţimea obişnuită, fără pic de vînt care să le doboare la pămînt; lemn cîinesc şi mîţişori, azalee ca para focului şi dafini. Şi îşi amintea de ţinutul deluros

spre care se întorcea — cu crestele ascuţite ca briciul şi văi atît de înguste, încît lumina soarelui nu pătrundea pînă la ele, şi micile petice plantate cu tutun de pe povîrnişurile atît de abrupte, încît omul trebuie să se întindă ca să le poată apuca lujerele. Îşi mai amintea şi de porţiunile necultivate, pe care creşteau flori de toate culorile, cît vedeai cu ochii, de îndepărtatele zări albastre-verzui la care puteai privi de acolo. Dar ochii îi obosiseră de atîtea întinderi, simţea nevoia unui ţinut mai prietenos, croit pe măsura omului, cu dealuri pe care să se poată umbla, iar pămîntul să fie lesne răsturnat sub plug.

Prietenii i-au spus că dacă dorea să ajungă fermier trebuia să se statornicească pe pămîntul negru şi fertil al deltei care se afla ceva mai la nord. Dar William Marshall Howland clătinase din cap şi spusese că e obosit. Renunţase a-şi mai croi un drum în viaţă. Cutreierase pe jos săptămîni în şir pînă să-şi găsească un colţişor care să-i placă. În cele din urmă s-a stabilit în ţinutul aproape pustiu dinspre est, lîngă o rîpă stîncoasă, ale cărei maluri roşiatice se ridicau drept în văzduh, deasupra unui rîuleţ adînc cu ape repezi. De vreme ce nu i se ştia numele ei l-a numit Rîul Providenţei, după numele mamei sale, aproape singurul lucru pe care-l ştia despre ea. Ţinutul era bogat împădurit, astfel încît nu prea putea vedea mare lucru. Aşa că umbla încetişor încoace şi încolo prin meleagurile acelea, trasîndu-şi o hartă în minte. De la malurile rîului pămîntul se ridica uşor într-un lanţ de ondulaţii lungi, care urcau treptat pînă la cele mai înalte culmi spre est. Şi-a aşezat

casa pe cea de-a patra înălţime de lîngă malul apei, la jumătatea drumului dintre rîu şi munte.

Acel William Howland a fost omorît de cinci indieni veniţi să jefuiască într-o zi de aprilie, pe cînd îşi desţelenea cîmpul. I-au luat toporul şi carabina şi praful de puşcă şi tolba de piele cu cartuşe, dar de casa de pe colină nu s-au atins. Erau beţi şi zăpăciţi şi se poate nici să n-o fi băgat de seamă.

Fiii lui Howland au alergat în goana mare la vecinii cei mai apropiaţi — pe atunci erau vreo şase sau şapte familii pe ţarina aceea. Cît ai clipi s-au adunat nouă bărbaţi, iar băiatul cel mai mare al lui William Howland, care nu avea decît paisprezece ani, a plecat împreună cu ei. I-au urmărit pe indieni pînă la Rîul Negru şi i-au ucis pe toţi, în afară de unul, pe malurile acelea. Pe singurul supravieţuitor l-au tîrît pînă acasă, pe jumătate scalpat. Au chemat întreaga familie Howland afară ca să privească cu luare-aminte cum îl spînzurau pe indian de un stejar alb din faţa casei. L-au îngropat pe William Howland cu capul scalpat, la marginea prăpastiei, după cum se cuvenea.

Aşa a murit primul William Howland, un bărbat încă tinerel, dar nu înainte de a lăsa în urma lui o soţie şi şase copii, care să-i umple casa.

Tuturor Howlandilor le mergea în plin. Cultivau pămîntul şi vînau ; făceau whisky şi rom şi se duceau în josul Rîului Providenţei să-l vîndă la tîrgul din Mobile. Foarte curînd şi-au cumpărat o pereche de sclavi şi după aceea încă una. Cam pe la mijlocul secolului aveau vreo douăzeci şi cinci, deci nu era vorba de o plantaţie mare ; nu fusese niciodată altceva decît o fermă înfloritoare, ce se

întindea de-a lungul întregului şir de ferme din Carolina, primele pe care le văzuse William Howland. Era acolo bumbac care se umplea de flori roz şi-şi înălţa tulpina albă şi grea sub dogoarea soarelui de vară ; erau grîne care se strîngeau în grămezi afînate şi erau apoi lăsate să putrezească pentru vitele scoase iarna la păscut ; era melasă de mei care dădea dulceaţă şi un gust delicat siropului ; erau purcei din al căror sînge ieşeau aburi pe pămîntul îngheţat din noiembrie ; erau mici răzoare de tutun, replantate din doi în doi ani pentru a face cultivabil pămîntul virgin. Casa fusese mărită ; i se adăugaseră o şură şi un grajd şi patru afumătoare (pentru cărnuri) şi un şopron pentru tutun. Era şi o moară de măcinat grîu cu o roată din lemn de chiparos şi cu pietre de granit. În zilele prospere dinaintea Războiului Civil şi interiorul începuse să capete o anume eleganţă — armonii, mese şi rafturi încrustate, încărcate cu figurine de porţelan. Pe vremea aceea ţinutul îşi avea numele lui bine stabilit — Wade — iar micul debarcader, pe care întîiul William Howland îl scosese la lumină, devenise Madison City, un orăşel curat, cu un tribunal din cărămidă şi o piaţetă şi cu o singură stradă cu prăvălii şi case unele lîngă altele, pe o parte şi pe alta.

Fiecare generaţie a avut cîte un William Howland. Uneori purta numele de fată al mamei ca pe o iniţială între cele două nume, iar alteori, nu. Fusese William Marshall Howland, primul, venit din Tennessee. Fiul lui se numea pur şi simplu William Howland, maică-sa provenind dintr-o familie de oameni simpli, neţinînd de loc la numele lor. Fiul său, William Carter Howland, a fost ucis

în Războiul Civil, schilodit și ars de viu în desișurile din Ținutul Sălbatic — un tînăr care n-a avut nici soție, nici măcar un fiu bastard care să-i ducă mai departe numele. După trei ani, băiatul fratelui său primea numele de William Legendre Howland, și astfel numele își păstrase continuitatea. Acea ciudată doamnă Howland, al cărei nume fusese Aimée Legendre, își ridicase lumea-n cap în ținut. Mai întîi de toate era o catolică din New Orleans, fusese măritată mai înainte cu un preot și apoi niciodată n-a mai pus piciorul în vreo biserică, fie ea baptistă, sau metodistă, din orașul în care și-a trăit toată viața de femeie măritată. Acesta era numai un aspect. Apoi mai era și tatăl ei. Domnul Legendre făcea afaceri cu bumbacul: în ultimele zile ale Războiului Civil, bumbacul s-a vîndut la prețuri fabuloase atît filaturilor din Nord, cît și celor din Anglia. Un om care se bucura de încrederea Confederației putea face avere într-o clipită. Domnul Legendre a făcut și a continuat să prospere tot timpul cît a durat Reconstrucția. Era un om extrem de bogat în momentul în care a căzut mort pe treptele Catedralei din St. Louis, după terminarea slujbei, într-o dimineață ploioasă de duminică. Averea a moștenit-o fiica lui și, datorită ei, proprietatea Howland a prosperat și s-a mărit. Aimée Legendre Howland dorea cu ardoare să aibă cît mai mult pămînt, poate pentru că fusese crescută la oraș, și cum alte ferme erau scoase la mezat (în timpul sărăciei care bîntuise între anii șaptezeci și optzeci) a început să cumpere. Orice fel de pămînt. Văi, pentru bumbac. Dealuri nisipoase cu pini care nu

erau folosite în nici un fel pe vremea aceea, ci doar ca loturi de pădure.

După fiul ei a mai fost încă un William Howland, bunicul meu.

Cînd l-am cunoscut, bunicul era în vîrstă, un bărbat înalt și greoi, cu ochi albaștri-deschis și cu o chelie strălucitoare încercuită de păr negru. Barba îi albise atît de tare, încît nu-i mai arunca nici o umbră pe obrajii colorați în roz-viu ca cei ai unui copil. Așa arăta cînd l-am cunoscut. Dar mai era un alt bărbat, unul mai tînăr — pe care l-am văzut în tablouri și pe care l-am cunoscut din povestite.

Fiecare din cei de pe aici are cîte ceva de istorisit. Fiecare loc, fiecare persoană are în jurul său un cerc de povestiri, aproape ca un fel de nimb. Oamenii mi-au spus basme încă de cînd eram mititică și stam ghemuită în poarta casei, cu salopeta plină de noroi, scormonind pămîntul după gîndăcei. Și mi-au povestit și mi-au tot povestit; unele lucruri le-am uitat, dar pe cele mai multe le țin minte. Astfel memoria mă poartă în trecut înainte de nașterea mea.

Atunci cînd vreau, mi-l pot închipui pe bunicul William Howland ca pe un bărbat tînăr, înalt și masiv, cu părul blond și mustața blondă care i se răsucea deasupra buzei. Un bărbat frumos, plăcut. Plecase la Atlanta să studieze avocatura în biroul vărului său, Michael Campbell. Pierduse acolo doi ani fără să muncească prea greu, și fără nici măcar să-i placă avocatura. Stătuse atîta vreme numai fiindcă tatăl său voia așa — lui niciodată nu-i plăcuseră orașele, iar acesta era

încă pustiu și nou ; nu-și pierduse cu totul aspectul de oraș ars, devastat.

Era plictisit, dar nu chiar ceea ce se cheamă nefericit. Studiile nu-l interesau, în schimb vacanțele da ; era foarte solicitat de prietenii mai tineri ai vărului său. Femeile găseau că avea o frumusețe cam din topor și demodată. Îl luau cu ei să facă lungi plimbări, pentru a vedea acoperișurile arse ale edificiilor și casele de pe plantații cărora li se dăduse foc în timpul războiului. Erau de-a dreptul înnebuniți după picnicurile la lumina lunii, printre case dărîmate, pe cîmpurile de luptă. I-au povestit multe întîmplări despre incursiuni, despre vitejie și curaj ; el dădea din cap, cu tristețe, deși nu credea o vorbă, pentru că venea dintr-o parte a ținutului care fusese și ea pîrjolită și știa cum se nasc poveștile. Totuși, trebuia să admită că ruinele erau un frumos decor pentru un picnic. Trecuse destul timp așa încît cărămida și molozul erau aproape în întregime acoperite cu smilax și plante agățătoare, care le îndulceau contururile. Pe o noapte blîndă de vară, puteai uita de foc și de omor pentru a nu vedea decît siluetele delicate ale tinerelor femei, fantomatice, parcă desprinse de pămînt, pline de poezie în lumina șovăielnică.

Îi plăcea să vîneze în compania fraților și taților lor și cu prilejul fiecărei serate avea loc neapărat și o vînătoare. *Coonshine* o numeau ei uneori.

Nu-i însoțea niciodată vreo femeie. Era o vînătoare numai pentru bărbați. Pe jos, după moda veche. (Din cînd în cînd femeile discutau despre vînătorile engleze care se făceau călare și se gîndeau cu plăcere cît de bine le-ar veni un veșmînt

negru de ceremonie. Dar nici una din ele nu călărea destul de bine, iar ținutul era și el numai hîrtoape.)

Vînătoarea începea pe la miezul nopții. Întîi soseau negrii gonași într-o căruță împreună cu cîinii ; o haită care se zvîrcolea și chelălăia. Apoi vînătorii însoțiți de servitorii lor se îngrămădeau în alte căruțe, îmbrîncindu-se unii pe alții în căutarea unui colț mai plăcut. Gonașii dădeau drumul haitei ; cîinii se împrăștiau, încercuiau locul, chelălăind, în căutarea unei urme. Vînătorii lîncezeau în jurul căruțelor vorbind, rîzînd și cu urechea atentă la mișcările copoilor, așteptînd ca ei să adulmece ceva. De cum se întîmpla asta, bărbații se luau în grabă după ei. Uneori parcurgeau mile întregi, ținîndu-se după hăitași, prăbușindu-se prin tufișuri și odihnindu-se pe buturugi. Cînd vedeau că au încolțit o panteră, negrii scuturau pomul pînă cînd cădea jos și lăsau haita s-o dea gata. După aceea, William fugea în grabă departe de lupta scurtă și sîngeroasă ; iar mai tîrziu evita să calce pe locul acela cu pămîntul răscolit și presărat cu bucățele de blană. (Era în stare să înjunghie un porc și de multe ori lucra în abatoare la începutul iernii cînd începea tăierea, dar nu-i plăcea să omoare sălbăticiuni. Niciodată nu făcuse lucrul ăsta din ziua în care se dusese cu tatăl său să împuște porumbei în pășunile de lîngă casă și cînd penele stropite de sînge îl făcuseră să vomite.)

De cele mai multe ori nu întîlneau nici un fel de vînat, și de altfel albii nu omorau aproape niciodată în timpul vînătorii. Aveau oameni care le cărau puștile și aceștia rămîneau de obicei cu

mult în urma lor — așa ca vînătorii n-ar fi putut trage cu arma nici dacă ar fi voit. (Cîteodată William se întreba de ce s-or fi ostenind să-și mai ia puștile cu ei.) Negrii se porneau cu ciomegele pe vînat pînă îl omorau... vidră sau oposum pentru mîncat, coada vulpii pentru a împodobi unul din pereții colibei. În fond, nici un alb care se respecta nu s-ar fi înfruptat dintr-un oposum sau vidră. Pregătești o singură dată oposum în casă, spunea lumea, și după douăzeci de ani tot îi mai simți mirosul...

După cîteva ore vînătorii osteneau. Aprindeau un foc și-i așteptau pe purtătorii puștilor pentru ca aceștia să-i ajungă din urmă. O dată cu ei veneau mai mulți băieți care aduceau urcioare cu whisky, gîfîind din pricina greutății excesive și poticnindu-se la tot pasul prin hîrtoape.

William Howland se rezema de trunchiul unui pin; îl dureau picioarele din pricina exercițiului neobișnuit, simțea junghiuri în piept de atîta mers de-a bușilea pe crestele dealurilor ascuțite ca briciul. Își sorbea whisky-ul cald și privea fix vîlvătaia focului, atent la manevrele haitei, așezată cerc în jurul lui. Și chiar înainte de a începe să bea se simțea amețit. De vină era goana asta în noapte, cu luna strălucitoare care ți se rotea deasupra capului în timp ce umblai, cu cîinii alergînd după ceva, chemîndu-te. Erau miresmele nopții, ale frunzelor moarte, ale scoarței de copac. Era mirosul specific al aerului nopții, al pămîntului adormit.

A stat în Atlanta doi ani; a plecat de acolo după ce s-a însurat. Numele ei era Lorena Hale Adams.

(Nu există nici o fotografie de-a fetei. Absolut nici una. Le-a ars el pe toate într-o după amiază de vară.)

Nimeni nu bănuia că s-a însurat cu ea. Nu bănuia nimeni nici măcar că o cunoscuse. Nu apăruse la nici una din seratele prietenilor sau la baluri. Nu fusese văzută la concerte sau la întruniri, ori la comemorări. Nu venise la ceaiuri, nici la recepții, nici la dineurile de duminică. Dacă o întîlnise, fusese numai o simplă întîmplare.

Puțin timp după ce venise în Atlanta își găsise o amantă, Selma Morrisey, văduva unui antreprenor. Era de origină irlandeză — păstra un ușor accent al locului de naștere — se apropia de patruzeci de ani și avea doi copii de vreo optsprezece ani. Închiria camere, și cînd William Howland i-a văzut curtea largă și plăcut umbrită de hicori și cu veranda ornamentată ca o turtă dulce, s-a mutat imediat. În cîteva săptămîni și-a lăsat cămăruța de la etaj pentru una cu mult mai mare și mai confortabilă de jos, cea în care se afla imensul pat dublu pe care mama Selmei îl adusese din Irlanda.

Selma Morrisey era o femeie plăcută și înțelegătoare și au fost foarte fericiți împreună. William nu venea niciodată acasă la prînz. Mînca zilnic cu vărul său Michael Campbell și cu nevasta lui, un prînz copios, servit pe îndelete și care nu se mai termina, în sufrageria lor enormă și întunecoasă. După aceea amîndoi bărbații se înapoiau la birou. În ziua cu pricina, Michael Campbell avea de examinat un caz, iar William, în calitate de secretar al lui, alerga încoace și încolo, culegînd probe, făcînd comisioane. Era prin mai și foarte

cald. Ploile torenţiale de dimineaţă săpaseră făgaşe pe străzi din care începeau să se ridice aburi în aerul apăsător. Faţa lui William era roşie şi cu dungi de noroi, mustaţa zbîrlită ca măturica. Pe haina de pînză i se vedeau enorme pete ude de sudoare în spate. Scrobeala cămăşii i se lipea de trup în nişte stropi emanînd un ciudat miros dulceag în căldura toridă. În pauza de la amiază, Michael Campbell îl trimisese acasă să-şi schimbe hainele.

Pentru prima dată în doi ani William s-a dus acasă, umblînd cu paşi repezi prin faţa celor cîtorva blocuri, să poată simţi mişcîndu-se puţin aerul ca să-i răcorească trupul. Trecu ca vîntul prin poarta din faţă, sări treptele şi dădu buzna în salon, fluierînd tare. Se aştepta s-o găsească pe Selma. Sau pe nimeni. Dar erau două femei aplecate peste ceştile de ceai, la masa din sufragerie. Făcu o plecăciune politicoasă, scuzîndu-se.

— Îţi prezint pe vara mea, a spus Selma Morrisey, domnişoara Lorena Hale Adams.

El făcu o nouă plecăciune, în timp ce ochii i se obişnuiau cu semiîntunericul din pricina jaluzelelor lăsate. S-a uitat, apoi s-a uitat iar.

Ea stătea în picioare, cuviincioasă, avînd încă un fel copilăros de a se purta. Era foarte tînără; obrajii îi erau catifelaţi, rotunzi şi de un roz strălucitor. Nasul şi gura erau foarte mici, iar ochii foarte mari şi de un cenuşiu luminos. Era totodată extrem de înaltă pentru o femeie; faţa îndreptată spre el era aproape la aceeaşi înălţime cu a lui.

— Noi ne ducem în salon, a spus Selma Morrisey. William, doreşti un ceai?

— Trebuie să plec din nou, a răspuns el.

Dar s-a dus în salon. S-au aşezat pe husele de pînză ale jilţurilor cu păr de cal şi el o examină cu atenţie pe Lorena Adams. Avea o faţă rotundă, iar pielea foarte albă. Părul, pe care şi-l trăsese peste urechi spre spate şi îl încolăcise într-un coc pe ceafă, era lins, bogat şi negru. Lui William i se părea că o vede strălucind, şi toate versurile lui Poe, care-i plăceau la nebunie, începură să i se învîrtească prin cap.

După o jumătate de oră a plecat, fiindcă trebuia, şi-a schimbat hainele şi s-a reîntors la birou. Tot restul nesfîrşitei zile toride nu şi-a putut reţine un surîs prostesc care făcea să-i tremure vîrfurile mustăţii. Au pierdut procesul, dar lui puţin i-a păsat. În timp ce-şi croia drum prin coridoarele pline de lume, un bătrîn şi-a dres glasul şi a scuipat, iar saliva albă, vîscoasă a căzut pe pantoful lui William. Şi-a curăţat-o cu un smoc de iarbă spălată de ploaie. Aceea a fost clipa cînd a hotărît să se lase de avocatură. Fiindcă el era fermier şi nimic altceva.

Tîrziu de tot în seara aceea — cînd se mai răcorise datorită unei adieri de vînt care bătea dinspre coline către nord — şedea întins pe pat, aşteptînd-o pe Selma. Camera era întunecată. Nu era aprinsă decît o lămpiţă din cauza căldurii. Nimic nu era mai sufocant ca mirosul de gaz, spunea Selma.

Făcuse inspecţia de noapte a casei, deschizînd obloanele în partea de vest şi închizîndu-le pe cele dinspre est, de unde se ridica soarele. William o auzea mişcîndu-se de colo pînă colo, şi-a pus mîinile sub cap şi s-a întins mulţumit. În cele din urmă a apărut, închizînd uşa în urma ei, s-a oprit

în fața toaletei pentru a-și scoate ultimele ace din păr și pentru a și-l peria ca de obicei. Pentru prima dată, William a observat cămașa de noapte pe care o purta — o cămașă simplă și lungă de batist, strînsă pe gît cu un șiret, cu mîneci largi și căzînd drept pînă în podea. O cămașă de noapte cu adevărat fără nici o formă... cămașă de nevastă și mamă... își închipuise că o amantă trebuie să aibă ceva mai multă fantezie, să fie mai atrăgătoare... I-a venit să chicotească ; între ei n-a fost niciodată așa ceva.

— Rîzi, i-a spus ea, privindu-l prin oglindă.

— Pînă azi niciodată nu m-am uitat atent la cămașa ta.

— Sînt toate la fel.

El chicoti din nou, iar femeia îi surîse.

— Selma, spuse el dintr-o dată, plec.

— Mă așteptam.

— Eu nu sînt avocat.

Selma își peria părul mai departe, încetișor.

— Te-ai gîndit bine la asta ?

— Chiar astăzi m-am gîndit

— Oh ! exclamă ea.

— Mai bine mă duc la mine acasă. Sta întins fără a scoate o vorbă, uitîndu-se fix la tavanul slab luminat, gîndindu-se cum ar fi acolo. Apoi spuse : Nu te superi, nu-i așa ? N-a fost nimic între noi, nimic care să ne țină legați unul de altul.

Ea se întoarse cu fața, după ce termină de periat, și-și legă părul cu panglica roz lată, așa cum făcea în fiecare noapte.

— Nu, spuse. Nu, cred că nu.

Se ridică în sus, surprins de tonul ei.

— Dar sigur n-a fost nimic. N-am căutat să profit de pe urma ta.

— Ești un gentleman, spuse ea, și încă atît de formalist. Nu, bineînțeles că nu.

Selma uitase de jaluzelele de la dormitor ; el s-a dat jos din pat și s-a apucat să le tragă.

— Și, relativ la vara ta, crezi că i-aș putea face o vizită ?

Selma se îndreptă încet spre pat, luînd lampa și așezînd-o pe măsuță.

— Are șaptesprezece ani, rosti ea. Așa mi se pare.

— Ai vrea să-mi spui unde locuiește ?

— Da. Selma se întinse și ea pe pat. Era atît de cald încît dormeau fără să se acopere cu ceva, nici măcar cu un cearșaf, și stătea dezvelită pe pat, privindu-și cu stăruință degetele de la picioare.

— În ce fel ești vară cu ea ?

Selma spuse :

— Mama ei era vară primară cu bărbatul meu. Mamele lor erau gemene.

— E cea mai frumoasă fată pe care am văzut-o vreodată.

Selma se aplecă și suflă în lampă, așa încît el trebui să bîjbîie drumul pînă la pat pe întuneric.

A început să-i facă curte Lorenei Hale Adams, iute, nerăbdător, fiindcă dorea să plece din Atlanta. Nu prea i-a luat în seamă pe cei din familie ; nu-i plăceau, dar nici nu-i displăceau, cu toate că își dădea seama că părinții lui i-ar fi socotit drept niște oameni de rînd. Doamna Adams era o femeie slabă și urîtă, cu un păr negru sîrmos

şi cu braţe lungi, atîrnîndu-i pe lîngă trup ; ţinea ascunsă o sticlă de gin în bufetul din bucătărie şi sorbea din ea toată ziua. Mai exista şi un frate, William uitase să întrebe cum îl cheamă, care fugise pe un vapor la Savannah şi nu se mai ştia nimic de el. Scrisese o dată de la Marsilia, trecuse mai bine de un an de atunci. Se gîndeau că trebuie să fi murit. Numai mamă-sa continua să susţină cu încăpăţînare că era un băiat minunat, care plecase să se ascundă de toţi ai lui în Turcia.

— De ce acolo ? a întrebat William şi a mai adăugat : Ştii măcar unde vine asta ?

— A fost întotdeauna un copil care te scotea din sărite... Mai tăios decît dinţii unui şarpe... Nu mai ţin minte altceva. Doamna Adams se ridica în picioare. Mi se pare că a intrat pisica înăuntru. Dădea o fugă pînă în bucătărie ca să mai tragă o duşcă.

Exista şi o soră mai mare, măritată cu un inginer de la calea ferată. Locuiau chiar alături, într-o casă albă şi curată, cu patru copii cu părul roşu ; creşteau cocoşi pentru lupte în curtea din spate.

Domnul Adams era telegrafist la calea ferată, un om plăpînd şi cumsecade. Sculpta bucăţele de lemn de pin moale şi galben şi toate mesele şi etajerele erau acoperite cu rezultatele groteşti ale acestei îndeletniciri. Rudele lui avuseseră prăvălie la Mobile, înainte de a emigra spre Nord în zilele grele de după Războiul Civil. Ochii lui cenuşii, blînzi, mari, luminoşi, cu o imensă gingăşie în privire şi plini de milă pentru orice vietate, erau veşnic aceiaşi. Ochii fiicei sale Lorena erau la fel cu ai lui.

În două săptămîni William era logodit. În patru săptămîni era însurat şi în drum spre casă.

Locuiau laolaltă cu părinţii lui William în vechea casă de lîngă Rîul Providenţei. I-au mai adăugat o aripă şi o terasă mare pe care Lorena sădise wisteria albă. Fusese terminată tocmai la timp pentru naşterea primului lor copil, o fată. I-au pus numele Abigail.

După un an, în august următor, Lorena a născut din nou, un băiat, pe care l-au numit William.

Era un copil robust, greoi şi gras. Lorena stătea întinsă în pat şi zîmbea cu ochii mari, cenuşii, strălucitori.

— De data asta n-a fost rău de loc, i-a spus bărbatului ei. Se nasc din ce în ce mai uşor. Cea de-acum a fost o naştere uşoară.

După trei zile doica, o negresă, a băgat de seamă că ochii îi scînteiau prea tare şi cu prea multă sălbăticie. I-a pus mîna pe obraz, apoi pe gît. Lorena a spus :

— Azi e mare zăpuşeală, dar în august e totdeauna aşa. Doica a zîmbit şi s-a furişat jos în hol unde a chemat-o pe mama lui William. Ea s-a dus la fiul ei.

— Are febră, a spus scurt. Du-te după doctor.

William s-a dus ; calul lui era atît de istovit, încît a trebuit să-l lase acolo şi să se întoarcă cu cabrioleta doctorului. Cînd au ajuns soarele aproape apunea. Pielea Lorenei era uscată şi aspră la pipăit ; buzele îi erau crăpate şi pline de băşicuţe.

— E o zi atît de fierbinte, a spus ea, sper să nu mi se umple copilul de eczemă.

A început să se frămînte la gîndul ăsta. În cele din urmă au adus copilul să i-l arate. Ea a desfăcut scutecele de pînză și i-a pipăit tot trupul ca să se asigure că nu făcuse eczemă din cauza căldurii. Pe măsură ce febra creștea, rîdea și vorbea, pomenind nume de oameni pe care William nu-i cunoștea. Cînta frînturi de melodii, în special aceea care avea ca titlu propriul ei nume : Lorena.

Au învelit-o în cearșafuri ude stropite cu camfor. I-au dat cu lingura să bea whisky amestecat cu chinină, după cum prescrisese doctorul. Au trimis pînă și după o negresă vrăjitoare. Ea și-a agățat sacii din piele de șarpe în cele patru colțuri ale camerei, apoi a ieșit afară și s-a așezat în colțul curții, dincolo de noua verandă — a stat acolo toată noaptea, lîngă foculețul pe care-l aprinsese în ciuda căldurii, implorînd mila zeilor pentru ei.

Febra a durat toată noaptea și în ziua următoare. William dormea într-un ungher al camerei sub unul din sacii vrăjitoarei. Părinții lui se duseseră să se culce, oameni bătrîni, fricoși și înspăimîntați. Doctorul moțăia pe un scaun. Numai Lorena părea fericită. În primele ore ale dimineții cînd William s-a trezit, a dat de ochii ei luminoși pironiți asupra lui. Fredona încetișor, iar el a luat un scaun și s-a așezat lîngă ea. Nu mai era atît de îngrozit. Criza trecuse. Era amorțit din pricina oboselii ; își simțea capul ca pe o minge mare, care i se clătina încoace și încolo deasupra gîtului. Culoarea feței ei rotunde și calme, nasul subțiat și mirosul slab nedefinit care venea dinspre pat — a înțeles atunci cu o liniște glacială că era sfîrșitul.

Lorena a făcut un semn slab de adio spre niște oameni nevăzuți, le-a surîs și a început să fredoneze, fără nici o melodie de data asta. Tot restul zilelor sale William își va aminti de felul cum ședea acolo, urmărind cu atenție ochii aceia mari, cenușii, cum se stingea viața din ei, treptat, puțin cîte puțin, pînă cînd nu și-a mai dat seama exact cînd s-a întîmplat, cînd totul s-a sfîrșit. Cînd s-a terminat cu desăvîrșire — și fredonatul, și orice mișcare, și a rămas cu privirea cufundată într-o pereche de ochi stinși, deschiși. Nu cenușii, nici de altă culoare, ci numai fără viață. El însuși i-a închis.

Doctorul dormea încă, dar doica trecea pe coridor cînd William dădu să iasă. Auzea zgomotul fustelor ei albe, scrobite ; simțea miros de soare și de fier încins. Înregistra aceste lucruri cu o totală detașare, ca și cum n-aveau nimic comun cu el. A văzut-o pe doică venind în grabă spre el, cu picioarele ei negre, grase, ieșindu-i de sub îmbrăcămintea scrobită. Cu o singură zvîcnire a capului îi făcu semn să intre în cameră. Apoi străbătu culoarul, intrînd în veranda pe care o parcurse în toată lungimea ei, înregistrînd după cum i se mai întîmplase mirosul balustradelor noi și al vopselei proaspete în dogoarea soarelui. A traversat curtea și tocmai se pregătea să treacă dincolo de gardul căii ferate, cînd i-a ajuns la urechi plînsul cu sughițuri al doicii, înăbușit de zidurile casei. William mergea prin pășune, abia auzind, ca prin vis, alte glasuri alăturîndu-se celui al doicii și un amestec de zgomote care răsunau în cîmpiile uscate de soare. S-a suit pe gard și a trecut pe partea cealaltă a pășunii, înfundîndu-se în pădure. Umbla alene, pronunțînd numele tuturor lucrurilor care-i treceau pe dinaintea ochilor, pronunțîndu-le pen-

tru sine însuşi ca şi cum nu le-ar mai fi văzut niciodată pînă atunci. Se uita la pămîntul nisipos, în bună parte gol, şi pe care cădeau acum acele de pin, şi a văzut cît de granulat era. Şi a văzut furnicile şi gîndacii, şi celelalte mici vietăţi care-şi săpau galerii în el. Cel mai mult timp a stat în faţa unui tufiş des cu flori albe parfumate, studiindu-le forma şi grosimea, observînd cum din florile albe încep să se formeze seminţe galbene. A văzut că azaleele sălbatice, de cum încetează de a mai face flori, se brumează, devin maronii şi se usucă. Mergea agale, ca şi cum ar fi fost într-un parc, privind. Privind tufişurile şi florile pe care le văzuse toată viaţa. Lauri, răspîndind un parfum îmbătător sub dogoarea soarelui, arbuşti cu poame, fasolea otrăvitoare de culoarea coralului. Tufişuri, unde ciocănitoarele îşi ascundeau prada, iasomie albă. Le pronunţa numele pentru el însuşi, fără glas. Şi ale florilor — trandafirul urcător, care era acum în floare ; iarba, garoafele şi genţianele ; laptele-cucului şi imortelele ; viţa agăţătoare care se tîra de-a lungul liniilor ferate şi diafanele orhidee verzi. A dat peste un pin căzut la pămînt şi s-a aşezat pe el să se odihnească, stînd atît de nemişcat încît veveriţele coborau din copaci şi-l priveau drept în faţă, bolborosind şi ţipînd la el.

Într-un tîrziu, cam după două ore, s-a ridicat şi a pornit-o înapoi spre casă. Umbla sprinten, cu uşurinţă, ca şi cum nu şi-ar mai fi simţit greutatea trupului. Parcă ar fi fost total detaşat de el.

A ieşit din pădure şi a văzut casa care sta nemişcată, în mijlocul curţii, acoperită cu verdeaţă şi flori. Auzea tînguirile din bucătărie, bocetele

crescînde şi descrescînde care nu erau în ritm cu mişcările trupului cîntăreţului. Era un băiat negru, care sta pe veranda din spate, un băieţaş cam de patru ani. William nu-şi aducea aminte să-l mai fi văzut vreodată. *Trebuie să aflu cine e,* se gîndea el. *Trebuie să fie copilul cuiva şi eu nu l-am observat pînă acum.* Copilul şedea nemişcat pe treapta de sus, întorcînd încet capul spre a-l urmări cu privirea pe William, care trecea pe acolo. William îl salută dînd din cap. Copilul îi răspunse.

William făcu înconjurul casei, trecînd de aripa nouă pe care o clădise pentru soţia şi copiii săi. Veranda cea mare era bordată cu wisteria albă pe care Lorena o plantase cu doi ani în urmă. Crescuse şi se întinsese ; trecută epoca înfloririi, se umplea de frunze pufoase. William umbla în jurul casei, ascultînd tropăitul greoi al pantofilor lui în iarba moale, arsă de soare. Cînd s-a trezit la uşa din faţă, a intrat înăuntru, simţind numaidecît mirosul de mobilă lustruită. Trebuiau să deschidă saloanele, să le pregătească pentru veghe.

Unde sînt părinţii mei ? le-a întrebat pe servitoare şi a rămas surprins dîndu-şi seama că nu vorbise cu glas tare. Ele erau atît de absorbite de treabă, încît nici n-au întors capul, nici nu l-au observat măcar.

Şi-a găsit părinţii în sufragerie. Doi oameni bătrîni aşezaţi în balansoarele mari de lîngă bovindou. De-abia se aşezaseră, privind afară prin fereastra deschisă ierburile acelea înclinate ale panglicilor verzi, bine aliniate, din cîmpie, unde se face bumbacul. El stătea în faţa lor, de partea

cealaltă a mesei din sufragerie, desenînd cu degetul gros mici arcuri, pe suprafaţa netedă a mahonului.

— Voi avea nevoie de cavou, le-a spus. Tot trebuie folosit o dată.

Părinţii săi îl clădiseră, cu cinci ani în urmă, şi în acest scop angajaseră de la Mobile un specialist în construirea cavourilor. Era aşezat pe cea mai înaltă pantă a cimitirului metodist din Madison City. Era din cărămidă văruită în alb, cu un acoperiş în formă de arcadă şi cu o cruce drept în vîrf. Avea două trepte de marmură cu cîte o raclă de fiecare parte şi, cu o placă de marmură netedă în faţă pe care urma să fie gravate numele.

Fusese clădit pentru cei bătrîni. Dar în momentul cînd William se întorsese din pădure şi văzuse panglica neagră, mare, pe uşa de la intrare, iar pe servitoare făcînd curăţenie în salonul care şedea închis în timpul verii, înţelesese ce avea de făcut.

— Nu vreau o groapă pentru ea, le-a spus părinţilor. Vreau cavoul.

Amîndoi au dat din cap, încuviinţînd în tăcere. În spatele lui s-a auzit hîrşîitul unui scaun în momentul cînd servitoarele au început să întoarcă oglinzile cu faţa la perete.

William a pus să i se graveze numele în partea de sus a cavoului — în lungile zile nesfîrşite de după înmormîntare, cînd cioplitorul în piatră fusese adus din Mobile. Numele Lorenei era acolo, nici o altă inscripţie nu exista în afară de cele două cuvinte care îl preceda : Soţia mea.

Un an mai tîrziu William a gravat o nouă serie de date împreună cu cuvintele : Fiul meu.

Apoi a avut loc un război şi William s-a dus la Camp Martin în New Orleans. A fost un lucru la fel de inutil ca şi cînd s-ar fi dus să lupte în tranşeele din Franţa, cu toate că era cît pe-aci să moară acolo, din pricina epidemiei de gripă. În cele din urmă s-a întors acasă, slab ca un fus şi şubrezit. Se întorsese la părinţii şi la singura lui fiică şi aproape niciodată n-a mai părăsit ţinutul, în afară de călătoriile de afaceri la Chattanooga, la patru-cinci luni o dată.

William Howland avea şi o soră mai tînără pe care o chema Ann. Se căsătorise cu un văr de-al doilea, Howland Campbell, băiatul celui în biroul căruia William venise să înveţe avocatura. (În familiile Howland adeseori se căsătoreau verii între ei. Era un lucru obişnuit la ei, nu era ceva pus la cale ; pur şi simplu aşa se întîmpla.) Ann era o femeie înaltă, gălăgioasă şi întreprinzătoare, care-şi făcea griji din pricina fratelui ei, rămas văduv la triezeci de ani. Îi scria scrisori nesfîrşite, cu cerneală roşie, implorîndu-l să vină pentru cîtva timp la ea. „O schimbare a decorului ţi-ar face atîta bine", spunea ea mereu.

William răspundea întotdeauna scrisorilor ei politicos, deşi avea oroare de scris şi pînă şi registrele de contabilitate erau o pacoste pentru el. De fiecare dată îi explica cu multă răbdare de ce nu putea veni. Bumbacul era plin de gărgăriţe ; avea o specie nouă de trifoi roşu pe care voia s-o experimenteze pe lotul lui de păşune ; încerca şi o altă varietate de cereale.

Ann Howland Campbell şedea în casa ei mare şi albă de pe strada plantată pe ambele părţi cu

pomi din Atlanta, citea scrisorile şi le arăta apoi bărbatului ei gras şi plin de jovialitate.

El chicotea şi le împingea la o parte.

— Iubito, îi spunea, ai putea acuma să renunţi cu desăvîrşire de a mai încerca să-l însori.

— Nu i-am scris nimic despre asta.

— Ştie tot atît de bine ca şi mine ce s-ar întîmpla dacă i-ar călca vreodată piciorul pe-aici.

Ann privea la casa ei plină de copii, la pîntecu-i umflat cu un altul care urma să vină, şi-şi încrucişa mîinile deasupra lui în semn de ocrotire.

— Îi trebuie o soţie. Cea pe care a avut-o nu era de loc potrivită pentru el şi şi-ar fi dat seama de asta foarte curînd.

— Ei bine, spunea bărbatul ei, se pare că el nu-i de acord.

După ani şi ani — mai tîrziu cînd şi-a luat nepoţica cu el la un picnic în cimitir, însoţit de unul sau doi grădinari negri care să cureţe locul, William Howland a vorbit despre soţia sa Lorena.

— Era atîta lumină în ea, spunea el, emana din toată fiinţa ei. Mi se părea că ar fi fost în stare să strălucească pe întuneric.

N-a fost prea întristat de pierderea ei, nu în felul în care te aştepţi din partea unui văduv. Părea că o parte din el murise o dată cu ea şi într-un fel fusese un noroc că-i fusese scutită de suferinţă.

În acea dimineaţă însorită, se uita la cavoul pe frontispiciul căruia era gravat numele lui şi a spus :

— Ar fi putut deveni cu vremea beţivă cu maică-sa. Şi poate că şi-ar fi pierdut toată drăgălăşenia, la fel ca tatăl ei... Ridicase din umeri zîmbind. Dar asta nu s-a întîmplat.

A trăit mai departe în văduvie. N-o fi fost foarte fericit, dar cu siguranţă, nici nenorocit. Avea multe de făcut, cînd cu bumbacul, cînd cu vitele sau cu noile cereri de cherestea şi lemn pentru fabricarea hîrtiei. Mai trebuia să-şi crească şi fata şi să-şi îngroape părinţii. (Aceştia nu s-au simţit niciodată în stare a mai construi un alt cavou. Au fost îngropaţi în pămîntul roşu, nisipos, cu cîte un bloc de granit cenuşiu la căpătîi.) Zilele treceau ca gîndul ; ierni scurte şi reci, veri lungi şi călduroase. Nu ducea o viaţă de pustnic şi era destul de sociabil. Cînd nu era prea ocupat se ducea la biserică şi la toate seratele prin ţinut. Dansa frumos, cînta la mandolină şi din gură toate cîntecele la modă cu o voce plăcută uşor baritonală. Nu părea să-l intereseze cîtuşi de puţin fetele sau văduvele. Absolut de loc. Dacă o fi avut vreo amantă, ea nu era din oraşul lor. Se poate să fi avut vreo combinaţie la Chattanooga, dar nimeni n-a ştiut vreodată ceva precis. Şi tocmai lucrul ăsta dădea prilej de discuţii.

Poate că dacă ar fi trăit în vreun oraş oarecare, lucrurile s-ar fi petrecut cu totul altfel. Poate că dacă ar fi cunoscut mai multă lume şi-ar fi găsit pe cineva. Dar fermele, în această parte a ţinutului, erau departe una de alta, fără nici o altă legătură între ele în afară de colibele dijmaşilor. Oamenii munceau din greu primăvara şi vara, cu excepţia celor cîteva săptămîni de odihnă din

august, cît aşteptau să crească bumbacul. Pînă cînd cîmpul nu era gata, pînă nu începea culesul şi pînă ce ultima recoltă nu era expediată la fabricarea ginului, William nu pleca de acolo, nici măcar duminicile. După aceea venea grîul, şi tutunul, şi siropul care se pregătea cînd începea să se răcească vremea. În cele din urmă venea tăierea vitelor. Cînd copiii îşi luau în primire băşicile de porc cu care se jucau, iar afumătorile îşi împrăştiau mirosul în aerul rece, însemna că munca anului se terminase. Iernile erau consacrate distracţiilor, nu se îngrijeau decît de tăiatul lemnelor, dar iernile nu ţineau mult şi William Howland n-avea cînd să-şi găsească o nevastă.

În timpul tuturor acestor ani care s-au scurs unul după altul, fiica lui William, Abigail, creştea. Nu semăna de loc cu maică-sa, nici n-ar fi fost cu putinţă, fiindcă era întreagă tatăl ei. Nu era o fată prea frumoasă, dar era inteligentă, vioaie şi veselă. Şi o interesa tot ceea ce se petrecea în lume. În liceu îl pusese pe taică-său să se aboneze la *New York Tribune*, cu toate că mormăise puţin fiindcă îi veneau acasă în fiecare săptămînă trei publicaţii : *Wade County Ledger, Mobile Clarion* şi *Atlanta Constitution*.

Bineînţeles că cedă pînă la urmă, aşa cum făcea întotdeauna.

— Abigail, i-a spus, sper că se vor gîndi să împacheteze bine jurnalele acelea, altfel n-or să ajungă niciodată pînă la noi.

Tribune venea în felul în care veneau toate ziarele şi revistele de obicei, deschis, pentru ca oricine să-l poată citi. Pe vremea aceea nu erau expediate la domiciliu, aşa încît William se ducea cu

regularitate la Madison City de două ori pe săptămînă pentru a-şi ridica poşta. Primea multe publicaţii, fiindcă îi plăcea să citească : *Informaţia de sîmbătă seară, Ziarul minerilor, Foaia geografică naţională* şi tot ce apărea cu privire la ferme. Prima dată cînd a sosit ziarul *Tribune*, Roger Ainsworth, şeful poştei, s-a aplecat peste tejghea şi i-a spus :

— William, tare mi-e teamă că ţi-ai pierdut minţile.

Pe atunci poşta se afla într-o jumătate a prăvăliei de alimente şi grîne a lui Ainsworth, aproape fără nici un zid despărţitor. În dimineaţa aceea de pomină erau vreo cinci-şase oameni înăuntru, întotdeauna se învîrteau destui pe acolo. Veneau să joace cărţi sau să-şi petreacă ziua ronţăind grîu prăjit şi alune dintr-o strachină aşezată deasupra sobei de fier. După felul cum stăteau, cu feţele rigide şi în aşteptare, puteai jura că ştiu despre ce e vorba şi că discutaseră între ei.

— Cum merge, Roger ? a întrebat William.

Roger Ainsworth aruncă un morman de reviste pe tejghea.

— Toate astea-s ale tale. Întinse mîna spre un anumit colţ unde pusese *Tribune*. O ţinea suspendată, fără să spună o vorbă.

— Şi aia ? întrebă William.

Ainsworth făcu un semn cu capul. Cei din prăvălie se ridicaseră de la locurile lor în aşteptare. S-a auzit scîrţîitul unui scaun de trestie şi al unei scînduri. Şi cineva a spart între dinţi un bob tare de grîu.

— Ce-i cu ea ? întrebă William.

Ainsworth spuse :

— Nu știam că-ți place să citești ziarele yankee.

— Fata mea l-a vrut, a răspuns William, dar fiindcă nu voia să aibă aerul că se ascunde în spatele unei fete, a continuat cu vocea ridicată : Dar mărturisesc că pe unele din ele le citesc și eu.

S-a produs o oarecare agitație înapoia lui, ca și cum ar fi respirat toți laolaltă. William își strîngea ziarele.

— Roger, a spus liniștit, ești mai măgar decît mi-am închipuit.

Mariah Peters, o femeie vioaie, scurtă și grasă, apăru pe neașteptate la ușa din față și dădu buzna spre tejghea.

— Trei cărți poștale, Roger, spuse. Apoi : Arăți de parcă ai fi înghițit cuie.

— Ciudat cum unii oameni ajung trădători, zise Roger cu asprime, nu ți-ar veni să crezi că bunicii lor au murit în război.

William chicoti și smulse ziarul dintre degetele încleștate ale lui Roger Ainsworth.

— Nu era bunicul meu ; era fratele bunicului meu și nu cred să existe cineva care să știe dacă a fost sau nu fericit de a-și da viața pentru o cauză. Strînse ziarele de-a valma, unele peste altele, dus pe gînduri. Am avut întotdeauna impresia că n-a fost atît de fericit, adăugă William Howland. A fost ars de viu în Ținutul Sălbatic, și, după ce am văzut atîtea desișuri în flăcări nu cred să existe cineva care să dorească măcar o parte din ele.

Cînd ieșea de acolo l-a văzut pe Ernest Franklin strecurîndu-se afară pe ușă înaintea lui și pornind în grabă în josul străzii, pentru a răspîndi vestea celor întîmplate. Era un bătrîn artritic și

fugea ca un crab speriat înspre veranda din fața a hotelului Washington. Urcă anevoie treptele, alunecînd de-a lungul balustradei de alamă și dispăru în spatele ocrotitoarei rețele de zorele.

William Howland, au spus ei, ședea chiar în mijlocul străzii principale, în praful fierbinte și uscat care-i ajungea pînă la manșetele pantalonilor și rîdea. Oamenii au scos capetele pe ușa băcăniei lui Ainsworth și și-au închipuit că fusese lovit de insolație sau că-și ieșise din minți din pricina alcoolului băut pe ascuns. Cînd în cele din urmă și-a șters ultima lacrimă cu batista lui mare, de culoare albastră, și și-a frecat bine obrajii și bărbia, s-a uitat la ei cu gravitate. S-a uitat la șirul de capete și la felul cum se frămîntau și se îmbrînceau astfel ca cei rămași înăuntrul prăvăliei să-și poată croi drum pentru a vedea și ei ce se petrece afară și a spus foarte tare și răspicat :

— Adunătură de ticăloși. Nu era nici măcar prea amărît spunînd acestea.

I-a trebuit un oarecare timp orașului ca să uite incidentul. Lucy Whittemore, care fusese unul din capetele apărute în ușa băcăniei, găsea chiar că nu era cazul să-l invite la nunta fiicei sale. Cînd William a întîlnit-o pe stradă după vreo săptămînă sau două, Lucy era puțin cam scorțoasă fiindcă el își dăduse probabil seama că ea se gîndise că n-avea rost să-i trimită o invitație, fiind astfel aproape singurul om din oraș lăsat deoparte, în afară de cea mai tînără din fetele Lykes, care se măritase cu un catolic în propria lui biserică și din care pricină nimeni nu-i mai adresa vreun cuvînt, deși toată lumea ținea la părinții ei, cu care locuia în aceeași casă în așteptarea pri-

mului copil. William părea să fie amuzat de răspunsurile ei. Ochii lui albaștri străluceau și rîdeau cînd a întrebat-o despre fiica ei :

— Ce face ea ? Și ce face bărbatul ei ?

Lucy i-a răspuns înțepată :

— Încă n-au făcut nunta.

— Oh, a spus William cu blîndețe, întîi lucrurile importante, restul la timpul potrivit. Și a salutat continuîndu-și drumul. Lucy Whittemore și-a văzut de cumpărături furioasă pe fiica ei și spunîndu-și cu îndîrjire că oamenii care erau obligați să facă nunta cu arma în mînă să nu fie prea surprinși de ceea ce li s-ar putea întîmpla. Și s-a hotărît să-l invite pe William Howland, în ciuda bîrfelilor neîntemeiate pe seama lui.

Supărarea orașului nu ținea niciodată mult, mai ales cînd era vorba de William Howland. Familia Fraser nu l-a invitat la masă în prima duminică a lunii așa cum se întîmpla de obicei. Iar Patersonii nu l-au chemat cu prilejul vizitei verișoarei lor din Lafayette. Dar el nu părea să se sinchisească, iar verișoara venită în vizită nimerise într-o iederă sălbatică la primul picnic și cules de coacăze la care o luaseră și asta se petrecea chiar pe unul din colțurile proprietății lui Howland.

După cîteva săptămîni lucrurile își reluaseră cursul normal. Nu că ar fi fost dată uitării chestiunea cu ziarul *Tribune* sau felul în care le răsunase în urechi cuvîntul „ticăloși" în dogoarea apăsătoare a unei dimineți prăfoase... Dar nu le rămînea altceva de făcut decît să adauge și asta la numărul istorisirilor despre el. Era omul cel mai de vază din părțile acelea și nu puteau înțelege

cum de se mulțumea să-și crească fata singur cuc. Toți cei din ținut reflectaseră asupra acestei probleme și foarte mulți dintre ei încercau să găsească o soluție. Pe atunci, bineînțeles, William Howland trecuse puțin de vîrsta mijlocie, dar și-ar fi putut alege vreo văduvă, tînără și vînjoasă, sau chiar pe vreuna din fetele mai tinere, cele care ajunseseră la vîrsta măritișului. El era încă un bărbat chipeș, deși părul i se rărise și își răsese mustața. Și pe deasupra era un Howland, un adevărat Howland, cea mai nobilă familie din ținut, cu cel mai fertil pămînt și cu cei mai mulți bani.

Sora sa Ann — care venea să-l vadă în fiecare an (în urma refuzului lui de a locui cu ea), aducîndu-și și ultimul copil ca să i-l arate — era singura persoană care îndrăznea să vorbească despre acest lucru deschis. O făcea adeseori în acele după-amieze cînd stătea într-un balansoar de trestie în ușa de la intrare cu perdeaua lăsată, la vreuna dintre prietenele din copilărie, ocupată cu lucrul sau croșetatul sau cu culoarea ilustratelor de Crăciun pentru Liga Evanghelică a Doamnelor. Își țuguia buzele și spunea :

— E indecent. Are nevoie de o soție și ar trebui să aibă una, după șaisprezece ani de văduvie de la moartea ei ; trăiește ca și cum ea s-ar afla doar într-o călătorie.

Și celelalte doamne dădeau afirmativ din cap și erau de acord că ăsta fusese exact felul în care se comportase.

Fiica lui William, Abigail, terminase liceul și era o fată înaltă și subțire, cu un păr lung de un blond albicios. Cu toate că cele mai multe fete de vîrsta

ei aveau măcar un pretendent serios, ea nu avea nici unul. Nu părea s-o intereseze. Era prea timidă ca să-i placă seratele și nu dansa de loc. Își petrecea serile în balansoarul tapisat din salon, citind și iar citind fără încetare. După o săptămînă sau două găsise că *Tribune* era prea greu pentru ea. Ziarele veneau, an după an, dar aproape niciodată nu mai deschidea vreunul. Nu citea nimic altceva decît poezii. Shelley, într-o ciudată legătură din piele de marochin cu numele străbunicii pe el. Yeats, pe care îl recitea cu glas tare. Se uita la perdeaua de wisteria și la lumina zilei care scînteia dincolo de ea și-i venea să spună verdeței blînde :

Vîntul bate dincolo de porțile zilei
Vîntul bate peste inima singuratică
Și singurătatea inimii e nimicită
In timp ce zînele dansează pe undeva...

Cei din casă, servitorii și tatăl ei s-au obișnuit curînd să audă recitările ei monotone. Erau chiar foarte mîndri de ea. Era un lucru rar să ai în casă o fată tînără care să-și murmure versuri numai pentru ea în timpul unei după-amieze, cu desăvîrșire singură, numai cu ochii sclipitori trădînd exaltarea și frămîntarea celor șaptesprezece ani.

A plecat la facultate, la Mary Baldwin, în Virginia. Tatăl ei o dusese acolo și era pentru prima oară cînd călătorea într-un alt stat. Nu prea o trăgea inima. Dar de vreme ce tatăl ei voia așa, își împachetase lucrurile cu supunere.

După ce a plecat, orașul a început să vorbească despre viitorul ei. Mulți o și vedeau fată bătrînă, locuind în casa aceea mare și întorcînd paginile

cărților cu mîini uscate ca de pergament. Și dădeau din cap cu tristețe la gîndul că adevărații Howland erau pe cale de dispariție nu numai ca nume, ci în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Vara următoare s-a întors acasă mai subțirică decît oricînd, numai cu o ușoară roșeață pe obraji, datorită iernii reci de la munte. Imediat l-a convins pe tatăl ei să-i cumpere un cal, o iapă cenușie, vîrstnică și blîndă, cu care făcea lungi plimbări, devreme dimineața, veșnic singură. Oamenii erau intrigați și criticau această comportare, dar clevetirile au încetat curînd, fiindcă ea își petrecea după-amiezile în micul chioșc din colțul pajiștii. Tatăl său îl construise anume pentru ea, ca o surpriză de bunvenit acasă. Era un chioșc cu totul special și fiecare om din oraș știa despre ce e vorba, cu toate că de fapt puțini dintre ei îl văzuseră. Avea o lucrătură din zăbrele de lemn fină ca o dantelă, iar de căpriori și de streșini erau atîrnate turte dulci în rotocoale mari și spînzurînd ca niște ciorchini. Banchetele rînduite jur împrejurul pereților octogonali erau acoperite cu perne îmbrăcate în pînze de bumbac cu dungi albastre și albe și era o masă octogonală în mijlocul încăperii. Fusese făcută înadins pentru a se armoniza cu forma camerei. Abigail Howland își petrecea după-amiezile de vară acolo ; acum scria poezii. Chiar și scrisori — Roger Ainsworth de la poștă a observat numaidecît că ea primea cel puțin o scrisoare pe săptămînă. Mai remarcase că era mereu același scris, deși ștampilele se schimbau. Așa încît domnul Ainsworth era convins că Abigail Howland își găsise în cele din urmă un cavaler și că trebuie să fi fost vreun negustor care

călătorea din loc în loc. Cam asta ar fi, încerca el să demonstreze oamenilor adunați în spatele băcăniei, ronțăind la grîu și alune prăjite, explicația feluritelor ștampile de pe scrisori.

Așa că toată vara aceea orașul a stat la pîndă așteptînd să vadă cine va veni. Nimeni n-a apărut. Nici măcar sora lui William, al cărei ultim copil era prea mic pentru a putea călători. Nimic altceva decît scrisorile. Către sfîrșitul verii, cînd Abigail s-a întors la facultate, orașul încetase de a mai vorbi despre ea. Erau ocupați să urmărească ceea ce făceau Calvin și John Robertson. Fabricau whisky de ani de zile, așa cum făcuse și tatăl lor. Trepăduși ai munților, așa îi numeau oamenii, fiindcă ocoleau drumurile și-și duceau produsul de-a dreptul de peste culmi. Robertsonii aprovizionau două ținuturi de aproape o generație ; aveau o distilerie unde se lucra cinstit și se bucurau de o mare faimă. Cum prohibiția se extindea cu fiecare an tot mai mult, iar băutura de calitate începea să se găsească din ce în ce mai greu și se scumpise, Robertsonii se treziseră cu o sumedenie de comenzi venite din tot statul. Curtea lor (Calvin se mutase într-o căsuță albă în oraș, spre a fi mai la îndemînă) era veșnic înțesată de cai și trăsuri și chiar și de cîteva automobile...

Afacerile mergeau atît de bine, încît Robertsonii și-au construit o nouă rafinărie. Lumea spunea că și-o instalaseră drept în mijlocul Mlaștinii cu Insula Mierii. Nimeni nu știa prea multe despre locul acela ; nimănui nu-i trecea prin minte să se ducă să vadă unde e. Unii spuneau că în mijloc era un mare lac format din ploile de primăvară și că numai marginile erau mlăștinoase. Alții spuneau că

nu era nimic altceva în mijloc în afară de o mare mlaștină. Bătrînii pomeneau uneori despre o insulă cu pămînt zdravăn, unde se putea pescui atît de bine pești cu solzi albăstrii pînă la o cantitate de peste două livre. Unde mai toți copacii făceau miere, iar urșii se băteau între ei și răgeau toată noaptea. Nimeni nu-i credea.

Mlaștina cu Insula Mierii era o bucată uriașă de pămînt ; din hărți îți puteai da seama că ocupa aproape un sfert de ținut în partea dinspre sud-est. Începea abrupt printr-un povîrniș tăios în pămîntul nisipos, o largă întindere neregulată, mlăștinoasă, cu mesteceni și stejari de apă cu clei negru și tufișuri de dahoon întinse pe toată lungimea copacilor. Și chiparoși, mile întregi cu chiparoși mohorîți, tapisați cu mușchi, pe care se prelingea un lichid dens, lipicios. Băieții se jucau pe margini, primăvara pescuiau raci mari, noaptea orăcăiau ca broaștele, umblau după *sirene*, niște animale amfibii ca țiparii care treceau ca fulgerul pe suprafața apei. Dar nimeni nu se încumeta să pătrundă prea adînc pe acele meleaguri — pînă în clipa în care Robertson le dăduse să înțeleagă cum că ei făcuseră acest lucru. Le-au spus că aveau un alambic, mare și frumos în care se făcea evaporarea — și toți își dădeau seama că trebuie să fi fost teribil de mare după cantitatea de whisky pe care o scoteau. Robertsonii nu aveau nici un necaz, fiindcă lucrau cu multă prudență. Oamenii bănuiau că ei aduceau băutura cu luntrile, o ambalau și o încărcau pe catîri pentru a parcurge restul de drum pînă la locurile de livrare. Aveau întotdeauna grijă să nu întîlnească pe nimeni pe drum, absolut pe nimeni, chiar dacă acest lucru ar

fi însemnat mile în plus de străbătut pe creste. Erau atîtea căi pe care putea apuca un om, dacă cunoştea ţinutul şi nu era grăbit.

William Howland cumpăra de la Robertsoni de ani de zile; îi plăcuse întotdeauna licoarea de cereale. La început n-a dat atenţie la ceea ce se spunea despre o nouă rafinărie. Pălăvrăgeli, îşi zicea. Pe urmă, cum vara era pe sfîrşite, a început din ce în ce mai mult să se întrebe asupra locului exact unde ar putea fi instalată. Trebuie să fi găsit ei o insulă prin mlaştină, cu mult mai mare decît o moviliţă oarecare. Altă soluţie nu exista. Fusese în mlaştină de atîtea ori pe cînd era copil. Dăduse peste lacuri adînci şi limpezi, cu maluri nisipoase, şi asta i se păruse ciudat, dar nu întîlnise niciodată vreo insulă îndeajuns de mare şi înaltă şi nici destul de uscată pentru a putea susţine o distilerie. Totuşi, undeva trebuia să fie.

În serile acelea lungi de vară, după masa de seară, cînd sta în chioşcul cel nou împreună cu fiica sa, făcîndu-şi vînt încet spre a se apăra de ţînţarii adunaţi acolo, reflecta asupra acestui lucru. Abigail îi citea. Se întorsese de la şcoală cu o dorinţă arzătoare de a citi versuri cuiva cu glas tare; singură nu i-ar mai fi plăcut. Avea un profesor, povestea fata tatălui ei, care spunea că acesta era modul cel mai sigur de a aprecia întreaga calitate a sunetului. Într-o seară ea îi citi *Paradisul Pierdut*, dar el n-o asculta. Niciodată nu asculta. Auzea dulcile modulaţii ale glasului ei tot aşa cum auzea bîzîitul ţînţarilor sau zgomotul mai puternic al bondarilor care se înghesuiau să-şi facă drum, vîjîitul aripilor rîndunicilor negre care veneau să-i mănînce, fîlfîitul mai intens al aripilor bufniţelor

atunci cînd începeau să se mişte. Orăcăitul broaştelor. Lăcustele şi greierii. Îi auzea pe toţi şi în fond nu auzea pe nici unul din ei. Toate erau atît de nelămurite, de confuze, atît de îndepărtate, ca cerul vestic cu luceafărul lui de seară, pe care-l vedeai strălucind prin negura trandafirie. Li s-a mai spus oare vreodată copiilor, se întreba, că dacă şi-ar arunca privirile spre un horn ei ar putea vedea stele în toiul zilei? O va întreba negreşit pe Abigail dacă doica i-a vorbit despre asta. Erau atîtea lucruri despre care n-o întrebase, încît i se părea că niciodată n-ar fi putut termina cu întrebările... Iată, apusul acela atît de intens colorat ar putea fi prevestitor de ploaie şi asta nu i-ar face bine bumbacului. Şi nu era ciudat faptul că o vară secetoasă, prielnică bumbacului, era dăunătoare grîului? Se pare că nu le puteai împăca pe amîndouă.

Glasul ei domol şi cald continua să se audă estompat în amurg. Se simţea mirosul ierbii tăiate din preajma casei şi al prafului de pe drum. Mirosuri seci, fără apă... William începuse să-şi amintească felul în care mirosea o mlaştină, un miros greu şi dulceag. Şi cum apa se umplea de băşicuţe cu aer cînd o stîrneai cu un băţ, cum şedeau atîrnaţi racii de partea de dedesubt a unei buturugi şi-i culegeai ca pe fructe. Unghiul ascuţit pe care-l forma un mocasin care înota — cu gîtul ieşit în afară şi valurile ca un V care se formau în urma lui. Mirosul greu de apă stătută, de putreziciune. Răgetele aligatorilor în timpul împerecherii şi mersul lor legănat înainte de a se arunca în apă. Mirosul dulce-greţos al puzderiei de cuiburi de păsări, bălăceala în apă...

„Am s-o găsesc, a spus William încetişor adresîndu-se amurgului luminos şi rece. Dacă distileria e acolo, o voi găsi."

Şi Abigail s-a întrebat de ce, brusc, tatăl său s-a ridicat în picioare şi a început să scruteze cu un deosebit interes şi atît de amănunţit cerul.

Mai tîrziu, după vreo cîteva săptămîni, se întreba de ce o fi fost atît de vesel la plecarea ei. De obicei ea simţea o mare strîngere de inimă de cîte ori se despărţeau, fiindcă părea atît de profund întristat. De data asta se despărţise de ea cu un adevărat surîs şi cu o ascunsă satisfacţie care-i lumina chipul şi sărea în ochii tuturor.

Rămăsese în oraş peste noapte, fiindcă a doua zi era sîmbătă şi era tîrg şi el voia să angajeze mînă de lucru în plus pentru strîngerea bumbacului. Era ziua cea mai încărcată, aşa fusese întotdeauna, străzile înţesate cu căruţe, trotuarele şi piaţeta oraşului pline de oameni care forfoteau de colo-colo sau stăteau pe loc, atenţi la cei ce treceau. Veranda hotelului Washington avea scaune berechet, dar trebuia să fii din vreme ca să poţi pune mîna pe unul din ele. Mai era şi un şir de oameni, fără scaun, ghemuiţi pe jos, rezemaţi de faţada clădirii. Se luau la întrecere scuipînd zeama de tutun pe muşte mari de culoare verde-închis. Din cînd în cînd cîte un cîştigător întindea mîna şi strîngea pariurile. Aerul nemişcat şi fierbinte mirosea a praf şi sudoare. Dacă ascultai cu atenţie, pe deasupra pălăvrăgelilor oamenilor puteai auzi zgomotele făcute de animale din curţile dosnice. Oraşul nu avea decît o singură stradă lată ; atît tărăboiul cît şi mirosul lor răzbăteau cu uşurinţă pînă acolo.

William Howland îşi isprăvise treburile şi se gîndea să se întoarcă acasă. Totdeauna străzile aglomerate îl cam oboseau. Se îndrepta înspre locul unde îşi lăsase trăsurica, întrebîndu-se dacă micul negru pe care-l luase cu el şi-o fi adus aminte să scoată calul din grajdul unde fusese dus să mănînce, cînd îi ieşi în cale Calvin Robertson. William rămase ţintuit locului şi deodată începu să rînjească.

— Tocmai mă gîndeam la tine, Cal.

— Ai cumva nevoie de ceva săptămîna asta ? îl întrebă Calvin pe un ton politicos.

— Poate nu săptămîna asta, răspunse William, dar voi veni eu să-l iau.

— Cred că îţi pot aduce oricît doreşti.

— Ceea ce doresc eu, spuse William, e cu totul altceva.

Întinse mîna şi-l apucă de braţ pe doctorul Armstrong, care tocmai trecea, cărînd o ladă de lemn plină cu pui.

— Harry, îi zise, vreau să auzi şi tu ce am de spus.

Harry Armstrong puse lada jos, obosit.

— Ce, Will ?

— Mi-am propus să fac un lucru amuzant.

Harry Armstrong îşi scosese batista mare, cafenie, şi-şi ştergea faţa.

— Ţi-ai pus în gînd să-l concurezi pe Calvin ?

— Nu, rosti William. Mi-am pus în gînd să descopăr locul unde e situată distileria lui.

Harry Armstrong se uită fix la ei.

— Vrei să porneşti în căutarea Insulei Mierii din Mlaştină ?

— Acolo am auzit spunîndu-se că s-ar afla.

Faţa lui Harry Armstrong era din nou numai broboane de sudoare. Se şterse cu dosul palmei, îşi scutură apoi mîna şi-şi scoase iar batista.

— Mama mea era o Howland, rosti cu gura înfundată în batistă, aşa că nu-mi poţi lua în nume de rău dacă spun că toţi din familia aia au fost nişte nebuni.

William chicoti.

— Dar e vorba de o glumă, Harry.

— Nu, nu e, răspunse Calvin.

— Nu fi zănatic, îi spuse William, pun rămăşag pe-o damigeană din licoarea ta, că dau de locul unde te-ai instalat.

Armstrong oftă din greu.

— Ar fi mai bine să accepţi, Calvin. Altfel n-ai s-o scoţi niciodată la capăt cu el.

— Nu, spuse Calvin.

— Atunci fără nici un rămăşag, zise William. Îi dau eu de rost şi singur.

Armstrong adăugă :

— Toată familia a fost aşa de ani de zile.

— Ca totul să decurgă normal, continuă William, dacă nu mă va vedea nimeni cîteva zile, înseamnă că-s în mlaştină. Dacă trec mai mult de patru zile, înseamnă că mi s-a întîmplat ceva. Dacă trece o săptămînă, doctorul Harry Howland Armstrong se duce şi-i caută pe toţi verii mei şi le spune că mîinile domnului Calvin Robertson sînt mînjite de sîngele meu.

— Ah, Will, exclamă Calvin.

— Fleacuri, spuse Armstrong. Cei din familia Howland au rămas veşnic nişte copii. Ridică lada şi şi-o propti pe pîntecul rotund. Omul trebuie să muncească.

— Ai început să faci negoţ cu pui de găini ?

— Ai noştri au murit, spuse Harry Armstrong. Ieri dimineaţă, cînd am ieşit din casă, toţi puii din poiată erau la pămînt, grămadă unii peste alţii, morţi şi mirosind groaznic.

— Un doctor ar trebui să ştie mai bine cum să îngrijească puii. Asta te face să te gîndeşti cu groază la pacienţii din rîndul oamenilor.

Harry Armstrong oftă. Începuse din nou să transpire, şi năduşeala i se prelingea de-a lungul feţei, dar nu mai avea nici o mînă liberă cu care să şi-o şteargă. Aşa că mai oftă o dată, salută cu o mişcare iute din cap şi plecă tîrşîindu-şi picioarele.

— Ai să fii cu ochii pe mine de azi încolo, îi spuse William lui Calvin Robertson, care tocmai mormăia ceva, îşi răsuci călcîile şi se îndepărtă.

În după-amiaza aceea, în timp ce luau masa de prînz, mai tîrziu, Harry Armstrong îi spuse soţiei sale :

— Ia ghici ce vrea să facă acum Will Howland ?

Ea nu-l întrebă. Nici nu era nevoie. După treizeci şi cinci de ani de convieţuire ştia că bărbatul ei îi va povesti totul de la sine.

— Vrea să plece în căutarea rafinăriei, zise el chicotind. Mi-a vorbit despre asta ca să-l împiedic pe Calvin Robertson de a-l împuşca în mlaştină.

Doamna Armstrong plescăi din limbă plină de compătimire.

— Nu cumva şi-o fi pus în gînd să-i bage la apă ?

Harry a sărit în sus.

— Will Howland, neamul cel mai nobil din tot ținutul ?

Ea părea rușinată.

— Am întrebat într-o doară.

— Nu i-ar trece niciodată prin minte așa ceva, îi spuse Harry categoric. Pune la cale șotii, ca să se distreze.

Will Howland începu să întocmească cu multă grijă jocul. Mai întîi s-a dus la Peter Washburn, negrul care construia luntri. L-a găsit lucrînd, departe de baraca lui, pe malul rîului, printre sălciile ale căror frunze subțiri și prăfuite șuierau și trosneau în jurul lui. Will cumpără o luntre, a cărei construcție abia începuse, și aștepta cu nerăbdare să fie gata. Washburn lucra încet. William Howland făcu două drumuri speciale în oraș ca să controleze cum merge lucrul. Cînd în cele din urmă totul a fost gata, el și Peter Washburn au pus luntrea pe apă, pentru ca lemnul să se umfle și să se întărească. Au legat-o de un mesteacăn din rîu și au împotmolit-o, lăsînd să se vadă numai marginile bordului, pentru ca lemnul să se învechească și să se răscoacă în mîlul apei.

Apoi William n-a mai avut timp liber, fiindcă bumbacul era gata. Și-a aruncat un sac pe umăr și a făcut el singur cîteva rînduri, căci îi plăcea să dea o mînă de ajutor. Culesul nu era o muncă grea, și copiii puteau s-o facă ; dintr-un anumit punct de vedere era mai ușor pentru ei. Omul, din cauza înălțimii lui, trebuia să stea foarte aplecat. Culesul îți făcea mîna foarte musculoasă : smulgeai bumbacul de pe vrej cu vîrful degetelor.

Mîna dreaptă a lui William Howland era mult mai mare decît stînga. Era întrucîtva mîndru de acest lucru.

Culegătorii lucrau pînă cînd cîmpurile se goleau, cîte șapte zile pe săptămînă sub un cer albastru strălucitor brăzdat de nori negri, imenși, amenințători de furtună. Nu ploua mai niciodată în acest timp al anului. Deși norii se îngrămădeau tot mai mult unii peste alții, rămîneau nemișcați la orizont. Păreau înfipți acolo, ca niște munți. Dimineața primele raze ale soarelui îi străpungeau, iar ultimele îi făceau roșii ca purpura. Uneori culegătorii lucrau la lumina lunii și, cînd se îndreptau din șale ca să-și odihnească spatele, vedeau aceiași nori ridicîndu-se la marginile lunii, albi și strălucitori ca argintul.

William cădea frînt noaptea, atît de obosit, încît nici să se dezbrace nu mai era în stare. Cîteodată, timp de cîteva minute înainte de a adormi, se gîndea la noua lui luntre, la mlaștină, la ce va face cînd se va isprăvi culesul și cînd nu va mai auzi uruitul mașinilor de separat bumbacul... Împreună cu Peter Washburn va scoate afară luntrea din mîl și o vor curăța cu apă curată. Apoi o vor încărca într-o căruță și o vor tîrî pe drumurile aparținînd familiei Howland, acelea pe care atîtea generații la rînd le tăiaseră de-a lungul colinelor roșii, nisipoase, după cum cereau propriile lor interese, doborînd păduri sau vînînd, sau pur și simplu numai pentru plăcerea de a croi un drumeag nou. În cele din urmă vor pune luntrea pe mica apă curgătoare, numită Pîrîul Ciutei. De acolo va trebui să-și găsească singur drumul spre mlaștină. Era sigur că va fi în stare.

William Howland începea să se gîndească tot mai intens pe măsură ce sezonul culesului se apropia de sfîrşit.

— Voi pleca curînd, îi trimise vorbă lui Peter Washburn.

Dar nu i-a fost dat. Chiar în după-amiaza în care se hotărîse să plece a primit o scrisoare de la fiica lui. Scria în acelaşi fel în care citea, un scris înclinat, înflorit şi vag. Redactase în mare grabă acest bilet şi îl împăturise înainte de a se fi uscat cerneala. William l-a studiat amănunţit, forma frumoasă a literelor, parfumul diafan pe care-l răspîndea hîrtia, mîzgăleala nedesluşită a cuvintelor. N-a înţeles decît un singur lucru, că venea acasă.

S-a dus s-o întîmpine la gară.

Arăta ca de obicei, înaltă, subţire şi blondă. De data asta însă părea mai hotărîtă. A sărit şi l-a îmbrăţişat — ceva neobişnuit la ea faţă de lume.

— Papa ! i-a chicotit în ureche. Cît trebuie să fi fost de surprins, dar nu-i aşa că e minunat, nici nu s-ar fi putut mai bine, totul a fost perfect.

Cu multă răbdare William Howland i-a explicat :

— Scrisoarea era mînjită toată de cerneală, mieluşica mea. Nu prea am înţeles mare lucru.

El a văzut cum faţa i se adumbreşte, cum buza de jos începe să-i tremure.

— Ai împăturit hîrtia prea repede, îi spuse cu blîndeţe, dar spune-mi acum.

Abigail făcu un pas înapoi şi spuse cu glas tare, despărţind cuvintele cu grijă, exact în felul în care ai proceda cu o persoană surdă sau cu un

străin. (Şi William se întrebă deodată dacă nu cumva era.)

— Mă mărit.

S-a uitat la ea, conştient numai de faptul că Rufus Matthews, şeful staţiei, înhăţase mătura şi începuse să cureţe peronul prăfuit, prefăcîndu-se că n-a auzit nimic.

— Eşti surprins, nu-i aşa, Papa ? chicoti Abigail. Nu-i un lucru încîntător ? Ştiu că te gîndeai că n-ai să scapi niciodată de mine.

— Nu, răspunse William, nu pot spune că mă frămînta lucrul ăsta.

— Nefiind frumoasă... o fată începe să fie îngrijorată.

Aşa să fi fost oare ? se gîndea el. Păruse întotdeauna că nu-şi dă seama, că nu pune cîtuşi de puţin la suflet acest lucru... I se dezvăluiau acum taine nebănuite, imense. Ea era în stare să gîndească, să se îngrijoreze. Sub faţa aceea blîndă şi liniştită, cu ochi atît de gingaşi... Pînă atunci niciodată nu şi-o închipuise ca putînd avea propriile ei gînduri sau simţăminte. Păruse întotdeauna atît de împăcată...

— N-ai nimic să-mi spui, Papa ?

— Nu eram de loc preocupat să-ţi găseşti un bărbat, cînd n-ai nici douăzeci de ani.

Îl luă de braţ şi porniră spre locul unde îi aştepta cabrioleta. William Howland nu se grăbea de loc să-şi cumpere un automobil. Drumurile erau prea neprielnice pentru el, cea mai mare parte a anului.

— E cel mai minunat om. Spunînd aceasta îl strînse tare de braţ pe taică-său.

— E de la oraş ?

Abigail se opri din mers și rîse.
— Slavă Domnului, din fericire, nu!
Rufus Matthews lăsă să-i cadă mătura. „Așa-i trebuie, se gîndea William cu mînie. Oamenii care trag cu urechea n-au decît să tragă și ponoasele."
— L-am cunoscut la Mary Baldwin, spuse ea.
— Puteam să jur, rosti William.
— Predă engleza acolo.
„Iată ce însemnau toate poemele acelea, își spuse William. Toate poemele și tot cititul acela cu glas tare."
Cînd vorbi din nou a fost el însuși surprins de întrebarea pe care i-a pus-o:
— Deci el îți scria scrisorile pe care le-ai primit vara trecută? Vocea lui avea un ton amuzat.
Abigail se uită la el cercetător.
— De unde știi?
— Tot orașul știa, răspunse William. Și ridică glasul anume pentru urechile ascuțite ale lui Rufus. Bătrînul Ainsworth aproape numai despre asta a pălăvrăgit toată vara.
În drum spre casă, Abigail îi spuse:
— Îl cheamă Mason, Gregory Edward Mason.
— E din Virginia?
— Slavă Domnului, nu! (William se întrebă cum de întrebuințează cuvîntul acela atît de des, cînd înainte nu-l pronunța niciodată.) E din Anglia, de la Londra. Chiar acolo e profesor.
William îi spuse:
— Stră-stră-străbunicul tău s-ar răsuci în mormînt dacă ar afla că te măriți cu un englez.
Fata răspunse cu satisfacție.
— Știu.

Roțile trăsurii se afundau și se răsuceau prin hîrtoapele drumului. Șase sau opt pitpalaci au luat-o la fugă prin pietriș, dispărînd printre brazdele arate ale cîmpului. William spuse:
— Îmi dau seama că ar fi trebuit să știu mai multe despre nunți, dar ce ne facem acum?
— Oh, Papa, *tu* nu vei avea nimic de făcut. Am să scriu mătușii Annie s-o rog să vină aici. Dacă o poți suporta cu tine în casă.
— Am suportat-o toată viața, spuse William, uitîndu-se la spinarea calului. Am s-o mai suport cîtva timp.
— Bine, ăsta era lucrul cel mai greu. Zău...
William rosti:
— Sînt cum nu se poate mai bucuros să te aud vorbind astfel.
Cotind spre poarta principală Abigail spuse:
— Și aproape că uitasem... Greg vine aici vinerea viitoare.
— Pentru cununie?
— Oh, Papa... Plescăi din limbă indignată și o clipă William se gîndi că sunetul era aidoma cu cel făcut de bunica ei, bețiva aia îngălată care ținea o sticlă de gin ascunsă în dulapul din bucătărie și care bombănea în timp ce se ducea și venea de acolo.
— Bine, atunci de ce?
Abigail chicotea, chicotitul acela plin de mulțumire de sine ca și al celeilalte femei.
— Greg e atît de cuviincios că face atîta drum numai pentru a-ți cere mîna mea.
— Ah! exclamă William. Dar n-am auzit niciodată să se facă asta înainte, cînd este vorba de o distanță atît de mare.

— Nimeni nu se mai căsătoreşte cu cineva din oraşul natal, îi spuse ea pe un ton confidenţial. Te asigur.

William n-a avut nevoie să tragă hăţurile; calul s-a oprit la locul obişnuit.

— Spune-mi ce trebuie să fac, mieluşico.

— Absolut nimic. Îi voi scrie mătuşii Annie, aşa că tu nu vei avea nici cel mai mic lucru de făcut.

Abigail a schiţat un pas de dans în praful drumului, cu părul lung şi blond fluturîndu-i în jurul ochilor.

— Sînt o grămadă de lucruri de făcut, Papa. Nu mi-am aranjat nimic pentru trusou. Totul s-a petrecut atît de repede.

— Cît de repede?

— Cu o zi înainte de a-ţi scrie. Dar nici asta n-ai putut citi, nu-i aşa?

William clătină din cap.

— Crezi că m-aş putea duce la Atlanta pentru trusou? Mătuşa Annie are să ştie ce-mi trebuie.

El încuviinţă din cap, pe tăcute. A intrat după ea înăuntru fără să mai cheme servitorii, ducîndu-i singurul ei bagaj, simţindu-se pentru prima dată bătrîn, greoi şi obosit. Era doar un copilaş cînd o ţinuse în braţe, un copilaş care-i udase pantalonii şi-i vomase pe plastronul cămăşii. Şi nu era... Îşi simţea picioarele ca şi cum i-ar fi fost ţintuite în pămînt. Cercurile rotunde ale coastelor şi le simţea fără elasticitate, ţepene ca doagele unui butoi. „Am patruzeci şi opt de ani, îşi zicea el, asta înseamnă că sînt bătrîn."

Abigail îi vorbea, iar el dădea din cap, fără să asculte, aprobînd numai.

„Copiii noştri cresc, se gîndea el, ca un ecou al unui lucru auzit de multă vreme şi de care nu-şi mai amintise de ani de zile. Copiii noştri îmbătrînesc şi vin să se aşeze alăturea de noi în mormînt."

William s-a dus în sufragerie şi şi-a turnat un whisky. Uitîndu-se la lichidul galben-deschis şi-a adus aminte de rafinăria din mlaştină şi de felul în care plănuise să pornească în căutarea ei. Nu mai simţea această dorinţă. Avea impresia că-i lipsea energia necesară pentru aşa ceva.

Îşi luă băutura şi se înapoie pe verandă. Se aşeză în balansoar şi puse paharul pe unul din braţe. Privea dincolo de drum la cîmpurile şi pădurile lui care se vedeau în depărtare.

Cel puţin, gîndea el, pămîntul era ceva durabil. Pămîntul nisipos la care trebuia să te gîndeşti ca la o fiinţă omenească. Înşelător, nemilos, nu prea plăcut. Dar acelaşi, veşnic acelaşi, pentru tine, pentru tatăl tău, pentru copiii tăi. Asta ajută să trăieşti. Era o mîngîiere.

ANNIE HOWLAND CAMPBELL trimisese din Atlanta o telegramă lungă, plină de exuberanță. William ținea în mînă bucata de hîrtie galbenă și-i spunea lui Rufus Matthews, care, în afară de șef al stației, mai era și telegrafist :

— A costat o grămadă de bani... Rufus dădu doar din cap. Văzînd asta, continuă William, orice om s-ar aștepta să găsească în ea mai multă judecată.

— Am luat-o în primire așa cum a venit, spuse Rufus, supărat.

Din aproape tot mesajul nu se înțelegea nimic, doar semnificația era limpede — aproba căsătoria și era încîntată.

William oftă.

— Cel puțin pot comunica esențialul.

În ultima vreme avusese o teribilă bătaie de cap cu mesajele, gîndea el. Telegrame peste telegrame... Nu mai primise de pe vremea cînd îi murise soția...

— E vorba de vreo nuntă ? întrebă Rufus.

— Așa cred, îi răspunse William. Întreabă pe soră-mea și pe Abigail.

Gregory Edward Mason a venit, după cum spusese, și a stat de vorbă cuviincios cu viitorul lui socru. William a fost indiferent și politicos ; nu-l prea interesa persoana lui, acest om înalt, slab, cu părul de culoarea nisipului și cu niște dinți foarte stricați, dar n-avea nimic de spus asupra felului în care știa să călărească, cu o grație și o ușurință neobișnuite.

Abigail și Greg au călărit aproape fără încetare timp de două zile cît a stat el acolo. William îi privea avîntîndu-se, el cu o eleganță calmă și fără cusur alături de amatorismul șovăielnic al lui Abigail.

William își mai reamintea un lucru. Lui Abigail nu-i plăcuseră caii în copilărie, respinsese toate propunerile de a-i cumpăra un poney. Numai vara trecută își exprimase dorința de a avea unul. Deci era la fel ca și cu poeziile citite cu glas tare... Nu semăna de loc cu felul lui de a fi. William începea să se întrebe dacă-i transmisese cumva un singur lucru cît de mic în afară de sîngele care-i curgea prin vine.

A luat-o cu el la Atlanta să-i cumpere trusoul și să-i comande rochia de mireasă. Abigail a rămas acolo patru săptămîni. William se întorsese acasă chiar a doua zi, cu toate țipetele de protest ale surorii lui.

Acea singură zi îi fusese de ajuns. Nu mai recunoștea orașul. Unele garduri care despărțeau anumite proprietăți îi păruseră întrucîtva cunoscute, dar dispuse într-alt fel. Chiar și casa surorii sale — fusese zugrăvită și mărită — era altfel decît odinioară, așa cum și ea, îmbătrînită și în-

greuiată. Găsise copilaşi străini jucîndu-se în holul de la intrare, primii ei nepoţei... Şi Howland Campbell, cumnatul lui, pe care nu-l văzuse de zece ani — William se înfiorase la vederea lui. La fel de gras, numai că acum grăsimea era aşezată în straturi. Ochii i se iveau dintr-o faţă brăzdată, exact ca o prăjitură care a crăpat la copt. Avea un gît de taur, de pe care hălci de grăsime i se revărsau pînă pe guler. Cînd îşi scotea haina, cravata, de o lungime peste cea normală, i se bălăbănea deasupra jumătăţii stomacului arcuit ; pantalonii îi erau prinşi sub rotunjimea lui, ca la păpuşile în formă de ou pe care copiii le fac de Crăciun şi pe care le numesc Humpty Dumptys. William nu mai găsise decît umbra omului pe care-l cunoscuse, a bărbatului care venise să-i facă curte surorii sale.

Tot oraşul arăta aşa. Doar o mică asemănare atît cît să ţi-l reamintească prea puţin. În singura după-amiază cît a stat acolo, s-a dus să revadă casa în care se însurase, casa în care locuiseră părinţii nevestei lui, cu sora ei care stătea uşă în uşă cu ei. Bătrînii muriseră, iar sora plecase în Florida, dar el totuşi s-a dus. N-a dat de casă. N-a mai putut găsi nici măcar împrejurimile. Ar fi putut să întrebe, dar n-a vrut. N-a făcut altceva decît să umble şi să umble pe străzi complet străine, în căutarea locurilor de odinioară. A început să privească în neştire la înserarea treptată a acelei zile de vară, atît de îndelung încît a uitat pînă şi de masă.

— Îţi spun sincer, Willie dragă, îl întîmpină Annie, eram teribil de îngrijoraţi din cauza ta. Hai să-ţi fac un ou, chiar acum.

— Nu, răspunse el, sînt obosit şi vreau să mă duc de-a dreptul la culcare.

— Ei, hai, Willie, stărui ea, dar el s-a făcut pur şi simplu că n-o aude. În moliciunea unui pat străin şi-a putut înăbuşi toate impresiile care i se învălmăşeau în minte, adormind aproape imediat. Dar trupul obosit nu-i dădu pace. Şi a avut tot felul de visuri nelămurite despre tinereţea care se dusese, despre lucruri pierdute şi căutări fără sfîrşit.

A dormit pînă tîrziu. Doar sora lui îl mai aştepta la gustarea de dimineaţă.

— Nu mai sîntem tineri, Annie. S-a simţit ruşinat de felul prostesc în care răsună această frază în lumina dimineţii.

— Willie. Îi puse o mînă durdulie pe braţ. E prima căsătorie. Asta te cam doboară, dar toate se aranjează o dată cu apariţia primului nepot. Vei vedea.

A împins-o puţin la o parte.

— Nu de asta e vorba. Mă întreb mai degrabă unde s-a dus tinereţea. A dispărut în timp ce o priveam şi nici măcar n-am văzut-o.

— Willie, dragule, ai face mai bine să intri din nou în pat şi să bei un ceai. Îmi pari mort de oboseală.

El a scuturat din cap.

— Mi-am şi luat bilet la tren şi e şi mult de lucru la moară. Ştii că în afară de mine nimeni nu-i în stare să pună mîna pe roţile acelea.

— Willie dragă, ai să te omori cu bună ştiinţă.

La plecare, cînd a îmbrățișat-o, a simțit în nări mirosul ei de femeie bătrînă, s-a îngrozit și l-au trecut fiorii pe sub cămașă. I-a salutat pe nepoții ei printr-un gest de mîngîiere și și-a luat valijoara.

Mai jos, în golul stomacului lui, se dădea o oarecare luptă, ca și cum ar fi fost tîrît spre pămînt. Și deși era o zi de octombrie extrem de caldă, iar cămașa îi era leoarcă de sudoare, începuse să-l ia cu frig. În tren a tras cîteva înghițituri din sticla pe care o purta veșnic cu el, dar nu-i ajutară prea mult. A mai băut încă vreo cîteva înghițituri și senzația neplăcută din stomac a început să dispară.

Îl înspăimîntase sentimentul acesta de a dori să se tîrască înapoi în pămînt. A mai băut de cîteva ori, apoi și-a rezemat capul pe brațul fotoliului și a simțit aerul încins pătrunzînd prin fereastra vagonului și învăluindu-i trupul ca o apă caldă.

Cînd Abigail s-a întors la Madison City, a venit și Annie cu ea și în holul de la intrare au început să se îngrămădească geamantane și cutii.

— Willie, i-a spus Annie fără ocolișuri, casa asta e un talmeș-balmeș.

El a ridicat din umeri.

— Aranjeaz-o ca să-ți fie pe plac.

— Știi că e un liliac agățat de pologul patului în camera mamei ?

— Cineva o fi lăsat geamul deschis, a spus William.

— Negresele astea, Willie, sînt revoltător de neglijente. Trebuie să le ții din scurt.

William a ridicat doar din umeri.

— Parcă ai fi un Dago [1] cînd faci așa, i-a spus ea furioasă. Și unde au să doarmă oamenii ? Camerele de dormit sînt îngrozitoare.

— Care oameni ?

— Oh, Papa, cum poți fi așa naiv, a intervenit Abigail. Toți oamenii care vor veni la nuntă.

Din clipa aceea s-a dat bătut.

— Descurcați-vă singure, a spus el.

Așa au și făcut. Annie împreună cu Abigail. „Doamne, se gîndea William, ce mult seamănă una cu alta..."

Au angajat șase servitoare și au scos toată argintăria pe care au curățat-o pe veranda din spate ; mirosul puternic de amoniac umpluse toată casa. Au spălat cristalurile și le-au lustruit cu grijă, au frecat cu peria scrinurile, bufetele, încercînd să facă să reînvie mirosul străvechi al prăjiturilor cu fructe. Au spălat zidurile și au lustruit podelele cu mîna, tîrîndu-se pe ele ca o anumită specie de gîndaci și răsucind vîrtejuri de cîrpe în drumul lor. Au deschis toate aripile casei, rămase închise de ani de zile. Au adus zugravi și camerele acelea de dormit au fost curățate în grabă, doar o simplă spoială, fiindcă nu era timp. Toate cearșafurile și plăpumile au fost spălate și fierte într-o vană mare așezată pe un vas cu mangal, în curtea din spate, și apoi întinse pe iarbă pentru ca roua să înnălbească petele cafenii lăsate de vreme. Și perdelele au fost spălate și scrobite. Ramele de lemn ale întinzătoarelor, cu șirurile lor de cuie mititele, erau îngrămădite pe locurile deschise și

[1] American din America de Sud.

însorite, cu cîte un copil pus de pază acolo, pentru a le feri de păsărele. Cînd în cele din urmă perdelele au fost gata, stăteau țepene de la sine și aveau mici urme de sînge cafeniu pe la colțuri din pricina cuișoarelor ascuțite. Abigail i le arăta lui William.

— Mătușa Annie spune că trebuie să fie sînge pe o perdea, altfel înseamnă că nu-i curată.

— Mătușa ta, a rostit William, știe o sumedenie de lucruri.

Era plictisit. Niciodată nu se putuse înțelege cu ea chiar de pe vremea cînd erau copii. Era ceva în glasul ei care-l enerva...

— Nu sînt obișnuit cu femei în casă, a spus el. Și de vreme ce eu am două care-și împart treburile între ele, m-am hotărît pur și simplu să plec.

Pînă la urmă le-a lăsat casa pe mînă și s-a instalat la moara pe care bunicul lui o construise la Wilcox Run. Pe vremuri, înainte de venirea lui pe lume, locuia acolo un morar, un scoțian burlac, care la început fusese angajat constructor. Călătorise prin tot Sudul, construind mori prin diferite golfulețe. Se întîmplase ca tocmai cînd lucra pentru familia Howland să simtă primele împunsături ale bătrîneții care se apropia. Așa încît călătorul se preschimbase în morar și-și trăise restul vieții în ultima moară construită de el. Își făcuse două cămăruțe numai pentru el singur în interiorul clădirii și ele mai erau încă acolo — mohorîte și soioase, nefolosite decît ca magazii, de vreo cincizeci de ani. William Howland a adus un pat de campanie din casa cea mare, și-a luat cîteva pături sub braț și s-a instalat acolo.

Îi plăcea zgomotul apei reci de la moară și neîncetatul forfot de peste noapte al micilor animale care veneau să se hrănească cu grăunțele risipite pe jos. Se uita la grîul care încolțea pe cîmpiile de sub moară — a doua vămuire, după cum l-ar fi numit tatăl lui : taxa pentru măcinat, semințe căzute care veneau să dea în colț. Cea mai mare parte a măcinatului se terminase, dar tot se mai ivea cîte ceva din cînd în cînd. În astfel de împrejurări William era acela care se urca pînă în spatele morii și deschidea stăvilarele pentru a lăsa apa să năvălească în scoc. O urmărea cum pătrunde înăuntru, vorbind ca o ființă vie și căzînd în scobiturile roții de chiparos. După aceea intra și trăgea de cureaua de transmisie ce făcea să pornească și roțile mari de granit care striveau boabele, iar podeaua pîrîia și tremura de cum se puneau în mișcare. Ședea întotdeauna acolo privind cu atenție, fiindcă dacă vreo roată se abătea cît de cît de la linia ei putea să crape și să nu mai poată fi întrebuințată.

Morile de apă erau demontate ; mai rămăseseră foarte puține. „Mie îmi place, își spunea William, și mărturisesc că am s-o păstrez."

În cîteva săptămîni, termina cu măcinatul — de data asta definitiv ; iar moara era curățată și acoperișul întărit pentru iarnă. William avea grijă de asta ca și de multe alte treburi. Tutunul era atîrnat la conservat în micul lui șopron. Trestia de zahăr fusese tăiată, strivită și fiartă pînă se transformase în sirop, iar sticlele duse în pivnița mare de sub clădirea principală. Porcii erau îngrășați cu melasă, așteptînd să vină Ignatul.

Annie i-a trimis fratelui ei un bilet printr-un copil negru în trecere pe acolo. Nu conținea decît un singur rînd: „Acum te poți întoarce acasă. P. S. Dă-i copilului cinci cenți."

William a plecat din camera lui murdară și liniștită în care îi era din ce în ce mai frig peste noapte și s-a întors acasă.

A rămas înmărmurit de schimbare. Verandele erau vopsite, cea mare din față și cea de deasupra bucătăriei și celelalte mai mici, pe care diversele generații le adăugaseră pe rînd clădirii. Erau obloane la toate ferestrele — lui William nu-i trecuse niciodată prin minte să facă un asemenea lucru — și scînteiau ca arama în lumina soarelui. Înăuntru casa mirosea puternic a vopsea și a fulgi de săpun *Octagon*. Pe William îl usturau ochii din pricina mirosurilor neobișnuite.

Annie tocmai venea în goana mare din holul din spate, îndreptîndu-se spre bucătărie.

— Bine că ești aici, Willie. Tocmai am dat dispoziție să se înlocuiască pompa.

Trupul ei gras era înfășurat într-un imens șorț alb, iar în jurul capului își încolăcise mormane de pînze de strecurat brînza.

— Parcă ai fi un cîrnat... Care pompă?

— Pompa fîntînii și vom avea și un nou motor pentru presiune. E la Madison City și nu așteaptă decît să trimiți pe cineva să-l ia.

— Aveam nevoie de mai multă apă, Papa. Abigail zbură în jos pe scări, îmbrăcată într-o rochie lungă de mătase diafană, și îl sărută din vîrful buzelor. Mătușa Annie a făcut adevărate minuni aici, n-ai impresia?

Annie s-a uitat la fratele ei și a început să chicotească.

— Gurile rele vor amuți, William.

— Totul e încîntător, continua să spună Abigail.

— Oliver, spuse Annie, brusc, dacă vrei să fii acolo la sosirea trenului, ai face bine să pleci.

Oliver Brandon era un negru scurt și îndesat, de vîrstă mijlocie. Negru prostănac, îi spuneau oamenii după felul cum capul lui rotund stătea proptit pe un gît gros. Era, în serviciul lui William Howland de douăzeci și cinci de ani, lucra ca ajutor și om la toate. Era de fapt administratorul proprietății, deși ca negru nu putea avea drept la acest titlu. În după-amiaza aceea neobișnuită purta pantofi de lac și pantaloni negri, cămașă albă și cravată neagră. Părul fin și creț, despărțit printr-o cărare, era uns tare cu briantină.

— De ce te-ai îmbrăcat așa? a întrebat William. Iar către Annie: Care tren?

— Nu sînt decît două pe zi, William, și Oliver trebuie să se ducă la sosirea fiecăruia din ele, zilnic, pînă la nuntă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, de ce?

— Ascultă, Willie, a spus Annie, fii rezonabil. Ai invitat o grămadă de oameni și ar cam fi timpul să începi să ai grijă de ei. Își șterse transpirația de pe față cu colțul șorțului. Chiar dacă oamenii își anunță telegrafic cu precizie ora sosirii, Rufus Matthews e în stare să piardă mesajele sau să le înțeleagă pe dos.

William a fost nevoit să admită că avea dreptate.

— Totuşi, a spus el, nu mă împac cu ideea ca servitorul meu să întrebe pe toţi cei care coboară din tren la Madison City, dacă nu vin cumva la nunta domnişoarei Abigail Howland.

Annie îl străfulgeră cu o privire dispreţuitoare.

— Aşa mulţi oameni coboară din tren, încît să poată face o greşeală ?

Aşadar William a renunţat de a mai discuta şi s-a dus să-şi prepare ceva de băut. Mirosurile ciudate din casă nu-l mai deranjau ; se şi obişnuise cu ele. Se opri în faţa mesei din hol, şi se uită cu atenţie la vasul mare de argint de pe ea ce strălucea slab în lumina de zi. Îşi plimbă uşor degetul pe desenul cu ciorchine şi frunze de pe marginea lui de sus.

— De unde a mai răsărit şi ăsta ?

Abigail a chicotit încîntată.

— Din pod... Fac prinsoare că nici nu ştiai măcar că era o casetă de argint acolo sus.

William a scuturat din cap.

— Nu...

— Mă duceam să mă uit la ea cîteodată şi mi-am jurat că o voi pune pe masă la nunta mea.

— Te duceai în pod ? Fusese pusă otravă pentru şobolani şi era strict interzis de a se duce cineva în pod.

— Oh, Papa, a spus Abigail. Nu mai sînt un copil. N-are de ce să-mi fie teamă de ceea ce am spus.

— Nu, a răspuns William, sigur că nu.

— E adorabil, după iniţiale trebuie să fi aparţinut bunicii Legendre.

— Mi-e perfect indiferent, a spus William, îl remarcasem doar printre atîtea obiecte de care habar nu aveam că există nici măcar atunci cînd trăiam în mijlocul lor.

— Ah, Papa ! exclamă Abigail.

În zilele următoare, William vedea cum casa i se umple de veri primari, de veri de-al doilea, de unchi şi mătuşi veniţi la nuntă. Oameni pe care nu-i văzuse de treizeci de ani, oameni bătrîni, morocănoşi şi şubreziţi din cauza vîrstei. Cu copiii lor total indiferenţi. Şi nepoţii lor forfotind peste tot, poticnindu-se în picioarele altora, lovindu-se cu zgomot de uşi, zgîriaţi de mărăcini, pătaţi cu lichidul otrăvitor al iederii printre ale cărei tufişuri neumblate hoinăreau toată ziua.

Într-una din după-amiezi a văzut un şir de copii de negri, mici, de nouă ani sau chiar mai puţin, străbătînd curtea cu braţele încărcate de iederă.

— Pentru numele Domnului, ce înseamnă asta ?

— Am nevoie de ea, a răspuns Annie liniştită, pentru decorare.

— M-am dus pînă la şcoală, a adăugat Abigail, şi le-am spus tuturor că le vei da cîte zece cenţi de fiecare braţ plin.

William s-a executat. Unii dintre copii erau atît de tare zgîriaţi de ghimpii zmeurişurilor încît le plăti dublu. Pe cînd îşi descărcau braţele de verdeaţa pe care o depuneau pe veranda din partea mai umbrită a casei şi căutau găleţi cu apă ca s-o ude, William a observat în grămadă şi ramuri de iederă otrăvitoare.

N-a spus nimic, întrebîndu-se aşa într-o doară dacă sora lui nu era cumva superstiţioasă. Desigur

că nu era, fiindcă agățase crengile înverzite cu mîinile ei, fără mănuși, și apoi n-a mai auzit vorbindu-se nimic despre asta.

În ziua nunții, l-a așteptat pe Gregory Mason la trenul de dimineață. Mason părea obosit. William a observat acest lucru numaidecît. Fața lui slabă era scofîlcită, trupul mare și deșirat părea lungit și plăpînd în lumina neprietenoasă a dimineții de iarnă.

William a dat mîna cu el, minunîndu-se din nou că acesta putea fi bărbatul pe care fata lui și-l alesese ca soț.

— Călătorie obositoare ?

— Întrucîtva.

Din tren coborau sumedenie de oameni și se îmbulzeau pe micul peron.

— Will, l-au strigat ei, am sosit !

William a observat că erau verii care coborau din ramura Jackson. Era uimit. I se păruse că sosiseră ieri — dar nu, acum cînd se gîndea mai bine, cei de acasă erau din Montgomery. O ramură cu totul diferită. În timp ce-și făcea loc pe peron spre a-i saluta, se gîndea ce prost fusese să-i confunde în felul ăsta ! Dar, în fond, diferitele ramuri ale familiei lui i se păruseră întotdeauna foarte asemănătoare unele cu altele.

Pe cînd le strîngea mîinile îi trecu prin minte un gînd. Albii spun adesea că toți negrii seamănă între ei, dar pentru el, acum, negrii i se păreau diferiți unii de alții.

Și-a ascuns rîsul sub un zîmbet amabil de bun-venit și a continuat, plin de simțul datoriei, să împartă îmbrățișări și să sărute obraji. Cînd totul s-a terminat, el și Gregory Mason au luat-o spre Washington Hotel.

— Trebuie să iei dejunul mirelui, i-a zis William pe neașteptate. Ți-a spus Abigail ?

— Cred că nu.

— Poate i-a fost teamă... Fiecare bărbat care a venit la nuntă va fi de față, rudă de sînge, prin alianță sau prieten. Sînt sigur că vei înțelege.

— Presupun că așa e obiceiul, a spus Gregory Mason.

— Prin părțile astea, da. Hotelul e chiar aici. Tocmai cînd William i-l arăta, un bărbat a ieșit afară pe balconul cu zăbrele și le-a făcut semn cu mîna. E Harry Armstrong, a spus William. Va fi cel mai drăguț dintre oameni cînd își va da seama că ești singur aici.

— E un văr ?

William se uită la el, crezînd că îl ia peste picior, dar nici gînd de așa ceva.

— Mama lui era soră cu tatăl meu. Harry e un mare băutor, dar sînt sigur că vei remarca și asta.

Cam pe la mijlocul după-amiezii, William Howland se trezi șezînd singur în sufrageria Hotelului Washington. Sta cu cotul rezemat de masa mare de sticlă pe care domnea o dezordine de nedescris, își ținea capul proptit în mînă ; în urechi îi zbîrnîia tot vacarmul din jur. Îl urmărea pe Gregory Mason, care se îndrepta clătinîndu-se spre ușă, susținut de brațul negru al lui Oliver.

— Fii cu băgare de seamă cu el, i-a strigat lui Oliver. Și apoi mai încet, fără a se adresa cuiva

anume: A ţinut la băutură bine de tot, băiatul nostru. Cine-ar fi crezut?

William Howland şi-a tras pumnul de sub bărbie şi şi-a întors capul cu grijă, domol. Descoperise că nu era de loc singur. Aproape ascuns în dosul unui şir de sticle şi urcioare, Harry Armstrong aţipise cu capul pe masă.

— Hai, spurcăciune, a strigat William, trezeşte-te.

Harry Armstrong nici nu s-a mişcat, nici măcar n-a mormăit.

— Spurcăciune, a rostit William din nou, în timp ce se uita de jur împrejurul camerei. Oaspeţii plecaseră, ajutaţi să se ducă la culcare de grupuri de servitori conduşi de Oliver. Cu excepţia unuia singur — William l-a zărit în cele din urmă. În ungherul cel mai îndepărtat al odăii cineva dormea pe podea. Cu faţa spre perete, învelit cu o pătură cenuşie şi cu o pernă sub cap.

Cum de i-o fi scăpat lui Oliver, se gîndea William... Oliver cu băieţii lui...

William s-a ridicat cu grijă, străduindu-se să nu se clatine. S-a tîrît uşurel cîţiva paşi şi a început să-l scuture pe Harry Armstrong de braţ.

— Au plecat, i-a spus el.

— Cine? Harry Armstrong sări ca ars în picioare, proptindu-se în amîndouă mîinile.

— Cine a fost aici.

Armstrong s-a uitat la ceas.

— Nu mai văd nimic. S-a frecat la ochi şi apoi s-a uitat şi mai pieziş. E trecut de două. Mă duc la culcare.

— Harry, a spus William, cine-i acolo pe podea?

Harry Armstrong s-a uitat:

— Nu-i văd faţa.

Oliver se întorsese. Haina albă îi era mototolită şi pătată. Un nasture îi fusese smuls şi buzunarul sfîşiat. Surplusul de briantină i se prelingea pe frunte şi pe gît. Căuta s-o îndepărteze, frecîndu-se cu bastista lui mare de culoare albastră, dar părea că nu-i poate veni de hac.

— L-ai dus pe mire la culcare? l-a întrebat William.

Oliver încuviinţă din cap.

— Acum pot spune că toţi s-au dus.

Harry Armstrong chicoti şi arătă cu degetul.

— Pe ăla l-ai uitat, Oliver.

Oliver aruncă o privire spre masa aceea informă, adormită, cu perna vîrîtă bine sub cap.

— Doriţi să-l mişc?

Harry Armstrong se ţinea în picioare cu multă grijă.

— Vezi cine e.

Oliver se duse şi îl privi drept în faţă.

— Domnul Bannister.

William a spus:

— Stă comod, lasă-l unde e. Mă duc să mă scald.

Harry Armstrong a stat o clipă pe gînduri.

— Şi eu.

Aşa că Oliver îşi aruncă un pardesiu peste jacheta albă şi i-a urmat pînă în capătul străzii. S-a uitat cu atenţie la ei cum îşi scoteau hainele şi apoi cum s-au lăsat să alunece în apa rece ca gheaţa a Rîului Providenţei. Şi-a ridicat gulerul hainei şi a găsit o buturugă pe care s-a aşezat aş-

teptînd răbdător. Un grup de copii negri s-au adunat împrejurul lui chicotind.

În acea seară, îmbăiaţi şi raşi şi încă ameţiţi, toţi bărbaţii laolaltă, mai mult de treizeci la număr, au pornit călare la locul de nuntă al familiei Howland.

În salonul aglomerat de lume, în timpul ceremoniei, pe cînd John Hale, preotul metodist, pronunţa cuvintele rituale în chip desăvîrşit, privirea lui William s-a concentrat asupra unui mănunchi de verdeaţă care era atîrnat chiar deasupra portretului tatălui său. Ar fi putut jura că în grămada de frunze răsucite văzuse forma binecunoscută a iederii otrăvitoare.

Ceva mai tîrziu, după plecarea mirilor, Annie i-a declarat :

— A fost cea mai frumoasă nuntă pe care am văzut-o vreodată.

Iar el a răspuns :

— Ai adus iederă otrăvitoare ?

— Pentru Dumnezeu, Willie, nu.

— Eu am văzut cîteva ramuri legate la un loc cu celelalte.

Ea i-a zîmbit ştrengăreşte, cu zîmbetul acela pe care nu i-l mai văzuse luminîndu-i faţa de pe vremea cînd erau copii. I-a făcut şi cu ochiul, cu pleoapa uşor coborîtă.

— E verde ca şi celelalte, a spus ea, şi apoi totul s-a terminat cu bine.

În seara aceea Annie chicotise ca o fată tînără, băuse din cale-afară de mult şi a început să cînte la pian şi din gură *Juanita* şi *Kathleen* şi *Scrisoarea tivită cu negru,* pînă cînd a adormit buştean pe maldărul de chei. Şi fiindcă era atît de

grea, nimeni nu s-a încumetat s-o ducă în braţe pînă sus (servitorii la ora aceea erau la fel de ameţiţi ca şi oaspeţii), au lăsat-o să doarmă pe o sofa în sufragerie. Mai tîrziu, totuşi, cînd luna se ridicase deasupra capului, cei mai mulţi dintre bărbaţi s-au dus să vîneze, poticnindu-se şi cîntînd tot drumul, peste cîmpuri şi garduri vii, urmaţi de droaia de băieţi negri zburdalnici, încărcaţi cu sticle cu whisky şi precedaţi de haitele sprintene de cîini de vînătoare, tărcaţi, cu pete albe şi cafenii.

William pornise împreună cu ei, după cum cerea buna-cuviinţă, dar după puţin s-a întors, apucînd-o pe drumul care ducea spre casă. Îşi reamintise de petrecerile de după nuntă la care luase parte cînd era tînăr, aici în mijlocul aceloraşi păduri şi dealuri şi în ţinuturile dimprejurul Atlantei. Toate erau aproape la fel cu cea de acum. Oamenii beţi se purtau la fel cu cei de atunci. Şi lătratul cîinilor era acelaşi, nici adierea nopţii nu se schimbase şi nici pămîntul de sub picioare.

Puţin cîte puţin, zi de zi, nunta se apropia de sfîrşit. După două săptămîni plecaseră cu toţii, în afară de sora lui, Annie. Bărbatul ei plecase chiar a doua zi după cununie — avea ceva de lucru la birou — şi-şi luase copiii cu el. Annie rămăsese să încuie odăile nelocuite ale casei.

Nici măcar nu-l întrebase pe William dacă era de acord cu asta. Împreună cu cele şase servitoare angajate în vederea nunţii (Ramona, bucătăreasa, era bătrînă şi cu toane şi rămăsese acasă) au muncit aproape o săptămînă. Au scos şi au închis

obloanele, au dat jos perdelele, le-au împăturit și le-au băgat în lăzi, au rulat covoarele și le-au presărat cu naftalină ca să nu le roadă moliile, au învelit saltelele cu hîrtie cafenie. Au înfundat coșurile sobelor cu jurnale ca să nu-și facă rîndunelele cuib. Au încuiat una după alta ușile camerelor, ale odăilor din aripile nefolosite. Pînă cînd totul a fost pus la punct.

Ultima seară a șederii ei acolo Annie a spus :

— Știți că sînt douăzeci și două de camere de dormit în casa asta, dacă le socotești și pe cele trei de deasupra, din aripa bunicului ?

— N-am știut, a răspuns William.

— Am trăit aici cea mai mare parte a vieții și totuși niciodată nu ne-a trecut prin minte să numărăm camerele de dormit.

— Ciudat, a spus William.

— Toată casa fusese deschisă la nunta mea, a continuat Annie să-și aducă aminte, dar cred că mama a aranjat totul. Știu că eu n-am mișcat un deget.

Pentru a-i face plăcere William a spus :

— Și ce mai nuntă ai avut.

Ea a zîmbit radioasă :

— Mereu am vrut să-l întreb pe tata cît l-a costat, dar niciodată n-am apucat... A fost atîta veselie.

În mijlocul strigătelor de admirație ale femeilor, bărbații trăgeau cu arma în toate ferestrele bisericii, intrau și ieșeau călare din farmacie, din hotel și din gară. Era în iulie și peroanele gării erau înțesate cu grămezi imense de pepeni verzi care așteptau să fie expediați. Cu miile. A doua zi de dimineață toată strada principală era năclăită și alunecoasă din pricina miezului și a semințelor de pepeni zdrobiți.

Ea își aducea aminte și o bufnea rîsul.

William o bătu ușor pe umăr, mulțumit că fusese în stare să-i facă plăcere. Era o femeie de treabă, se gîndea el. Ce vină avea că era grasă și bătrînă și cam plicticoasă... Ca mine, își zicea el, chiar ca mine.

— Cred că încăperile acelea vor rămîne închise, pînă cînd copiii lui Abigail vor ajunge să se căsătorească.

— Așa cred și eu, răspunse el scurt.

Ea îi aruncă o ocheadă ștrengărească și-i spuse :

— Willie, ești gelos.

— Annie, i-a răspuns el, ești o babă proastă.

Continua să-i zîmbească prefăcîndu-se că n-a auzit, în așa fel încît lui îi venea să-i arunce cu ceva în cap. Tocmai cînd să-și pună în aplicare gîndul, Annie se ridică în picioare, îi turnă un whisky și i-l aduse, luîndu-și și ea unul.

Stînd în jilțurile vechi, în casa veche, atît de neobișnuit de curată acum și golită de lumea pe care o adăpostise, au închinat amîndoi paharele.

— Noroc ! îi ură William Howland surorii sale.

— Pentru viitor, Willie ! Și iar îi făcu cu ochiul, de data asta abia schițînd gestul.

— Annie, du-te acasă.

— Mîine dimineață, Willie.

Și s-a dus. A rămas singur, doar cu Ramona, pe care o auzea zdrăngănind oalele în bucătărie, sau mormăind în timp ce trecea dintr-o odaie în-

tr-alta, sau pocnind pămătuful de șters praful de marginile mobilei. Casa nu era mai goală decît fusese pe vremea cînd Abigail se afla la facultate. Dar o simțea mai goală. Într-o dimineață, cam pe la sfîrșitul primei săptămîni, William descoperi că vorbea singur. Abia se trezise din somn. Stătea întins pe patul încăpător, cu polog, ținînd ochii ațintiți la pătratul luminos al ferestrei și spuse cu glas tare :

— Vîntul bate dinspre vest.

Se auzi și sări în sus. Apoi se uită în jurul lui cu un aer de om vinovat, întrebîndu-se : „De cîtă vreme vorbesc oare așa ?"

Se îmbrăcă și se duse pe veranda din bucătărie, unde îl aștepta vasul cu apă fierbinte, ca în fiecare dimineață. S-a ras în fața unei oglinzi mici atîrnată de un stîlp, aruncînd clăbucul de pe lama de ras pe balustradă. Mai tîrziu Ramona venea și zvîrlea conținutul vasului peste balustradă, așa că o curăța întrucîtva. Totuși, lucrul acesta petrecîndu-se cu regularitate în același loc, anii lăsaseră o dîră întunecată și soioasă pe balustradă.

În ziua aceea el își pusese în gînd să inspecteze cireada de vite. Ca de obicei trebuie să fi fost vreun picior infectat care cerea îngrijiri, cu toate că îndeletnicirea asta nu-i plăcea, avea oroare de curățat și de mirosul acela grețos. Trebuie să fi fost și unele plăgi ascunse — se întrebă deodată dacă nu cumva muștele de grajd or fi clocit mai devreme anul acesta. Ca și viermii care scormonesc în pămînt ele apăreau mai tîrziu primăvara. Va trebui să se ducă să arunce o privire chiar acum și să nu uite să ia cu el benzolul și uleiul de pin.

Așa se gîndea cînd deodată tresări. Fără să-și dea seama, o luă prin altă parte și se trezi pe drumul care ducea spre oraș. Își aduse aminte de Peter Washburn și de luntrea cea nouă. Și de festa pe care urma s-o joace în Mlaștina cu Insula Mierii.

AŞTERNU cu multă grijă o pătură pe fundul luntrei, în partea cea mai uscată, cu o muşama strînsă sub ea. Îşi puse apoi alimentele pe pătură. Trebuia să găsească ceva de mîncare în drum, sau de nu, rămînea cu desăvîrşire flămînd. Îşi luase numai o bucată de slănină fiartă, un codru de pîine din grîu şi cîteva merişoare verzi din acelea care creşteau în livada lui. Erau teribil de acre, bune pentru a-ţi răcori gura şi a înlătura grăsimea slăninii de pe dinţi. Mai luase şi un bidon mic cu apă şi nişte bomboane de orz găsite în dulapul din bucătărie. Nu le văzuse mai înainte, dar îşi închipuia că le lăsase acolo vreunul dintre copiii veniţi la nuntă.

Îşi puse puşca lîngă el şi se apucă de vîslit. Mai bine de o oră lopătă în direcţia curentului slab al rîului, mişcînd încet vîslele, voind să-şi economisească forţele pentru traversarea Rîului Providenţei. Simţea cum apa se strînge împrejurul lopeţilor pe măsură ce se apropia. Le mînuia — observînd, în treacăt, cum se scurgea apa mocirloasă de pe ele pe fundul luntrei în timp ce-şi pregătea prăjina. Rîuleţul era mai repede aici, fiind împins de apele rîului umflate de zăpezile din timpul

iernii. Ar fi fost mai uşor să mîne barca cu prăjina prin trecerea îngustă dintre tufişurile încurcate şi copacii deşi.

Dinspre rîu, nu puteai vedea locul unde se vărsa apa, fiindcă sălciile şi fagii de apă, plantele negre răşinoase şi tufele de măcriş şi soc creşteau extrem de jos şi încîlcite. Venind dinspre rîuleţ era mai uşor. Curentul apei îţi indica drumul. William întoarse prăjina în partea aceea, constatînd cu satisfacţie că alesese una foarte uşoară, netedă şi bine echilibrată cu toată bara de lemn în formă de cruce pe care o avea la unul din capete. Toate prăjinile erau prevăzute cu aşa ceva ; le ferea de a se afunda prea adînc în părţile noroioase. Îşi împingea luntrea prin vîrtejurile de apă amestecată cu mîl, ocolind buturugile şi pomii căzuţi şi desişul compact al viţelor agăţătoare. Înainta încet, mînuind prăjina cu cea mai mare atenţie, pentru a evita să se zgîrie sau să se lovească de frunzişurile care atîrnau de sus. N-avea de loc chef să se trezească brusc cu un mocasin de apă în cap.

A pătruns la rîu şi luntrea a fost atrasă dintr-o dată în plin curent. Îşi pierdu echilibrul din pricina unei smucituri a capătului prăjinii în momentul în care bara de lemn se cufunda. O scoase, blestemîndu-şi neglijenţa. Trecuse atîta vreme de cînd nu mai fusese pe aici încît uitase toate primejdiile şi, din pricina încetinelii, aproape se împotmolise de-a binelea.

Apucînd din nou vîslele, o porni de-a curmezişul rîului, în căutarea bălţii prin care se intra în Mlaştina cu Insula Mierii. Nu mai fusese pe-aici de pe vremea cînd era copil şi inundaţiile schimbaseră conturul malurilor într-atît încît nu le mai recunoş-

tea. Își amintea că odinioară puteai găsi intrarea după chiparosul singuratic care crescuse acolo, singur printr-o sumedenie de stejari de apă. Va trebuie să-l găsească.

Se afla în josul rîului mult mai departe decît credea. Aproape renunțase, cînd în cele din urmă îl zări. Se uscase — cu ani în urmă — dar trunchiul lui cafeniu se mai zărea încă printre stejari. Se roti cu luntrea în jurul lui, înclinîndu-și corpul în direcția curentului și mișcînd necontenit vîslele, astfel ca barca să rămînă pe loc în timp ce privea. Găsi intrarea, se legănă puțin cînd își aplecă spinarea și, din nebăgare de seamă, se lovi de o cracă înfrunzită care atîrna foarte jos. O formă de culoare închisă se rostogoli pe la spatele lui și se tîrî în apă. Trase o înjurătură de ușurare și, vîslind cu o singură lopată, ieși din desișul copacilor, intrînd în mlaștina deschisă.

Nu-i plăceau șerpii, cu toate că în copilărie îi vîna ; îi înhăța de coadă și-i plesnea de pămînt ca pe un bici pînă ce le zburau creierii. Pieile le cumpăra taică-său cu douăzeci și cinci de cenți bucata, pînă cînd mama descoperise tîrgul și stăruise să nu i se dea nici un ban pentru pieile de șerpi otrăvitori. De atunci încolo a încetat să-i mai prindă...

Vîsli cîtva timp, apoi recurse iar la prăjină. Bălțile astea erau adesea foarte adînci — încerca și nu dădea de fundul apei, încît se folosi de prăjină ca de o mătură. Înainte și înapoi, continuîndu-și cu hotărîre drumul legănat.

Pe la mijlocul dimineții se afla chiar în Mlaștină. Balta făcea o cotitură și se reîntorcea printre chiparoșii aproape înecați în apă, printre de-

lușoare acoperite cu păduri dese și palmieri care fremătau în adierea blîndă. Aci nu mai era dus de curentul apei, își propti luntrea de trunchiul unui chiparos și mîncă jumătate din slănină cu o bucățică de pîine. Bău apa încălzită de razele soarelui, privind păsărelele : vrăbiuțe, sturzi, unul sau doi pelicani, egrete și heroni mari și albaștri.

Își conducea barca cu prăjina fără încetare, de-a lungul apei unsuroase și plină de mîl. Drept înaintea lui în depărtare — dacă își ridica ochii — apa întunecată împrumuta din strălucirea cerului și părea scînteietor de limpede. Aligatori, care se încălziseră la soare în noroiul de pe marginea malului, se tîrau în apă și dispăreau. Broaștele țestoase, expuse la soare pe trunchiuri de copaci plutitori, își ridicau capetele. Pe unul din delușoarele pe lîngă care trecuse, văzu un mare copac de *gumă* cu scoarța despicată. Fusese, pesemne, isprava vreunui urs ; asta însemna că trebuie să fi fost un arbore cu lemn dulce.

După-amiază își scoase busola, fiindcă cerul se înnorase și, în afară de ochiurile de bălți risipite ici-colo, nu exista nici un semn după care să se conducă. Pe vremuri, ca băiețandru, rătăcise prin aceste locuri timp de două zile, prins sub o pătură grea de nori și ceață care l-au făcut să piardă drumul. A trebuit să aștepte pînă cînd cerul s-a înseninat. A doua noapte, a ațipit pe apucate și s-a trezit cu ochii țintă pe un cer luminos presărat cu stele. Ieșise din mlaștină înainte de a se lumina de ziuă și de-atunci niciodată nu s-a mai dus acolo fără busolă...

Ieși din baltă făcîndu-și drum printre chiparoși. Apa era mai puțin adîncă, prăjina atingea

fundul și atunci începu să înainteze mai repede. Voia tocmai să marcheze drumul pe unde trecea — ținea în mînă custura pregătită pentru a face primul semn — cînd avu o șovăială. Dacă va descoperi distileria, n-avea nici un rost să lase în urma lui o cărare marcată care să ducă pînă la ușa ei. Se va folosi numai de busolă.

Chiparoșii erau groși și încărcați de mușchi care sta spînzurat de ei. Apa de la rădăcinile lor avea o culoare cafenie opacă de nepătruns, specifică mlaștinilor. La un moment dat pe cînd se odihnea, apucă un băț care plutea pe aproape și scormoni fundul apei. La suprafață au ieșit o serie de bășicuțe cu o substanță gazoasă.

Așa era apa aceasta. Era atît de mult gaz pe fundul ei, provenind din tot atît de multele substanțe vegetale și animale care se descompuneau acolo, încît se ridicau bășicuțe de multe ori chiar de la sine. Cîteodată suprafața apei părea că fierbe cu sute de bășicuțe mititele care se spărgeau cu zgomot.

Tot aici, își reamintea William, vedeai flăcări alergînd ca niște fantome pe deasupra apei, albastre și tremurînde, intrînd și ieșind pe neașteptate dintre copaci. Cauza trebuie să fie cantitatea de gaz care la un moment dat se aprinde...

Mlaștina cu chiparoși se preschimbase într-o largă întindere acoperită cu ferigi de apă, și tot felul de ierburi. O traversă, îndreptîndu-se spre movilițe înalte, aflate ici-colo, acoperite cu stejari și hicori de apă, pe care le văzuse pe cealaltă parte. Înnoptă acolo, cu luntrea împotmolită în malul neted și nisipos al celei mai mari movilițe. Țînțarii nu erau agresivi, totuși dormise cu în-

treruperi. Se dezobișnuise de zgomotele mlaștinii. Bîzîitul asurzitor al insectelor sau țipetele liliecilor și ale bufnițelor. Sărea în picioare uneori și punea mîna pe pușcă, atunci cînd auzea răgetul vreunui aligator mare. Mai asculta o dată cu atenție încordată — trebuie să fi fost la o depărtare de o jumătate de milă, dar cînd era liniște ți se părea mult mai aproape. Cu toate că știa acest lucru, toată noaptea s-a trezit la fiecare răget. Iar dimineață, chiar înainte de ivirea zorilor, primele zgomote pe care le-a auzit au fost acelea ale aligatorilor. Pocnetul ascuțit — aproape ca al unei împușcături — al fălcilor lor imense îmbucîndu-și cu toții micul dejun.

William își desfăcu pachețelul cu bomboanele de orz, le găsi moi și îmbibate de umezeală, dar le mîncă și așa. Deșertă bidonul cu apă și-l aruncă deoparte. Dacă îi va fi cu adevărat sete, putea să bea și apă din mlaștină. Unora le producea greață, pe alții îi făcea să vomite, dar pe el nu l-a deranjat niciodată în mod special. Avea un gust foarte neplăcut, dar îți puteai potoli setea la nevoie.

Mergînd fără încetare, a doua zi pe la amiază descoperi lacul cel mare cu apă dulce pe care-l găsise pentru prima dată pe vremea cînd era copil. Un lac în mijlocul bălților cu apă stătătoare, încercuit de jur împrejur de tufișuri, păduri dese și maluri nisipoase. Trebuie să fi fost alimentat de izvoare aflate pe fundul lacului, care își formase bazinul într-o mare scobitură calcaroasă. În ținutul acesta găseai o sumedenie de asemenea lacuri.

William își umplu pumnul cu apă și o gustă; era rece și dulce. Se aplecă peste marginea luntrei,

își spălă fața și încercă să vadă fundul. Suprafața scînteietoare sub soarele strălucitor îl orbi așa încît privirea nu-i putea pătrunde prin apa impenetrabilă ca o oglindă. Pe cînd era doar un băiețaș și venise aici, înotase puțin prin adîncurile acelea sumbre, zbenguindu-se printre broaștele țestoase care orăcăiau...

Acum i se părea că nu mai e nici una pe acolo. Se uită cu multă atenție. Or fi murit, sau or fi stînd ascunse sub apa strălucitoare ? Nu-i venea să riște un înot, era prea bătrîn și vremea prea răcoroasă.

William stătu fără să facă vreo mișcare și observă niște pene mici albe plutind pe deasupra apei, în timp ce cîțiva peștișori pe dedesubt ciuguleau din ele fără nici un folos.

În mlaștină se simțise totdeauna moleșit și trist. Se mișca încet, mulțumindu-se să observe cu atenție viața animalelor care mișunau jur împrejur... Dar, parcă venise să caute un anumit lucru. Ah, da, era vorba de prinsoarea aceea pe care o făcuse cu Calvin Robertson. Nu, nu era chiar o prinsoare... Și fața aceea a lui Harry Armstrong — William rîdea pe înfundate aducîndu-și aminte cum se lupta cu lada aia cu pui, asudînd ca un cal... Nu prea avusese noroc în viață, se gîndea William, mai întîi tatăl lui care murise lefter, iar acum nevastă-sa care suferea de un fel de boală specific femeiască...

Departe, pe malul lacului, o panteră neagră se ivi deodată dintre lianele încurcate ale unui mușuroi și se îndreptă alene spre apă. Era departe, la mai bine de un sfert de milă, după socoteala lui William, așa că animalul nu-l putea vedea. Rămase țintuit locului, de-abia respirînd. Nu prea mai întîlneai adevărate pantere de specia aceleia. S-au acordat premii pentru prinderea lor, și în trecut și mai recent, și oamenii aproape curățaseră regiunea de ele. Nu se mai auzeau zbieretele lor în toiul nopții — decît doar în mlaștină.

William urmărea forma neagră, descărnată, umblînd încet de-a lungul micului mal nisipos. Pantera părea neliniștită. Își băgă labele din față în apă, căutînd să apuce ceva, apoi renunță și intră din nou în ascunzișul ei.

William își scutură trupul pentru a-și alunga somnul, fixă bine lopețile și începu să vîslească de-a curmezișul lacului mut și pustiu, zgomotul vîslelor părîndu-i-se neobișnuit de puternic.

Înainta cu precauțiune — se știa că panterele atacă oameni, mai ales dacă aveau pui de curînd fătați. Nici o frunză nu mișca — nu era pic de vînt în arșița de amiază — și el se strecura de-a dreptul spre bancul de nisip. Văzu îndată despre ce era vorba. Cadavrul unui mic animal plutea în apa puțin adîncă. William îl împinse puțin cu lopata și o puzderie de viermi de apă se împrăștiară în goană. O vidră jupuită de piele. Nu e de mirare că pantera acționase atît de ciudat. Carnea însîngerată o atrăgea, pe cînd mirosul de om o făcea să fugă.

William dădu un brînci cărnii cu dungi roșii-cenușii în apa adîncă. Să-i lăsăm pe pești să termine lucrul început. Pe cînd făcea acest lucru îi venea să zîmbească. Robertsonii nu i-ar fi putut lăsa o urmă mai evidentă. Au început să devină neglijenți. Iar el a fost norocos. Cadavrul căzuse

în vadul apei, iar pantera îi atrăsese atenția asupra lui.

Începu să chibzuiască asupra acestui lucru. Pentru o distilerie era nevoie de o înălțime de pămînt și de apă bună de băut, și de o înălțime mai mare și compactă pentru a ascunde orice urmă de fum care se putea ridica de la focurile aprinse pentru distilat.

Dar unde ar putea să fie ? Spre nord, din direcția din care tocmai venea, n-ar fi fost destul de ascunsă. Movilițele acelea erau toate mici îngrămădiri de scoici. Pe ele n-ar fi avut suficient loc. Spre vest era mai mult iarbă și locuri pline de chiparoși, abia dacă găseai o palmă de loc uscat. Mergînd ceva mai departe, spre sud, te apropiai prea mult de depozitele de la Cobs Landing și Stilltoe. Robertsonii trebuie să se fi dus înspre est. Nu exista altă posibilitate. Dar pînă acolo mai era o bucată zdravănă de parcurs.

— Încă puțintel, își spuse cu glas tare. Trebuie să am noroc.

N-a fost nimic altceva decît noroc. Nu apucase să facă decît vreo cîteva mile cînd se iscă o mică adiere și în adierea aceea — clar ca lumina zilei — simți un miros de cereale zdrobite. Era ca un fel de șosea care se deschidea anume pentru el, mirosul devenind din ce în ce mai puternic pe măsură ce-și croia drum printr-un loc mocirlos. Nu putea vedea la o depărtare mai mare de douăzeci-treizeci de metri prin desișul de chiparoși și vălmășagul de plante agățătoare. Nu zări nici măcar insula pînă cînd nu ajunse chiar lîngă ea. Pentru o clipă nu văzu nimic altceva decît chiparoși și apa maronie a mlaștinii, și lipăitul micilor vietăți care o zbugheau din calea lui. În clipa următoare se trezi cu ochii țintă la panta abruptă, acoperită cu palmieri pitici, a unei movilițe formate din cochilii de scoici.

Ținu luntrea pe loc și strigă :

— Hei, nu-i nimeni pe-aici ?

Mlaștina din jurul lui se puse brusc în mișcare. Egrete și heroni, grauri și prihori se înălțară în văzduh, țipînd înfricoșați. Pînă și pasărea mare, neagră, gălăgioasă, pe care oamenii o numeau Pasărea Domnului, fugi în zbor din vîrful semeț al unui chiparos.

— Hei, strigă încă o dată. Eu sînt, Will Howland... Așteptă, dar neprimind nici un răspuns, repetă : Will Howland. Și iar așteptă. N-avea de loc chef să fie împușcat, luîndu-l drept un străin. Hei, voi Robertsoni, e careva pe aici ?

Își trase luntrea pe un mic loc format din scoici, pe care se vedeau urmele mai multor straturi anterioare. Mirosul de cereale strivite era copleșitor, totuși nu-i fu ușor să găsească distileria propriu-zisă, o ascunseseră cu multă dibăcie. Cînd o descoperi fu decepționat : nu era prea mare. Enorma cantitate de whisky pe care o vindeau Robertsonii nu putea proveni numai de aici. Dar poate că, se gîndea William, aveau mai multe distilerii din astea mici, împrăștiate printre delușoare. Cu cît e distileria mai mică, cu atît mai dulce e whiskyul, așa auzea spunîndu-se mereu. Și apoi, se gîndea el chicotind, pierderea unei distilerii n-ar constitui o pagubă pentru ei...

Dar cea de față era o treabă făcută așa cum se cuvine, din punct de vedere profesional, nimic din

lucrurile improvizate pe care le vedeai în jurul dealurilor cu pini. Numai cazanul de aramă trebuie să-i fi costat pe Robertsoni o groază de bani... William se uita peste tot cu admirație, neputînd găsi nici un cusur. Filtrarea se făcea în butoaie de stejar pline cu mangal. Whiskyul era lăsat să se învechească după tipic, în butoiașe de stejar. Un șir întreg, dintre care jumătate păreau să fie pline. William observă că tuburile întortocheate erau răcite de apa care picura de la o țeavă mică. Merse după ea pînă în mijlocul delușorului — acolo unde era un mic izvor. Inteligent lucru, își spuse William, să așezi distileria ceva mai jos așa încît apa să se scurgă de la sine. Pe cînd se întorcea, — pămîntul acela format din scoici trosnea sub picioare — observă două stive de lemne frumos rînduite. Nu fuseseră tăiate de pe acolo. Lăsaseră înadins locul fără nici o urmă, ca să nu atragă atenția nimănui. Trebuie să fi adus lemnele cu luntrea de la o distanță enormă. Luă în mînă o bucată : lemn de pin, bine uscat. Robertsonii erau niște muncitori meticuloși.

Cineva stătuse de pază în distilerie, și asta nu de multă vreme. Poate l-a văzut venind și s-a strecurat afară pe furiș. Sau poate se dusese să inspecteze celelalte distilerii.

Într-un coș de sub o hrubă acoperită cu frunze de palmier dăduse de o duzină de sticle pline cu whisky. William le luă și le așeză una după alta pe o cărare în zigzag în așa fel încît să le poată vedea oricine. Apoi luă o bucățică de cărbune și zgîrie cu minuțiozitate pe o scîndură netedă : W. Howland. Nu era prea clar, dar era suficient. La urma urmelor, se așteptau la vizita lui...

Era foarte obosit și pe deasupra înfometat. Dînd tîrcoale prin jur găsi două lucruri : o conservă de fasole pe care o deschise cu briceagul lui și pe care o mîncă într-o clipită și patru piei de vidră întinse cu pricepere pe un grilaj făcut din crengi. Una din ele era proaspătă.

Îl bufni rîsul. Întreprinzătorii Robertsoni, pe lîngă distileriile lor ilegale, se mai ocupau și cu întinderea de mici capcane ilegale.

Va trebui să se întoarcă acum acasă ; îi luase mai mult timp decît se așteptase. Mai ales că trebuise să depună și un efort mare. Nu mai era tînăr, îi mărturisea el cu nemulțumire unui stejar înalt, se simțea istovit.

Își umplu bidonul cu apă ; mai umplu și o sticluță goală cu whisky. Robertsonii îi puteau face această concesie...

Se urcă în luntre nespus de obosit și cînd apucă prăjina simți o împunsătură în mușchii din spate, de ambele părți. Lăsă în urmă delușorul și-și controlă busola. Se hotărî s-o ia drept spre vest. Așa va scurta din drum. Trebuia să ajungă la marginea mlaștinii din apropiere de New Church și de acolo ar fi putut merge spre casă, în caz că nu găsea pe cineva care să-i dea o mînă de ajutor.

Vîslea cu hotărîre spre vest și soarele care începea să apună îi bătea drept în ochi. Își trase bine șapca pe frunte și-și strîngea ochii cît putea de tare, dar începuse totuși să-l doară capul din pricina luminii orbitoare. Se opri și bău cîteva înghițituri de whisky. Cale de mile întregi vîslise prin locuri pline de chiparoși de pe care spînzura muș-

chiul, unde fugeau din fața lui aligatorii, iar mocasinii înotau pe lîngă luntre cu ochii lor sclipitori de inteligență. Pe aceștia îi dădea la o parte cu prăjina. Cînd și cînd îl izbea pe cîte unul, dar prăjina era grea și renunțase curînd la acel efort suplimentar. În amurg trecea de-a curmezișul unei bălți acoperite de ierburi, strecurîndu-se apoi de-a lungul unei mlaștini de o întindere apreciabilă. În timp ce soarele dispărea, un nor de țînțari se ridicase dintre ierburi — ierburile peștilor, ale scoicilor și rațelor sălbatice — în număr atît de mare încît întunecaseră cerul. William simți o mîncărime pe tot corpul. Nu numai pe mîini, pe față și pe gît, nu numai pe porțiunile de piele descoperită, dar tot corpul îi ardea pe măsură ce micuțele insecte îi pătrundeau pe sub îmbrăcăminte. Lăsă prăjina, apucă lopețile și începu să vîslească cu frenezie, încercînd să treacă de marginea norului. Dar degeaba ; sau era un nor extrem de mare întins deasupra întregii mlaștini, sau gîzele se țineau după el. Renunță de a mai încerca să-l depășească și împinse luntrea cu zgomot în mal. La repezeală își smulse hainele de pe el, strîmbîndu-se de durere pe măsură ce acele țînțarilor se înfigeau tot mai adînc în trupul gol. Își umplu doi pumni cu nămol pe care-l întinse pe tot corpul și pe cap, într-un strat cît mai gros cu putință. Își acoperi cu o batistă nasul, gura și urechile. După ce nămolul se uscă aproape de tot, își puse hainele, în așa fel încît să stea lejere pe el pentru a nu-i strica învelișul protector.

Apoi reîncepu să vîslească. Nămolul răspîndea o duhoare de putreziciune, de apă stătută și rădăcini uscate, dar era singura posibilitate de apărare

împotriva țînțarilor. William mai bău ceva mai multe înghițituri de whisky pentru a putea suporta mai ușor mirosul.

Îl bufnise rîsul, gîndindu-se cum trebuia să arate. Un bărbat voinic și chel, mînjit cu noroi ca un indian, și cu ochii lui albaștri îngropați în crusta neagră de pe față.

Traversă mlaștina și după aceea un lac mititel. Acesta părea să fie alimentat de izvoare de sulf, fiindcă mirosul lui stărui pe întreaga întindere aproape nemișcată a lacului. O dată cu lăsarea nopții, în spatele lui se ridică luna plină, mare și galbenă. Umbra ei și umbra luntrii se alungeau din ce în ce mai mult, ca un elastic întins pe apă, departe. O dată cu înălțarea lunii se auzeau în depărtare pisicile sălbatice umblînd după pradă. Auzi panterele urlînd și cîteva țipete pe care le recunoscu ca fiind ale lincșilor. După ce păsările de apă s-au cuibărit pentru noapte, aligatorii au și început să le vîneze ; auzea zgomotul puternic pe care îl făceau maxilarele lor imense în momentul cînd le hăpăiau.

Dincolo de lac, urmărind acul busolei, intră din nou în mlaștină. Luna strălucitoare nu mai era decît o mică licărire în desișul copacilor, abia strecurîndu-se printre șirurile încîlcite de mușchi. Mișca prăjina fără să se oprească, verificînd direcția, deschizîndu-și drum prin mijlocul locurilor unde chiparoșii crescuseră unii peste alții, iar tulpinile lor încovoiate erau îndesate unele într-altele, încît o luntre abia putea trece printre ele. Din cînd în cînd, tulburate de trecerea lui, broaștele săreau din copaci și se aruncau încetișor în apă. Își mîncă ultima îmbucătură de pîine rămasă

și o bucățică de slănină. Căpătase un gust ciudat, rînced din pricina căldurii.

Începuseră să apară noi roiuri de țînțari, cu milioanele, pe care nu-i putea vedea în lumina estompată a lunii. Îi zbîrnîiau cu îndîrjire pe la urechi și simțea cum i se așază pe față și pe mîini. Nu înțepau prea tare — poate din pricina crustei de nămol, sau poate fiindcă n-o fi fost chiar epoca în care aveau nevoie de sînge.

Îi era teribil de somn, dar nu voia să se oprească aici. Erau prea mulți șerpi pe deasupra lui și unul din ei ar fi sărit cu siguranță pe el înainte de a apuca să tragă un foc de armă. Își amintea că oamenii care intrau pe vremuri în mlaștină aveau întotdeauna cu ei un mic vas de jăratec pe care-l țineau la prora luntrelor sau a pirogilor lor. Aveau foc la îndemînă ori de cîte ori le trebuia. Era nevoit să meargă mai repede pînă va da de o movilită de pămînt.

În cele din urmă o găsi. Își făcu puțin loc printre palmierii pitici cu ajutorul custurei și-și împotmoli bine capătul luntrei. Picioarele amorțite din pricina atîtor ore de nemișcare petrecute în luntre se poticneau la tot pasul și tremurau în timp ce aduna uscături. Împinse cu piciorul la o parte un arbust uscat și dădu peste un șarpe cu clopoței. Îl simți cum îi alunecă pe sub picior ; auzi acel zornăit scurt și neplăcut ; dar pe întuneric nu văzu nimic pînă în clipa în care șarpele începu să-l atace. Purta cizme înalte, din acelea pentru pădure, așa încît dinții veninoși ai șarpelui trăgeau fără nici un folos de pielea groasă. Îl omorî cu cîteva lovituri repezi și împinse mai la o parte forma care se zvîrcolea. După ce strînse

lemne și aprinse focul se uită în jos la dîra de venin lăptos întins pe o latură a cizmei ; o șterse cu o frunză. Își făcu un foc mare, cu mult fum, și se întinse pe fundul luntrii. Nu ca să doarmă, ci pentru a moțăi puțin pînă la ivirea zorilor.

În după-amiaza zilei următoare, printre ierburile mlaștinii care scînteiau sub suflul puternic al vîntului, văzu un șir de arbori, mai limpede decît cei de pe movilele întîlnite. Se îndreptă într-acolo cu toată puterea. Cu mult timp înainte de a atinge marginea ierburilor își simți luntrea atrasă într-un curent. Între baltă și arbori trebuie să fi fost un rîu cu ape repezi și acesta nu putea fi altceva decît brațul de est al Rîului Providenței. Însemna că ieșise din mlaștină.

...Era frînt de oboseală, așa că se lăsă în voia curentului. Se uita stăruitor la apa brună, siropoasă ca uleiul, odihnindu-și ochii osteniți de sclipirea soarelui de după-amiază. Pe cînd făcea acest lucru, își reaminti de cuvîntul cu care bunica lui denumea aceste înguste canale ale unei mlaștini : *smîrcuri*. Nu se mai gîndise la ea de ani de zile, la acea femeie subțire și tăcută cu nasul coroiat. Toată viața ei vorbise o engleză stîlcită și aspră și nu se putuse obișnui niciodată cu ea. Dar nu făcuse nici cea mai mică încercare de a-i învăța franceza pe copiii sau pe nepoții ei. Nu dorise nici să se reîntoarcă în Franța, cu toate că avea mai mulți bani decît îi trebuiau pentru o călătorie. Dădea pur și simplu impresia că naționalitatea ei n-o mai interesa. Nu părea să se sinchisească de faptul că rămăsese agățată atît de incomod, departe de lumea ei...

William o dădu din nou uitării în timp ce se căznea să intre cu luntrea în rîu, şi să-l străbată nevătămat, ocolind buturugile şi porţiunile nisipoase şi concentrîndu-şi toată atenţia asupra vîrtejurilor. În această parte a rîului, veşnic repede şi adîncă, dădeai la tot pasul de bulboane. În cîteva clipe puteau fărîma în bucăţi o luntre, trăgînd-o după aceea la fund. Şi asta nu era totul. Trebuia să urmăreşti cu atenţie toate lucrurile atrase în vîrtejul lor... William sta şovăielnic la marginea bălţii, uitîndu-se îngrijorat în susul şi în josul rîului. Nu vedea decît un singur vîrtej pe rîu, mai jos, la mică distanţă de locul unde se afla el. Părea să fie destul de mic. Apoi zări un butuc, unul putrezit, care se plimba foarte încet prin apa plină de mîl. Înfipse brusc prăjina în fund şi ţinu luntrea nemişcată. Butucul se îndrepta direct spre vîrtej. Privea cum fusese atras uşurel în ochiul exterior şi începuse încet să se clatine. Îşi mărea viteza pe măsură ce se apropia de centru, mai repede, din ce în ce mai repede, pînă cînd dispăru în adîncul conului de apă, încet, pe tăcute, ca într-un film mut. William, aplecat peste prăjină, îşi aruncă privirea în josul rîului, aşteptînd. Butucul reapăru la vreo cincizeci de metri mai jos, ţîşnind deasupra apei, în cele din urmă. Se ridică la o înălţime de cîţiva metri prin aer, zburînd alţi doi-trei metri în josul fluviului, înainte de a cădea din nou în apă.

William traversă vîslind cu repeziciune. Nu părea să fie nici o casă prin apropiere, aşa că se hotărî să tragă luntrea la mal şi s-o lase acolo. Îşi luă custura cu care ciopli o serie de V-uri pe ambele părţi interioare ale luntrei. Va fi mai

uşor de recunoscut atunci cînd va trimite mai tîrziu după ea.

Se uita la sticla goală de pe fundul bărcii, sticla în care fusese whiskyul luat din distilerie. Părea un lucru atît de mic şi neînsemnat faţă de oboseala şi suferinţa ultimelor trei zile, faţă de rănile lăsate de ţînţari. Prostească prinsoare mai făcuse, îşi spuse el. „Oricine s-ar fi aşteptat să am mai multă minte..."

Făcuse un pariu, mersese cu el pînă-n pînzele albe şi învinsese. Fusese totuşi un lucru prostesc. Asta se chema să fii un Howland, se gîndea el ; fuseseră totdeauna nişte nebuni.

Luă sticla goală şi o aruncă în rîu.

Nu ştia cu precizie unde se află — pe undeva pe aproape de New Church, aşa îşi închipuia. Deci nu mai rămînea decît s-o ia peste culmi pentru a ieşi în spatele plantaţiei lui. Îşi strînse pătura şi o aruncă pe umăr. Îşi puse puşca peste pătură, îşi potrivi pantalonii mai bine peste şolduri, pregătindu-se pentru un drum lung. După cîteva ore, după ce urcase şi străbătuse două culmi, îşi dădu seama că începe să se întunece şi că e foarte obosit. În luntre nu putuse decît să picoteze uşor şi cu nelinişte. Îşi alese un colţişor mai la înălţime, pe care creşteau pini cu frunza scurtă şi care era plin de acele lor căzute pe jos ; se înfăşură în pătură şi adormi.

Se trezi o dată cu primele semne ale zorilor, ale zorilor înşelătoare. Stătea întins cu mîinile sub cap, aşteptînd să se lumineze de-a binelea, ascultînd cîntecul păsărelelor, zgomotul insectelor şi freamătul plin de neastîmpăr al acelor de pin. Şi — de la o mare depărtare — purtat de vînt, auzea zgo-

motul apei curgătoare. William se ridică și-și întinse trupul, iar soarele se legăna pe marginea culmii din fața lui și-i scăpăra drept în ochi. Îi era tare sete ; și, în ciuda merelor acre, simțea un gust rău în gura uscată. A ciulit din nou urechea la apa pe care o auzea curgînd ; își dădu seama de unde venea și se îndreptă într-acolo înainte s-o tulbure păsărelele.

Își săltă pușca pe pătura strînsă sul și porni spre partea de unde venea zgomotul, trecîndu-și brusc mîna peste barba care se auzea pîrîind ușor în dimineața rece. Trecu printr-un cimitir de negri ; de pomi stăteau atîrnate sticluțe albastre pline cu nisip și tărtăcuțe cu cuiburi de rîndunică ; mormintele, niște mormane de pămînt bătătorit, împodobite cu cești, pahare și farfurii sparte, și tot felul de sticle, toate decolorate de soare. Trecu pe lîngă temeliile abia vizibile a ceea ce fusese cîndva o biserică și al cărei schelet ars fusese mîncat de carii. Se auzea zgomotul apei, intens și clar, venind de pe partea cealaltă.

Grăbi pasul și ajunse la ea. Văzu un baptisteriu clădit dincolo de fluviu, cam cu o sută de iarzi mai sus de biserică. Era acolo o cascadă naturală, micuță, pe care oamenii credincioși o împrejmuiseră și o blocaseră cu cărămizi, ca să creeze un lac pentru slujbele lor religioase. Avea și un canal de scurgere, William știa lucrul acesta, dar nu mai fusese folosit de multă vreme (ca și biserica arsă care aparținuse baptisteriului) și gura prin care se vărsa se astupase. Apa se revărsa acum pe deasupra.

Se hotărî să se ducă pînă acolo. Apa trebuie să fi fost mai proaspătă — nu știa ce soi de ramuri

de copaci sau alte lucruri or fi putrezit înăuntru. Văzu că într-acolo ducea o cărare, nu prea bine conturată, totuși vizibilă. Era croită în modul cel mai simplu și mai natural, șerpuind exact după forma lacului, făcînd o curbă largă spre fluviu. William o porni pe ea. Cînd i se păru că mersese destul de departe o apucă înapoi, spre fluviu. Acum era chiar deasupra baptisteriului. Bău și-și afundă capul în apa rece, pînă cînd durerea și oboseala din ziua și noaptea trecută îl lăsară. Își spălă fața, gîtul, brațele pînă cînd toate urmele nămolului din mlaștină dispărură. Își afunda capul în apă și apoi îl scotea afară ca o rață, lăsînd să-i curgă apa în jos pe gît, ținea capul în apă, simțindu-i cursul blînd și gustul dulce de apă filtrată prin frunze. Se ridică apoi în picioare, își șterse fața cu mîinile și se pieptănă trecîndu-și degetele prin păr.

În timp ce se odihnea, privea în josul fluviului, la baptisteriu. De aici îl putea vedea cît se poate de clar — nimic fantezist, doar o lărgire din cărămizi a albiei naturale, pentru a crea un mic lac. Apa de acolo avea o culoare cafeniu-cenușie, opacă, din pricina așternutului de frunze și mormane de crengi uscate ; trunchiuri mici de copaci se aflau îngrămădite pe maluri. Urmărea fluviul cu privirea pînă la marginea baptisteriului, uitîndu-se la formele înclinate ale sălciilor, la frunzele strălucitoare ale dafinilor delicați, ale tufelor de zîmbru cu boabele lor roșii, la arbuștii cu fructe galbene. Ochii lui făcură de două ori înconjurul lacului înainte de a vedea femeia. Culoarea ei se confunda cu aceea a pămîntului.

Ședea în genunchi pe malul golfului, chiar deasupra baptisteriului și spăla rufe. Rochia ei era

cafenie, iar părul la fel de întunecat ca și pielea. Numai o licărire de un galben-luminos, provenind de la materialul din mîna ei, atrăsese privirea lui William.

Ea nu-l auzise. Continua nestingherită să se ridice și să se aplece, storcînd rufele și întinzîndu-le pe o piatră curată din preajmă.

În mijlocul larmei neașteptate a vrăbiilor gureșe zgomotul rufelor bătute în apă dispăruse. William se întrebă pentru o clipă dacă ea era într-adevăr acolo — sau, dacă așa, fără nici un zgomot, nu se confunda cu ceața dimineții care se strecura printre copacii din spatele ei.

Uitîndu-se cu atenție, William își aducea aminte de unele povestiri pe care le auzise cu ani și ani în urmă. Povestiri despre Alberta, negresa înaltă și voinică, care trăia sus pe dealuri cu iubitul ei Stanley Albert Thompson, bînd whisky toată ziua, în timp ce aștepta ca ceasul lui enorm de aur să bată orele. N-avea absolut nimic de făcut în afară de a-i spăla rufele. Cîteodată puteai vedea un fel de spumă la marginea rîului, iar femeile spuneau:

— Trebuie să fie de la Alberta care a născut aici.

O femeie voinică și înaltă, liberă și nestingherită în acțiunile ei, ca și cînd pielea i-ar fi fost albă. Cea mai mare parte a timpului ea și Stanley Albert Thompson vagabondau împrejurul crestelor înalte din regiunea Smokies, dar uneori coborau înspre sud. Uneori. Pe o iarnă cu geruri de crăpau pietrele, pe dealurile lor era prea frig ca să le mai priască și plecau în sud pentru cîtva timp, și o țineau numai în rîs și băutură. Din păduri și împrejurimi lumea îi auzea, auzea rîsetele lor și su-

netul melodios al ceasului bătînd. Și fără îndoială că găseau locul unde cei doi se întinseseră pentru a dormi, cu acele de pin răvășite și turtite de violența amorului lor. Și slabele rotocoale de fum acolo sus pe creste — acelea erau focurile făcute de ei, își pregăteau de mîncare în noaptea aceea. Altă dată, cînd erau agitați și plictisiți prăvăleau bucăți de stîncă — puteai auzi uruitul lor la o depărtare de mile — și Alberta arunca pietre ca un bărbat. Cînd se săturau de acest joc începeau să cutreiere, lăsînd o parte a dealului sfîșiată și cu scobituri adînci în urma stîncilor desprinse. Ei da, Alberta și Stanley Albert Thompson lăsau întotdeauna urme pe unde treceau, iar a doua zi sau în săptămîna următoare se puteau vedea perfect.

Negresa de lîngă fluviu stătea în picioare și William văzu că și ea era înaltă, foarte înaltă. Avea mișcări de femeie tînără, mare dar mlădioasă. Își întindea spatele înțepenit punîndu-și mîinile în șolduri. Își mișca umerii în sus și în jos, plimbîndu-și mîinile peste șale. Își lăsă capul într-o parte, iar mîinile și le trecu ușor peste obraji și peste ochi.

Singurele zgomote care se auzeau erau ciripitul certăreț și agitația păsărelelor, care se băteau sfîșiindu-și penele, apa care curgea și freamătul frunzelor. William nu-și putea alunga din minte poveștile despre Alberta în timp ce se îndrepta către ea. Se aștepta în fiecare clipă să audă sunetul melodios al ceasului.

Femeia privea în depărtare, dincolo de baptisteriul presărat cu frunze, înspre copacii de la poalele colinei, a căror îngrămădire de trunchiuri

verzi îți apărea cu totul izolată de biserica arsă și de cimitir. Viespi veniseră să se așeze pe micul morman de rufe răsucite de la picioarele ei, ghebosindu-se pe piciorușele lor răsfirate pînă cînd se fixau pe locul nimerit, sugînd din umezeala rufelor.

Nu-l auzi venind. Cu toată mărimea lui, își păstrase îndemînarea vînătorului de a se mișca fără a face zgomot, chiar cînd umbla pe un pămînt accidentat. În cele din urmă cînd nu mai era decît la o distanță de cîțiva metri de ea, dinadins a călcat cu cizma peste o crenguță făcînd-o să trosnească.

Femeia s-a întors. Fără a se roti pe călcîie, fără mișcarea aceea bruscă la care el se aștepta. S-a întors domol, cu o privire curioasă. Ochii ei mari, căprui, erau ațintiți asupra lui, nu speriați, numai uimiți.

Nu era frumoasă, William remarcă acest lucru numaidecît. Avea fața prea închisă la culoare și prea lungă. Și era o *freejack*. Proveniența indiană i se putea citi în pomeții obrajilor.

— Vin de departe, spuse el în cele din urmă.

Femeia nu răspunse nimic. Fața ei de metisă aștepta impasibilă.

— Am făcut ceva drum și credeam că m-am rătăcit. Unde sîntem aici ?

— New Church, răspunse ea.

Glasul nu-i era nici gros, nici țipător. Nu era nici blînd, dar nici aspru. După ce înceta de a vorbi, te întrebai dacă ai auzit în adevăr ceva. Nu-ți mai puteai aminti cam în ce fel sunase. Ca și cum, după aceea, tot spațiul din jurul ei se

închisese la loc, strîns, și ștersese toate urmele lăsate de ea.

— Nu eram prea departe, spuse el. Locul ăsta are vreun nume ?

— Nu.

Nu spusese : nu, domnule. Cei mai mulți negri așa ar fi făcut. William o întrebă :

— Ești de pe aici ?

Pentru prima oară dădu din cap, în felul negrilor, parcă ascunzîndu-se.

— Din valea aceea.

— Cui aparține locul ?

— Lui Abner Carmichael.

William scutură din cap.

— Sînt atîția oameni prin ținut de care nici n-am auzit.

— E cel cu casa plutitoare.

William încuviință din cap.

— Am auzit vorbindu-se despre el.

Un bătrîn care trăia la capătul ținutului și care-și clădise o casă ca un fel de barcă. În fiecare primăvară, cînd apele Rîului Providenței se umflau și începeau să se reverse, trecînd peste malurile tuturor golfurilor, regiunea pe care se afla casa era inundată. Așa că în fiecare an el și toată familia (o familie numeroasă, nu toți copii de-ai lui, ci veri, surori și frați toți laolaltă) plecau de acolo pentru a se instala pe un loc mai înalt pînă cînd apa se retrăgea. Își construise casa etanșă și solidă ca o navă, pe o temelie de mîl și stînci peste care năvala apei trecea prelingîndu-se și lăsînd casa să plutească pe jumătate uscată chiar în toiul inundațiilor. O și ancorase, ca pe o navă. Nu era o casă mare și o încercuise cu frînghii groase pe care

le adusese el însuşi de pe cheiurile din Mobile (lucrase acolo pe vremuri pentru a-şi mai face rost de ceva fonduri). Încolăcise frînghiile în jurul casei — chiar de jur împrejurul ei ca şi cum ar fi vrut să le înnoade împreună — şi a legat alte frînghii de ea, prinse slab de copacii de pe malul celălalt. Cînd apele se retrăgeau, casa rămînea la locul ei. Împreună cu bărbaţii din familie construiau noi temelii şi cu ajutorul pîrghiilor urcau casa pe ele. Femeile spălau interiorul, îndepărtînd noroiul şi orice fel de vietăţi care ar fi rămas închise acolo. După aceea se instalau pentru următoarele zece luni.

— Am auzit despre el, spuse William. Eşti fata lui ?

— Nepoata.

El zîmbi de repeziciunea cu care l-a corectat.

— Mărturisesc că nu pari destul de vîrstnică pentru a fi altceva.

— Am optsprezece ani.

William nu făcu decît să zîmbească dînd din cap.

— Mă cheamă Margaret, adăugă ea.

Aşa a început. În felul acesta a găsit-o pe Margaret, spălînd rufe într-un golf care n-avea nici un nume. A trăit cu el pînă la moartea lui, următorii treizeci de ani.

Trăind cu el, ea a trăit laolaltă cu noi toţi, cu toată familia Howland, iar viaţa ei s-a împletit cu a noastră. Faţa ei era neagră, iar a noastră albă, dar am trăit totuşi împreună. Viaţa ei şi a lui. Şi a noastră.

Margaret

LA ÎNCEPUT nu fusese decît frigul şi nopţile cu zgomotul lor de foşnet şi de trosnituri. Acelea erau primele lucruri de care îşi amintea.

Apoi îşi aducea aminte de forma marginilor podelei şi de felul în care arătau părţile de jos ale meselor, scrijelite şi murdare. Şi îşi reamintea cînd făcuse primii paşi şi se împiedicase ; şi cînd fusese prinsă sub scaunele cu balansoar. Îşi amintea pînă şi de greutatea scutecelor pentru şolduri, după cum le numea mama ei — şi pe care i le înnoda la spate.

Era destul de ciudat totuşi că îşi putea aduce aminte de toate aceste lucruri, în afară de chipul mamei ei — doar o formă neagră confuză şi un nume. Cîteodată Margaret se întreba mirată cum de putuse uita atît de total o figură. Ei, dar îşi amintea pînă şi felul în care arătau mîinile mamei ei, ţinînd coada ruginită şi soioasă a cratiţei ; jupuind şi spintecînd peştele pe treptele din spatele casei... Îşi amintea pînă şi de ziua în care mama ei şedea pe marginea verandei, puţin mai în spatele ei. Ea, copiliţa Margaret, şedea într-un colţ al

verandei fără balustradă, înconjurată de scaune puse de jur împrejurul ei, și de întreaga împărăție a pădurilor și mlaștinilor și a soarelui strălucitor care se întindea dincolo de ea. Își ridicase ochii și o văzuse pe mama ei stînd pe marginea verandei, cu fața neagră profilată pe acel nesfîrșit univers luminos. Și acest lucru îi rămăsese pe veci întipărit în minte. Mica făptură simplă, cu picioarele goale, ieșindu-i de sub rochia lungă aproape pînă la glezne.

În fond aceasta era imaginea pe care o păstra despre maică-sa — numai mîinile și o umbră profilată pe ceva luminos. O formă rigidă, tristă și plăpîndă. O exilată din propria ei dorință. Adăpostită de familie fiindcă n-avea unde să se ducă, dar nemaifăcînd parte din ea. Trăind în casă, în căsuța care se înălța ca o navă în mijlocul ploilor de primăvară și a inundațiilor din mlaștini. Trăind acolo, dar nefiind acolo. Așteptînd. Toată tinerețea așteptînd. Cine ar fi putut crede că într-un trupușor atît de plăpînd să existe atîta hotărîre ?

Capul încăpățînat cu care scutura același neclintit *nu*. El se va întoarce... A spus că se va reîntoarce.

O tinerețe trecută așteptînd. Cu un copil, mai întîi un copilaș și apoi o fetiță care creștea cu fiecare zi, care semăna cu mama ei, atît de leită maică-sa. Netrădînd nici o urmă de sînge. Absolut nici o urmă.

Un copilaș negru cu păr creț și cu mîini și picioare noduroase... O fetiță neagră, ca toate celelalte fete din New Church... Apoi o femeie, înaltă, osoasă și neagră. Deșirată ca tatăl ei, dar fără nimic din coloritul lui.

Pe vremea cînd avea trei sau patru ani, mămă-sa îi ungea fața cu zer de lapte, îi uda părul ca să se întindă și o punea să stea sub soarele arzător ca să se albească, apoi o trimitea la *woodoo woman*, vrăjitoarea, ca să-i descînte pentru a-i scoate la iveală sîngele alb, pentru a-l face să se vadă pe fața ei...

Cînd Margaret avea opt ani, mamă-sa a plecat. Și de atunci n-au mai auzit niciodată nimic despre ea. Bănuiau că se dusese în sud la Mobile. Căuta pe cineva. A lăsat-o pe fiică-sa, Margaret, în casa bunicului ei, în casa lui Abner Carmichael, să crească laolaltă cu toți ceilalți copii, doar mult mai singură.

Margaret avea cam vreo unsprezece ani cînd îndrăznise să întrebe despre tatăl ei. Era înspăimîntată. Își dăduse seama cum ceilalți membri ai familiei o evitau și cum se prefăceau că nici nu văd că există. Dar în cele din urmă își luă inima în dinți și străbunica ei îi povestise tot ce știa. Vreo șase fraze, asta fusese tot.

Povestea începuse cînd statul hotărîse să facă o nouă șosea care să lege capitala de coasta golfului. Tot ceea ce era în legătură cu acea șosea fusese prevestitor de rău. În aceeași vară, asupra ținutului Wade au tăbărît gîndacii, care pentru prima dată au distrus cu adevărat bumbacul, iar oamenii erau înfometați după un an întreg de muncă pierdut. Unii bănuiau că escavarea și amenajarea terenului pentru șosea scoseseră gîndacii afară din pămîntul unde stăteau amorțiți. Alții erau de părere că pagubele nu se datorau de loc insectelor — și că de vină era faptul că fusese încălcată o anume lege din bătrîni, de care

nu ţinuseră seama, şi că aceasta era pedeapsa. Şi, într-adevăr, cînd echipele de lucrători au dinamitat drumul dinspre McCarren Hill, au răscolit un cimitir indian atît de vechi, încît nimeni nu mai ştia că fusese acolo. La început fiecare lovitură de lopată scotea la iveală cranii şi cupe şi vîrfuri de săgeţi care se rostogoleau în lumina zilei, într-un fel de neînchipuit. Lumea spunea că indienii aceia morţi rătăceau pe acolo şi gemeau în nopţile fără lună, frămîntîndu-se şi blestemînd pentru felul în care fuseseră aruncaţi din locurile lor de odihnă şi obligaţi să umble prin întunecatele păduri de pini. Nimeni nu pleca noaptea din oraş, neştiind ce pătură de ceaţă s-ar fi putut lăsa, neştiind ce semnificaţie putea avea un orăcăit de broască. Oamenii săreau în sus la croncănitul unei ciori ; pînă şi cei ce băteau munţii, contrabandiştii de băuturi alcoolice, rămîneau acasă noaptea şi aruncau în foc cîteva lemne în plus pentru a menţine puţină lumină în cameră. Nimeni nu vîna, cîinii alergau singuri după vulpi, lincşi şi după iepuri. Jur împrejur, pe case, începuseră să apară semne magice — amprenta de pe stîlpul verandei, o sticlă atîrnată de un pom, un cerc făcut din pietroaie. Oamenii, care îşi închipuiau că erau lucruri de mult uitate, au început să-şi amintească de felurile în care se puteau apăra împotriva farmecelor.

În zilele acelea se născuse Margaret. Tatăl ei era unul din inginerii angajaţi pentru construirea noului drum. A stat două săptămîni la New Church în vara aceea. Locuia într-un cort împreună cu un alt alb, cu care conducea primele echipe de muncitori. După cîteva săptămîni linia

drumului înaintase prea mult spre sud pentru a se mai putea ajunge uşor la ea, aşa încît ei şi-au strîns cortul, l-au legat în spatele camionului şi au plecat. Unul din ei i-a spus unei tinere negrese că va trimite după ea.

Cu siguranţă că nu s-a mai gîndit niciodată la acest lucru. Cu siguranţă că nici nu şi-a mai adus aminte. În schimb, ea da. Maică-sa a certat-o, a ţipat la ea, şi i-a spus că e o proastă, dar vorbele ei n-aveau nici un efect. Ca şi cuvintele bărbaţilor care ar fi voit să se însoare cu ea, bărbaţi pe care-i cunoştea din copilărie, oameni de treabă, aparţinînd comunităţii din New Church. Era gingaşă şi frumoasă şi ar fi luat-o de nevastă chiar cu copilul pe care-l născuse în perioada aceea îngrozitoare, cînd stafiile indienilor cutreierau dealurile.

Prefera să aştepte. Cînd a obosit de atîta aşteptare, a plecat. Singură.

Aceasta era istorisirea pe care Margaret o auzise de la bătrînă. I-o spusese repede şi fără a-i ascunde ceva. După ce a terminat, a oftat şi a suflat în lumînare, s-a întors şi a plecat. Avea de lucru ; era în toiul verii şi îngrijirea roşiilor îi răpea mult timp. Era o biată femeie bătrînă care nu putea să cultive îndeajuns de multe roşii pentru a-şi umple cu ele rafturile din cămară pentru iarnă.

Margaret i-a urmărit mersul, s-a uitat cu atenţie la călcîiele galbene, bătătorite, cu care lipăia de colo pînă colo prin praful din curtea măturată. Apoi a plecat şi ea. Nu-şi dădea prea bine seama ce făcea, pur şi simplu mergea încoace şi încolo. S-a suit în luntre, în cea uşoară, pe care o luau de obicei băieţaşii, a mînat-o cu prăjina de-a

curmezişul rîului şi apoi în mlaştină. S-a lăsat cu toată greutatea umărului asupra prăjinii, împingînd barca prin apa puţin adîncă, strecurîndu-se cu îndemînare printre chiparoşi, în timp ce peştii fugeau sărind din calea ei, iar păsărelele se înălţau în văzduh, furioase de trecerea ei pe acolo. A traversat o baltă mare folosindu-se de prăjină ca de o vîslă, în apa liniştită, de culoarea plumbului, şi plină de spumă. În cele din urmă, cu respiraţia tăiată, a oprit luntrea cu prora înfiptă în trunchiul putred al unui chiparos. A pus prăjina în barcă şi s-a aşezat, corpul tremurîndu-i în acelaşi ritm cu respiraţia. Ciorile şi-au reluat locul în vîrful chiparoşilor, iar păsărelele cu pene negre şi roşii s-au reîntors la locurile lor. Şoimii — *mamselles* — cum îi numeau cei bătrîni — treceau în zbor razant pe deasupra apei, punînd pe goană ţînţarii neastîmpăraţi, în vreme ce cloncanii, ţestoasele şi broaştele tăbărau asupra lor.

Margaret sta şi se uita la trunchiul chiparosului, gol şi lunecos, la apa liniştită, molcomă, a mlaştinii. Şi-a aruncat privirea în adîncul ei şi a văzut o pată luminoasă care indica locul unde mrenele îşi aveau culcuşul. Apoi s-a uitat în apă la chipul ei, deformat şi sticlos din pricina cerului strălucitor de deasupra capului. Şi-a privit braţele şi mîinile : subţiri şi cu muşchi, vînjoase. Cu oase vizibile, un schelet cu pielea întinsă pe el.

Piele neagră... S-a uitat la ea, a ciupit-o cu degetele, a frecat-o. Era neagră şi pace. Unde o fi oare sîngele tatălui ei ? Trebuia să fie undeva, pentru că intrase în trupul ei. O fi poate înăuntru. Pe dinăuntru o fi albă şi cu păr blond ca al lui... Ei, dar sîngele tatălui ei îi dăduse probabil ficatul,

inima şi lumina ochilor. Dar nici una din ele nu era de vreun folos. Şi poate că tot el îi dăduse şi oasele pe care le avea, scheletul pe care era întinsă pielea mamei ei...

Margaret urmărea cu privirea un mocasin înotînd alene de-a curmezişul bălţii şi apoi lăsîndu-se să alunece pe o ramură tremurătoare. Unii oameni îi numeau *congo,* fiindcă erau negri.

Se gîndise întotdeauna la trupul ei ca la ceva masiv, dintr-o bucată. Acum îşi dădea seama că era altfel. Era neagră pe dinafară, dar pe dinăuntru curgea sîngele tatălui ei.

Reflecta asupra acestui lucru cu toată stăruinţa. Şi trupul părea să ia proporţii, să se umfle, ajungînd cît un balon. Se gîndea la întreaga prăpastie dintre cele două părţi din care era formată, dintre cea albă şi cea neagră. Şi i se părea că cele două jumătăţi se vor sfîşia, despărţindu-se una de alta, lăsînd-o acolo descoperită, ca un miez de nucă scos din coajă. Şi-a aplecat capul pe genunchi luptînd împotriva despărţirii aceleia, pînă cînd lacrimi amare i-au inundat obrazul, iar partea din faţă a rochiei ei roz plină de pete s-a îmbibat de sare. Şi-a încolăcit braţele strîns în jurul mijlocului pentru a rămîne adunată la un loc, iar coastele tremurau şi se zguduiau sub apăsarea degetelor ei.

O broască de pom îi căzuse pe gît. Simţi lovitura uşoară a piciorușelor ei ca nişte ventuze. Nu îndrăzni să-şi ridice privirea.

Avea o rană veche la genunchi, care era pe jumătate vindecată. Şi-a eliberat o mînă şi i-a rupt coaja. Şi-a trecut din nou mîinile în jurul trupului şi şi-a potrivit capul în aşa fel încît nu vedea decît cu un singur ochi rana din care ţîşnea sîngele. A

examinat cu atenţie lichidul roşu-închis care ieşea în clocot şi apoi se scurgea în jos pe pielea neagră. Aşa arăta sîngele alb... A scos limba şi i-a atins marginea... aşadar ăsta era gustul pe care-l avea sîngele alb...

A urmărit cu atenţie pînă cînd sîngele şi-a pierdut transparenţa şi s-a închegat în dîre de culoare închisă. S-a ridicat, eliberîndu-şi trupul cu precauţiune, uşurel. Cele două părţi ale ei păreau prinse una de cealaltă.

S-a uitat în jurul ei mirată, ca şi cînd pînă atunci n-ar mai fi văzut niciodată întinderea mlaştinii, uimită că i se părea atît de cunoscută. La oarecare depărtare de acolo trăiau broaşte ţestoase; una mai mică stătea la soare pe un butuc căzut. Şi mai departe, dincolo de cea de-a doua baltă pe care o vedea întunecată din pricina ierburilor încurcate, a chiparoşilor şi a copacilor uscaţi care căzuseră în apă, era un aligator care se bălăcea în noroi. Dacă ar fi fost mai aproape ar fi putut simţi mirosul dulceag şi greţos al acelor locuri.

Îşi amintea acum. Totul părea a fi cît se poate de normal. Numai ea era altfel. Nu, nu era nici aşa; era întocmai aşa cum fusese totdeauna, pur şi simplu nu ştiuse nimic despre asta.

Margaret sta şi privea la prora luntrei construită din lemn negeluit. Tatălui ei nu-i trecuse niciodată prin minte să se întoarcă. Bineînţeles că nu. Mamă-sa fusese o proastă. Asta fusese motivul pentru care cei din familia ei ridicau din umeri şi întorceau capul cînd o vedeau, făcînd un anume gest care însemna că o socoteau ca pe o lunatecă şi ca pe o fiinţă care nu era la fel ca toată lumea.

Iată, de pildă, Cousin Francine era măritată de zece ani cînd bărbatul ei plecase să lucreze în docurile din New Orleans. După ce lipsise un an, fără a avea nici o veste de la el, ea l-a lăsat şi s-a măritat cu altul. (Asta se întîmplase cu mai bine de trei ani în urmă, şi el tot nu venise.) Poate că murise şi nimeni nu avea curajul să-i spună. Sau poate că-şi găsise o altă nevastă la New Orleans, una pe care o iubea mai mult, mai tînără şi fără acei patru copii.

În felul acesta se petreceau lucrurile, cam aşa şi nu altfel. Mama ei ar fi trebuit să-şi ia alt bărbat şi să dea uitării întreaga poveste. Doar n-avea nimic care s-o fi putut opri. Nici un alt fel de sînge nu curgea prin vinele ei.

Margaret se uită în jos la mîna ei, la pielea neagră cu sîngele alb sub ea.

„Nu ca mine, se gîndea ea. Nu ca mine. Ea era toată dintr-o bucată... Nu ca mine."

Un bîtlan se aşezase pe un copac aproape deasupra capului ei. Margaret a observat fără să vrea gîtul lui cafeniu: o femelă. Guşterii se vînturau în sus şi în jos şi peste trunchiurile copacilor căzuţi în apă... Margaret se gîndea: „Dacă aş fi luat cu mine o undiţă m-aş fi putut întoarce cu ceva mreană."

Acum soarele îşi schimbase poziţia. Îi bătea direct în ochi. Desigur, trecuseră cîteva ceasuri. Trebuia să se întoarcă acasă.

Străbunica ei terminase cu răsăditul roşiilor. Se odihnea în partea mai umbrită a verandei, cu buza încărcată cu un mic morman proaspăt de tutun de prizat. Micul Matthew, care avea cam vreo

patru ani, stropea grădina cu o găleţică şi o tărtăcuţă folosită drept lingUroi. Mergea de-a lungul brazdelor, de la o plantă la alta, turnînd atent apa cu polonicul şi fredonînd un cîntec. Cînd cele două găleţi se goleau, pleca tropăind să-şi ia cobiliţa. O fixa pe umeri, aşeza găleţile de fiecare parte şi o pornea în jos spre malul rîului.

Cu stropitul se ocupa întotdeauna cel mai mic dintre copii, urmărit de ochiul negru, scăpărător, al bătrînei din umbra verandei. Primăvara nu plouase de loc şi plantele care nu prinseseră rădăcini prea adînci se veştejeau numaidecît. Dar erau întotdeauna destui copii prin jurul casei lui Abner Carmichael, destui care să se ocupe de stropit.

Margaret îşi aducea aminte de timpul cînd făcuse şi ea acest lucru, îşi amintea de senzaţia cobiliţei netede şi soioase pe umeri. Cobiliţa era veche, tot atît de veche ca şi Abner ; o făcuse pe vremea cînd era băieţandru, o făcuse bine şi dura de atîţia ani, înnegrită de sudoare şi de mîinile soioase care o ridicau şi o trăgeau din toate părţile.

Margaret a aşteptat pînă cînd micul Matthew s-a ivit dintre sălciile şi lăcustele de apă care şedeau aliniate pe malul rîului. Se mişca mult mai încet acum, cu găleţile de lemn pline, legănîndu-se cînd pe o parte, cînd pe alta, şi cu picioarele lui subţiri şi negre împingîndu-l în sus pe panta dulce. S-a oprit în marginea grădinii, şi-a îndoit genunchii şi a ieşit răsucindu-se de sub cobiliţă, lăsînd găleţile jos neatinse. Le-a ridicat pe rînd şi le-a cărat de-a lungul brazdelor pentru a-şi continua stropitul.

Era lac de sudoare. Margaret a văzut cum îi strălucea pielea neagră. S-a dus spre el, călcînd cu grijă printre cele trei rînduri de araci ai cuiburilor de fasole.

— Matt.

A scos limba la ea.

— Roşeaţa aia arată cum nu se poate mai prost pe un obraz negru, i-a spus ea, scurt. N-ai pălărie. Ia-o pe-a mea.

Şi i-a trîntit-o pe cap. El era prea buimăcit ca să se poată împotrivi.

S-a întors şi a urcat cele două trepte ale verandei. Bătrîna, străbunica ei, i-a spus :

— I-ai dat pălăria ta.

Margaret s-a uitat la faţa neagră şi îmbătrînită din colţul întunecat şi plin de pînze de păianjeni al verandei.

— De-abia te pot vedea acolo în colţ.

Străbunica ei a clătinat din cap. Panglica indiană împodobită cu mărgele scînteiase pentru o clipă în lumină.

— De ce i-ai dat-o ?

— Fiindcă el munceşte, a răspuns Margaret, iar eu nu.

— Niciodată n-ai făcut asta pînă acum.

— Aşa e, a recunoscut Margaret.

Bătrîna şi-a lăsat capul în jos să tuşească, ţinîndu-şi strîns gura cu o mînă pentru ca tutunul de pe buză să nu se risipească. Legătura din jurul capului a sclipit din nou, aruncînd lumini albe şi purpurii.

— De unde ai asta ? a spus Margaret. Panglica.

Bătrîna s-a îndreptat din șale, cuibărindu-și trupul sfrijit în scaun. Îi puteai vedea fiecare vertebră întinzîndu-se și potrivindu-se apoi la locul ei. În cele din urmă își rezemă spinarea de speteaza dreaptă de lemn, scoțînd un mic oftat de ușurare. Picioarele ei goale cu talpa îngălbenită se îndepărtaseră unul de altul în timp ce o apucase tusea. Acum și le-a apropiat din nou, le-a așezat cum trebuie, cu călcîiele alături, degetele cu unghiile ca niște coarne de vită galbene întoarse ușor în sus.

Margaret aștepta.

— Am făcut-o eu, a spus bătrîna.

Într-o toamnă pe vremea cînd era fetiță aduseseră scoicile și midiile de foarte departe dinspre nord, de la Dead Man Shoals. În timpul iernii următoare s-au pus să zdrobească și să lustruiască cochiliile transformîndu-le în mărgele.

— Nimeni nu mai face așa ceva, a spus ea cu glas tare.

Uitaseră foarte multe din obiceiurile indiene care le fuseseră transmise din generație în generație. Nimeni nu mai făcea mărgele, nici chiar bătrînii. Le păstrau pe cele pe care le aveau, le purtau, dar atît. Probabil că nu-și mai aduceau aminte nici cum trebuiau făcute. Și nimeni nu mai învățase, absolut nimeni din generațiile mai tinere. Bătrîna oftase. Nici bancurile de nisip nu mai existau. Dead Man Shoals, locul unde rîul se răsucea și se strîmta, unde pinii erau deși pe amîndouă malurile, atît de deși încît era veșnic întuneric pe sub ramurile încleștate unele într-altele, atît de deși încît nimic nu putea crește în covorul gros al acelor de pin, nici măcar un fir de iarbă. Noaptea ți se părea ca un pat enorm, fără sfîrșit, un pat moale și cu miros dulceag și cald pe o noapte rece.

— N-ai fost niciodată sus pe colinele acelea, a spus bătrîna. Nici măcar o dată.

— Nu.

Aerul era răcoros și blînd vara. N-avea nimic din densitatea plină de aburi a aerului regiunilor din vale. Pînă și copacii erau altfel. Pinii aveau trunchiuri mai puternice și ace mai lungi. Sassafrasul era mai gros și mai bun ; totdeauna scoteau rădăcinile din pămînt și le aduceau acasă pentru ceai și doctorii. Arborii hicori erau mai mari și mai înalți ; chiar și nucii promiteau mai mult. Pînă în clipa în care au plecat spre sud, au adunat mereu alune, nuci și jir — au golit pădurile — după primul îngheț zdravăn care făcuse să le tremure oasele.

Nimeni nu mai făcea asemenea lucruri. Pînă și bancurile de nisip dispăruseră. Acuma, sub ele era un dig ; toată regiunea aceea fusese inundată și mica plajă de nisip intrase cu mai bine de zece metri sub apă.

Ea a oftat, oftatul șuierător și fără vreo semnificație al bătrînelor.

— I-ai dat pălăria ta lui Matt.

— Mă duc în casă, a spus Margaret. Vreau să mă culc.

Ochii bătrînei i-au răspuns printr-o simplă pîlpîire, ochii negri, bătrîni, ascunși în învelișul pleoapelor, ca cei ai păsărilor.

— Am să pescuiesc cîteva broaște la noapte, a spus Margaret. Știu cît de mult îți plac și ai să mănînci și tu un picior, două.

învelitoarele ochilor au coborît și apoi s-au ridicat.

— Bătrîno, a început Margaret. Dar uitase ce voia să spună și nici n-o mai interesa și, în loc să stea acolo încercînd să-și aducă aminte ce avusese de gînd să zică, s-a întors și a intrat în casă. Nu și-a întins salteaua de paie care sta răsucită cu grijă, rezemată de perete ; s-a urcat în patul de fier care, împreună cu alte trei, umpleau camera și a adormit aproape numaidecît.

Niciodată nu dormise pe o saltea de paie așezată pe jos ca ceilalți copii. Niciodată nu fusese nevoită să facă acest lucru fiindcă ea nu mai dormea în timpul nopții. Niciodată nu se trezise ca să poată vedea formele cocoloșite înfășurate în plăpumi, strînse claie peste grămadă pe dușumea prin jurul celor trei paturi mai ca lumea. Ea își petrecea zilele dormind în pat ca oamenii, iar nopțile afară din casă. Nimeni n-o stingherea ; nimeni nu lua în seamă acest lucru.

Numai iarna, în nopțile cele mai reci, cînd îngheța afară sau cînd ploua ședea în casă. Atunci stătea lîngă soba din bucătărie, alimentînd-o cu vreascuri, cu ochii pironiți pe fierul negru și pe crăpăturile înroșite de vîlvătaia focului. În nopțile acelea friguroase de iarnă toți ceilalți se îngrămădeau în cîte un pat, atîția cîți încăpeau, cu trupurile vîrîte unele într-altele, cu membrele lor slabe avide de căldură. Partea de dedesubt a saltelei era căptușită cu jurnale și între cuverturi erau puse și mai multe jurnale, și de fiecare dată cînd un copil se întorcea sau se foia, toată liniștea nopții era tulburată de foșnetul jurnalelor care pîrîiau ca vreascurile puse pe foc.

Mai era și zgomotul respirațiilor, al sunetului pe care-l făcea aerul intrînd și ieșind. Repede și agitat ca umbletul veverițelor pe un acoperiș, sau apăsător și lent ca un uriaș care abia își trăgea sufletul, sau scîrțîit și rar ca o roată care se învîrtește.

Margaret avea impresia că odaia se zguduia, răsuna și se cutremura din pricina acestui zgomot. „Cum dormeam înainte, se gîndea ea, și acum n-aș mai fi în stare..."

Își amintea că paturile din timpul iernii arătau ca niște lucruri îngrămădite unele peste altele, din care se ivea întotdeauna cîte un cot sau cîte un braț, trupuri ciudate strînse laolaltă pentru a se încălzi.

De-a lungul nopților de iarnă ea stătea lîngă sobă, în vreme ce chiciura se întărea ca lutul pe pămînt, iar făgașurile drumului pline cu noroi înghețau zdravăn, exact după forma pe care o lăsase ultima trecere pe acolo. Cînd ieșea soarele, Margaret pleca în grabă din casă. Găsise un trunchi de copac găunos sus pe colină, la depărtare de o milă. Scorbura copacului, îndreptată înspre sud, era în bună parte acoperită de un alt pom căzut. În acest adăpost își aprindea un foc mic pe care-l întreținea cu bucăți de mușchi și crenguțe pînă cînd soarele se ridica destul de sus pentru a răspîndi puțină căldură.

Îi plăceau orele pe care și le petrecea ghemuită în trunchiul copacului. Era cald, era singură și putea asculta în voie zgomotele surde ale pădurii iarna. Aștepta întotdeauna pînă cînd noaptea fă-

cea să înceteze ultima picurare a gheții, atunci nu mai alimenta focul și aștepta să se stingă. Niciodată nu înăbușea jăratecul — undeva prin memoria ei exista un fel de credință că niciodată nu e bine să omori focul din vatră. De mult de tot, după o povestire auzită cu ani în urmă — nu reflecta asupra acestui lucru, nu punea întrebări, nici nu se mira, ci pur și simplu îl respecta. Tot așa după cum niciodată nu punea o pălărie pe pat, sau nu intra și ieșea dintr-o casă decît pe aceeași ușă.

După ce focul se stingea de la sine, se ridica în picioare, simțind cum o înțeapă și îi tremură genunchii ținuți atîta vreme chirciți. Își scutura trupul și își netezea părul. Și se întorcea în casa lui Abner Carmichael să caute ceva de mîncare. De cele mai multe ori era pîine de grîu și rămășițe de grăsime de la carnea friptă și sirop de sorg, subțire și cu un gust trezit. Uneori găsea untură sau slănină rece. Iar alteori nu găsea nimic. Mai ales cînd venea primăvara și cînd rafturile cămării erau complet goale și fundul sacului cu făină ciuruit de gărgărițe. Margaret nu se sinchisea — nu-i era foame — și numai copiii se frămîntau cînd nu găseau nimic de mîncare pînă la cină. Pe Margaret n-o interesa prea mult mîncarea. Ceea ce-și dorea mai presus de toate, acum avea. Acele dimineți, patul și camera erau ale ei. Patul gol, salteaua umplută cu cocoloașe de mușchi, așezată ca odinioară pe benzi de frînghie, cu mormanul de învelitori ca niște pete decolorate și murdare. Nu existau perne, iar patul mirosea

slab a gaz, cu care era stropit în fiecare lună pentru a-l feri de paraziți. Avea mirosul atîtor trupuri care se întinseseră pe pînza lui goală vărgată, mirosul stătut și dulceag de sudoare învechită și de sex. Margaret se ghemuia în el, doborîtă de un somn greu și fără vise.

MAI TÎRZIU, către sfîrșitul iernii care a urmat, străbunica s-a îmbolnăvit și a rămas țintuită în scaunul ei de pe verandă — în bătaia soarelui slab de data asta — cu capul căzut pe piept și cu ghemotocul de tutun care-i cădea de pe buze o dată cu saliva, formînd o mică pată umedă pe scîndurile goale ale podelei. Au dus-o în casă fetele și nepoatele ei și au trimis copiii să alerge în toate părțile ca să-i înștiințeze pe oamenii plecați la lucru de cele întîmplate. Pe bătrînă au dus-o în camera de culcare, cu trupul ei roșu-cafeniu, cu pielea zbîrcită, mic și uscat ca o păstaie, stingîndu-se treptat-treptat. Ochii îi erau deschiși, dar nu mai vedeau; chiar atunci cînd se întunecase și aprinseseră o lampă aproape de căpătîiul ei, nu s-a întors înspre ea, nici măcar n-a clipit la pîlpîirea luminii galbene. Pieptul ei îmbătrînit, cu pielea încrețită și turtit, se ridica și se lăsa în jos, cutremurat de fiecare dată de un horcăit adînc.

Margaret dormea cînd au adus-o înăuntru pe străbunica ei și au întins-o pe patul îngust care-i aparținuse întreaga viață. Margaret s-a trezit la auzul respirației zgomotoase, a șoptitului înnăbușit și la învălmășeala înfundată a picioarelor pe

scînduri. S-a strecurat afară în grabă și s-a dus în bucătărie. A stat acolo, ghemuindu-se somnoroasă într-un colț, așteptînd, în timp ce întunericul serii devenea din ce în ce mai adînc, pînă cînd, în cele din urmă, să apară stelele, clare și glaciale.

Începuseră să sosească cel mai mare dintre copii și nepoții bătrînei și rudele: se îmbulziseră atîția pe verandă încît traversele începuseră să se îndoaie. Cînd se făcuse prea frig ca să mai poată sta afară s-au înghesuit cu toții în bucătărie, vorbind în șoaptă și trecîndu-și unul altuia un urcior de vreo trei, patru litri plin cu whisky de cereale, din care sorbeau pe rînd. Casa trepida, trosnea din încheieturi de greutatea lor.

Într-o clipă a apărut preotul, un bărbat scurt și îndesat pe care-l chema Robert Stokes. S-au pornit cu toții și au ascultat mormăielile scurte ale rugăciunii din camera de dormit, dînd și ei replici din cînd în cînd. După ce Robert a ieșit din odaie și s-a așezat la masă, conversația în surdină a reînceput. De cînd devenise preot, lui îi dădeau whiskyul amestecat cu apă în unul din puținele pahare pe care le aveau. Stătea de veghe la căpătîiul mortului laolaltă cu ei, discutînd cu bărbații despre recolta de cereale, despre tîrguri și animale. Capul lui negru și rotund se clătina, picînd de somn. Era la fel de obosit ca și ceilalți, cultiva pămîntul ca și ei, iar în timpul liber predica și veghea. Nu era tînăr, toți își aminteau de el ca fiind veșnic acolo, ținînd predici duminicile dimineața și vizitîndu-i pe bolnavi și pe muribunzi, la orice oră din noapte. Erau mai bine de patruzeci de ani de cînd el și nevasta lui își

construiseră prima lor casă. Nu chiar o casă în adevăratul înțeles al cuvîntului, era doar un fel de șopron sprijinit de cîțiva pini înalți, dar era cald acolo și uscat și le era de ajuns, și-și puteau face treaba cu el pînă cînd s-ar fi înlesnit să-și clădească una mai mare. Își și aleseseră locul și însemnaseră cu pietre părțile pe care vor fi ridicate viitoarele temelii. Era un colțișor plăcut, deasupra unei movilițe de pămînt cu doi pomi înalți și presărat cu tufe de lemn cîinesc, care începeau să înflorească prin martie, scînteind asemenea clarului de lună. Abia după patru ani începuseră să se apuce de lucru, tot după sistemul vechi, punînd nămol și turbă între șipci. Bunicii lor așa își clădiseră casele; aduseseră această metodă cu ei cînd au plecat de pe malul golfului împrăștiindu-se înspre nord, fugind sau ca sclavi, sau ca oameni liberi înfometați. Avusese chiar și un nume special felul în care erau clădite, dar cuvîntul acela fusese de mult uitat.

Robert Stokes își construise casa după metoda aceea, cameră după cameră, an după an.

Fusese norocos și în privința nevestei. Se însurase cu o tînără slăbuță, o orfană care trăia în casa verilor ei, unde nu era binevenită. Lumea îi numea verii Ceainic. Lucrau mai mult decît alții și nu-și puneau ceainicul pe foc decît mult în urma celorlalți. Ea n-avea mai mult de treisprezece ani cînd s-au căsătorit ; nici el n-avea decît cincisprezece, dar era pe deplin dezvoltat : avea aceeași statură scurtă și îndesată. Fetița lui slăbuță crescuse după căsătorie, atingînd o înălțime de aproape un metru optzeci. N-avea decît băieți și îi născuse — pe toți — singură. Nu-i trecuse prin

minte să cheme o femeie care să stea cu ea în momentul cînd se apropia ceasul nașterii. Poate că se gîndise că n-ar fi venit nici una. Cînd născuse pentru prima dată, tocmai își plivea grădina, văzînd că gîndacii nu stricaseră roșiile și fixînd țărușii la cuiburile de fasole, cînd, apa cu miros de amoniac i-a inundat coapsele, scurgîndu-se pe pămînt lîngă picioarele ei goale. La primul spasm al mușchilor încordați ai pîntecului a dat fuga în șopron, rezemîndu-și cu grijă săpăliga de perete. Apoi și-a întins o cuvertură pe podea și s-a ghemuit deasupra ei, cutremurată de spasme și gîfîind de ușurare ori de cîte ori acestea încetau. Cînd bărbatul ei s-a întors acasă în seara aceea, fiindcă lucra pînă cînd începea să se întunece, copilașul sugea, iar învelitoarea însîngerată fusese strînsă și aruncată într-un colț.

Chiar la vîrsta ei de azi mai lucra la cîmp împreună cu bărbatul ei și cu cei cinci fii rămași în viață. Robert Stokes era un om norocos, Dumnezeu fusese darnic cu el. Așa spunea el pe cînd stătea la masa din bucătărie împreună cu familia bătrînei muribunde. Avea o voce plină, cel mai frumos glas din tot ținutul, și cuvintele de laudă pe care le aducea soartei lui precum și cele pentru sufletul bătrînei, care se lupta să-i părăsească trupul, se amestecau laolaltă.

— Și acum îi veți auzi, a spus el deodată. Toți au amuțit ascultînd. Margaret nu auzea altceva decît vîntul, tropăitul și tărăboiul catîrilor priponiți pe pămîntul înghețat. Preotul arătă cu degetul înspre acoperiș : Pe Isus și îngerii lui așteptînd să ia cu ei sufletul surorii noastre. Toți s-au uitat în sus, la tavanul murdar de funingine și cu

dîre de umezeală. Margaret se uita pe fereastră la cerul de iarnă întunecat şi rece. Auziţi cum le flutură aripile, copiii mei, a adăugat preotul.

— Da, doamne, a răspuns unul dintre ei şi iar au tăcut cu toţii, ascultînd. De data asta s-au auzit două horcăituri lungi şi înnăbuşite, ieşite din pieptul bătrînei care trăgea să moară. Toţi şi-au lăsat ochii în jos, au tuşit scurt pentru a-şi limpezi gîturile şi s-au împrăştiat. Unii au ieşit pe verandă, alţii s-au dus după urciorul cu whisky.

După ce mulţimea s-a mişcat din loc şi s-a împrăştiat, preotul a văzut-o pe Margaret aşezată în colţul ferestrei, de unde privea ţintă spre cer uitîndu-se după aripile fîlfîinde.

— Nu te cunosc, fetiţo, a spus el cu blîndeţe. Nu te-am văzut niciodată, deşi îmi pari cunoscută.

Cineva s-a aplecat şi i-a şoptit la ureche :

— E fetiţa Sarei, singura pe care a avut-o.

— Dumnezeu să ne mîntuie, a spus, şi s-a uitat din nou la ea. De data aceasta cu interes. Margaret stătea nemişcată, dîndu-şi seama că el îi scruta faţa şi trupul pentru a găsi vreo urmă de sînge alb. Şi-a pironit ochii ei mari căprui drept în ochii lui mici şi negri, care apăreau pătrunzători şi luminoşi dintre cutele feţei grase. Se uita ţintă la el, înfruntîndu-l pentru a-l împiedica să întrebe mai mult, pentru a-l opri de a mai spune ceva... Ea îşi ţinea respiraţia.

Stokes s-a uitat în altă parte. Alte trupuri s-au interpus între ei, ale oamenilor care se mişcau dintr-un loc într-altul, încît el nu mai putea fi văzut.

Margaret începuse să respire iar. Dar acum atmosfera camerei îi devenise insuportabilă, era prea încărcată de respiraţiile care duhneau a whisky. Simţea nevoia să iasă afară la aer. Şi-a făcut drum prin cameră cu coatele.

Era o noapte extrem de rece. Pămîntul strălucea din cauza stratului de gheaţă de deasupra. Ca şi pe zăpadă se vedeau urme de paşi, unele care duceau spre latrină, altele care înconjurau curtea, ducînd înspre grajdul unde erau adăpostiţi catîrii celor veniţi în vizită. Margaret se uita cu atenţie la ambele dîre de paşi, care se vedeau lămurit în lumina palidă a lămpii din dreptul ferestrei, şi se întreba încotro s-o apuce. Era prea frig ca să se ducă la copacul ei scorburos ; chiar făcînd foc era sigură că ar fi degerat pînă dimineaţa. Pînă şi pe verandă era prea frig. Sforăitul fornăit care se auzea ieşind din nările unui catîr a fost hotărîtor. S-a dus înspre grajd. Era înţesat de animale, dar a găsit printre ele o mică claie de fîn liberă pe care s-a cocoţat. Aici, aerul din care ieşeau aburi era întrucîtva călduţ — în ciuda crăpăturilor şi a zidurilor găurite — şi Margaret a început să privească cu atenţie ochii întunecaţi, apoşi şi rotunjimile flancurilor multicolore din jurul ei. Mirosul greu şi înţepător era ca un fel de anestezic şi a adormit cu ochii deschişi, cu ochii aţintiţi la jocurile de lumină şi întuneric, legănate şi ele de suflul animalelor şi de mişcările lor întîmplătoare.

Îşi dădea seama că trece timpul, dar nu putea vedea afară pentru a măsura cu exactitate deplasarea stelelor. N-a auzit nimic şi nu a văzut nimic pînă la întîiul ţipăt venit dinspre casă.

Animalele s-au agitat ușor și s-au dat înapoi, făcînd să hîrîie căpestrele. S-a auzit al doilea țipăt, era bocetul acela prelung și descrescînd, bocetul de doliu. Bătrîna murise.

Margaret s-a așezat la loc. Nu era nevoie să se ducă acolo, nu era decît o bătrînă care-și dăduse sufletul, măcinată de trecerea atîtor ani. Nici o nevoie... Apoi deodată pe locul întunecat și gol de deasupra spatelui marelui catîr cenușiu care aparținea varei ei Zelda, Margaret a văzut-o pe străbunica ei. A văzut-o cît se poate de clar, exact în felul în care obișnuia să stea pe verandă — cu șalul în jurul umerilor și cu panglica încercuindu-i capul. Ochii ei negri ca de pasăre, ascunși sub învelișul de piele cafenie, priveau fix și mînioși ca de obicei. Și-a ridicat mîna, aceea care avea cicatricea unei tăieturi crestate pe dosul palmei în timpul unei ceremonii magice, și i-a făcut semn să se apropie.

Margaret se uita fix la mînă, la forma cicatricei, la venele proeminente ca vițele agățătoare pe un zid, la unghiile lungi ale degetelor, groase și galbene ca un corn de vită.

— Intră în casă, i-a spus ea lui Margaret.

Avea un glas puternic și răsunător, exact așa cum fusese și înainte. Dar asta, se gîndea Margaret, era din pricină că nu trecuse decît un minut și ceva de cînd murise și sufletul ei nu avusese încă timpul necesar să se stingă, să se ducă acolo unde se duceau sufletele moarte, pe undeva pe sus pe colinele de pini dinspre nord, pe unde oamenii spuneau că le-au văzut uneori în timpul nopților calde de vară, umblînd de colo pînă colo, luînd aer ca și cum ar fi fost vii.

— E prea multă lume în casă, i-a răspuns Margaret, vezi bucătăria aia, nu-i pic de loc în ea. Și familia fratelui tău venită tocmai de dincolo de golful Tchefuncta mai e încă aici.

Năluca a întors capul, uitîndu-se peste umăr, înapoi spre casă. Mărgelele purpurii și albe ale panglicii din jurul capului ei au sclipit.

— Vezi, a adăugat Margaret, ți-am spus eu.

Capul nălucii a revenit la locul lui și ochii s-au fixat iar asupra ei.

— Intră în casă, a mai spus, copil al fiicei fiicei mele. Carnea și sîngele meu.

Atunci ea s-a lăsat să alunece în jos și s-a ascuns în spatele catîrului cenușiu.

Margaret s-a uitat spre locul unde apăruse, simțind cum îi clocotește sîngele în vine, simțind cum o trage afară din grajd înspre casă. Sîngele bătrînei aducînd-o înapoi în mijlocul familiei adunată în bucătărie.

Bombănind, Margaret a traversat curtea goală, măturată în fiecare săptămînă cu un tîrn făcut din nuiele și acum atît de înghețată încît trosnea sub picioare.

— Numai jumătate din sîngele meu, a spus cu glas tare în tăcerea nopții.

— Fii de partea sîngelui meu, i-a răspuns vocea străbunicii cu energie, deși mai slabă de data asta. Du-te.

Margaret s-a uitat spre cer, la noaptea clară și înstelată.

— Acolo ești, a întrebat ea, acolo sus ?

Stătea pironită, scrutînd adîncurile nopții, încercînd să și-o închipuie pe străbunica ei atrasă

mai departe, din ce în ce mai departe, strecurîndu-se cu abilitate printre stele.

Margaret a oftat și a dat din cap în urma ei în semn că îi va urma porunca. A intrat în casă.

Odaia de dormit era numai zarvă și forfotă. Margaret aruncă o privire din ușă. Toate femeile mai bătrîne se îngrămădiseră pe locurile strîmte dintre paturi, pregătindu-se de priveghi. Își aduseseră scaune drepte de lemn și le înșiraseră acolo cît se poate de strîns unele într-altele. Ședeau cu spatele țeapăn, înșiruite pe scaunele atît de apropiate între ele, cu mîinile împreunate pe piept, legănîndu-și trupurile înainte și înapoi, din mijloc, în semn de doliu. Era un bocet prelung, nazal, care mergea descrescînd, repetat la infinit și absolut la fel unul cu altul. Nu era un imn. N-avea nici o melodie ; n-avea nici pic de ritm. Nici măcar două glasuri nu erau împreună. Nu era decît un șir neîntrerupt de frînturi de sunete în scopul de a îndepărta duhurile rele din preajma moartei.

Trei femei mai tinere erau aplecate deasupra patului, spălînd și aranjînd corpul, acoperindu-i ochii cu jumătăți de dolar. Cîntau un imn cunoscut : *De-ar fi și-n coroana mea cîteva stele.* Ele cîntau mai dulce și lăsau melodia să se piardă în zgomotul bocitoarelor, dar o reluau numaidecît, de la capăt, și o țineau așa într-una.

Margaret se întoarse iar în bucătărie. Cîțiva tocmai plecau — ca să răspîndească vestea — așa încît încăperea nu mai era atît de insuportabil de plină. Robert Stokes stătea tot la masă, singur însă. Toate celelalte scaune de lemn fuseseră duse în odaia de culcare pentru bocitoare și nu fusese lăsat acolo decît cel al preotului. Bărbații ședeau

ghemuiți pe podea, unii întinși în mijloc, alții cu spatele rezemat de perete, vorbind încet sau pur și simplu uitîndu-se prin cameră. Copiii se vîrîseră prin colțuri și dormeau duși ; din cînd în cînd țipau sau scînceau. Femeile — cele care pentru moment nu vegheau în camera de culcare — erau îngrămădite într-un colț mai depărtat împrejurul șirului de lemne. Pe plita de fier zăngăneau oalele, și mirosul plăcut al tocanei de veveriță cu ciuperci se răspîndea o dată cu aburul.

Ziua următoare au continuat să vină de la o depărtare de douăzeci și cinci de mile rudele de sînge ale bătrînei, hurducănite tot drumul pe crupele atotrăbdătoare ale catîrilor. Podelele casei se încovoiau și gemeau sub greutatea lor. Șuncile, ciozvîrtele de carne rece și orătăniile pe care le aduseseră cu ei umpleau colțul umbrit al verandei dinspre nord, agățate acolo la adăpost de mușiță. Bătrîna fusese spălată și așezată în coșciugul simplu din lemn de pin. La căpătîiul ei ardeau lumînări înfipte în sticle de culoare albastră și așezate în formă de triunghi.

Era atîta gălăgie, se gîndea Margaret în timp ce se ghemuia în colțul cel mai îndepărtat al bucătăriei, era din cale afară de multă gălăgie.

În noaptea aceea a dormit în grajd, așteptînd cu răbdare ca totul să ia sfîrșit. Dimineața, sta pe verandă în mica porțiune scăldată în lumina rece a soarelui de iarnă și aștepta în timp ce se țintuia coșciugul și-l scoteau afară pentru a-l pune pe căruța care avea de parcurs o distanță de cinci mile pînă la cimitir.

Venise și o fanfară, formată din cinci instrumentiști. Arătau îngrozitor de obosiți fiindcă în

ajun cîntaseră la un bal în Mill River, dar trăseseră la repezeală cîteva înghițituri și trecuseră la locurile lor în spatele căruței. Picioarele lor trosneau pe noroiul înghețat și catîrii sforăiau și fornăiau, dar ei continuau să cînte cele mai triste marșuri pe care le știau: *Cununi de flori* și *Bocetul Pajiștii din Vest*. Sunetul trombonului și al trompetelor se înălța clar și trist în aerul dimineții reci, iar bătaia tobelor era înceată și monotonă. Toți au mers pe jos de-a lungul drumului plin de șanțuri. Bărbații se duseseră în ajun să taie crengi de pin pe care le împrăștiaseră pe părțile mai noroioase pe unde trebuia să treacă căruța care ducea coșciugul, iar fanfara și primii din grupul celor ce mergeau pe jos au scăpat cu ghetele curate. Dar crengile se înfundau din ce în ce mai mult în noroi și cînd procesiunea s-a apropiat de sfîrșit, bălțile erau tot atît de adînci ca și înainte, numai că acum aveau la ei rămurele și tulpini de pini rupte pe care le înfigeau în ele. Cei din ultimul rînd al grupului trebuiau să-și facă singuri drum, sărind peste bâltoace sau cățărîndu-se pe movilele joase de pe ambele părți; alunecau ca pe un derdeluș pe pietrele acoperite cu un strat de gheață.

Margaret era printre ultimii, împreună cu cei mai mici dintre copii care puteau merge singuri. Și-a sumes fustele și a sărit. Copiii trăncăneau și se cățărau pe rînd anevoie. În tot acest timp se auzea bătaia neîntreruptă și funebră a tobei.

Cimitirul era numai pe jumătate îngrădit cu un singur rînd de sîrmă ghimpată, dar animalele nu intrau acolo. Sub pinii înalți și groși nu creșteau mai de loc nici tufișuri, nici iarbă. Pămîntul nisipos rămînea curat și descoperit, numai cu covorul

fin de ace de pin întins deasupra lui. De o bună bucată de vreme nu mai fuseseră înmormîntări; toate mormintele se scufundaseră, lăsînd în afară mici ridicături netezite de ploi. Cele mai multe nu aveau pietre funerare; unele dintre ele le mai aveau pe cele din lemn, tăiate după forma rudimentară a unei clepsidre și care în curînd aveau să dispară. Două sau trei fuseseră acoperite cu ciment turnat în forme de lemn. În ciment, sub un geam de sticlă era o fotografie în culori a mortului. Margaret își aducea aminte de una din ele; un bărbat tînăr stînd țeapăn, cu o mînă în buzunarul hainei. O fotografie de nuntă pe un mormînt...

Trebuie să fie cam pe acolo, prin colțul dinspre est, se gîndea Margaret. Nu e nevoie să mă uit, știu că acolo e, cu numele și data zgîriate sub ea... Dar azi nimeni nu mai face așa ceva.

Ceea ce le mai rămînea de făcut acum era să înconjoare mormîntul cu pietre albe, să așeze forma aceea de clepsidră din lemn la cap și să pună darurile moartei deasupra...

Fiecare mormînt era aranjat așa. Cești și pahare care se înroșiseră de soare și animale din porțelan — cîini și pisici și chiar una sau două cloști. Și farfurii. O sumedenie de farfurii. Cele mai multe dintre ele erau așezate pe niște turnulețe de noroi amestecat cu nisip, înalte de vreo cinci centimetri, ieșind în afara mormintelor ca ciupercile. Ploaia le dăduse forma asta, iar farfuriile așezate deasupra acelor stîlpișori săpați de ploaie erau numite Ceștile Morții. Dacă te atingeai de vreuna din ele Moartea în persoană te urmărea călărind pe calul ei alb cu o coadă lungă care trosnea în

bătaia vîntului, fiindcă era făcută din oscioare de degete...

În jurul gropii căscate s-a format o pîclă negricioasă. Pentru a avea lumină în timpul lucrului și ca să dezghețe primul strat de pămînt, săpătorii au aprins focuri. Nu le-au supravegheat cu toată atenția și flăcările s-au împrăștiat, au trecut dincolo de sîrma ghimpată și au năvălit asupra unui pin tînăr. Funinginea și cenușa se ridicau și pluteau prin aer în momentul în care călcai cu pași grei peste ele.

Fanfara încetase, numai toba mai scotea un zgomot surd. Margaret simțea cum i se încrețește pielea de la ceafă. Se auzeau respirațiile grele ale bărbaților care duceau coșciugul și scîrțîitul frînghiilor. Sunetul tobei se oprise brusc.

Pentru o clipă nu s-a simțit nici măcar o adiere. Apoi a fost o învălmășeală în fața mormîntului și bocetele au reînceput — de data asta doar vreo douăsprezece glasuri, extrem de ascuțite, răsunînd pe deasupra celui mai înalt pin, făcînd să se zguduie vițele agățătoare care se răsuceau în sus pe deasupra capului. Cineva sărise în groapă și ceilalți încercau să-l tragă afară. Pînă și femeile care nu știau să bocească în felul celor bătrîne plîngeau ușor acum, ca o respirație rărită și ritmică. Preotul începuse să intoneze un adevărat imn, în timp ce lua de jos un pumn plin cu noroi. L-a aruncat în groapă, lăsînd firele de nisip să i se strecoare printre degete ca zahărul, savurînd plăcerea pe care o simțea la atingerea pămîntului. S-a dat la o parte, făcînd un gest cu brațul. Apoi a fost un tîrșîit de picioare cînd toți se înghesuiau să arunce alți pumni plini cu pămînt peste coșciugul din

scînduri de pin. „Isuse salvează-ne, Isuse salvează-ne", cînta preotul cu toată intensitatea glasului său plăcut. Margaret a văzut cîteva ciori negre rotindu-se sus pe cerul limpede, stînd la pîndă. „Ce și-or fi închipuind? se întreba ea. Ce-or fi crezînd oare?"

Cîțiva bărbați au pus mîna pe lopeți și pămîntul moale umplu groapa în mare grabă, parcă șoptind ceva în timp ce intra înăuntru. Preotul terminase de cîntat și spunea ceva, pe scurt și încetișor. Margaret nu asculta; toate cuvîntările lui rostite la înmormîntări erau absolut aceleași. După aceea toți și-au strîns mîinile și s-au sărutat pe obraji. Femeile mai în vîrstă și muzicanții s-au urcat în căruță la întoarcere. Lanțurile zăngăneau, iar catîrii trăgeau din greu. În momentul cînd treceau, Margaret a observat că Elfetha Harris, cea mai tînără dintre nepoatele bătrînei, era plină de sus pînă jos de noroi. Ea fusese aceea care sărise în groapă. Acum își ștergea ochii, din ce în ce mai puțin tristă, întristarea dispărîndu-i cu fiecare învîrtitură a roților căruței. Întotdeauna sărea în groapă, își amintea Margaret. Și cînd îi murise bărbatul, și sora, și propriul ei copil care se născuse schilod, și tatăl bărbatului ei, așa obișnuia la fiecare înmormîntare, se gîndea Margaret.

Au pornit-o pe drumul spre casă. Soarele slab de iarnă, puternic în sud, anunța după-amiaza. Drumul desfundat, presărat cu pietre, urca, îngustîndu-se în timp ce asupra pădurilor se lăsa întunericul care se întindea în grabă pe toată coasta dealului. Acolo, ascunsă în frunzișul întunecat al unui nuc, al unui copac cu rășină dulce și al unui prun, acolo a văzut-o Margaret din nou

pe străbunica ei. I-a făcut semn, dar Margaret nu s-a oprit. I-a mai făcut încă un semn și Margaret i-a spus:

— Nu mă mai sîcîi. Ai mormîntul tău în care să zaci. Stafia sta nemișcată ca un trunchi și o pîndea. Margaret a spus: A fost aruncat noroi înăuntru și am aruncat și eu un pumn plin și te-am acoperit pînă sus și tu trebuie să stai acolo.

„Carne și sînge", se jeluia fantoma.

— Mi-am îngropat și sîngele o dată cu tine, a spus Margaret cu îndrăzneală. Acum mă folosesc numai de cealaltă jumătate.

Fantoma nu i-a răspuns nimic, începea să pălească din ce în ce mai mult pe fondul trunchiurilor goale ale copacilor.

— Întoarce-te în mormîntul tău, i-a spus Margaret, și isprăvește cu cicălitul.

S-a întors și și-a continuat drumul, nemaiauzind nimic dinspre pomii de pe colina din spatele ei, nici măcar zgomotul slab al unei adieri.

Restul înmormîntării a durat trei zile în șir, dar pe vremea aceea înmormîntările oamenilor mai bătrîni așa țineau de obicei. Era ca și cum oamenii bătrîni lăsaseră mai multă jale în urma lor, în ciuda faptului că era firesc ca ei să moară. Copiii mai mici sau mai mari erau îngropați repede și totul se termina.

Margaret era uimită de acest lucru. O mamă plîngea pierderea unui copil, bineînțeles și pe aceea a unui tată. Și poate pe a unui frate sau a unei surori, dar pe a altora, nu. Părea un lucru ciudat... cînd aceia erau singurii pe care nu ți-i puteai închipui murind.

Margaret ridicase din umeri. Lucrurile îți erau prezentate sub un anumit aspect și tu nu puteai schimba nimic...

Plecase să se plimbe, ieșind din casa ticsită de oamenii aceia atît de gălăgioși. Mergea drept spre nord, urcînd pantele, pînă cînd a ajuns pe întinderile largi de pini curați și hicori, fără plante agățătoare și fără mărăcini.

Mai era și un alt lucru curios în privința înmormîntărilor, se gîndea ea. Te făcea să vezi anumiți oameni pe care altfel i-ai fi văzut doar la un an o dată... Oameni care veneau numai la înmormîntările importante. Familia verișoarei Mary, de exemplu, care venea tocmai dinspre Twin Fawns. Asta era la o distanță de douăzeci și cinci de mile de drum prost, mergînd drept spre nord, aproape de regiunea deluroasă. Dar erau veri de gradul întîi, al doilea, al treilea și așa mai departe și era o datorie a lor. Așa încît veniseră, chiar și în felul în care veniseră de data asta. Totdeauna veneau cu oameni necunoscuți după ei, fără să mai socotim copiii mici. Oameni care se duseseră să caute de lucru în nord și se întorseseră fiindcă nu găsiseră o ocupație sau nu le plăcuse traiul de acolo. Familii care stătuseră un timp la Mobile și în cele din urmă se întorseseră acasă, cu bani la ciorap. Cu alte neveste și alți bărbați recoltați de verii lor.

De rîndul ăsta erau cinci persoane pe care nu le mai văzuse niciodată pînă atunci. Era Jack Tobias împreună cu Kate, nevasta lui. Se întorseseră de la Cincinnati să cultive din nou pămîn-

tul împreună cu tatăl lui, fiindcă bumbacul ajunsese la aproape un dolar pfundul, și însemna că munca îți era plătită. (Margaret îi recunoscuse numaidecît : toți cei din familia Tobias semănau între ei.) Era și Grover Kent — își aducea aminte de el ca de băiatul care o pornise razna pe drumul ce ducea spre Port Gibson și se angajase acolo într-un circ. Se înapoiase acasă cu o hernie care gîlgîia și se umfla cînd își scotea bandajul — făcea înadins așa ca să stîrnească rîsul copiilor. Și apoi era Roger Ellis, un bărbat scurt și slab care se însurase cu fiica văduvă a Elfethei Harris. Își zdrobise osul șoldului lucrînd la o distilerie de gin din Memphis cu doi ani în urmă și rămăsese strîmb. El era singurul care avea un banjo. N-ar fi putut cînta la el acum ?...

Margaret începuse să tremure. Se făcuse frig ; a luat-o înapoi spre casă.

Roger Ellis ședea pe verandă cînd Margaret a ajuns acasă, în colțul călduț unde bătea puțin soare, în același colț în care murise bătrîna. Nimeni n-ar fi îndrăznit să se așeze acolo înainte. „Ca și cum locul ar fi fost îngrădit", se gîndea Margaret. Dar acum stătea acolo acest omuleț, cu părul lui încărunțit, cu o mustăcioară subțire, cu scaunul rezemat de perete, cîntînd din banjo. Cînta și din gură, în surdină, un vechi *blues*. Margaret nu știa cum se cheamă și nici dacă avea vreun nume, dar recunoștea cele cîteva cuvinte ale refrenului care revenea mereu, și îi plăcea melodia lui dulce și tristă : *îndepărtatul și siguraticul cămin.* Se oprise pe ultimele trepte ale verandei și asculta.

Au trecut-o fiorii, dar nu atît din cauza frigului cît a cuvintelor triste ale melodiei : *Cine îți va mai tăia bumbacul cînd eu voi fi plecat ?*

Una sau două persoane s-au uitat din ușă, alții au ieșit pe verandă pentru a-l asculta cum cîntă.

Așterne-mi o saltea de paie pe podeaua ta, oh da.
Plec spre îndepărtatul și singuraticul cămin.

Margaret s-a înfiorat din nou. Înțelesese totul. Generațiile care se născuseră din plînset și generațiile viitoare care se vor naște tot din plînset. I se părea că simte totul, bătăile pulsului și ale inimii răsunau în corzile banjoului și în vocea subțirică și dulce care le acompania. *Să pleci spre locuri unde nu suflă vîntul acela rece, oh da.*

Margaret simțea cum crește mare, tot mai mare pînă cînd se ridică mai sus decît casa. Atît de înaltă încît se putea uita în jos prin coșul sobei și-i vedea interiorul înnegrit de funingine. Atît de înaltă încît putea privi în jos spre pinii ce creșteau chiar pe vîrful culmilor care adăposteau casa înspre nord. Atît de înaltă încît se putea uita la drumul ce ducea de-a lungul rîului, urmărindu-i toate meandrele, toate coturile pe care le făcea în jurul sălciilor și ale mestecenilor de pe mal. Îl urmărea șerpuind spre sud, privea nestingherită mestecenii uriași și stejarii de apă, urmărindu-i tot cursul pînă la Golf... Se simțea și ea la fel de mare ca și el. Putea simți pămîntul mișcîndu-i-se sub picioare, respirînd lent în momentul în care trecea de la un anotimp la altul. Putea auzi zgomotul stelelor rotindu-se pe cer, trecînd pe lîngă părul ei.

Trupul îi crescuse și se împlinise; își spunea: „Eu niciodată n-am să fiu pusă într-o ladă și băgată în pămînt. N-am să îmbătrînesc niciodată ca să ajung să-mi văd vinele de pe mîini cum îmi ies pe deasupra pielii..." Era ciudat cum toate părțile interioare ale bătrînilor ieșeau la suprafață. Mușchii și tendoanele lor deveneau bățoase ca funiile și se întindeau ca niște ramuri pe deasupra pielii. Venele li se umflau, încît acolo unde n-ai fi fost în stare să le vezi înainte, le puteai vedea acum perfect. Erau unele mici, albastre, care apăreau pe frunte, zimțate ca o lamă de fierăstrău, acolo unde pielea fusese altă dată netedă. Mai erau altele ca niște corzi întinse pe dosul palmelor și de-a lungul picioarelor. Și bătăile inimii se auzeau în cu totul alt loc decît înainte. Dar și vîna gîtului, nici nu știai că există acolo, pînă cînd într-o zi o vedeai, perfect clară și proeminentă și care pompa sîngele în așa fel încît să vadă toată lumea... „Eu n-am să ajung așa, se gîndea Margaret. N-am să îmbătrînesc niciodată și nici n-am să mor vreodată. N-aș putea..."

A văzut cum femeile ieșeau din bucătărie ca să asculte cîntecul. Dăduseră buzna afară și stăteau claie peste grămadă pe verandă, ștergîndu-și cu șorțurile sudoarea de pe față sau mîinile soioase. Toate erau îmbrăcate cu rochii imprimate, cu cele mai bune pe care le aveau și pe care le păstrau anume pentru înmormîntări sau nunți.

Acestor două lucruri li se dădea aceeași importanță, se gîndea Margaret. De ce-o fi fost așa? Unul însemna viață, iar celălalt moarte, și nimic nu putea fi mai opus, dar totdeauna ele păreau să se confunde unul cu altul... Mai era și întîmplarea cu verișoara Hilda și cu cel mai mic dintre băieții lui Robert Stokes. Se furișaseră în grajd chiar noaptea trecută și Margaret se ghemuise într-un colț, prefăcîndu-se că nu era acolo și că nici nu văzuse, nici nu auzise ceva. Atunci, în grajdul acela întunecos cu miros de amoniac, simțise pentru prima dată fiorul unei adevărate dorinți și prin străfundurile minții ar fi voit să fi fost ea în locul Hildei. Era tulburarea, atracția aceea ciudată, simțise pentru întîia oară... S-a blestemat pe ea însăși și pe bărbați și i-a fost silă de trupul ei pentru tot răul pe care i-l va face mai tîrziu... Simțea dureri pretutindeni din pricina zbuciumului și a luptei care se dădea în ea. Iar a doua zi dimineață se simțea ca și cum ar fi cules bumbac zile în șir...

Margaret se uita acum la Hilda, stînd pe verandă la un loc cu celelalte femei și a văzut ce corp subțirel și bine proporționat avea, cu toate cele două jerseuri zdrențuite de pe ea. Cum își ținea mîinile în față, cu atîta candoare parcă scuzîndu-se. Cît de senină și ce trăsături fine avea fața ei în lumina aspră a acelei zile de iarnă. În afară de cearcăne și de ochii somnoroși.

Margaret s-a uitat în jos la corpul ei greoi și osos. Bună să stea în pădure sau pe cîmpuri. Plină de stîngăcie și nepotrivită pentru o bucătărie. Sau alături de un bărbat. A plecat de acolo aproape podidind-o plînsul.

A doua zi lumea a început să plece, mai întîi grupul venit de la Twin Fawns, fiindcă aveau de parcurs cel mai lung drum. Margaret ședea în

curtea înţesată de oameni şi plină de şanţuri şi se uita la ei cum încărcau lucrurile.

Roger Ellis, care conducea una din cele două căruţe — pe cea de culoare albastru-deschis la care era înhămat un mic catîr tînăr — îşi lăsase brusc privirea în jos, pironindu-şi-o direct asupra ei.

— 'Neaţa.

Ea nu i-a răspuns. Catîrul mişca din urechi din pricina muştelor care se aşezau roată în jurul lor.

— Semeni cu maică-ta, i-a spus el.

— Se prea poate.

— Era o femeie foarte frumoasă.

Margaret simţea cum se înroşeşte de plăcere şi-i era ciudă.

— Eu n-am avut mamă, a spus ea. Şi de altfel întotdeauna am auzit spunîndu-mi-se că semăn cu tata.

S-a rotit pe călcîie şi a intrat în casă, purtîndu-şi trupul înalt şi ciolănos cu ostentaţie.

IARNA SCURTĂ şi grea trecuse. Începuseră ploile timpurii şi mărunte de primăvară, acelea uşoare şi fine ca ceaţa sau ca fumul, care se aşterneau ca un praf peste case, peste pomi şi pămînt — ploile acelea blînde. Soarele strălucea cu întreruperi, pe cerul omogen colorat în cenuşiu-deschis, iar pămîntul se încălzea cu fiecare oră care trecea. Fermierii au ieşit afară şi l-au examinat, punîndu-şi mîinile cu palmele deschise deasupra lui, ca să-şi dea seama dacă dădea sau absorbea căldura. Făceau acest lucru într-o doară. Fiindcă ei ştiau prea bine că vor simţi cum căldura pămîntului le va pătrunde prin piele. Ar fi putut aproape simţi cum pămîntul începe să respire. Cei care-şi aveau plantaţiile sus pe dealuri începuseră să desţelenească terenurile pregătindu-le pentru bumbac, mazăre şi grîne. Oamenii din capătul celălalt al ţinutului aşteptau să se reverse apele care să le acopere cîmpurile cu mîlul negru şi fertil adus tocmai din nord. Pentru ei, începutul primăverii era un timp de odihnă, aproape tot aşa cum fusese şi iarna. Era ultima fărîmă de trîndăvie pe care o mai aveau pînă la sfîrşitul verii, cîteva săptămîni în

care creştea bumbacul şi în care n-aveau nimic altceva de făcut decît să aştepte.

Margaret nu se mai ducea să se ghemuiască în copacul scorburos. Se putea duce în orice loc, cald şi primitor acum. Înregistra semnele primăverii care i se perindau prin faţa ochilor : garofiţele de cîmp înfloriseră prin pădurile umede de pini. Alte floricele roz, care n-aveau nici un nume, începuseră să se arate la celălalt capăt al pajiştilor, iar în bălţile cele mai adînci plantele în formă de urcior îşi înălţau capetele verzui în căutarea muştelor. Apăruse şi azaleea de mlaştină, albă şi roz. Şi azaleea învăpăiată, cu floricelele strălucind ca tăciunii aprinşi. Şi arbustul parfumat plin de boboci, a cărui floare întunecată avea aceeaşi culoare ca sfîrcurile unei femei.

Margaret număra zilele blînde, aşteptînd. Văzuse cum rîul, ale cărui ape se umflaseră necontenit toată luna trecută, se revărsa peste malurile abrupte împrăştiindu-se asupra întregii regiuni. În cele din urmă văzuse norii groşi şi grei clocotind la orizont, aducînd cu ei ploi violente încărcate de grindină. Aceste ruperi de nori — furtuni, după cum le numeau bătrînii — făceau ca apa pîrîurilor să fiarbă cu spumă pe tot parcursul, smulgînd copacii din rădăcini şi făcînd să se desprindă bucăţi de stînci care se rostogoleau peste trupurile animalelor înecate, sub un cer de smoală şi apăsător, sfîrtecat de trăsnete.

Margaret dădea ajutor familiei care părăsea casa, încărca toate lucrurile în căruţe, le acoperea cu prelate rupte, pătate de glod şi apoi porneau la drum. Lăzile cu pui şi viţelul nou născut erau urcate pe cai, iar restul turmei mînat din spate.

Răgetul ascuţit al viţeilor zburdalnici şi mugetul puternic al vacilor răsunau slab şi confuz sub răpăiala ploii care cădea necontenit.

Margaret a aşteptat pînă la urmă, pînă cînd Abner Carmichael a fost gata de plecare. El a aruncat o privire cercetătoare asupra casei şi a controlat cablurile care o ţineau ancorată de copacii cei mai apropiaţi. Şi-a controlat şi micul lui grajd. A bătut aproape toate scîndurile de jos ale pereţilor şi le-a legat zdravăn de căpriori. Apa care va năvăli va curge direct printre ele — peste duşumeaua murdară — şi afară doar de cazul cînd vreo parte mai importantă din interiorul ei s-ar prăbuşi, casa va rezista.

Margaret îl aştepta să termine şi să se pregătească de plecare. Apa se şi ridicase pînă la partea de jos a porţii şi asta însemna că ar fi fost cam tîrziu pentru a mai putea scoate de acolo catîrii şi căruţele. Ea îi vedea capul încărunţit uitîndu-se în toate părţile, în timp ce se trudea să înainteze, călcînd cu greutate, cu toată talpa piciorului, aşa cum fac bătrînii.

Margaret îl aştepta. Deşi păruse uimit văzînd-o acolo, n-a spus nimic şi au pornit-o amîndoi la drum, simţind cum pămîntul începe să se înalţe treptat după ce ieşiseră din valea rîului şi ajunseseră din urmă căruţele şi turma de vite care înaintau încet.

Nu se vor putea reîntoarce înainte de trei sau patru săptămîni. Îşi petreceau timpul în diferite feluri şi prin diferite locuri. Uneori găzduiţi de verii lor. Alteori în grajduri părăsite sau în case pe care îşi puseseră ochii încă din timpul iernii. Cîteodată poposeau cu toţii. Cîteodată numai fe-

meile. De cele mai multe ori totuși — ca de pildă anul acesta — se duceau cu toții de-a dreptul înspre pădurile cu pini de pe deal. Duceau turma de vite să pască prin pășunile mici și sărăcăcioase de pe culme, pline de flori și vegetație luxuriantă în acest timp al anului. Ei, la rîndul lor, trăiau în adăposturi făcute din ramuri de brad și aprindeau focul cu conurile lor. Pe pămîntul nisipos de sus apa se scurgea aproape înainte de a-l atinge, așa încît el rămînea uscat și cald. Singurele lucruri care-i necăjeau erau cumplitele furtuni ce se stîrneau pe neașteptate și ale căror trăsnete brăzdau cerul și se izbeau de zidul rezistent al pinilor, descpicîndu-i pe cei mai înalți dintre ei rămași fără nici o apărare, pîrlindu-le acele care împroșcau în toate părțile ca scînteile ce țîșneau din artificiile copiilor. Și cîteodată veneau și niște bile de foc, care se rostogoleau pe jos — focul diavolilor, cum le numeau unii oameni — alergînd deasupra pămîntului, în zigzag și cu mare viteză, strălucind ca focul, luminoase ca iadul în flăcări, pînă ce se izbeau de un copac și se ridicau în sus pe trunchiuri și explodau cu un pufăit în vîrful lui, nelăsînd în urmă decît miros de ars și urme de cărbune.

După cîtva timp ploile încetau, dar nimeni din gospodăria lui Abner Carmichael nu făcea vreo mișcare. Rîul continua să se umfle încă zile în șir, mult timp după ce ploaia se oprea. Margaret ședea în intrarea adăpostului — își clădise unul numai pentru ea și locuia în el singură — și arunca conuri de pin în foculețul care fusese aprins. Nu simțea nevoia lui; vremea era foarte caldă. Își făcea de lucru în timp ce se gîndea la mama ei.

Încerca să-și amintească cum arăta. Tot ceea ce-i rămăsese în minte erau fotografiile șterse pe care le văzuse de atîtea ori. Erau aproape ca și nimic.

Și ce-o fi făcînd ?... Și unde o fi oare ?...

Margaret își impusese să nu se mai gîndească la toate astea. În cele din urmă se străduise să-și concentreze atenția asupra studiului conurilor de pin pe care le ținea în mînă, conurile ascuțite ale brazilor cu frunza lunguiață.

Se făcuse mare. Avea șaptesprezece ani. Majoritatea fetelor de vîrsta ei erau măritate. Multe dintre ele aveau un copil sau doi. Nu stăteau să plîngă după o mamă.

Margaret s-a uitat la pășunea înnegurată pe care nu păștea decît o singură vacă tărcată cu pete negre și albe.

„Cunosc locul ăsta de cînd m-am născut, se gîndea ea, ăsta sau oricare altul la fel. De cînd m-am născut am venit aici în fiecare an. Dar acum vin pentru ultima oară..."

S-a oprit uimită. A privit împrejurul ei, așteptîndu-se aproape să descopere pe altcineva care să fi spus cu glas tare acele cuvinte. Dar acum, după ce fuseseră spuse — sau gîndite, ceea ce era același lucru — păreau pline de semnificație. Dar pe ea profețiile o înspăimîntau, fiindcă erau un fel de lucruri necurate, diavolești ; bătăile inimii i se accelerаseră, intermitente, și o trecuseră fiorii. Dar era pe deplin încredințată : acesta va fi ultimul an.

Dîndu-și seama de asta, privea fiecare lucru cu mai multă atenție. La primele flori mari cu miros dulceag ale plantelor verzi agățătoare. La mătasea-broaștei și verbine. La florile albăstrii ale buruie-

nilor care creşteau pe malurile umede ale lacurilor. La frunzele roşiatice şi încreţite pe margini ale verzelor stufoase. Şi buruienile din care ieşea lapte, înalte şi purpurii. Scara lui Iacob, croindu-şi drum printre acele brazilor. Ginsengul cu floricica lui roşie ca purpura, a cărui rădăcină oamenii spuneau că e ca un elixir de dragoste. Coada-şoricelului cu frunza dantelată şi înmiresmată. Otrăvitoarea buruiană indiană. Şi caprifoiul dulce la gust. Barba-împăratului din care puteai face un şirag. Şi cîmpurile toate pline cu garofiţe sălbatice, strălucitoare şi scînteind în lumina soarelui.

Şi micile vietăţi care foşneau printre ele. Ţestoasa hrăpăreaţă prinzînd muşte pe marginea plină de mîl a unui lac, aruncîndu-se în apă la cel mai mic zgomot. Ţestoasa de uscat înghesuindu-se în vizuina ei. Şi şerpii. Împinge cu piciorul un pin răsturnat şi vei da sigur peste un şarpe încolăcit, de culoarea cenuşei şi şuierînd spre tine. Şi şerpi cu clopoţei, de toate felurile şi de toate mărimile : cînd cineva găsea unul, îi aduna pe toţi copiii ca să arunce cu pietre în el. Şi toţi ceilalţi, şerpii de lapte şi din cei negri şi verzi şi şerpii care trăiau printre cereale sau cei care prindeau şobolani. Erau atît de mulţi, dacă te gîndeai bine, îngrozitor de mulţi.

Margaret era nedumerită : există o sumedenie de lucruri ale căror nume nici nu le cunosc. Plante şi vietăţi pe care nu le pot numi în nici un fel.

Era singură toată ziua, analizînd fiecare lucru cu atenţie, privind, ducîndu-se oriunde voia şi atît cît o ţineau picioarele.

Regiunea de pini în care se adăpostea acum familia era un fel de fîşie îngustă care se întindea în sus pe panta ridicată a colinelor nisipoase. Dacă se ducea foarte departe în indiferent ce direcţie, ţinutul i se arăta numaidecît sub un alt aspect. Arborii hicori începeau să apară, şi stejari pipernicţi, ca imediat după aceea să se trezească într-o pădure deasă cu stejari veşnic verzi şi cu fagi şi cu copaci răşinoşi parfumaţi, cu stejari de apă şi lemn cîinesc şi dafini delicaţi, şi cu viţe agăţătoare strîns legate unele de altele pe deasupra capului. Din cînd în cînd trecea pe lîngă un prun sau nuc şi căuta să-şi imprime bine în minte locul unde erau situaţi, pentru cazul în care ar mai fi venit în locurile acestea în timpul ploilor torenţiale, după un îngheţ zdravăn cînd fructele lor începeau să se coacă.

Dăduse şi peste ape curgătoare, unele care păreau să fi scăpat de inundaţii. Cele mai multe erau foarte mici, o nimica toată deasupra unui fund nisipos. A băut din apa lor cu gust de frunză şi a mîncat din plantele de apă sălbatice de pe malurile lor. A găsit un rîu mai mare, jos, într-o viroagă, aproape ascuns sub o îngrămădeală de dafini delicaţi şi azalee sălbatice. Acesta era mai vechi ; îşi tăiase albia prin nisip şi îşi săpase canale adînci în stîncă. Sta acolo privind apa întunecată care curgea liniştită în vale. Pe malul celălalt, la o depărtare nu mai mare de cinci picioare, văzuse licărind un peşte auriu.

Ar fi fost bun prăjit, s-a gîndit ea în mod instinctiv. Şi apoi : de ce o fi trebuind mereu să mănînc, mereu să mă gîndesc la asta ? De ce o fi trebuind să-ţi dai atîta osteneală ca să-ţi simţi stomacul plin şi potolit ?

O frunză a plutit prin aer aproape de ea şi o muscă cu picioarele lungi stătea pe apa liniştită, adăpostindu-se după un pietroi căzut. Gîndaci de apă se zbăteau să iasă la suprafaţă. S-a aşezat în genunchi şi s-a uitat la propria ei reflecţie în apa care curgea cam la un centimetru mai jos de stînca înclinată. Îşi examina faţa, ochii mari cu pleoapele grele, gura cărnoasă, urechile care erau prea mari. A scuipat şi spuma albă i-a sărit în obraz. Un alt călător pe apă prins în vîltoarea curentului a trecut rotindu-se, alunecînd cu abilitate pe picioruşele lui lungi. Margaret şi-a umplut pumnii cu apă ; era cît se poate de limpede. A sorbit din ea şi i s-a părut mult mai rece decît a celorlalte izvoare. Şi-a cufundat braţul înăuntru, încercînd să dea de fund, dar fără a izbuti. S-a ridicat în picioare, a tîrît o ramură de magnolia căzută pe jos şi a vîrît-o înăuntru, împingînd-o contra micului curent. Tot nu l-a atins. Margaret a tras-o afară şi a azvîrlit-o mai departe. Gura rîului părea să n-aibă fund.

A plecat mai departe. A găsit cîteva mure timpurii mici şi acre, necoapte încă. S-a oprit să le culeagă şi le-a mîncat şi aşa, schimonosindu-şi faţa din cauza gustului lor.

Şi cît se poate de ciudat, îşi spunea ea încetişor, felul cum lucrurile veneau, fiecare la timpul său. Felul în care apăreau şi dispăreau la aceeaşi vreme, fără cea mai mică abatere... Şi felul în care veneau oamenii. De exemplu eu, acum sînt aici, dar la anul nu voi mai fi. Şi unde voi fi oare ? N-aş şti să răspund la această întrebare cum nu ştiu să spun nici de ce ouăle de peşte sînt fecundate numai într-un anumit timp al anului şi de ce prunele se coc numai după dezgheţ şi un şarpe cu clopoţei e otră-

vitor, iar un şarpe regal, nu. Şi de ce şarpele de lapte suge vacile pînă le seacă, iar şarpele-cerc îşi vîră coada în gură şi se rostogoleşte de-a lungul drumului cînd începe să apună luna... Trebuie să existe explicaţii pentru toate aceste lucruri, numai că eu nu le ştiu. Nu ştiu nimic... Nu ştiu cum o fi arătînd Mobile, în afară de cele ce povesteşte Grover Kent despre docuri şi banane. Şi nu ştiu nici cum o fi la New Orleans, afară de ceea ce istorisesc oamenii. Şi n-am văzut niciodată oceanul... N-am văzut decît cîmpurile plantate cu bumbac, rîurile, umflate sau secate, şi felul în care se mişcă brazii în bătaia vîntului, gemînd.

S-a reîntors pe drumul care ducea la locul unde se afla instalată familia. În timp ce se gîndea : „Nu voi mai pune piciorul pe aici. Poate pentru multă vreme. Poate niciodată."

Se uita de jur împrejur cu atenţie, stăruitor. Ca să-şi poată aduce aminte de toate.

A intrat în pîlcul de pini şi a trecut printre ei, unduindu-se fără zgomot, plutind ca şi cum ar fi fost o rază de lumină sau o adiere de vînt. Fără nici o formă, uşoară ca fulgul, efemeră...

S-a strecurat în adăpostul pe care şi-l clădise anume pentru ea, ceva mai departe de ceilalţi şi, obosită de atîta cutreierat, s-a întins sub el. Şi atentă la toate zgomotele din jurul ei. La clopotele vacilor. La jocurile copiilor, la glasurile lor subţirele care se auzeau intonînd melodia cîntecului : *Johnny Cuckoo vine aici,..*

Ce-o mai fi însemnînd şi asta ? se gîndea Margaret... Nici un lucru nu i se părea să aibă vreun înţeles în dimineaţa asta... Nici chiar cuvintele care ar fi trebuit să te lămurească.

Copiii cîntau mai departe în cor cu glasuri inegale : „Am ajuns să fiu soldat, un soldat, un soldat, am ajuns soldat pe o noapte întunecată și furtunoasă".

Era un cîntec prostesc, își zicea Margaret. La fel de prostesc ca și felul în care gemea Katy...

Margaret a deschis ochii și a aruncat o privire înspre luminiș. Katy umbla încetișor în sus și în jos, cu brațele proptite pe umerii a două femei. Părea să muncească serios de data asta, se gîndea Margaret.

Margaret a închis din nou ochii. Katy născuse totdeauna greu. Copiii ei se născuseră totdeauna cu capete lungi și turtite care rămîneau așa în primele luni după naștere... Acum iar începea. Gemetele îi erau întrerupte de țipete. Deci, se gîndea Margaret, de aceea dispăruseră toți bărbații. Se spunea că aducea nenoroc unui bărbat faptul de a se afla în preajma unei femei care naște.

Va trebui să țin minte și asta, se gîndea Margaret. Și felul în care zgomotele se înalță de-a dreptul înspre cerul larg deschis.

Apoi, din pricina oboselii a adormit.

Cînd, în sfîrșit, pămîntul s-a mai uscat puțin, au început să se întoarcă acasă. Au plecat întîi bărbații, pentru a începe aratul. Ajunseseră la însămînțări în momentul în care sosea Margaret împreună cu celelalte femei. Puseseră din nou temeliile de stîncă și urcaseră casa la loc pe ele. Femeile trebuiau să curețe interiorul, să răzuie noroiul și să-l spele aruncînd găleți de apă peste el. După ce isprăveau, aduceau înăuntru paturile și așternuturile din căruțe. Bătrînii construiau căminul din noroi amestecat cu mușchi. Copiii măturau curtea și strîngeau animalele moarte — oposumi, șoareci și veverițe — și cărau corpurile umflate pînă la rîu aruncîndu-le înăuntru.

Soba își relua locul în bucătărie, în timp ce băteau în cuie scîndurile de jos ale grajdului. Se pregăteau în vederea unui alt an.

Primăverii i-a urmat vara cu căldura ei arzătoare. Cu zilele nesfîrșite, de muncă istovitoare și monotone, atît de asemănătoare unele cu altele. În cele din urmă, o oarecare odihnă în toiul zilelor fierbinți cînd așteptau să se coacă bumbacul, cînd nu aveau nimic de făcut pînă ce gămăliile se umflau în întregime. Atunci venea timpul cînd începeau să tîrască sacii lungi în susul și în josul brazdelor, în săptămînile acelea de ghemuire și de muncă trudnică ale culesului. Pe nesimțite nopțile începeau să se răcească tot mai mult, ca și diminețile. Margaret a observat această schimbare în timp ce căra rufele murdare în sus spre baptisteriu, în spatele vechii biserici — un drum lung, dar apa de-acolo era mai limpede decît aceea a rîului. Margaret nu putuse suferi niciodată mirosul rufelor spălate în apa rîului și ele se îngălbeneau întotdeauna așa de repede.

Într-una din diminețile acelea reci, cînd abia începea să se crape de ziuă — plecase de acasă înainte de a se lumina ca să spele rufele în apa limpede a golfului — l-a întîlnit ea pe William Howland.

La început nu credea că e un om în carne și oase. Nu-l auzise venind, nu auzise pămîntul foș-

nind și trosnind sub picioarele lui. Pur si simplu apăruse și încă destul de aproape de ea.

Văzuse de atîtea ori diferite lucruri prin păduri. Fețe și siluete. Uneori îi vorbeau, alteori rămîneau în urmă și se uitau după ea. Cîteodată erau prietenoși, iar alteori se uitau amenințător la ea și o goneau din locurile pe care le păzeau. Cîteodată îi recunoștea iar uneori întîlnea oameni pe care nu-i mai văzuse niciodată. Cîteodată ei nici nu erau oameni pentru ea. Erau doar niște forme fără nici un nume, ca o adiere de vînt dacă ai fi putut-o vedea. Sau întîlnea animale. De exemplu era un cocoș mare și roșcat pe care-l vedea pretutindeni. Părea s-o urmărească zile de-a rîndul.

Așa încît în clipa cînd, în ceața dimineții, a apărut în fața ei un bărbat înalt cu ochi albaștri, voinic și chel, n-a fost de loc surprinsă. Era un om ca toți ceilalți...

În primele momente cît a stat de vorbă cu el, era sigură că dacă ar fi întins mîna ar fi putut trece de-a dreptul prin el. Apoi începuse să-și dea seama că nu era o umbră și a simțit oarecare dezamăgire. Era om adevărat.

S-a așezat brusc jos. Aproape plîngînd.

— Ți-e rău ? a întrebat el.

Ea a scuturat din cap, de-abia ținîndu-se să nu plîngă.

— Te doare ceva ?

Margaret a scuturat iar din cap, iar el s-a așezat lîngă ea, vorbindu-i o vreme. Îi auzea cuvintele fără a-și da osteneala să asculte ce spune. Doar un timp, pînă cînd începu să se obișnuiască cu această nouă stare de lucruri, după aceea și-a concentrat din nou toată atenția.

— Așa că un lucru e sigur, spunea el. Trebuie să angajez pe cineva care să îngrijească de casă.

Margaret privea în jos la mîinile ei încrucișate în poală, mîini mari.

— Și mărturisesc că trebuie să fie cineva tînăr, avînd în vedere că nu e o treabă ușoară. Casa cere foarte multă muncă, îți poți da seama din cele ce ți-am spus despre ea.

„N-am dat nici o atenție", a protestat ea pe tăcute.

El aștepta ca ea să spună ceva.

— De ce-mi spui mie toate astea ?

— Ar trebui să accepți postul, de vreme ce e liber.

Ea și-a ridicat amîndouă mîinile și le-a ținut în dreptul feței cu degetele răsfirate.

— Mi-am închipuit că voi pleca, a spus. Mi-am închipuit lucrul ăsta.

Ultima primăvară. Primăvara trecută. În ziua aceea cînd dăduse peste pruni și cînd văzuse peștișorul auriu în golful care n-avea fund...

— Știam că așa se va întîmpla.

— Ce va spune familia ta ?

— N-am familie.

— Nici mamă ? El a încruntat din sprîncene, neîncrezător.

— A plecat.

— Mai de mult ?

— A plecat în căutarea tatălui meu și nu s-a mai întors niciodată.

El o chicotit :

— S-au mai auzit lucruri de felul ăsta.

— Tatăl meu era alb.

William Howland era încurcat. În cele din urmă fiindcă trebuia să zică ceva :

— Nu-mi pasă, a spus.

— N-am pe cine să întreb. Bunicul meu o să fie mulțumit că-i rămîne un loc liber în casă.

William și-a frecat obrazul, simțindu-se foarte obosit, și auzind zgomotul hîrșîit al bărbii nerase în liniștea dimineții.

— Dacă mă aflu la New Church înseamnă că mai am de făcut vreo douăzeci de mile de drum.

S-a ridicat în picioare și acum ea i se părea mult mai mică, delicată aproape. Nu și-a ridicat capul ca să se uite la el așa cum ar fi făcut o femeie albă. Nu s-a comportat absolut de loc ca o femeie albă. Că ea ar fi avut un tată alb, lui nu-i venea să creadă, în nici un caz judecînd după coloritul pielii ei. Dar o mulțime de fete spuneau așa și trebuia să te faci că le crezi pentru mîngîierea lor, dacă puteau găsi vreuna.

— Atunci uite ce e, a spus el, ai să te duci acasă și ai să vorbești cu ai tăi ; spune-le unde pleci și după aceea vii la mine, dacă mai vrei. Cum era cu putință ca o făptură atît de înaltă, se întreba el, să arate atît de plăpîndă numai fiindcă stătea jos ? Apoi a observat că ea nu ședea, ci se ghemuise pe pămînt. Greutatea și mărimea ei parcă intraseră înăuntru. Părea cocoțată, agățată de scoarța lui.

— Așa va trebui să faci, a adăugat el, mai mult ca să-și audă glasul și pentru a-și înăbuși un alt sentiment puternic care începea să pună stăpînire pe el, o încordare a mușchilor pe care de mult nu o mai simțise. N-ar fi de loc cinstit din partea mea să aștept să te repezi asupra propunerii mele fiindcă tot ce se întîmplă este o mare surpriză pentru tine.

— Nu, a spus ea.

— Doar nu ești obișnuită ca toți oamenii care umblă prin păduri să-ți ofere o slujbă.

— Nu mă surprinde de loc, a spus ea liniștită, cu același glas ușor care era atît de greu de ținut minte. Nimic din ceea ce mi se întîmplă nu mă surprinde, fiindcă știam asta mai înainte.

El a izbucnit în rîs și întinzînd mîna în jos a atins-o ușor pe creștetul capului. Nici de data asta ea nu s-a uitat în sus.

El a plecat apoi, simțind cum ochii fetei îl urmăresc tot drumul pînă mai sus de rîu, de unde și-a luat pușca și haina, și tot restul drumului pînă cînd a dispărut în desișul pădurii.

Margaret stătea și privea fix la viespile care mișunau pe deasupra rufelor ei umede.

— Știam că o să vii, a spus uitîndu-se în urma lui.

„Numai că nu știam cum ai să arăți. Și poate că asta voia să însemne puiul de găină și forma care mi-a apărut ieri printre ramurile unui hicori, cel care avea o culoare albă-albăstruie și scotea un sunet la fel cu al unei harpe hodorogite. Îmi spuneau că ceva era pe cale să se întîmple. Îmi spuneau, dar eu nu înțelegeam ce anume, după toate semnele astea trebuia să vină ceva..."

S-a uitat la soarele care se strecura printre brazi. De-abia se mișcase pe cer. Nu trecuse mai mult de o jumătate de oră.

Numai dacă soarele ar sta pe loc... „Nu, se gîndea ea, n-ar face asta pentru mine. Ar face-o

pentru regi, dar nu pentru mine..." Trecuse într-adevăr cîtva timp. Dar nu fusese prea lung.

S-a ridicat în picioare, şi-a pus rufele sub braţ şi a plecat spre casă. În timp ce mergea, se uita cu atenţie la fiecare potecă, la fiecare petec de umbră sau lumină, sus pe pante în întunecatul adăpost al copacilor, dar nu se auzea nici un sunet, nici o mişcare. Nimic nu se auzea în urma ei. Semnele îi spuseseră totul şi acum nu mai aveau ce. Nu mai era nimic de spus.

A dat din cap cu înţeles. În timp ce mergea, începuse să fluiere. Nu mai avea ce să aştepte sau să asculte.

În aceeaşi zi şi-a strîns lucrurile. A luat şorţul multicolor pe care i-l lăsase mama ei şi şi-a pus în el tot ce avea : pieptenii — cel roşu şi cel negru cu dinţii subţiri — sacul din piele de şarpe plin cu farmece indiene pe care niciodată nu îndrăznise să-l deschidă, cîteva săgeţi care aduceau noroc, o piatră găurită la mijloc care şi ea era aducătoare de noroc. S-a încălţat cu pantofii şi cu rochia ei bună, cea de mătase verde.

Apoi a plecat să-şi caute bunicul ca să-l înştiinţeze. I-au trebuit cîteva ore pînă să-l găsească. Îşi lăsase catîrii să se odihnească la umbra unui pom. Era foarte bătrîn şi căldura zilei care nu se mai sfîrşea îl doborîse. Şedea ghemuit la umbra străpunsă de lumină cu bărbia sprijinită pe genunchi, abia respirînd.

Cît timp i-o mai fi rămas oare, se întreba Margaret, să se uite la casa aia a lui mare şi izolată ? Cît va mai trece pînă nu va mai fi nimeni care să stea sub copacul acela ? Pînă ce nu va mai rămîne din el decît o grămăjoară de noroi în cimitir şi poate nici măcar atît ?

„Ne vom aduce aminte de el, se gîndea ea. Cîtva timp, nu prea mult, pînă ce va începe să se îndepărteze complet de noi, şi îl vom uita cu totul. Atunci vom muri şi noi şi în felul ăsta se va sfîrşi cu el pentru totdeauna.

Şi nu e ciudat, se gîndea ea, că e nevoie de două generaţii pentru a ucide un om ?... Mai întîi pe el şi apoi amintirea lui...

Şi cum o fi cînd eşti mort ? Să fii băgat în pămînt, cu Ceştile Morţii ridicîndu-se mai sus, din ce în ce mai sus deasupra capului tău. Să fii o fantomă, să te întîlneşti cu fantomele din lumea ta, să fii purtat de vînt printre pădurile întunecate de brazi, purtat printre chiparoşii mlaştinilor... Şi ce faci, şi ce gîndeşti oare după moarte ?"

S-a uitat la Abner Carmichael. Privea fix cu ochii deschişi, dar nu părea să o fi văzut. Ca şi cum ar fi fost pe jumătate dus.

L-a atins uşor pe umăr. El de-abia a întors capul.

— Am venit să-ţi spun că plec. Bătrînul n-a făcut nici o mişcare ; ea se întreba dacă o fi înţeles. Trebuie să mă duc.

El a dat din cap. Pielea lui neagră era brobonată de sudoare.

— Dacă cineva întreabă de mine... Şi cine ar putea să fie acela ? Nimeni, nimeni, dar poate unul singur. Dacă cineva vine să te întrebe, cum ar fi mama, de exemplu... Ochii bătrîni, ascunşi sub pleoape ca cei ai păsărilor, s-au deschis larg şi s-au uitat la ea. Faţa ei era lipsită de orice expresie. Trebuie să spui că Margaret a plecat din

New Church. S-a dus să muncească în casa lui Howland şi nu crede că se va mai întoarce.

El nu părea de loc surprins.

— Pentru tine nu e nimic de făcut aici, i-a spus cu o voce domoală. Trebuia să pleci. Glasul îi era nesigur şi plin de indiferenţă.

Cînd era mai mică, Margaret îl îmbrăţişa şi-l săruta. Dar acel timp trecuse şi nu se mai putea întoarce. Ea nu mai era un copil şi deci nu mai putea face nimic. Aşa că întorsese spatele şi o pornise la drum, cu toată hotărîrea, fără să grăbească pasul, ştiind ce cale lungă o aşteaptă.

În urma ei l-a auzit pe bunic spunînd pe neaşteptate:

— E căldură mare şi sufăr cumplit.

Nu mai era o fetiţă acum. Era femeie în toată puterea, în stare să-şi croiască singură drumul în viaţă. Aşa că nu s-a oprit din mers, lăsîndu-l acolo cu suferinţele lui de bătrîn şi cu tristeţea bătrîneţii lui.

O bucată de vreme ţinutul îi era binecunoscut. Apoi pătrunse într-o porţiune pe care n-o mai văzuse niciodată. Mergea fără întrerupere, schimbîndu-şi bocceaua dintr-o mînă într-alta în timp ce umbla. Nici grăbindu-se, dar nici oprindu-se în loc. Nu-şi luase nimic de mîncare cu ea: la început nu simţise nevoia hranei. Se simţea uşoară, puternică şi parcă purtată de valuri. Cînd s-a întunecat, s-a culcat în pădurile de pe marginea drumului, ghemuită pe frunze şi pe acele de brazi, tremurînd puţin de frigul nopţii. Dimineaţa s-a simţit chinuită de o foame aprigă şi imperioasă, încît s-a apucat să mestece cîteva ace de brad şi

cîteva frunze de iarbă amăruie. La un moment dat s-a oprit să întrebe încotro s-o apuce pe o femeie care dădea de mîncare unui cîrd de păsări din curte. Margaret a zîmbit de mersul caraghios şi săltăreţ al puilor. Îşi zdrobiseră piciorușele fiindcă fuseseră legaţi să nu fugă.

Femeia, care era însărcinată, i-a răspuns politicos, în timp ce se uita scrutător la faţa aceea necunoscută.

— De la New Church, a explicat Margaret şi a văzut cum privirea celeilalte se înăspreşte. Sîngele indian nu era bine văzut şi oamenii din New Church se ţinuseră întotdeauna deoparte, trăind numai între ei. Margaret a plecat mai departe fără să-i pese. În fond ceruse indicaţii asupra drumului numai fiindcă voise să vorbească cu cineva. Nu se rătăcise. Nu trebuia decît să meargă drept înaintea ei pînă ce dădea de casa văruită în alb, aşezată pe cea de-a patra pantă de la rîu.

A recunoscut-o numaidecît. A cotit-o pe drum şi a urcat cărarea cu şanţuri de o parte şi de alta şi cu un strat de pietriş deasupra, care era tăiată de-a curmezişul cîmpurilor pline de bălării. S-a trezit într-o curte prăfuită şi fără nici un zgomot. A privit pe îndelete în jurul ei — la crestele mai înalte dinspre nord, către Rîul Providenţei aproape ascuns de desimea copacilor de pe mal, la grajdurile boltite şi la grămada de şoproane de pe locurile de păşunat. S-a învîrtit în jurul casei cercetînd-o. A găsit o întreagă familie de pisici cu pete galbene şi albe. Şi a găsit şi uşa bucătăriei sub cadrul ocrotitor al verandei din spate. Fără cea mai mică şovăială a dat buzna înăuntru. În bucătărie nu era nimeni. A trecut prin camerele întunecoase ale

părţii de jos a casei, înaintînd atît cît era cu putinţă, cît să nu aibă nevoie de a deschide vreuna din uşile închise, fiindu-i teamă să se atingă de ele, deşi curiozitatea îi dădea ghes. Apoi s-a întors din nou în bucătărie. A aşteptat cîtva timp acolo, aşezată la masa din mijloc. Apoi a aşteptat afară pe treptele din spate, stînd la soare, cu trupul încovoiat peste picioare, pentru a înăbuşi crampele foamei pe care le simţea în stomac, cu pielea ei neagră acoperită de o uşoară sudoare din pricina căldurii de după-amiază.

William Howland s-a întors acasă cu puţin înainte de amurg. Îşi lăsase căruţa lîngă grajd, îşi dezlegase catîrii şi-i adusese în curte. Închisese şi proptise poarta — mişcîndu-se anevoie, împovărat de căldura şi praful de peste zi — şi a început să urce panta care ducea la casa lui. Parcursese jumătate din drum pînă să se hotărască să-şi ridice capul. De îndată ce o zări, începu să grăbească pasul. Ea sta complet nemişcată şi aştepta.

— Doamne sfinte, a spus el. Eram convins că n-am să te văd atît de curînd.

Margaret n-a răspuns. A intrat după el înăuntru.

— Ai venit pînă aici ?

— Nu-i departe.

— De la New Church ?

Ea a încuviinţat din cap.

— Ramona ! a strigat el. Cuvintele au răsunat ca un ecou împrejurul casei ; nimeni n-a răspuns.

— Ai mîncat ceva ?

— Nu.

— Absolut nimic ?

— Azi nu.

— Doamne Dumnezeule, a făcut el. Ramona ! Şi adresîndu-se către Margaret : Nu trebuia să faci una ca asta, fetiţo.

— N-aveam nimic de luat, a răspuns ea cu simplitate. Acesta era adevărul.

— Ramona ! a zbierat el, ieşind pe uşa din spate.

— N-am văzut pe nimeni, a spus ea, şi sînt aici de o bucată bună de vreme.

El şi-a ţuguiat buzele fluierînd slab.

— Are să vină să prepare cina... dar e cu neputinţă să aştepţi atîta timp. S-a dus înspre dulapul mare cu rafturi de lemn, înnegrit şi lipicios din cauza grăsimii. A ridicat capacul cîtorva oale şi s-a uitat înăuntru.

— A pregătit-o în orice caz...

Margaret s-a aşezat pe un scaun de lemn cu spetează, simţind cum crampele din stomac făceau să i se înmoaie genunchii dintr-o dată. Se gîndise că el nu va băga de seamă acest lucru, dar într-o clipă se trezi cu el alături şi simţi cum îi pune mîna pe umăr.

A început să rîdă, ruşinată.

— Iarba aceea amară te face să ţi se învîrtească capul, parcă.

Mîna lui încerca s-o ridice în picioare.

— Du-te şi ia-ţi o farfurie — stai să ţi-o aduc eu — şi mănîncă ceva, orice găseşti acolo.

De afară se auzea glasul unui bărbat strigînd :

— Will Howland !

— Pune-ţi singură de mîncare şi cînd vine bătrîna spune-i să vină să vorbească cu mine.

— Ei, Will, vocifera omul de afară, unde vrei să-ţi pun resturile de la porc ?

— Ia-o domol, a strigat William, nu te grăbi.

Așa că a rămas singură în bucătărie, mîncînd în tihnă. Auzea glasurile bărbaților de afară și apoi auzi zăngănitul lanțurilor în momentul în care a plecat căruța. Foamea i se potolise și începu să se uite de jur împrejur prin bucătărie. Era o odaie spațioasă cu rafturi înnegrite și soioase într-un ungher, și cu cratițele negre de fum și unsuroase așezate pe ele. În alt ungher era o vatră de cărămidă înaltă, aproape cît un om, înnegrită și ea de atîția ani de întrebuințare. Deasupra, o policioară bogat împodobită și sculptată. Iar mai sus, o muschetă lungă și un corn cu praf de pușcă, așezate în cruce una peste alta.

Margaret s-a uitat de mai multe ori de la un capăt al camerei la altul, pe îndelete, analizînd fiecare lucru. A terminat de mîncat și a împins farfuria deoparte. S-a ridicat încetișor și și-a turnat o ceașcă de cafea din ceainicul albastru, smălțuit, din spatele raftului. Cu ceașca în mînă a început să se uite iar prin cameră și la deschizătura largă și neagră a căminului. I se părea ceva atît de familiar ca și cum ar fi trăit acolo de cînd lumea.

Cînd bătrîna Ramona s-a întors, Margaret s-a ridicat politicoasă în picioare, așteptînd. Bătrîna se uita la ea, mutîndu-și grămăjoara de tutun de sub buza inferioară sub falcă.

— L-am văzut pe domnul Howland, a rostit ea. Și mi s-a spus să-ți pregătesc un pat.

Margaret mergea în urma ei prin casă, intrînd pe ușile pe care nu avusese curajul să le deschidă mai înainte. Au urcat pe o scară lată și goală, cu balustrada înnegrită și fărîmată de atîția ani de

întrebuințare; au luat-o de-a lungul unui hol întunecos, care mirosea puternic a văruială proaspătă. În spatele holului, lîngă o ușiță joasă, era un șifonier înalt de mahon cu ușile din oglinzi și cu o terminație masivă strălucitoare sus. Cheia lipsea din broască și ușa n-avea mîner; Ramona a dat-o în lături pur și simplu cu unghiile degetelor, galbene și dure ca ale unui corn de vită. Interiorul dulapului era căptușit cu piele de șopîrlă întoarsă pe dos și netedă, dar cineva pusese rafturi pe ea în spațiul în care odinioară ședeau atîrnate hainele. Nu erau rafturi puse de curînd, fiindcă lemnul încovoiat începuse să se înnegrească, dar fuseseră puse înăuntru fără să fi fost uscate. Stăteau strîmbe și pe niște fîșii de lemn.

Ramona răscolea prin maldărele de rufe, scoțînd cearceafurile afară unul după altul, scuturînd din cap și punîndu-le la loc. În cele din urmă găsi unul. L-a tras afară și l-a ținut în sus. Avea o ruptură drept în mijloc. Dăduse din cap ca pentru sine.

A fost nevoie de o jumătate de oră pînă să găsească o pernă și o plapumă destul de zdrențuite. Apoi Ramona și-a vîrît maldărul sub braț și a deschis ușa mică și joasă. Ducea la aripa din spatele casei, chiar deasupra bucătăriei. Trebuie să fi fost partea cea mai veche, fiindcă odăile erau mai mici și tavanele mai joase. Erau aici două camere, care dădeau dintr-una într-alta. Aveau un miros greu de mucegai și de închis, iar saltelele de pe paturi fuseseră rulate și învelite în jurnale.

Ramona lăsă jos cearceafurile și se duse către o altă ușă din peretele opus.

— Asta duce la bucătărie, a spus ea. O să te urci și o să cobori pe aici. Lumina e acolo. A tras de un șnur și unicul bec fără apărătoare, care era atîrnat de grindă chiar deasupra capului, s-a aprins pe loc. Te-ai săturat?

— Da, a răspuns Margaret.

Bătrîna o porni în jos pe scări, mormăind și suflînd din greu.

— Domnul William mi-a spus să te întreb dacă ai tot ce-ți trebuie.

— Da, repetă fata.

Margaret nu se simțea obosită, cu toate că picioarele o cam dureau din pricina drumului atît de lung. A fugit în jos pe scări, ferindu-se de privirile bătrînei, care acum pusese mîncarea pe sobă la încălzit, și a luat mătura pe care o văzuse într-un colț. S-a întors sus și a deschis ferestrele, toate cîte erau, pentru ca aerul rece al serii să poată pătrunde din plin înăuntru. A curățat pereții de păianjeni și a măturat pe jos. A desfăcut salteaua și a așternut cearceaful deasupra ei.

„Va trebui să cîrpesc ruptura aia mîine", își zicea ea. Era primul cearceaf din viața ei. Acasă se culcau întotdeauna pe salteaua goală.

Stătea în mijlocul camerei, examinînd-o cu atenție. Nici ea nu i se părea străină, deși aceste două încăperi erau cît toată casa bunicului ei. Se întreba de ce nu simțea de loc lipsa celeilalte locuințe. La urma urmelor va locui singură aici sus și pînă atunci nu mai fusese niciodată singură în vreo casă. Deci, își zicea ea, nu era nicidecum altfel decît atunci cînd stătea singură, afară, și doar făcuse lucrul ăsta de atîtea ori.

Dintr-o dată a simțit că e obosită. Moartă de oboseală. De-abia mai putea sta și se lăsa cînd pe un picior cînd pe altul, în timp ce se dezbrăca. De jos o auzea pe bătrînă cum zdrăngănea cu tigăile și farfuriile în bucătărie, fredonînd în surdină.

Uitase lampa aprinsă. S-a ridicat binișor din pat și a tras de șnur. S-a întors bîjbîind prin întuneric pînă la pat, s-a vîrît sub învelitoarea străină. Și goală, într-o cameră necunoscută, a adormit.

William Howland avusese de lucru. Întîi cu aranjarea bucăților de porc, apoi se hotărîse să arunce o privire asupra noii afumători pe care tocmai i-o terminaseră. Și fiindcă își pusese în gînd acest lucru, se dusese spre locul unde erau cocinile ca să se uite la porcii grași, masivi și murdari. Era mulțumit. Cînd va veni frigul, care acum se apropia cu pași repezi, va începe tăiatul porcilor. Cu uriașele tuburi de apă clocotită instalate în curte și cu ajutorul a încă patru oameni aduși de la oraș... Îi plăcea mirosul de afumătură. Îi plăcea să se ocupe el însuși de focuri, numai ca să fie sigur că sînt întreținute. O greșeală putea compromite carnea pe un an întreg, și el era un om meticulos.

S-a întors, reluîndu-și drumul spre casa principală, uitîndu-se la lumina care acum ardea, de la fereastra aripii de deasupra bucătăriei. Aceea trebuie să fi fost camera pe care Ramona o pregătise pentru Margaret.

Ar fi vrut să se oprească, dar se stăpîni. Al naibii lucru pentru un om în toată firea să stea cu

ochii aţintiţi la o lumină... A început să pună un picior în faţa celuilalt, cu hotărîre, pînă cînd a ajuns la verandă. De acum încolo era uşor să deschidă uşa, s-o strige pe Ramona şi să se ducă la masă.

— Pune-o să te-ajute, a spus William Howland cînd bătrîna l-a întrebat ce să facă cu Margaret. Trebuie să fie ceva pe care copilul ăsta să-l poată face. A văzut grămăjoara de tutun cum începe să se agite la auzul cuvîntului „copil" şi a început să chicotească. E cam dezvoltată, într-adevăr, dar e tînără... În tot cazul mi se pare că soră-mea a spus nu de mult că pentru casa asta e nevoie de mîini în plus.

— Vine de la New Church, a spus Ramona.

William ridică din umeri. Oamenii aceia nu se bucurau de un bun renume printre negrii din ţinutul Wade. De fapt, ei nu veneau de obicei de acolo în felul ăsta — aici era toată ciudăţenia, fata asta venind să muncească la el.

William îşi aduse din nou aminte cum o văzuse pentru prima dată spălînd rufe şi cum povestea cu Alberta îi răsărise brusc în minte. Ea părea să fie mai degrabă ca aceea decît ca cineva care venise de pe malurile inundate şi din ţinuturile pline de brazi din New Church.

De-abia la o săptămînă după ce venise în casa lui a văzut-o din nou. Ramona trebuie să-i fi dat de lucru pe afară. Observă că trandafirul sălbatic, care îşi întinsese ramurile pînă la fereastra sufrageriei, fusese tuns şi că cineva aranjase grădina cu iarbă pe care mama lui o sădise cu mulţi ani în urmă. De atunci nu mai fusese îngrijită. Menta ieşise peste brazdă şi-şi întinsese rădăcinile de-a curmezişul curţii de alături. Cimbrul, după ce fusese plantat de-a lungul drumului, se tîrîse pe deasupra pietrelor, acoperindu-le cu totul. Rozmarinul forma tufe mari şi ţepene înecate în lăstari ţepoşi. Un singur morman enorm de arpagic îşi ridica măciuliile pline cu seminţe de sub greutatea zdrobitoare a plantelor tîrîtoare. Margaret, cu degetele ei, a smuls bălăriile centimetru cu centimetru, pămîntul roşu rămînînd răscolit şi speriat sub bătaia soarelui.

Cînd grădina fusese gata — desfundată complet şi readusă în vechile ei limite — şi nu mai avea nimic de făcut la ea, Margaret s-a dus să caute fructe pentru conserve. Nu cunoştea nici una din pădurile sau cîmpiile acelea, dar s-a deprins numaidecît cu ele. Era învăţată să găsească şi să adune tot ceea ce îi putea oferi ţinutul. La New Church scotocitul era un lucru pe care copiii mai mari îl învăţau de mici. Aşa se făcea că Margaret venea acasă cu saci plini de gutui, de prune, de mere şi pere. Şiruri întregi de sticle erau puse acum la rece pe pervazurile ferestrelor. Într-o după amiază a scormonit printre legumele încîlcite din grădina de zarzavaturi şi a scos afară dovleci şi bucăţele de ghindă, care supravieţuiseră în ciuda neglijării lor.

William a văzut îngrămădiţi pe veranda din spate bostanii de un galben care strălucea chiar în umbră şi se întreba mirat de ce nu s-o fi gîndit la ei toţi anii aceştia, cum crescuseră acolo sub învălmăşeala de iarbă şi de plante tîrîtoare, an după an, anotimp după anotimp, şi erau ronţăiţi numai de cerbi.

Arătau în adevăr frumoşi adunaţi acolo, se gîndea el, dovleci şi tărtăcuţe decorative cu coaja buburoasă pe care îi plantase cineva — cineva de care nimeni nu-şi mai aducea aminte.

Către sfîrşitul primei săptămîni, a dat pe neaşteptate peste ea, aşezată la masa din bucătărie, sub lampa de un verde spălăcit, care atîrna din tavan.

În ziua aceea el muncise pînă tîrziu. Mai întîi la casa de primăvară: pompa cea nouă (aceea pe care sora lui o comandase anume pentru nuntă) nu funcţiona bine. Se dusese cu ea la cositorit la vremea cinei, aşa că trimisese vorbă Ramonei să-i aducă de mîncare acolo. După ce terminase cu pompa, tot nu isprăvise treaba. Mai rămînea încă un lucru de făcut: trebuia să se ducă la moară. Toată ziua fuseseră furtuni scurte pe acolo, torente neaşteptate s-au abătut din cerul negru cu nori joşi — el le urmărise cu atenţie. Una din ele, i se păruse lui, trecuse chiar pe lîngă moară. Trebuia să se ducă să vadă ce e. Trebuia să se asigure că rafalele de vînt nu stricaseră clădirea sau pietrele ; şi una şi altele erau vechi şi abia se mai ţineau. Aşa că plecase într-acolo, stînd cocoţat pe spinarea calului în bătaia ploii. A controlat clădirea cu atenţie şi în întregime la lumina galbenă a lămpii cu gaz (numai casa principală avea lumină electrică). Moara era neatinsă. Rafalele de vînt de după-amiază sparseseră un geam, atîta tot.

William a rămas cîtva timp liniştit uitîndu-se la pietrele acelea mari, care se găseau din ce în ce mai greu în timpul din urmă, cînd aproape nimeni nu-şi mai măcina singur grîul. Asculta vîntul de

afară care se mai potolise şi goana neîntreruptă a şoarecilor şi a micilor animale pe care le găseşti mişunînd în orice moară. Se aşezase pe jos, obosit şi fără să se gîndească la nimic, odihnindu-se în adăpostul pe care i-l oferea acoperişul morii, aşteptînd să se mai limpezească cerul.

Aşa că era aproape zece seara cînd în cele din urmă descălecase şi urca panta care ducea spre casa lui. A văzut lumină în bucătărie. Nu putea fi Ramona. Trebuie să fi plecat de mult acasă, la bărbatul şi fata ei nemăritată, un sfert de milă departe de şosea.

William Howland a traversat curtea, văzînd printr-o spărtură a norilor dinspre răsărit contururile Ursei Mari. I-a văzut clar forma alcătuită de stele sclipitoare. Cu capul în jos, cu coada ridicată în sus, el găsise întotdeauna că semăna mai degrabă cu un sconcs.

Foarte puţini oameni se mai îndeletniceau cu studiul stelelor, se gîndea el. Unchiul lui, de pildă, ar fi fost în stare să-ţi spună numele fiecărei constelaţii, pe măsură ce aceasta se ridica pe deasupra copacilor.

A mers tiptil pînă la veranda din spate şi s-a uitat pe fereastră. Era Margaret (în mintea lui o numea mereu Alberta şi se corecta de fiecare dată). Îşi unsese părul şi şi-l dăduse pe spate, lipindu-l bine pe cap. I-a văzut cele două tendoane ale gîtului aplecat, acelaşi arc delicat pe care-l observase şi în momentul cînd se ridicase să plece, lăsînd-o în golful acela de la New Church.

Era curios, se gîndea el stînd pe verandă în noaptea rece, ce diferită părea. Cînd şedea avea aerul unei fetiţe plăpînde, fără apărare. Cînd um-

bla, însă, avea mersul specific al femeii de la ţară, cu paşii mari şi mîinile atîrnîndu-i nemişcate de o parte şi de alta a corpului. Un umblet de om primitiv, degajat, simplu, inconştient şi vechi de cînd e lumea şi pămîntul.

Lucra ceva, observă William, dar nu prea bine. O văzuse pe sora lui înfigînd acul şi scoţîndu-l din material, repede, cu îndemînare, plină de siguranţă. Margaret cosea încetişor, trăgînd firul de aţă afară cît era de lung, după fiecare împunsătură.

Nu se prea pricepea cum să facă, îşi spuse el. Dar n-o fi avut niciodată nici timp, nici prilejul să înveţe pe acolo pe la New Church...

Gîtul încovoiat, cusutul acela domol şi plin de stîngăcie îi tăiaseră respiraţia, îndurerîndu-l, ca de fiecare dată la vederea sărăciei.

Dacă ar vrea să înveţe, îşi spunea el, am să aduc pe cineva să-i arate. Dacă ar vrea să înveţe...

A intrat înăuntru. Fata a întors uşor capul auzind zgomotul uşii.

— Eu sînt, a spus el. Vezi-ţi de treabă.

Margaret a încercat să ascundă materialul, acoperindu-l cu mîinile. El l-a privit în treacăt. Parcă mai văzuse undeva pînza aceea înflorată... Ah, da. Sora lui o cumpărase ca să facă din ea perdele pentru holul de sus. Trebuie să fi fost o rămăşiţă.

Fiindcă ea nu spusese nimic, el a întrebat:

— Faci perdele ?

— Nu, a răspuns. Nu.

— Dacă vrei să înveţi, pot găsi pe cineva care să-ţi arate.

— Bunica mi-a arătat, a spus domol, iar vocea îi era puţin tăioasă şi fără nici o culoare. Măcar de mi-aş aminti tot ce m-a învăţat ea.

Sunetul glasului ei se pierdea întotdeauna ca fumul în aer. El s-a simţit jenat.

— Cum doreşti.

S-a dus să se culce. Numai oboseala dureroasă pe care o simţea în toţi muşchii l-a făcut să adoarmă. Îşi dorise să poată rămîne treaz şi să asculte. Ca să fie sigur că ea a terminat ce avea de făcut în bucătărie şi a venit sus la culcare fără să i se întîmple ceva.

Era duminică — căldura acelei zile senine aducea cu ea o uşoară prevestire de iarnă, strecurată în discul galben-palid al soarelui şi în albastrul puternic al cerului. Cîmpurile erau pustii şi tot astfel şi drumurile murdare. Ramona venise să facă toate treburile devreme dimineaţa şi să pregătească prînzul pe care îl lăsase în spatele raftului. Ea era singurul om care mai trecuse pe acolo. Aşa erau toate duminicile, pustii. Nu se vedea ţipenie de om. Unii — lumea bună — fuseseră la biserică şi erau acum acasă odihnindu-se după mesele copioase de duminică. Şedeau pe terasele însorite, în balansoare mari de trestie, legănîndu-se încetinel pentru a-şi înlesni digestia, iar pe scîndurile terasei, la îndemîna lor, erau pahare înalte aburite, pline cu whisky cu sifon, şi cu cubuleţe de gheaţă înăuntru.

Ei, dar alţii plecau la vînătoare încă de sîmbătă noaptea, înfundaţi adînc în pădure, stînd în jurul focului şi bînd whisky direct din urcior. Iar

unii dintre ei se duceau la pescuit, moțăind aplecați peste prăjinile lor, printre sălcii.

William Howland sta singur pe terasa din față și repara unele stricăciuni, cu paharul de coniac îndoit cu apă lîngă el. După ce isprăvise cu reparațiile, și-a adus puștile, cîrpele de curățat și periile și s-a apucat cu toată rîvna de lucru. A luat pînă și carabina cea mare și veche de pe peretele din bucătărie, aparținînd stră-străbunicului său, care coborîse cu ea pe umăr de pe dealurile din Tennessee. William Howland avea întotdeauna grijă să fie curățată și unsă. Nu îndrăznea să tragă cu ea. N-avea nici gloanțe, nici nu era sigur de încărcătura ei și nici n-avea încredere că țeava aceea veche ar mai fi putut ține. Dar să fie totdeauna curată.

După ce termina și cu ele — și era un lucru care se repeta cu regularitate în fiecare duminică — venea vremea mulsului. Oliver Brandon era singur în grajd — nu întîlneai pe nimeni altul duminica. William dădea o mînă de ajutor, ori de cîte ori nu se ducea să mănînce în altă parte. Făcea cu plăcere acest lucru chiar și în toiul verii cînd se mulgea de trei ori pe zi. Îi plăcea mirosul șoldurilor vacii pe care le simțea strîns lipite de obrazul lui. Îi plăcea senzația ce i-o dădea contactul ugerului cu mîna lui, felul în care țîșnea laptele sub apăsarea degetelor, îi plăcea să simtă cum mîinile lui aveau o viață a lor aparte, cu totul alta decît cea a trupului. Cînd avea de lucru în grajd își prepara după aceea singur de mîncare în bucătărie, umblînd de colo pînă colo, răscolind prin dulapuri.

În această duminică cu totul deosebită găsise un cuib de șoareci în castronul mare de porțelan de pe raftul de sus al dulapului enorm. (Își aducea aminte de castron, cu toate că nu-l mai văzuse pe vreo masă de cînd trăia mamă-sa și chiar atunci destul de rar. Era din serviciul de masă Lowestaft pe care bunica lui, Creola, îl adusese o dată cu trusoul ei de mireasă.) A trîntit repede capacul și a dus și cuib și șoareci în curtea din dos și i-a azvîrlit cît colo. În timp ce se întorcea în casă a auzit fîlfîitul repezit al aripilor unei bufnițe și a dat din cap cu satisfacție. Avea groază de animalele și insectele care mișunau prin casă. Va trebui să vorbească serios cu Ramona, se gîndea el. Începuse să devină teribil de neglijentă.

S-a dus în salon și, la lumina lămpii de forma unui gît de gîscă, a început să răsfoiască ziarele și revistele, pe care din pricina oboselii nu le putuse citi în timpul săptămînii. Și de data asta își avea paharul și sticla la îndemînă și, ca în fiecare duminică, la ora de culcare, era beat turtă. Băuse necontenit aproape toată ziua.

A pus pe masă ultima revistă, a stins brusc lampa, și-a luat băutura și și-a început ascensiunea pe scări, prin beznă. N-avea nevoie de lumină. Cunoștea atît de bine camerele. Nici o mobilă nu fusese mișcată din loc în toți anii aceștia de cînd trăia singur aici. Și aproape nici una nu fusese schimbată încă de pe vremea cînd părinții lui mai trăiau.

Părinții lui. S-a oprit locului o clipă gîndindu-se la ei, așa cum nu i se mai întîmplase de ani de zile.

Ședea în mijlocul holului cufundat în întuneric și privea de-a curmezișul salonului la patratele stră-

lucitoare ale ferestrelor prin care pătrundea lumina lunii. Parcă îi și vedea cum stăteau așezați în gheburile balansoarelor din lemn de arțar de lîngă cămin. Întotdeauna stăteau acolo. Mama lui. Croșetînd ceasuri de-a rîndul, umplînd toate mesele cu milieuri și toate paturile cu cuverturi. Erau perdele croșetate pînă și la fereastra camerei de baie. Mamă-sa încetase de a se mai ocupa de altceva și le croșetase anume pentru camera aceea, cînd fusese instalată baia pentru prima dată. Croșeta pelerine și rochițe pentru toți copiii din ținut, albi sau negri — și William zîmbea singur pe întuneric — veșnic aceleași modele, unele după altele, numai că ale copiilor de negri n-aveau cele trei fundulițe mititele brodate în partea de sus... William a mai tras o dușcă. Biata bătrînă, se gîndea el, la care totul nu se rezuma decît la cele trei fundulițe. Le făceai... Sau nu le făceai... Și asta îți fusese singura menire în viață.

Nu numai William înțelesese semnificația acelor funde. Tatăl său îi atrăsese atenția asupra lor într-una din zile, cu puțin înainte de a pleca la Atlanta să studieze dreptul. „Tîmpit lucru, dar asta e ea... Și încearcă numai să-i spui ceva, că s-ar repezi la tine.“ Tatăl lui rîsese pe înfundate, plin de satisfacție. „Va trebui să-ți răsfeți femeile, i-a spus fiului său. În fond, toate femeile din familia Howland au fost niște răsfățate“. Asta fusese dovada virilității lui, să suporte chicotelile de soprană ale neveste-si și marea ei slăbiciune de a colecționa diamante și porțelanuri Haviland cu flori roz...

William a ieșit din salon. Dar de partea cealaltă a holului ușa care da spre sufragerie era deschisă și iar i s-a părut că îi vede pe părinții lui, acolo înăuntru. I-a văzut așezați în fața ferestrei, în locul unde de obicei se păstrau plantele, dar care acum era gol, pustiu și prăfuit. Ședeau chiar pe locul unde se aflau în ziua morții nevestei lui, în după-amiaza aceea în care venise să le spună că avea nevoie de cavou. Rîsul le pierise; erau doi bătrîni, tremurînd și înlemniți de frică.

Toate se sfîrșesc așa, se gîndea William. Veselia și trufia se transformă în teamă și moarte.

William a închis ușa sufrageriei, închizîndu-i și pe ei înăuntru. Mîine își va relua munca și va fi prea obosit pentru a mai avea astfel de gînduri.

A început să urce scările cu pasul acela șovăielnic de om amețit de băutură. Își tîra mîna cu greutate de-a lungul balustradei și degetele lui au trecut peste porțiunea arsă de pe vremea străbunicului său. Într-o seară, casa a fost călcată de bandiți (erau o sumedenie pe vremea aceea). Au prins-o și au omorît-o pe cea mai tînără dintre fete — o găsiseră în pat dormind, în camera unde e acum bucătăria — au lovit-o cu picioarele pînă cînd au omorît-o pe podeaua de cărămidă. Au aprins un foc zdravăn în mijlocul holului principal la care tocmai își pregăteau de mîncare în momentul cînd a apărut William Howland cu cei patru fii mai mari și cu sclavii. Bătrînul a rămas acasă să înăbușe focul și să păzească trupul zdrobit al celui mai tînăr dintre copii. Ceilalți i-au tîrît pe tîlhari în stufăriș pe întuneric și i-au ucis acolo unul după altul, afundați pînă mai sus de mijloc în mlaștină... Balustrada fusese singurul lucru pe care îl atinsese focul. O lăsaseră așa pentru ca toți să-și poată aduce aminte de cele întîmplate.

Generații după generații. Cînd au mărit casa, au alipit vechea balustradă la noul șir de trepte... Spre aducere aminte.

Ucidere și moarte, se gîndea William în timp ce freca ușor cu degetele urma carbonizată a balustradei, acelea erau singurele lucruri la care trebuia să te gîndești. Celelalte erau îngropate fără să lase vreo urmă.

Îi povestise fiicei lui, Abigail, tot, toate cîte le știa. Fără îndoială că ea ascultase, dar cît reținuse din cele auzite? Femeile nu dădeau niciodată prea mare atenție acestor lucruri. De pildă, Annie, sora lui, nu și-ar mai aduce aminte de ceva, chiar dacă s-ar strădui. Uitase pur și simplu totul încă înainte de a se mărita și a se duce să locuiască la Atlanta. Pînă și zilele nesfîrșite ale copilăriei lor. Cum se duseseră după miere și au găsit un pui de linx într-un cuib de vultur.

Își simțea buzele amorțite. A băut pesemne mai mult decît credea. Și-a pus toată hotărîrea în genunchii care aveau greaua sarcină de a-l purta pînă sus pe scări.

Din cînd în cînd simțea cum îl apasă vechimea casei, simțea cum oamenii care trăiseră în ea se uitau peste umărul lui, întrebîndu-se mirați și urmărind tot ce făcea. Îi simțea roind în jurul lui, ca pe șoarecii ascunși în ziduri, fără glasuri și fremătînd. I se părea chiar — în noaptea asta mai ales — că îi putea auzi respirînd, pe toți, pe atîția și atîția, respirînd laolaltă, adînc și regulat, așa cum făceau cînd erau în viață.

S-a trîntit pe pat așa îmbrăcat cum era. Și a rîs puțin pe înfundate. Ca să-și audă propria-i respirație hîrșîită. Doar atît.

A stat așa cîteva minute, apoi a îndoit piciorul ca să-și tragă cizma grea pe care a azvîrlit-o tocmai în colțul cel mai îndepărtat al camerei. A făcut atîta zgomot încît s-a oprit să asculte, înmărmurit.

Se gîndea tocmai să-și scoată și a doua cizmă cînd a apărut Margaret.

Lăsase ușa deschisă. La lumina lunii care cobo-rîse și pătrundea pieziș prin ferestrele dinspre răsărit ale camerei lui, a văzut-o stînd chiar acolo înăuntru. Avea o cămașă de noapte dintr-un material înflorat care-i era cunoscut, cu guler înalt și mîneci lungi, semănînd puțin a anteriu, se gîndea el.

— Te-am speriat cu zgomotul ăla? Rămăsese uimit la auzul glasului său atît de răgușit.

— Pot să-ți scot eu cealaltă cizmă, a spus ea. Și după ce i-a tras-o din picior a așezat-o cu grijă lîngă pat.

— Dacă n-ai fi atît de tînără, a spus el, ți-aș oferi ceva de băut.

— Ce citeai jos în salon?

— Hm? a făcut el. Ziarele.

Ea s-a așezat pe marginea patului și lumina lunii scotea în evidență desenul de pe cămașa de noapte. El a recunoscut-o.

— La asta lucrai deunăzi în bucătărie.

— Am găsit materialul, a spus ea.

— Foarte cuminte din partea ta. Întinde mîna și dă-mi băutura, fetițo.

Margaret i-a dat paharul. El a scuturat din cap și a întins mîna peste ea ca să apuce sticla. Mîna lui nesigură i-a atins în treacăt pieptul. Abia după

ce şi-a retras-o cu sticlă cu tot şi-a dat seama cît de tari şi îmbietori îi erau sînii.

El a pus sticla jos pe podea, aşezînd-o cu grijă lîngă pat în cazul în care ar fi avut nevoie de ea mai tîrziu.

Se întreba dacă fata o fi aşteptat atîtea nopţi pînă să vină numai fiindcă nu avusese o cămaşă de noapte. Tocmai se pregătea s-o întrebe. Dar era ceva în atitudinea ei — părul acela tras tare pe spate, stăruinţa cu care-şi privea mîinile, încît se răzgîndi. Din nou i se părea mică şi plăpîndă şi pentru prima dată în viaţă simţi dorinţa de a lovi o femeie. De vină fusese numai gîtul acela aplecat. Prea era descoperit şi supus.

Ea i-a dăruit cinci copii, toţi recunoscuţi. Numai trei dintre ei au trăit, două fete şi un băiat.

Abigail

AM VENIT acolo după zece ani, mama şi cu mine. Cele două Abigail. Doamna Abigail Howland Mason şi domnişoara Abigail Howland Mason. Ne întorceam acasă.

Veniserăm cu trenul de noapte de la Lexington, Virginia, pînă la Atlanta şi a trebuit să aşteptăm acolo cîteva ceasuri. Din cine ştie ce motive — bănuiesc că pur şi simplu din cauza groazei — mama n-o înştiinţase pe mătuşa Annie de venirea noastră, aşa încît nu ne întîmpinase nimeni. Nu eram decît noi două care aşteptam în gara în care te înnăbuşeai din pricina căldurii sufocante a verii, numai noi două stînd pe băncile tari de lemn foarte aproape de standul la care un bărbat vindea portocale şi ziare.

După cum am spus, am fost nevoite să aşteptăm vreo două-trei ore trenul local — Numărul 8 — care mergea spre Madison City. Simţeai cît de grea era aşteptarea aceasta pentru mama. Vedeai cum începe să arate din ce în ce mai obosită. Sînt sigură că nu dormise prea mult în Pul-

lman noaptea trecută şi părea chiar că nu va fi în stare să urce tot şirul de trepte pînă la linia ferată. Dar de cum ne-am urcat în tren şi ne-am instalat pe locurile noastre — pe canapelele murdare care încă mai erau prevăzute cu scuipători prin colţuri şi unde geamantanele cădeau veşnic din portbagajele îndoite şi aşezate prea sus — şi-a scos pălăria şi, lăsîndu-şi capul pe spate, a aţipit puţin.

M-am aplecat peste ferestrele deschise vorbind cu mine însămi. Întîi mi-am zis, ce-ar fi să mă trezesc cu capul retezat de unul din stîlpii pe lîngă care treceam sau de vreun vagon de marfă. Apoi am încercat să-mi adun toate amintirile care-mi rămăseseră despre ultimul drum pe care-l făcusem prin părţile astea. (Veniserăm să-l vedem pe bunicul în fiecare an de Crăciun, de cînd mă făcusem destul de mare ca să pot călători.)

„Am venit aici pe cînd aveam numai trei luni", m-am adresat eu unui cîmp plantat cu bumbac şi presărat cu floricele roz.

„Eu am fost aici tot timpul", mi-a răspuns cîmpul.

„Dar îmi amintesc de mai multe lucruri." Şi, ca s-o dovedesc, am început să înşir numele oraşelor de pe parcursul drumului. La drept vorbind nu ştiam mai mult decît atît. Fiindcă un an ţi se pare un timp lung cînd ai numai opt, iar între unul şi altul era o distanţă enormă. N-aş fi fost în stare să vă spun nici cum arăta bunicul meu.

Cred că pălăvrăgeala mea o supăra, fiindcă mama a deschis ochii, şi-a potrivit uşor părul strîns într-un coc la ceafă, s-a uitat la ceas, apoi pe fereastră, şi m-a trimis în partea cealaltă a vagonului să-l întreb pe conductor locul exact în care ne aflam. În momentul acela trenul avea o întîrziere de trei ore jumătate şi continua să întîrzie din ce în ce mai mult. Asta o enerva pe mama cu toate că ştia prea bine acest lucru. Trenul acela avea întotdeauna întîrziere. Se întîmplase ceva la macaz chiar la ieşirea din Opelika şi după aceea am aşteptat să treacă un tren de marfă. Apoi au avut de furcă cu un compartiment care se încinsese şi care a necesitat o oră de lucru. Şi semnalele de trecere peste podul de deasupra Rîului Roşu fuseseră greşit date.

În cele din urmă ea nu-mi spuse decît atît :

— Te rog, fetiţo... trebuie să fii cuminte cînd sînt nevoită să călătoresc singură numai cu tine.

Am amuţit după aceea, amintindu-mi de tot ceea ce mi se recomandase. Că mama nu se simţea bine, că nu trebuia s-o supăr. Că tatăl meu plecase, cu mulţi ani în urmă, şi că trebuia s-o ajut aşa cum ar fi făcut el.

Cînd ne-am apropiat de locul unde trebuia să ne oprim, şeful trenului a trezit-o pe mama din somn.

— Mulţumesc, domnule Edwards, a spus ea.

Ne-a luat bagajele şi le-a pus unele peste altele pe platformă. În momentul în care s-a auzit hîrîitul frînelor care încercau să oprească trenul el a dat mîna cu mama.

— Sînt cît se poate de mîndru că fata lui Will Howland s-a întors iar acasă.

Ea i-a zîmbit. Nu era o femeie frumoasă, dar căpăta o anumită strălucire atunci cînd zîmbea.

— Am lipsit prea multă vreme, domnule Edwards, dar de acum încolo voi rămîne aici.

Apoi trenul s-a oprit şi eu l-am recunoscut numaidecît pe bunicul.

Chiar în acea clipă şi în locul acela se sfîrşea prima parte a vieţii mele. Şi începea cea de a doua. Uneori, pe măsură ce anii treceau, anii aceia de la ţară, în bătaia fierbinte a soarelui şi a prafului, mă trezeam gîndindu-mă la prima parte a vieţii mele, la oraşul vesel, plin de prospeţime ai celor dintîi ani de şcoală. Întrebîndu-mă dacă totul nu fusese decît un vis. Îmi aduceam aminte de foarte puţine lucruri. De aerul de munte curat şi uşor, de serile în care nasul îţi tremura pur şi simplu de frig. De forma cilindrică a interiorului şcolii şi de clădirile cu coloane. De tata care pleca să-şi predea cursurile în fiecare dimineaţă, lăsînd în urma lui o dîră slabă de fum de pipă. De felul cum cădeau frunzele cînd începeau ploile şi cum se adunau în grămezi mari luminoase pe jos (nu tot aşa era şi în sudul acesta îndepărtat). Îmi amintesc de un orăşel, numai cărămizi şi străzi înguste, ca vai de lume. Arsese în şaizeci şi trei, cînd întreaga vale fusese incendiată. O singură casă rămăsese în picioare, aşezată în vîrful celei mai înalte coline din oraş. Nu era o casă frumoasă — era prea scundă faţă de şirul ei de coloane albe — dar o adevărată casă veche. Fusese folosită drept cartier general în timpul războiului, fiindcă de acolo se putea vedea cu uşurinţă în toate direcţiile. Lumea crezuse că soldaţii îi vor da foc la plecare, dar poate că uitaseră... Era şi un rîu care şerpuia mai jos printre maluri abrupte, un rîu deasupra căruia se încîlceau ramurile copacilor. Într-o zi, cînd mă dusesem să cumpăr ceva de la băcănie, am văzut cum scoteau din el un corp omenesc. Doi pescari

îl trăgeau afară, unul de un braţ, altul de un picior. Îmi amintesc că era un negru, i-am văzut cît se poate de clar pielea neagră şi era despuiat.

Îmi mai amintesc şi că părinţii mei nu se înţelegeau. Îţi dădeai perfect de bine seama cît de înverşunaţi erau unul împotriva celuilalt cîteodată. Deseori, pe cînd eram în pat, se puteau auzi glasuri iritate prin uşi închise. Iar după aceea ea avea ochii roşii, zile de-a rîndul.

Poate că ăsta o fi fost motivul pentru care tata dorea atît de mult să se întoarcă în Anglia, cînd a început războiul din o mie nouă sute treizeci şi nouă. Mi-l amintesc cum pomenea într-una numele lui Rupert Brooke [1] în faţa mamei, pînă cînd în cele din urmă ea a înţeles. Era ca şi cum s-ar fi dus să se lupte la Armageddon [2].

Bineînţeles că a plecat. Cu o săptămînă înainte au fost o sumedenie de reuniuni şi invitaţii — în cinstea lui, presupun. Nu i-am văzut niciodată ieşind atît de mult. După aceea a plecat, iar mama, fără să spună o vorbă şi din nou cu ochii înroşiţi, s-a hotărît să se întoarcă acasă la tatăl ei.

De cum m-am întors la Madison City, am avut impresia că niciodată nu locuisem în altă parte — cîmpurile întinse plantate cu bumbac, platou-

[1] *Rupert Brooke* (1887—1915), poet englez. După ce a călătorit cîţiva ani s-a întors în Anglia în 1914. Cînd a izbucnit Primul Război Mondial s-a înrolat în Divizia Navală Regală şi a luat parte la expediţia din Dardanele unde a şi murit din cauza unei septicemii din insula Skyros. Succesul timpuriu şi moartea lui tragică au făcut din el o figură aproape legendară.

[2] Cîmp de bătălie unde la sfîrşitul lumii forţele răului se vor lupta cu forţele binelui.

rile cu brazii încurcați, mlaștinile nesfîrșite, astea erau casa mea. Propriu-zis nu-mi aduceam aminte de aceste locuri — în nici un caz prea mult, dar toți presupuneau că, atavic, trebuia să mi le reamintesc. Și probabil că așa era. A fost de ajuns o singură zi ca să am sentimentul că trăisem veșnic acolo. Tatăl meu plecase; n-am primit niciodată vreo scrisoare de la el. (În schimb mama primise, dar nici nu mi-a vorbit despre ele și nici nu mi le-a arătat vreodată.) Dispăruse pur și simplu din viața mea, și atîta tot. Lumea îmi spunea totdeauna fata Howland și uneori de-abia îmi mai aduceam aminte că numele meu adevărat era Mason. Oriunde mă duceam în vizită cu mama, sau cu alții la plimbare — mama în frunte, iar eu după ea — toate doamnele ne salutau, exprimîndu-se în același fel: „Ce plăcere, iată fetele Howland!"

Eram din familia Howland și trăiam acolo unde trăiseră totdeauna cu toții. L-am uitat cu desăvîrșire pe tatăl meu, aveam atîtea alte lucruri în minte. El nu mă uitase, totuși; încercase să mă revadă o dată după război, se întorsese anume pentru asta, sînt convinsă — dar la epoca aceea era prea tîrziu. Iar acum, în clipa asta, nici nu știu măcar unde ar putea fi. N-am nici o adresă. Nu știu nici în ce țară trăiește. A plecat atît de definitiv ca și cum n-ar fi existat vreodată.

Cîteodată am impresia că bunicul era tatăl meu. Iar acea Margaret, Margaret cea neagră, era mama mea. Trăind într-o asemenea casă începi să amesteci totul și să nu-ți mai dai bine seama de ceea ce simți.

Ea era nevasta lui și totuși nu era. Îi îngrijea casa, dar legea spunea clar că nu se puteau căsă-

tori, niciodată. Copiii purtau numele mamei lor, așa încît deși erau Howland, toți se chemau Carmichael.

Cel mai mare era Robert. Avea un an mai mult ca mine, și era înalt pentru vîrsta lui, foarte înalt (moștenise statura mamei sale). Avea părul roșu și pielea albă și pistruiată. Cînd te uitai la el prima dată nu ți-ar fi trecut prin minte că ar fi putut avea sînge negru. Dar dacă te uitai mai cu atenție — și dacă erai obișnuit să observi — descopereai îndată caracteristicile. Mai ales în formatul feței, felul în care pielea cobora oblic de pe pomeții obrajilor pînă pe maxilare. Mai era și felul în care lăsa pleoapele. Trebuia să iei foarte bine seama, într-adevăr. Dar femeilor din sud nu le scăpa nimic. Era un dar cu care se mîndreau, priceperea de a intui sîngele negru. Și de a descoperi sarcinile cu mult înainte ca ele să fie declarate; și de a ghici durata exactă a gestației. Sînge și naștere — acestea erau cele două preocupări de căpetenie ale lor.

În sud, cei mai mulții ar fi declarat că Robert era negru. În nord, ar fi fost luat drept alb.

După Robert venea Rita, cu cîteva luni mai mică decît mine, așa că ea trebuie să fi avut opt ani în vara în care noi ne-am întors la Madison City. Apoi după un gol de trei ani în care le murise un copil, s-a născut Crissy, Christine. Amîndouă fetele erau blonde, cu părul roșu ca al fratelui lor. Celălalt sînge se trăda în formatul și culoarea ochilor, în paloarea ca de ceară a pielii și în culoarea unghiilor.

Și cum am aflat toate astea? Fiindcă mi-am petrecut timpul stînd pe verande în după-amieze

însorite şi încețoşate de praf, ascultînd flecărelile doamnelor şi învățînd să văd tot ceea ce vedeau ele...

Tot aşa m-au învățat şi *Biblia*. Şi de atunci am devenit expertă în arta de a observa numaidecît cînd cineva avea sînge de negru şi de a debita pe dinafară listele nesfîrşite ale genealogiilor din *Biblie*. S-ar putea spune că acesta e un talent specific al oamenilor din sud.

Ce ciudată e şi memoria omului. Sînt perioade — chiar luni şi ani — despre care nu-mi pot aminti nimic. Sînt pur şi simplu goluri pe care nu le poți umple cu nimic.

Şi totuşi am încercat. Fiindcă într-un fel sau altul m-am convins că dacă mi-aş putea reaminti totul — dacă aş putea aduna toate întîmplările la un loc — aş înțelege. Dar nici aşa nu pot. Parcă memoria mi s-ar fi rătăcit pe undeva.

Îmi pot aduce aminte că am venit în casa bunicului. Îmi amintesc de călătoria aceea cu trenul plină de peripeții, mai bine decît de oricare alta. Dar nu-mi aduc aminte de impresia pe care mi-a făcut-o casa. Şi de prima noapte cînd am dormit acolo. Nu-mi pot aminti de impresia pe care mi-au făcut-o Margaret şi copiii ei. Poate că nici nu m-am gîndit de loc.

Nu-mi amintesc de clipa exactă în care mi-am dat seama că aceşti copii erau şi ai bunicului meu. Nici măcar atît. Cred că lucrul acesta mi s-a dezvăluit pe încetul, aşa cum pare să se întîmple cu orice lucru. N-am făcut niciodată vreo descoperire importantă — n-am o inteligență prea vie. Dar pas cu pas, părticică cu părticică, cîte un lucru îmi dă ghes, începe să-şi croiască drum în mintea mea şi cînd s-a cuibărit bine, nu mai e o surpriză pentru mine. Cred că aşa s-a întîmplat cu copiii bunicului meu şi ai lui Margaret. În momentul în care mi-am dat seama, în clipa în care am înțeles lucrul acesta, era ca şi cum l-aş fi ştiut de cînd lumea.

Nimeni nu-mi spusese ceva. De asta sînt sigură. Nu ştiu ce o fi gîndit mama, dar nu mi-a spus niciodată vreun cuvînt. Întotdeauna mă lăsase să cred că copiii lui Margaret veniseră ca din senin.

Probabil că aşa îi plăcea să creadă cînd îmi povestea toate vechile basme ale negrilor despre Alberta. Copiii ei veniseră pe lume fără un tată. Intraseră pe furiş în corpul ei pe cînd dormea în zorii unei dimineți încețoşate, furişîndu-se la fel de uşor ca roua care picura din vîrful acelor de brad. Copiii ei n-aveau tată şi se născuseră tot singuri, pe vîrfurile celor mai înalte creste unde, în afară de cîteva gaițe zgomotoase, nu era nimeni care să-i audă geamătul în timp ce se trudea să-i nască.

Margaret nu mai făcuse alții. Ultimul născut murise cu doi ani înainte de venirea noastră, aşa că numai mult mai tîrziu, cînd mă făcusem mare, am aflat că Margaret, spre deosebire de Alberta, nu urca pe culmi să nască singură. Se suia în tren şi pleca la Cleveland şi-i năştea într-unul din spitalele de-acolo. În acest fel pe certificatele lor de naştere nu era scris cuvîntul „negru".

Singura persoană pe care am auzit-o vreodată spunînd ceva pe socoteala copiilor lui Margaret fusese o fetiță din clasa mea — din a treia sau aşa ceva — o fată cu ochi albaştri şi cu păr blond

cîrlionţat, pe care mamă-sa i-l punea pe moaţe în fiecare după-amiază. Făcuse o remarcă de care rîsese pe înfundate şi în sinea mea nu putusem decît să spun : „Aşa e, ştiu". Dar n-o puteam lăsa nepedepsită, firea mea de Howland n-ar fi fost împăcată. După cîteva zile, am turnat o jumătate de sticlă de cerneală neagră pe tigva aia scămoşată. Iar după o săptămînă am făcut în aşa fel încît i-am mai aruncat un strop mare de lac pentru unghii în păr. Se uscase înainte ca ea să fi băgat de seamă. Se vedea strălucind în părul ei fin.

Nu fusesem uimită şi nici jignită în vreun fel. Cineva exprimase în cuvinte ceea ce ştiam de multă vreme.

Copiii lui Margaret nu mergeau la aceeaşi şcoală cu noi, bineînţeles. Se duceau la şcoala de negri care era la patru sau cinci blocuri mai departe de a noastră. Nici măcar nu ne duceam împreună. Uneori mă ducea bunicul cu maşina cînd avea treburi în oraş, iar alteori Oliver Brandon. Oliver muncea la ferma bunicului meu de cînd era de doisprezece ani, făcînd tot felul de treburi. Acum ajunsese la patruzeci de ani şi se pricepea la toate, începînd cu îngrijitul animalelor bolnave pînă la reparatul automobilelor ; pe vremea aceea maşinile aveau nevoie de o sumă de reparaţii. Ruperea osiei prin şanţurile şoselei era un lucru cît se poate de obişnuit.

Nu se prea vedeau automobile prin această parte a ţinutului. Cred că nu existau mai mult de douăsprezece în tot oraşul. Caii încă se mai speriau de ele.

Dar în fiecare dimineaţă mă duceam cu maşina, la şcoală, în oraş — care era cam la vreo două

mile pe drum drept, dar la aproape cinci în felul în care trebuia să meargă un automobil, şi căutam să mă ţin cît puteam mai bine pe partea carosabilă a drumului. Făceam aproape tot atît cît şi Margaret cu copiii. Ei se duceau cu căruţa, una nouă care era uşor de mînuit şi care nu obosea catîrul. Margaret îi conducea zilnic împreună cu alţi copii de negri care voiau să meargă. Pe timp urît ea se înfăşura într-o manta de ploaie veche de-a bunicului, iar copiii şedeau ghemuiţi în fundul căruţei, sub prelată. Pe timp frumos erau aşezaţi sus pe bancă lîngă ea. Şi se duceau. În fiecare zi. Era severă în privinţa asta. Eu puteam simula răceli, sau dureri de gît şi tot felul de dureri şi leneveam în pat zile de-a rîndul, jucîndu-mă cu plapuma pe care o aranjam în chip de cort. Mama nu-mi spunea nimic. Dar cînd copiii lui Margaret se plîngeau de ceva, nici nu-i lua în seamă. Robert se văicărise nu ştiu cîte zile că nu se simte bine, pînă cînd s-a umplut de pete mari de varicelă. Atunci Margaret l-a lăsat să stea în pat, dar mersese cu asprimea prea departe, fiindcă făcuse pneumonie şi era aproape să moară. Respiraţia lui grea şi şuierătoare se putea auzi aproape în toată casa. Era mai puternică chiar decît zgomotul furtunii de primăvară care vuia pe afară.

Bunicul împreună cu Oliver Brandon s-au dus după doctorul Harry Armstrong. Au dat buzna la el în hol, apa ploii se scurgea de pe ei şiroaie, iar bunicul zbiera cît îl ţinea gura.

— Doamne sfinte, vere Will, a rostit domnişoara Linda Armstrong din salon, de-abia a coborît în pivniţă să vadă ce e cu şobolanii. Era o fată frumoasă şi dintre cele îndrăzneţe şi i-a

zîmbit privindu-l drept în faţă, într-un fel în care n-ar fi îndrăznit să facă nici o doamnă. Nu vrei să stai puţin de vorbă cu mine ?

— Du-te după el, i-a spus bunicul lui Oliver. Uşa pivniţei e în partea cealaltă a bucătăriei.

— Vai, vere Will, dar ce-i graba asta ? Nu cumva ai pe cineva bolnav ?

— N-aş fi venit după doctor altminteri.

— Oh, Doamne. Avea un păr de culoarea paiului, ochi mari, căprui şi nişte sîni frumos arcuiţi. El s-a uitat la ea cu indiferenţă.

— Ai crescut, Linda, i-a spus. Îmi aduc aminte de tine pe cînd purtai codiţe...

Oliver s-a întors împreună cu Harry Armstrong. Toţi trei s-au înfăşurat în mantale de ploaie şi au plecat, iar Linda, cînd furtuna s-a mai potolit, a coborît în grabă, s-a dus la farmacie şi le-a spus celor de-acolo că toţi din familia Howland erau nişte nebuni. Deseori, după ce-i dădea tatălui ei masa de seară, îşi petrecea serile stînd de vorbă cu lumea în magazin. Îi plăcea societatea şi totdeauna o aducea cineva acasă.

Bunicul nu i-a spus lui Harry Armstrong cine era bolnav pînă n-au ieşit pe drumul care ducea afară din oraş şi pe care conducea cu toată viteza.

Harry Armstrong nu făcea decît să dea din cap, neîncrezător.

— Fir-ar să fie, Will, m-ai scos pe o noapte ca asta din casă pentru un pui de negru ?

— Aşa s-ar părea, a răspuns bunicul.

— Ai spus că era vorba de micuţa Abby.

— Nici nu m-am gîndit, a rostit bunicul. Aşa ţi-ai închipuit tu.

— Isuse Cristoase ! a exclamat Harry Armstrong. Ce-are să se aleagă de cariera mea !

Au nimerit într-un şanţ şi apa galbenă din el s-a împrăştiat ca nişte foi de hîrtie jur împrejurul lor, spărgîndu-se cu zgomot de geamuri. Maşina s-a zguduit, a patinat, dar a rămas neatinsă pe şosea, au făcut apoi o cotitură trecînd de-a curmezişul unui petic de pămînt de pe care pietrişul se împrăştiase şi au ieşit din nou pe un drum bătut. Oliver Brandon a scos o bucată mare de pînză şi a început să cureţe apa care intrase înăuntrul maşinii.

Harry Armstrong şi-a şters stropii de pe faţă şi a spus răspicat :

— La dracu, Will, cu banii pe care-i ai tu nu-ţi pasă, dar eu încep să mă gîndesc cît mă va costa şiretlicul ăsta blestemat al tău. Cînd va afla lumea că am îngrijit un pui de negru, ce se va mai alege de meseria mea ?

— Să-i ia dracul pe toţi, a spus bunicul.

Încă se mai ciorovăiau în momentul cînd au ajuns acasă şi au intrat. Harry Armstrong a aruncat o privire spre Robert şi i-a dat puţină codeină ca să poată respira mai uşor, aspirină ca să-i scadă febra şi whisky ca să n-o lase să coboare prea mult. Cum tot nu ştia ce altceva i-ar mai fi putut face, a lăsat-o pe Margaret acolo şi s-a întors în bucătărie.

Noi îl aşteptam, bunicul, mama şi cu mine.

— Cred că am să plec.

— Trebuie să mănînci ceva, i-a spus bunicul.

Harry Armstrong a scuturat din cap.

— Mulţumesc.

— N-ai avut timp să mănînci acasă.

— Am mîncat ceva și mi-ajunge.
— Să știi că rămîi aici noaptea asta.
Harry Armstrong și-a holbat ochii la el. Ar fi avut el multe de spus dacă mama n-ar fi fost de față. În cele din urmă s-a așezat pe un scaun cu un suspin șuierat.
— Ce rău ți-am făcut eu, vere Will ? Și întorcîndu-se spre mama : Abigail, tatăl tău m-a tras pur și simplu pe sfoară în noaptea asta.
Ea s-a uitat la tatăl ei fără să spună nimic.
— Stînd toată noaptea să îngrijesc un pui de negru, care dintre pacienții mei va mai voi să vină la mine ?
Fața delicată a mamei devenise aspră și neliniștită.
— Are dreptate, Papa, a rostit ea. Ar fi trebuit să ne gîndim la asta... Vere Harry, mica Abby e cea care are varicelă. S-a uitat la mine plină de îngrijorare. Se și văd petele, copila mea, du-te la culcare și doctorul va veni imediat sus.
Am rămas cu gura căscată la ea. Bunicul rîdea pe înfundate.
— Vere Harry, a spus mama, vei rămîne aici peste noapte fiindcă mica ta verișoară e rău bolnavă. Nimeni nu va avea nimic de zis.
— Nu, a spus el încetișor.
— O vom ține în pat cîteva zile sau o săptămînă.
— Ei, am făcut eu.
— Deci, urcă în camera ta, domnișorică.
Bunicul a rîs iar pe înfundate.
— Hai să mănînci ceva, Harry.
— În orice caz, a spus mama cu un ton liniștit, Margaret va fi fericită să te știe aici. E moartă de îngrijorare din cauza băiatului.

Dar asta era cu totul altă chestiune. Mama ținea la Margaret. Poate pentru că Margaret avea tot ceea ce îi lipsea ei : statură și putere și rezistență fizică. Poate că mama era atît de sigură pe situația ei încît nu se putea teme de metresa neagră a tatălui ei. Poate și fiindcă, pur și simplu, mama era o doamnă, și o doamnă, fără discuție, este politicoasă și binevoitoare cu toată lumea...
Înainte de a mă duce la culcare în noaptea aceea l-am văzut pe Harry Armstrong, cu un pahar de whisky cu apă, instalat pe un scaun lîngă focul din bucătărie. Încetase chiar de a se mai plînge. Intra la Robert din oră în oră sau așa ceva, toată noaptea, bînd zdravăn între timp împreună cu bunicul meu. A doua zi de dimineață Robert era mai bine, se vede că o nimerise cu vreun mic șiretlic de-al lui.
Am petrecut săptămîna următoare în camera mea și bunicul mi-a adus toate cărțile pe care mi le dorisem : *Familia Robinson din Elveția* și *Copilul răpit* și *Băieții lui Jo*. Am petrecut un timp minunat, citind și urmărind ploaia care bătea în geamuri. Nu-mi plăcuse niciodată școala.
Cu toate că erau destui cei care o știau, nimeni din afară n-a aflat vreodată despre această întîmplare. Și cînd într-adevăr am făcut varicelă, am spus că am făcut pentru a doua oară pojar.
Robert s-a ridicat din pat după trei săptămîni și abia putea umbla pe picioarele care-i tremurau. Era atît de palid și de slab încît începeai să crezi că te-ai fi putut uita printr-însul dacă ar fi stat în bătaia soarelui.
Cînd s-a întremat îndeajuns pentru a se putea reîntoarce la școală, era prea tîrziu. Începea va-

canța de vară. În septembrie următor a intrat într-un internat din Cincinnati. Avea unsprezece ani pe atunci și nu s-a mai întors niciodată acasă, nu înainte de a fi devenit un om în toată firea. Dar asta e o altă latură a povestirii.

Banii erau măsurați în acele zile de criză, dar bunicul făcuse în așa fel încît să-l țină pe Robert departe, la școală și în tabără, sau în vizită cînd la unii cînd la alții. Trebuie să fi fost foarte costisitor pentru el pe vremea aceea, dar o făcea totuși, fiindcă băiatul era fiul lui, singurul pe care l-a avut, și fiindcă așa voia Margaret.

Margaret nu se ducea niciodată să-l vadă, iar el nu venea niciodată în sud. Și tot ea era aceea care dorea așa. O dată pe an, de obicei cînd începea să slăbească lucrul, prin mijlocul iernii, bunicul lua trenul și pleca în Nord să vadă cum o scotea la capăt. Și bineînțeles că Robert îi scria mamei lui — scrisoarea aceea săptămînală impusă de școală.

Îmi vin în minte și alte scrisori. Îmi amintesc de bunicul numai în ciorapi (își lăsase cizmele pline de noroi pe veranda din spate) intrînd în salon să aducă poșta. Mama răscolea prin scrisori și scotea un anumit plic pe care-l ținea în sus arătîndu-i-l.

— Vezi, Papa, e nedeschis. Și îl arunca în foc. Cred că așa e bine.

Îl remarcam în momentul acela, îl înregistram, dar fără să mă mai gîndesc la el. Azi, însă, mă întreb cîte scrisori de-ale tatălui meu or fi rămas necitite, cuprinse de flăcări și arzînd scorojite, prefăcîndu-se într-un scrum ondulat în căminul din salon.

Zilele treceau ca gîndul. Oameni nu erau prea mulți pe acolo, în schimb erau o sumedenie de lucruri care meritau să fie văzute. Foarte multe.

Ca de pildă marele stufăriș care creștea mai jos de casă, pe marginea rîului. Mi-aduc aminte de enormul șarpe cu clopoței pe care l-au găsit niște oameni acolo, gros cît brațul meu, cu capul zdrobit de o lovitură de topor. Omul care-l omorîse a venit cu el pînă sus ca să-l arate, și încă nu murise complet, mai mișca puțin. Toți cîinii fugiseră schelălăind.

Îmi amintesc de felul în care ramurile nucului se frecau de marginile casei. Slabe fîșîituri, ca zgomotele fantomelor care-mi populau visele. Cum se auzea haita de cîini de vînătoare și glasurile reținute. Și fețele bărbaților îmbujorate în lumina strecurată printre brazii încîlciți. Vînătorii plecați în cealaltă parte a ținutului, pe jos, cu cantități imense de whisky după ei. Zgomotul pe care-l făceau vitele cînd erau mînate pe un cîmp de grîu sterp. Mirosul dulce-amărui al trifoiului cînd era cosit prima dată ; mireasma pură plină de prospețime a ultimelor căpițe de fîn atunci cînd te lăsai să aluneci din vîrful lor... Cum arăta ținutul în lumina lunii, blînd și dulce ca apa de izvor, cu stîncile care și ele păreau delicate și gingașe la lumina aceea. Oasele pămîntului, așa numeau bătrînii acele gheburi albe ca creta. Acolo unde erau îngropați uriașii, acolo unde cutremurele aruncaseră oasele la suprafață... Cum arăta gheața care se întindea într-un strat gros și albăstrui, ca praful, în timpul nopții, pe acoperiș și pe pămînt... Un pui de uliu prins sub focul gloanțelor de pușcă și doborît la pămînt... Bursucul meu favorit sfîșiat de cîini și

transformat în bucățele de blăniță însîngerată. Și multe, multe altele, animale sforțîndu-se să nască. Vaci pe locurile de pășunat și o iapă rătăcită întîmplător în grajd. Pisici pe sub verandă, cu spinările arcuite și ghemuindu-se acolo. Și cîinii de vînătoare care fătau în bucătărie sub supravegherea lui Oliver, și bunicul care robotea prin jurul casei făcînd treburile care trebuiau să fi fost făcute de luni de zile și pentru care încă nu găsise timpul necesar.

Slăbiciunea lui erau cîinii. Nu-i plăceau prea mult vitele, le creștea numai fiindcă îi rentau. Avea un șeptel ales, le îngrijea bine, dar nu simțise niciodată o reală plăcere pentru ele. Cînd murea din cînd în cînd cîte un animal, el și Oliver căutau să afle ce anume le provocase moartea. Uneori din pricina unui accident. Unele pășuni aveau panta presărată cu bolovani ascuțiți, vitele își pierdeau echilibrul, se rostogoleau peste ele și mureau acolo de foame cu piciorul rupt. Îți dădeai seama de asta de la prima privire: pielea le atîrna pe trupuri. Îți dădeai seama și cînd mureau în urma unei mușcături de șarpe: doar piciorul mușcat era umflat în timp ce membrele celelalte erau normale. Cînd se umflau peste tot, ei bine, atunci însemna că muriseră otrăvite: sau bulbucii, sau omagul, sau buruiana Jisson, sau una din plantele tîrîtoare otrăvitoare. Bunicul lovea pielea animalului și-și strîmba nasul de mirosul care se răspîndea.

— Nenorocite creaturi, spunea el, ele știu care sînt ierburile otrăvite și totuși le mănîncă.

Considera vacile și juncanii niște animale proaste. Dar pe taur pur și simplu nu-l putea suferi. Avu-

sese unul strașnic, o bestie enormă și splendidă cu nasul răsucit ca un belciug, care trăia pe un lot de pămînt aparte, mai jos de livada cu piersici. Fusese rănit de un trăsnet care căzuse chiar pe bradul sub care se adăpostise în timpul furtunii și fuseseră nevoiți să-l omoare. Bunicul privea aproape satisfăcut, în ciuda banilor pe care urma să-i piardă. Se dusese în cămăruța în care-și ținea munițiile și cu un aer necruțător își umpluse pumnul cu cartușe de calibrul trei sute trei. De atunci nu-și mai luase nici un taur, fiindcă Ministerul Agriculturii îi înlocuise cu însămînțarea artificială.

Afacerea cu vitele mergea bine și încetul cu încetul a început să se dezintereseze de plantațiile cu bumbac, sporindu-și în schimb cirezile. Dar — cu excepția cîinilor de vînătoare — niciodată nu i-a plăcut vreun alt animal. Deși starea lui materială i-ar fi îngăduit-o, niciodată n-a avut herghelii de cai pentru plăcerea sa. Și căuta să aibă cît mai puțin de-a face cu catîrii. În afară de cazul cînd se întîmpla ceva grav, niciodată nu cobora la locul unde erau adunați să vadă cum se smuceau din mîini în faptul dimineții, așa cum făceam eu. Îmi plăcea să stau cocoțată pe gard deasupra noroiului frămîntat de copite și din care se ridicau aburi. Aproape nu mai rămăsese fir de iarbă pe care să nu-l fi distrus cu dinții lor lungi și galbeni. Și copacii fuseseră despuiați de frunze pînă unde putuseră să ajungă animalele. Pînă și trunchiurile erau goale: coaja lor fusese complet jupuită. Catîrii se scărpinau de pomii aceia de cîte ori puteau. Cu toate că erau stropiți cu un lichid special, îmbăiați și bine hrăniți, și deși n-a-

veau niciodată durerile acelea mari din pricina hamurilor, și nici spinările vărgate de lovituri de bici, așa cum aveau cele mai multe animale de povară, păreau să nu-și poată stăpîni mîncărimea pielii. Erau proști și răi și mușcau. De atîtea ori mă dădusem de-a berbeleacul peste gard cînd vreunul dintre ei venea în goana mare înspre mine.

Cînd oamenii îi înhămau la căruțe (probabil că era vremea culesului și toate animalele trebuiau puse la lucru) începea gălăgia. Catîrii sforăiau și zbierau, iar oamenii țipau la ei și-i loveau cu ciomege, cu crengi și cu pumnii și le răsuceau urechile și cozile. Cam la vremea aceea soarele era sus și începea să se încălzească, și simțeai în nări mirosurile tari și dulcege de sudoare, de animal și de pămînt noroios.

În cele din urmă bunicul a scăpat de ei, înlocuindu-i cu un mare număr de tractoare. Cînd acestea au fost puse în mișcare pentru prima oară, el adulmecă mirosul puternic și înțepător al benzinei și îmi spuse :

— Miroase de-o mie de ori mai plăcut decît catîrii.

Era un om ciudat și hotărît în privința gusturilor. Singurele animale care-i plăceau erau cîinii lui de vînătoare. Cu toate că în ceea ce-l privea nu era prea amator de vînat, ținea o haită splendidă. Și cînd — de trei sau patru ori pe an — organiza cîte o vînătoare, nici un bărbat din ținut nu lipsea. Era o plăcere să urmărești o asemenea haită la lucru, spuneau ei. Ei, dar un cîine de vînătoare nu trăia prea mult, din pricina accidentelor, a viermilor care le scurmau inima sau, pur și simplu, de extenuare, iar William Howland tre-

buise să investească o sumedenie de bani în haita aceea. Nu părea să se sinchisească, deși în general era destul de strîns la pungă. L-am văzut plătind cinci sute de dolari pentru o așa zisă cățea de rasa *Blue Tick*. Și ori de cîte ori făta vreuna, venea repede să se uite la cățeii care se agăț au de mama lor ca să poată suge. Avea totdeauna impresia că se puteau spune multe lucruri despre un cățeluș nou născut — că puteai întrevedea încă de pe atunci cum va arăta după ce va crește — în timp ce mai era încă umed și cu părul zbîrlit, înainte de a căpăta forma rotunjoară ca a unui cocoloș de unt pe care o au toți cățeii. Discuta împreună cu Oliver despre acest lucru ; apoi alegeau cățelul pe care voiau să-l oprească, făcîndu-i un anumit semn, fiindcă după o zi nu se mai putea distinge de ceilalți.

Din ziua aceea am început să cred în acel procedeu. Am impresia că pot întrevedea viitorul într-un cățel nou născut...

După cîte îmi amintesc, pe plantația lui Howland erau mai multe animale decît oameni. Și desigur că erau și mult mai importante, fiindcă animalele erau o afacere și costau bani, pe cînd oamenii, ei bine, dacă nu erau din familia ta, nu-i vedeai decît rareori. Iernile eram la școală, dar asta nu însemna mare lucru, fiindcă trăiam afară din oraș și nu eram prea mult în contact cu acei copii, iar verile abia vedeam pe cîte cineva străin de locurile acelea. Duminica nu mă duceam la lecțiile de religie — cred că și bunicul și mama uitaseră că ar fi trebuit s-o fac. Și nu ne duceam niciodată la biserică, decît cînd era vreo nuntă,

un botez sau o înmormîntare. La drept vorbind nu se prea deosebeau unele de altele. La toate se dădeau aceleaşi prăjituri şi coca-cola pentru copii şi whisky pentru oamenii mari.

Nu mă gîndeam eu prea mult nici de ce veneau oamenii, nici de ce plecau. De fapt, de-abia îi băgam în seamă cînd veneau pe acolo.

Singurele fiinţe care mă interesau eram eu, Crissy şi Nina, fetele lui Margaret. N-am avut niciodată prea mult de-a face cu Robert. Chiar pe vremea cînd era acolo, el nu se juca cu noi. Era mai mare, bineînţeles, şi pe deasupra şi băiat; era un copil serios. Îşi petrecea tot timpul liber citind într-unul din colţurile însorite de pe terasa din spate. Mamă-sa îl învăţase să se poarte în felul acela.

Aşa că nu existau decît trei fetiţe. Pe toată întinderea aceea de pămînt. Pe atunci proprietatea era foarte mare. Stră-străbunica mea, aceea din New Orleans, fusese stăpînită de dorinţa nebunească de a pune mîna pe cît mai mult pămînt în timpul Reconstrucţiei... asta fiindcă era născută la oraş, aşa mergea vorba, de aceea dorea să aibă din ce în ce mai mult loc la ţară. Ea fusese aceea care răsfoise prin scrisorile vechi şi descoperise că ferma lui Howland se numea odinioară Shirley. Încercase să-i redea vechiul nume, în toate actele şi registrele ei aşa era trecută. Dar n-avusese efectul dorit, iar după moartea ei proprietatea s-a numit din nou Howland, aşa cum se numise totdeauna. Ea nu-i putuse schimba numele, dar îi schimbase aspectul şi mărimea. Cumpărase totodată şi cea mai mare parte a lemnelor de construcţie din regiune, care urmau să ajungă atît de preţioase.

Pe vremea cînd eram copil începuseră să examineze cu atenţie acele întinderi de pămînt şi bunicul de-abia atunci şi-a dat seama ce avere avea. Nu se grăbea. Dacă era vorba să se apuce de lucru, atunci înţelegea s-o facă aşa cum se cuvine, nu numai cu o biată făbricuţă de cherestea cît un ibric de cafea, unde se tăia cu fierăstrăul. Aşa ne spusese el nouă, celor trei fetiţe, în cursul plimbărilor făcute împreună pînă la terenurile de cherestea.

O dată am dat peste o distilerie care îşi împrăştia mirosul de copt numai la o mică distanţă în jur. El doar a rîs şi a spus: „Ar trebui pur şi simplu să-i pun să plătească chirie", şi a scris această înştiinţare pe o bucată de hîrtie pe care a lăsat-o acolo. După vreo două nopţi, pe masa din bucătărie a apărut o sticlă cu un conţinut strălucitor. El a declarat că era o băutură îngrozitoare, că habar n-aveau cum trebuie făcut whiskyul şi i-a dat-o lui Oliver.

Crissy, Nina şi eu... Asta era tot. Bunicului meu nu-i plăcea să primească vizite. Mama prefera — din ce în ce mai mult — să stea acasă liniştită să citească sau să stea întinsă; se simţea cam slăbită. Şi ne aflam prea departe de oraş pentru a ne duce acolo. Bineînţeles că mai erau o sumedenie de alţi copii care locuiau pe plantaţii, copii de negri, ai arendaşului, sau ai secerătorilor care trăiau în colibele risipite în jurul fermei. Nu ne trecea prin minte să ne jucăm cu ei. Nu ştiu de ce. De cele mai multe ori nici nu-i băgam în seamă măcar; din cînd în cînd îi găseam în toiul jocului, dar se risipeau numaidecît. Nu rămîneau să se joace — indiferent dacă noi voiam sau nu — fu-

geau cît puteau de noi. Nu-i puteam ajunge din urmă și după cîtva timp ne opream locului încercînd să uităm pînă și că fuseseră vreodată pe acolo. Niciodată n-am priceput bine de ce. În oraș ei se jucau cu copiii albi. Cauza erau probabil copiii lui Margaret, cei cu sîngele amestecat, pe ei nu-i voiau. În privința mea n-aveau nimic de zis, chiar dacă nu le eram pe plac, dar de ceilalți nici nu voiau s-audă.

Aproape singura dată cînd am ieșit de acolo a fost în compania unor veri îndepărtați care locuiau în oraș. (M-am dus singură. Crissy și Nina au rămas acasă.) O dată sau de două ori pe lună mama mă trimitea cu mașina împreună cu Oliver să-i luăm cu noi. Nu mi-au plăcut niciodată prea mult plimbările și nici copiii aceia. Erau mai mici decît mine, ultimul era încă în scutece și numele lor erau Clara, Reggie și Maxim Bannister. Veneau totdeauna cu dădaca după ei, o negresă mare și grasă, care ținea o sticlă de gin ascunsă în buzunarul din față al rochiei, și plecam să ne plimbăm. Mergeam veșnic pe același drum și în același loc — cred că Oliver alegea drumul cel mai bun. Mergeam cu mașina pe șoseaua pavată timp de o jumătate de oră, cu motorul pocnind cînd se avînta pe cîte o pantă, dar izbutind în orice caz să o urce. În vîrful colinei Norton ne opream la vechiul cimitir părăsit, chiar pe marginea lacului format de ploile de primăvară și unde o mulțime de lume venea să pescuiască. Ne dădeam jos din mașină și făceam ceea ce mama îmi recomandase — să respir aerul acela. Se spunea că ar conține ceva sănătos. După cum explica mama era ceva în legătură cu ozonul, dar am uitat exact ce

anume. Așa că respiram adînc tot timpul, ne jucam de-a prinselea prin jurul vechilor morminte, căutam cranii și bucățele de oase și beam limonadă din termosul pe care-l luam totdeauna cu noi. Oliver, pe care-l plictisea îngrozitor toată povestea asta, sta pe scara mașinii și cioplea sîmburi de piersici, transformîndu-i în forme ciudate. Nu lucra niciodată în lemn, doar în scobiturile piersicilor. Și făcea veșnic, veșnic același lucru, un mic animal caraghios care ar fi avut pretenția să fie o maimuță. Cîteodată cînd îi cădea în mînă vreun sîmbure de piersică de o mărime neobișnuită, cioplea două animale așezate față în față.

— Ce e asta ? îl întrebam aproape de fiecare dată cînd mergeam la plimbare.

— Curse de prins intriganții, *missy*, îmi răspundea pe un ton liniștit și cu asta, basta.

N-am descoperit niciodată ce anume erau, sau la ce serveau sau ce făcea cu ei. N-am văzut nici unul rătăcit pe acasă, așa încît bănuiesc că nu-i arunca ; dar atunci trebuie să-și fi umplut cu ei camera din casa în care locuia cu sora lui, rămasă fată bătrînă, și care se afla jos lîngă marele izvor numit *Femeia în Hohote*.

Era un izvor cu apă bună și curată. Cineva, probabil bunicul sau tatăl lui trăseseră o mare conductă la patru picioare de-a curmezișul lui și îi dăduseră drumul înăuntru, așa încît cînd te așezai în genunchi să-ți iei apă, îngenuncheai pe un strat curat și tare de *terra cotta*. Dincolo de ea, cineva așezase alt rînd de pietre, cu atîta grijă încît erau aproape la același nivel și la fel de netede ca un trotuar sau o stradă. Era un izvor mare ; apa năvălea cu furie prin spărtura din

stîncă şi în jos printre pietre pînă intra în cursul lui. Cînd trecea printre pietrele acelea scotea sunetul ciudat datorită căruia fusese numit *Femeia în Hohote*.

Mă duceam şi mă uitam fix în jos, fiindcă fundul oricărui izvor mi se părea ceva minunat şi plin de mister, deşi nu ştiam nici eu ce anume aşteptam să găsesc. Într-una din zile, însă, în timp ce priveam stăruitor în jos, am văzut doi şobolani. Nu erau chiar la fund fiindcă săltau uşor, ceea ce însemna că stătuseră un timp acolo şi începeau să se ridice deasupra apei. N-am spus nimic lui Oliver sau surorii lui, dar bănuiesc că îi scoseseră de-acolo cînd au ajuns la suprafaţă şi, în orice caz, apa din locul acela nu părea să-i stînjenească de loc.

După aceea am reflectat asupra acestui lucru, începînd să mă întreb cu mirare dacă o fi fost în adevăr vreun şobolan în izvor sau dacă nu cumva era vreuna din sculpturile pe care le făcea Oliver.

— Ăla e un şobolan ? l-am întrebat în cursul plimbării următoare.

El s-a uitat cu atenţie la bucăţica de sîmbure uscat pe care o ţinea în mînă.

— Seamănă cu un şobolan ?

— Nu, i-am răspuns. Cu nici unul din cîţi am văzut pînă acum.

— Atunci, a spus el, nu pot spune că e un şobolan.

— Seamănă a maimuţă.

El s-a uitat din nou, învîrtindu-l pe toate părţile între degetele lui negre.

— Ai văzut vreo maimuţă care să arate aşa ?

— Nu, a trebuit să admit.

— Atunci nu e o maimuţă. Asta a fost tot ce mi-a spus în afară de recomandarea de a mă duce să mă joc, fiindcă era aproape timpul să ne întoarcem acasă dacă nu voiam ca mama să fie îngrijorată.

La întoarcere, unul dintre noi trebuia neapărat să aibă o nevoie urgentă, atît de urgentă, încît nu se putea abţine. Şi fiindcă Oliver era grăbit să ajungă acasă, ca şi dădaca de altfel, nu se opreau din drum. Cu patru copii după ei, şi-ar fi pierdut cea mai mare parte a timpului la întoarcerea acasă, oprind. Dar nu aveam nevoie. Dădaca dădea la o parte bucata de covor vechi din spate şi ridica tinicheaua subţire şi netedă care ascundea gaura din podeaua maşinii. Apoi, proptind în sus cu piciorul şi covoraşul şi capacul de tinichea, ne chema acolo pe rînd. Cînd era vorba de sugaci, îi dădea scutecele la o parte şi-l ţinea deasupra spărturii. Dacă era vreunul dintre noi, ne făceam treaba singuri. Era foarte nostim să te uiţi saşiu prin gaura aceea după ce ai terminat, şi să urmăreşti vîjîitul inegal al asfaltului de sub tine. Dar dădaca nu ne lăsa prea mult timp pentru asta. Obosea ţinînd în sus covoraşul şi placa de tinichea.

Îmi amintesc pînă şi de aceste lucruri.

Tot cam la vremea aceea au început să sosească fugarii.

Într-o duminică după-amiază doi dintre ei au venit pînă la uşa bucătăriei noastre. Au străbătut cărările din pădurile de lîngă rîu, fata în frunte şi băiatul în urma ei, dar nu prea aproape unul de altul. Păreau să aibă cam şase-şapte ani, cu

tipul obişnuit al copiilor negri şi aproape în zdrenţe. Se mişcau încet — fără să se grăbească, dar cu o oarecare hotărîre totuşi — îndreptîndu-se direct spre uşă. S-au uitat de jur împrejur şi s-au aşezat pe treptele de acolo, tăcuţi. Şi-au vîrît capetele în poală, ca raţele, dormitînd.

Mama a ridicat din sprincene.

— Fugari ?

Bunicul a dat din cap.

— Am impresia că stau la noi de multă vreme. Şi i-am ţinut. Au stat aproape o lună. Toţi se purtau foarte frumos cu ei fiindcă circula legenda că dacă alungi un fugar ajungi să fii tu însuţi flămînd în mai puţin de un an.

În acele timpuri de criză erau foarte multe emigrări. Bunicul spunea că, pe şoselele principale, convoaie de oameni circulau în autocamioane mici cu tot calabalîcul îngrămădit în jurul lor. Se duceau la oraş să caute de lucru, sau plecau din oraş în căutarea unui loc unde să se stabilească. Şi în mijlocul acelui du-te vino unii copii îşi pierdeau familiile. Poate că muriseră (fusese o iarnă grea prin treizeci şi şase cînd muriseră o sumedenie de oameni, case întregi ticsite de lume) ; sau poate că plecaseră pur şi simplu uitînd să ia toţi copiii. Şi cîteodată nu uitau, ci îi lăsau intenţionat să se piardă. Astfel de timpuri erau.

Copiii aceia părăsiţi deveneau vagabonzi. Plecau în mici bande, ca nişte cîini rătăcitori, cîte doi, trei sau patru. Cîteodată erau frate şi soră, iar alteori se întîlneau pur şi simplu unul cu altul pe şosele. Parcurgeau distanţe uimitoare dacă te gîndeai cît de mici erau unii dintre ei. Nu ştiau să spună cine erau — de cele mai multe ori nu-şi cunoşteau decît numele mic — şi n-aveau unde să se ducă. Trăiau afară pe cîmpuri sau adînc în pădure şi uneori găseau cîte o peşteră şi rămîneau acolo cîtva timp. Copiii mai mari se puteau strecura în timpul nopţii ca umbrele, furînd ceea ce le era necesar. Iernile veneau să se adăpostească în grajduri, dormind laolaltă cu vaca pe care o mulseseră pe furiş toată vara.

Şi alteori veneau de-a dreptul la o casă, aşteptînd să li se dea de mîncare, aşa cum făcuseră cei doi. La vremea cinei Margaret umplea două farfurii cu plăcintă şi le ducea pe terasă. Ei mîncau, fără furculiţe sau linguri, cumpănit şi legumind ca pisicile. După ce terminau, dispăreau. Se întorceau o dată sau de două ori pe zi, ca şi cum nu-şi aduceau aminte de timpul meselor.

— Ar trebui să iei o hotărîre în privinţa lor, Papa, stăruia mama.

— Îi hrănesc.

— Înţelegi ce vreau să spun.

El scutura din cap.

— Vrei să-i închid într-o cuşcă ?

— Ei, asta-i bună.

— Toată lumea are o sumedenie de necazuri, a spus el încetişor, şi nu te poţi frămînta din pricina tuturor... Copiii aceia n-au să stea mult timp aici. Nici chiar hrana nu-i va ţine locului.

Avusese dreptate, bineînţeles. Într-o zi au plecat. N-au scos o vorbă faţă de cineva toată luna aceea şi n-au dat nimănui de înţeles că vor pleca. Pur şi simplu într-o zi n-au mai venit...

N-am ştiut cine erau, nici de unde veneau. Toţi fugarii făceau aşa.

Şi îmi amintesc de ziua în care a început războiul. Nu deschiseserăm aparatul de radio în duminica aceea, fiindcă se muncise fără încetare toată ziua. Începuse tăierea porcilor. Multe fete la şcoală spuneau că n-ar fi fost în stare să privească, dar pe mine nu m-a impresionat niciodată şi, în tot cazul, bunicul voia ca eu să învăţ. Munca adevărată începuse cu o zi înainte cînd cuţitele cu tăişuri de ambele părţi fuseseră ascuţite pe veranda din spate. Tot atunci porcii fuseseră aduşi în ţarcul înjghebat pentru tăiere; nu mîncaseră de două zile, dar Oliver împreună cu alţi doi băieţi fuseseră ocupaţi cu umplerea albiilor cu apă. Devreme, înainte de ivirea zorilor, în ziua tăierii, băieţii aceia începuseră să pună lopeţi pline cu cenuşă de lemn în butoaie cu apă clocotită — pentru a le opări şi îndepărta părul. Au sosit apoi măcelarii, trei oameni angajaţi special de la oraş. Au încercat cuţitele şi şi-au înmuiat degetele în apă (dacă era prea fierbinte părul devenea rigid şi greu de răzuit). Şi-apoi, chiar în clipa în care se lumina de ziuă s-au apucat de lucru. Se străduiau să nu sperie porcii, scoţîndu-i din ţarc cîte unul sau doi deodată, dar fără să izbutească vreodată. Ultimii porci începuseră să devină furioşi şi a trebuit să-i lovească în cap sau să tragă în ei cu carabina. Oliver a fost acela care i-a împuşcat; şedea pe marginea ţarcului, trăgînd cu arma în capetele care grohăiau şi guiţau jos la picioarele lui. Bunicului meu îi displăcea întotdeauna să-i facă semn să înceapă.

— E păcat să faci aşa, fetiţo, îmi spunea, în felul ăsta carnea nu mai are acelaşi gust. Inimile lor se opresc brusc înainte de a ajunge noi la ele.

Calea cea mai nimerită era aceea de a-i înjunghea, de a le străpunge inima cu cuţitul şi a le tăia toate venele şi arterele lăsînd să se scurgă tot sîngele din inimă...

De îndată ce Oliver termina cu împuşcatul, ţarcul se umplea de oameni care începeau să tragă de porci, să-i spele şi să-i răzuie, să-i despice în două şi să-i agaţe. Tot timpul bunicul umbla forfota de colo pînă colo spunînd ceva cam în genul ăsta:

— Răceşte-l repede. Proptiţi-i deschişi... Tocmai seara tîrziu carnea era în cele din urmă tăiată şi pusă la sare în butoaie aşteptînd să fie afumată. La ora aceea bunicul se clătina pe picioare de oboseală, iar eu şi căpătasem cîteva băşici proaspete din care să-mi fac mingi.

Ne duceam direct la culcare, în vreme ce mama bombănea şi ne certa.

— Papa, ai să istoveşti copilul ăsta.

Bunicul era atît de zdrobit de oboseală încît i-o reteza scurt.

— Trebuie să ştie cum se lucrează aici.

Fiindcă mama nu ascultase la radio (nu-l deschidea niciodată; prefera să citească) nu ştia nimic despre Pearl Harbor. Am aflat despre asta a doua zi, la şcoală.

Am ieşit toate din clasă pe la amiază şi ne-am îmbulzit în holul de jos să-l ascultăm pe Preşedinte care vorbea despre o declaraţie de război. Şcoala n-avea decît un mic aparat de radio şi-l puseseră la maximum astfel ca fiecare să poată auzi. Cuvintele se auzeau înfundate şi confuze şi îmi aduc aminte că mă întrebam de ce păreau toţi atît de agitaţi. Nu înţelegeam. Pentru mine

războiul începuse atunci cînd tata plecase pe front și asta se întîmplase cam cu vreo doi ani în urmă.

Dar a fost o deosebire bruscă — avioanele. Înainte nu se vedea aproape nici unul — nu ne aflam pe nici o linie obișnuită de zbor. Acum apăruseră o sumedenie, zbîrnîind în sus și în jos și zumzăind pe deasupra caselor, speriind vitele mai rău decît bîzîitul puternic al tăunilor.

Aveau loc și accidente. Aflai despre ele întîmplător. Vara mea de-a treia, Hester, care locuia cu tatăl ei ceva mai la nord de oraș, s-a trezit într-o noapte avînd impresia că se dărîmă casa. Un avion de instrucție asupra căruia se trăsese de deasupra încerca să aterizeze pe un cîmp plantat cu bumbac. Pierduse drumul pe întuneric, se prăbușise pe cîmp, tîrîndu-se pînă în marginea pădurii unde explodase imediat. Izbucnise un foc groaznic care își croise drum pînă dincolo de culmi, întinzîndu-se cu repeziciune din pricina unui vînt care se stîrnise tocmai atunci. Trupele avuseseră de lucru vreo două zile, fuseseră acolo sute de soldați, pînă cînd să-l așeze în poziție normală și să-l poată dinamita. Vara mea Hester păstrase o bucățică de sticlă din geamul avionului. Era spart cam în formă de inimă și șlefuit de foc. Tatăl ei îl sfredelise anume pentru ea și îl purta în jurul gîtului pe același lănțișor împreună cu cruciulița de aur.

Bucățica aceea de sticlă spartă și topită fusese pentru noi singura mărturie a războiului... Se mai vedeau cîteva uniforme și un afiș al marinei de război în fața poștei. Și orașul părea pustiu. Bărbații tineri fuseseră recrutați. Cei vîrstnici și femeile tinere plecaseră la Mobile, Pascagoula și

New Orleans pentru a lucra la șantierele navale de acolo. Nu rămăseseră decît femeile cu copii mici și cele care nu și-ar fi părăsit casa alergînd după o slujbă alături de bărbații lor.

Cea mai mare parte a mîinii de lucru plecase. Copiii retezau bumbacul și tot ei îl aduceau înăuntru, dar pe bunicul meu îl durea inima văzînd cum îl culegeau. Însă prețurile erau atît de mari încît își permitea să-l risipească și în tot cazul nu era nici pe departe atît de rău ca cel al unora dintre vecinii lui. Nu mai făcuse mari investiții în bumbac. Pentru vite și porci nu mai avea nevoie de atîtea brațe de muncă. Se ocupa mult mai mult de cherestegerie decît înainte. Departe, pe celălalt versant al dealului, se înălța o fabrică de cherestea mare și nouă, care lucra zi și noapte; fusese construită o nouă rețea de cale ferată care ducea pînă acolo.

Bunicul și mama ascultau la radio în fiecare noapte și fiecare dimineață; începuse și el să facă anumite semne pe harta de război pe care o prinsese cu bolduri pe peretele din sufragerie. Și asta era tot. Sau era numai ceea ce observam eu. Eram prea ocupată vrînd să prind un șarpe-cerc.

Nina și cu mine ne îndeletniceam cu asta. De la Margaret auzisem prima dată povestea despre șarpele-cerc, a șarpelui lung și negru, a cărui față surîdea și căruia îi plăceau giumbușlucurile și jocurile. Cînd era lună nouă se tîra încet pe șoselele murdare, încolăcindu-se ca un cerc și ținîndu-și coada în gură. Se spuneau o mulțime de lucruri nostime pe socoteala lui, cum că ar fi cîntat un cîntec în timp ce umbla. Și cîntecul era atît de vesel încît toate animalele veneau să-l asculte,

bursuci și oposumi, și ceilalți șerpi, și cerbi și lincși. Șoriceii și iepurii de casă ieșeau și ei pînă în marginea vizuinelor lor. Pînă și păsările se trezeau și ascultau.

Nina și cu mine, de cum era lună nouă săream jos din pat și ne întîlneam în spatele curții de păsări. Ne uitam și iar ne uitam, la distanțe de mile în toate direcțiile și ne petreceam așa cea mai mare parte a nopților. (Mi se întîmpla să adorm peste pupitru la școală în fiecare după-amiază. Cu toate că profesoara trebuie să fi băgat de seamă, n-a spus nimic. Era o doamnă în vîrstă și fericită să aibă măcar o singură elevă într-adevăr cuminte.) Cu toată strădania noastră n-am găsit niciodată un singur șarpe-cerc, nici măcar unul. Cu toate că văzuserăm o mulțime de urme.

Și în timp ce stăteam la pîndă pe șosea, ne uitam totodată și după Johnny Cuckoo. Era soldatul schilod care mărșăluia în sus și în jos pe drumurile pustii și pe care toți copilașii îl pomeneau în cîtecelele lor. Nu ne așteptam să-l găsim cu adevărat, fiindcă el apărea și umbla în timpul nopților întunecate și furtunoase, cînd ploua cu găleata și bătea vîntul și cînd era sigur că va fi acoperit cu noroi. Dar noi aruncam un ochi și după el, în orice caz. Nu încăpea discuție.

În zilele acelea îmi treceam timpul mai mult afară din casă decît înăuntru. Casa părea înfricoșată și stranie și se petreceau acolo lucruri pe care nu le înțelegeam. Nimeni nu-mi deschisese ochii — înveți pur și simplu să descoperi singur lucrurile — dar știam că mama era pe moarte. Auzisem cuvîntul „tuberculoză“ spus pe șoptite, dar

atîția oameni în jurul nostru sufereau de această boală, care nu părea să le facă atît de mult rău și cu siguranță că nu-i omora, așa că nu știam ce să mai cred.

Într-o zi Margaret mi-a împachetat lucrurile și m-a împins în mașină, iar Oliver m-a dus în oraș la verii mei, Bannister. Pe drum mi-a spus că fetele lui Margaret vor locui la el. Nu cred să fi fost prea încîntat de acest lucru, nici el nici sora lui, cu copii în casă pentru prima dată — dar nu-i putea lăsa la altcineva.

Margaret și bunicul au dus-o pe mama într-un sanatoriu lîngă Santa Fe. Au stat acolo aproape tot anul. Numai bunicul și Margaret s-au întors acasă, pe mama au îngropat-o undeva pe acolo.

Dat toate acestea s-au întîmplat cu mult mai tîrziu de ziua aceea înnorată și vîntoasă de iunie, cînd Oliver m-a dus cu mașina în casa verilor mei și mi-a cărat bagajele înăuntru. Clara, Reggie și Maxie erau aliniați pe verandă în așteptarea mea. Maxie mesteca partea de sus a grilajului de la verandă.

— Vrei cu tot dinadinsul să te otrăvești, i-am spus, iar el a încetat. De ce n-ai grijă de el ? am întrebat-o pe Clara. Nu-ți dai seama de nimic ?

Nu eram prea încîntată să stau cu ei și nu-mi plăcea de loc să locuiesc în oraș, unde nu puteai scăpa niciodată de privirile oamenilor. Știau cînd o porneai pe stradă, dacă te duceai la farmacie sau la dentist, dacă luai vișinată sau bere. Singurele secrete care-ți aparțineau erau cele pe care le păstrai ascunse în mintea ta...

Acești veri mai mari (Peter și Betsy Bannister ; el era angajat la biroul Pyrofax din oraș) erau

absolut singurii cu care familia mea era în relații bune. Erau alții care-mi plăceau de o mie de ori mai mult (aveam cu duzinile prin preajmă), dar aceștia erau singurii pe care familia mea îi accepta.

Cauza provenea încă din secolul trecut, de pe vremea doamnei Howland, catolică, din New Orleans. Din pricina religiei și a felului în care tatăl ei făcuse avere, familia Howland n-o tratase prea bine ; se despărțiseră în două tabere : cei care o acceptau și cei care nu. Și deși murise de mult, diferitele categorii de veri cotinuau încă să se arate reci unii față de ceilalți. L-am întrebat o dată pe bunicul de ce nu ne vedem cu unii dintre verii care locuiau numai la o mică depărtare de oraș și care aveau patru băieți, cel mai mare campionul de baschet în echipa școlii superioare. El ridicase din umeri.

— E un lucru complicat, fetițo, dar au avut dreptate în privința bunicii mele. Totuși, el nu încercase să remedieze lucrurile, poate fiindcă nu dorea să aibă de-a face cu mai mulți membri ai familiei, în afară de cei cu care era în relații.

Așa că m-am trezit locuind laolaltă cu Bannisterii. Vărul Peter călătorea foarte mult — am uitat de ce — și se bănuia că are o metresă la Birmingham. Era diabetic, așa că nu fuma și nici nu bea și-și aducea cutii cu alimente dietetice. Am impresia că mînca mereu tot felul de fructe și cînd se așeza la masă cu noi conținutul farfuriei lui nu semăna cu al nostru. Cîțiva ani mai tîrziu, cu prilejul uneia dintre escapadele lui la Birmingham, i s-a întîmplat să ia parte la un miting la care se propovăduia reîntoarcerea la natură și fusese convertit. Dar predicatorul era și un tămăduitor care-i

spusese că n-avea nevoie de insulină dacă credea în Grația Domnului și în Puterea de Vindecare. Îl trimisese acasă pe vărul Peter cu vorbele sfinte ale Domnului scrise pe o hîrtiuță făcută sul și legată cu un fir de ață în jurul gîtului. Vărul Peter se întorsese pătruns de credință, și aruncase seringile și ședea pe verandă (era o zi dogorîtoare) rugîndu-se să se facă o minune, pînă cînd intrase în comă. Verișoara Betsy nu se hotăra să cheme un doctor, fiindcă se temea că i-ar fi displăcut lui Peter să i se întrerupă minunea sau cam așa ceva ; iar în momentul în care îl transportase la spital, era prea tîrziu și a murit.

Dar cînd am stat în casa lor era cu mult înainte de a fi devenit religios și de a se sinucide. Pe atunci era un om bun și plăcut, care nu ședea prea mult pe-acasă.

Vara Betsy era o femeie scundă și grasă, potolită și nepăsătoare. Avea două sau trei servitoare, dar casa era veșnic murdară.

— Praful ăsta din oraș, bombănea mereu, pătrunde înăuntru prin toate crăpăturile.

Intra și pe ferestre, fiindcă nimeni nu catadicsea vreodată să le închidă, chiar atunci cînd ploua sau bătea vîntul. Le închideau numai pentru căldură în timpul iernii, altfel nu. Și mirosul greu de grăsime încinsă pe care-l simțeai chiar din clipa în care începeai să urci treptele din față provenea de la grămada de lemne înnegrite așezate în șir (mătușa Betsy nu se hotărîse niciodată să le înlocuiască și bucătăresei îi convenea) și care aveau pe ele un strat gros de grăsime și funingine.

Ca și ferestrele, ușile erau permanent deschise și obloanele date aproape de perete, încît anima-

lele mişunau prin-năuntru. O pisică fătase într-un ungher din hol — era o pisică pripăşită întîmplător pe-acolo şi nu ştiu de ce îşi alesese locul acela — dar vara Betsy o hrănise pînă cînd plecase ea singură. Şi bineînţeles păsările zburau cînd pe dinăuntru, cînd prin jurul ferestrelor de la etaj. Era o casă veche şi niciodată nu fuseseră în stare să consolideze etajul al doilea. Noi toţi dormeam în paturi cu polog şi plase contra ţînţarilor. (Şi probabil că nu era o idee tocmai rea fiindcă în vremea aceea bîntuia o epidemie de malarie în această parte a ţinutului.) O dată, viespile îşi făcuseră un cuib mare în holul de sus, chiar deasupra portretului tatălui verişoarei Betsy, fost senator în Carolina de Sud. Ea avea aerul că nici nu le vede, cu toate că noi ceilalţi ocoleam cît puteam partea aceea a holului de frica lor. Pînă la urmă îl înţepaseră pe Jeff, bărbatul bucătăresei, în timp ce schimba becul lămpii. Aproape căzuse de pe scară, dînd drumul abajurului de sticlă care se spărsese cu zgomot mare. Atunci el, împreună cu nevasta lui, s-au pornit împotriva viespilor, prinzîndu-le în plasele de ţînţari, şi aşa am scăpat de ele. După aceea holul de deasupra era luminat numai de becul gol fiindcă abajurul se spărsese, şi vara Betsy nu se sinchisea de asemenea lucruri.

Un singur lucru avea importanţă pentru ea, după cît îmi amintesc. Lenjeria de corp. Toţi din casa aceea purtau totdeauna lenjerie nouă sau aproape nouă şi foarte fistichie. Ne făcea un control riguros.

— Ascultă, drăguţă, îmi explica ea mie, dacă te calcă un camion în oraş şi eşti dusă la spital unde toată lumea ar vedea că ai pantalonaşii rupţi

şi zdrenţuiţi şi combinezonul prins cu ac de siguranţă pe umăr, nu-i aşa că ai intra în pămînt de ruşine?

— Închipuie-ţi, ce-ar zice toţi după aceea! am încercat eu să glumesc.

Dar nu înţelesese.

— Da, într-adevăr, închipuie-ţi... a spus ea cu toată seriozitatea.

Dar în fond nu era neplăcut să trăieşti laolaltă cu ei, cîtuşi de puţin. Mătuşa Annie, sora bunicului meu, venea să mă vadă cam o dată pe lună, cred că era un fel al ei de a-i controla pe Bannisteri. (Era o femeie atît de curată încît casa aceea trebuie să-i fi făcut silă.) În rest, viaţa mea era aproape aceeaşi. Mă duceam la şcoală, la aceeaşi, doar că puteam merge pe jos şi era destul de plăcut că nu trebuia să fac zilnic un drum lung cu maşina. După ce te obişnuiai cu oraşul găseai o sumedenie de lucruri de făcut acolo. Erau şi foarte multe lucruri de făcut în casă, cu toate că niciodată nu părea să le treacă prin minte nici Clarei, nici lui Reggie sau Maxie să le facă. Trebuia să le atrag atenţia asupra lor. Probabil fiindcă trăind acolo nici nu le mai băgau de seamă.

Pe pildă, chiar casa. Era una dintre cele mai ciudate şi vechi case din oraş, construită şi reconstruită de atîtea ori, încît nimeni nu mai ştia cu precizie unde se află fiecare lucru. Avea o faţadă scundă, dar foarte lungă, care se întindea pe aproape toată lungimea întregului lot de pămînt. Erau holuri şi aripi întregi cu niveluri diferite. O mulţime de oameni adăugaseră cîte ceva la casă fără să se sinchisească de felul în care ataşau o

nouă aripă. O dată mi-am rupt brațul fiindcă uitasem și m-am rostogolit pe scara care ducea de la sufrageria mică la bucătăria din spatele ei.

Camerele cele mai îndepărtate din spatele casei, în rînd cu cealaltă bucătărie, nu erau folosite decît ca magazii. Erau pline de lucruri făcute sul și de alimente vechi, de cîte o pasăre moartă, otravă de șoareci, cufere vechi și cuiere de pălării. Clara, Reggie, Maxie și eu deschideam uneori cuferele, pe cele care nu erau încuiate. Era un fel de a-ți petrece vremea pe o zi ploioasă. O mulțime de cufere erau pline cu rochii, în cea mai mare parte rochii de mireasă. Unele dintre ele erau atît de fragile încît se rupeau cînd voiai să scoți garniturile de mărgele. Penele de egrete se prefăceau în pulbere cînd le scoteam afară. Erau și blănuri îmbibate cu mosc ; trebuia să rupem sacii de pînză în care erau cusute. Apoi reviste, ziare și scrisori. Iar în unul din cufere am dat de vreo șase pistoale, două săbii de cavalerie și patru spade. Ne jucam cu toate de-a soldații o după-amiază întreagă.

Cred că izbutiserăm să distrugem o bună parte din lucrurile pe care puneam mîna. Dar pe atunci nu mă gîndeam la asta și nu mă simt vinovată nici azi, fiindcă mucezeau depozitate acolo, iar moliile și gîndacii ar fi făcut pe îndelete ceea ce noi făcuserăm la repezeală.

Erau niște camere adorabile, îmbîcsite și încinse de căldură ; praful stăruia în aer ca fumul și firele de praf se vedeau alergînd încoace și încolo în lumina care pătrundea prin ferestrele murdare.

Pe măsură ce înaintai prin șirul camerelor încărcate de vechituri observai cum ele deveneau din ce în ce mai mici înspre spatele casei. Acelea au

fost probabil pe vremuri ale sclavilor sau ale servitorilor. Casa nu se termina propriu-zis cu o cameră, ci cu un fel de adăugire improvizată. Avea aceeași zugrăveală ca a casei și la prima ochire părea la fel cu ea, dar nu fusese construită de loc în scopul de a servi drept cameră de locuit. Era mai mult un fel de șopron pentru unelte. N-avea ziduri interioare — doar stîlpii și părțile exterioare — iar podeaua fusese așezată cam după vechiul sistem, cu crăpături adînci în ea. Avea o ușă care dădea spre curte, dar fusese bătută în cuie cu mulți ani în urmă, probabil împotriva hoților. Din cuie se scurseseră dîre de rugină de-a lungul lemnului.

Încăperea era complet goală : doar podeaua prăfuită și inegală și pereții murdari și neterminați, atît. Pereții nici nu erau prea solizi. Spre deosebire de restul casei, bine tencuită, zidurile acestei odăi erau pline de umflături ; aveau crăpături între ele și în unele părți găuri mari.

Dar aici nu se punea problema camerei, ci de ceea ce puteai vedea de acolo. Descoperisem totul din întîmplare, dar din clipa aceea ne întorceam mereu. Doar ca să ne uităm.

Camera nu era la o distanță mai mare de trei picioare de marginea gardului care împrejmuia proprietatea. Dar gardul acesta fusese ridicat la o înălțime de șapte scînduri și se încovoiase atît de tare încît o bună parte din el se sprijinea acum pe casă. Privit din curtea familiei Bannister părea un gard foarte solid și într-adevăr îți trecea cu mult deasupra capului. Dar cînd erai înăuntru, stăteai pe temelia casei — și fiindcă era o casă veche,

avea temelia înaltă. (Pe vremea aceea ei credeau că le era de mare folos şi că-i ferea de friguri.)

Casa cealaltă, casa de pe strada alăturată ajungea şi ea aproape pînă la gardul care împrejmuia proprietatea. Deşi era tot o casă veche (pe atunci se vedeau foarte puţine case noi în oraş) adăugirile fuseseră făcute de curînd, cu mare economie, pentru că erau aşezate aproape de-a dreptul pe pămînt. Dat fiind că zidurile erau atît de joase, iar marginea gardului atît de înaltă, oamenii care locuiau acolo îşi închipuiau că nimeni nu-i putea vedea. Niciodată nu trăgeau obloanele. Prin crăpătura din colţul acelei camere pentru unelte — dacă şedeai pe o ladă ca să fii ceva mai sus — puteai vedea direct înăuntru.

Vedeam o masă de toaletă, dintr-un lemn de culoare închisă, mahon sau nuc. Avea o garnitură de dantelă în faţă, care atîrna în ghirlande şi se lăsa, pe părţi, în franjuri. Era şi un şir de bibelouri chinezeşti, dar nu se desluşeau prea bine. Eu ziceam că sînt elefanţi, dar Clara susţinea că erau păpuşi chinezeşti. Se mai afla acolo şi un pat cu o cuvertură trandafirie şi cîteva perne de un albastru ţipător. Cînd şi cînd apărea şi o doamnă cu păr castaniu. Purta întotdeauna un capot roz mototolit. Materialul părea să fie puţin cam rigid şi lucios, încît probabil că era tafta. Nu i-am văzut niciodată faţa, deoarece căpătîiul patului dinspre colţul ferestrei era în afara razei noastre vizuale. Şi părea să lipsească foarte mult de-acasă, afară de cazul cînd aştepta vreun vizitator.

În toată acea lungă vacanţă primul lucru pe care-l făceam în fiecare dimineaţă era să aruncăm o ocheadă prin crăpătură, în camera aceea.

Dacă nu se vedea nimeni ieşeam să ne jucăm afară în curte. De obicei şedeam lîngă gardul din spate, aşa încît de îndată ce auzeam paşi trosnind pe aleea zgrunţuroasă şi o bătaie în uşa care dădea în adausul acela din spate, ne şi năpusteam în camera noastră cu unelte şi începeam să ne ciorovăim pentru locul de pe ladă.

Întîi ea strîngea cuvertura trandafirie de pe pat, ca să n-o strice. Făcea întotdeauna lucrul ăsta la repezeală, de cum intra cineva înăuntru. Cu părul ei lung castaniu atîrnîndu-i de o parte şi de alta a feţei, dădea cuvertura peste cap, ridicînd-o pe tăblia de la picioarele patului. Apoi se ducea în celălalt ungher al camerei, unde n-o puteam vedea. Părea să mai fie şi alte lucruri acolo, scaune, probabil, şi vreo masă, nu ştiu. Amîndoi stăteau acolo uneori o bună bucată de vreme şi începeam să fim foarte obosiţi de atîta aşteptare. O dată, Reggie n-a crezut că nu se întîmplă nimic de atîta vreme şi mi-a smuls brusc lada de sub mine, iar în cădere mi-am sfîrtecat carnea de la picior din cauza unui cui ieşit în afară.

Dar odată şi odată tot se urcau în pat. Capetele lor nu se vedeau absolut de loc din cauza marginii ferestrei. Tot ceea ce vedeam nu era decît mişcarea celor două trupuri încolăcite unul într-altul. Fie că erau îmbrăcaţi, fie că erau goi — veşnic acelaşi bloc puternic, strîngîndu-se şi desfăcîndu-se şi contractîndu-se.

Am urmărit scenele astea o vară întreagă. Am făcut-o şi după începerea şcolii — pînă cînd serile au devenit prea reci pentru a mai putea sta la

pîndă în dreptul crăpăturii șopronului de unelte. Iar după ce a trecut iarna, aproape uitaserăm. Nu era un lucru pe care să-l faci la infinit.

Nu ne păsa cine era. Pe noi nu ne interesa cine. Ci ceea ce făcea. După cîțiva ani, cînd m-am gîndit din nou la acest lucru, mi-am adus aminte că doctorul Harry Armstrong, vărul bunicului meu, locuia acolo și că fata lui, Linda, avea părul castaniu. Mama îi murise, iar tatăl ei era foarte sărac, așa că nu aveau decît o singură servitoare care le făcea de mîncare la prînz și le lăsa ceva rece pe sobă pentru masa de seară. Nu-mi aduc aminte prea bine de Linda Armstrong. Era mult mai mare decît mine și plecase la Chicago să-și caute o slujbă, după cîtva timp. Se măritase acolo și se stabilise la Des Moines și nu se mai întorsese niciodată. Cînd tatăl ei îmbătrînise rău de tot și avusese un atac de apoplexie ajungînd la un fel de tîmpeală și pe jumătate infirm, și-a vîndut casa și s-a dus să stea la ea.

Bănuiesc că lăsaserăm lăzile sub crăpătura din camera aceea de unelte și întîmplător cineva dăduse peste ele, și-mi închipui ce trebuie să fi fost. Fiindcă, în primăvara următoare cînd le-am propus să ne ducem iar acolo, verii mei au făcut niște mutre caraghioase și au refuzat net, nu li se mai permitea să intre în camera aceea. Fețele lor micuțe și turtite păreau înfricoșate, dar eu nu mă temeam de mama lor — știam că mie nu va îndrăzni să-mi facă nimic. M-am îndreptat plină de înfumurare spre șopron, dar amîndouă ușile aveau zăvoare și lacăte noi...

În mai, mama a murit la spitalul din New Mexico. Au înmormîntat-o acolo.

Cînd a auzit, toată familia a fost îngrozitor de contrariată. Credea că va fi adusă acasă, toți din familia Howland fuseseră îngropați la Wade County, începînd cu primul care venise să rătăcească prin părțile acestea. Fuseseră aduse acasă pînă și oasele băiatului care murise în ținutul Wilderness și ale celui care se prăpădise de friguri galbene în Cuba. Întotdeauna au fost adunați toți laolaltă. Pînă acum.

— Te poți aștepta la orice din partea lui Will Howland, a spus vara Betsy, și cînd mă gîndesc la ea zăcînd singură departe de-aici. Singură, singurică.

Dar mie nu mi se părea că avea prea mare importanță unde te aflai după moarte. Orice loc era la fel de spațios și de bun. Ar fi trebuit să le-o spun, doar că nimeni nu mă întreba pe mine. De cîte ori mă vedeau încetau orice fel de conversație și fețele lor luau o expresie tristă, de consolare. Ca și cum ar fi zis „biata copilă".

Cînd am aflat pentru prima dată — fusesem anunțați telefonic — mi s-a pus un fel de pietroi groaznic în stomac, care a ținut cîteva zile, în timp ce mă simțeam deprimată și uluită. Dar n-a durat mult. O văzusem foarte puțin pe mama de cînd ne întorseserăm acasă; chiar pe vremea cînd trăia cu noi în casă, ședea cea mai mare parte a timpului întinsă sau citind în casa de vară. Margaret avea grijă de noi. Eu lipsa lui Margaret am simțit-o cînd au plecat. Dar trecuse și asta. În fond, au lipsit un an, destul de mult pentru un copil. Le duci dorul, întrebi despre ei și suferi —

tare, cîtva timp. Dar începi să te liniştești și totul se termină.

I-am așteptat la gară pe bunicul și pe Margaret și m-am întors acasă cu ei. Ne-am așezat pe veranda din față, în vreme ce Margaret a intrat înăuntru să vadă de gospodărie. Bunicul avea aerul obosit și slăbise mult. I se vedeau mușchii gîtului atît de bine, încît îi puteam număra. Ne așezaserăm doar de puțin și urmăream un păianjen mare negru cu galben, care dădea furios din picioruşele groase.

— N-am adus-o acasă, a spus bunicul, ca și cum eu n-aş fi știut. N-am găsit că e necesar.

Erau doi păianjeni care apăreau exact la această epocă a anului. Veneau și se așezau pe același tufiș cu flori galbene — viețăți mari și greoaie.

Bunicul i-a observat.

— Vin veșnic în același anotimp, a spus el, așa cum vin toate.

M-am gîndit la pasajul din *Biblie* pe care vărul meu mi-l dăduse să-l citesc în ziua în care am aflat despre moartea mamei. Ceva în legătură cu vîntul care sufla pe deasupra ierbii și cu lucrurile care veneau, fiecare la timpul lor, dar nu mi-l reaminteam prea bine.

— Oamenii de pe aici, a spus bunicul, nu vor fi de acord și vor critica, așa cum fac întotdeauna. Să vorbească despre familia Howland, a fost sportul lor favorit timp de o sută de ani. Mai interesant decît jocul de cărți chiar pentru oamenii religioși...

Am luat o piatră care se afla din întîmplare pe verandă și am aruncat-o într-un păianjen. L-am nimerit, păianjenul a căzut jos și a dispărut.

— Așa s-au petrecut lucrurile, a spus bunicul, părînd să nu fi băgat de seamă. Nu-i plăcea să călătorească așa, obosise atît de mult de drumul făcut pînă acolo, încît nu mi se păruse logic s-o aduc înapoi acasă. Cînd urăști un lucru cu atîta putere, cu siguranță că îl urăști în continuare și după moarte. Păianjenul se urcase iar. Mă pregăteam să arunc în el din nou cu o piatră, dar mi-am impus să stau liniștită. Pămîntul e pretutindeni la fel, îmi închipui, și apoi cu neplăcerea asta a ei de a călători...

Glasul părea că i se stinge și într-o clipită s-a ridicat și a intrat înăuntru.

„Acum poți să azvîrli cît vrei în păianjen", mi-am zis.

Și totul s-a terminat. Locuind din nou la moșie, am pierdut contactul cu orașul. N-am auzit vorbindu-se nimic. N-aveam pe nimeni de la care să aflu. Dar se comenta, sînt sigură. Asta e felul lor de a fi.

Mai tîrziu, s-a făcut o slujbă religioasă pentru cinstirea ei, cînd bunicul a dăruit o fereastră cu vitralii bisericii metodiste din oraș, cu cîteva cuvinte în memoria lui Abigail Howland Mason imprimate în partea de sus.

Unora nu le plăcea acest lucru, găseau că biserica începe să aibă un aspect prea catolic. Poate că erau cu toții de aceeași părere, dar n-aveau curajul s-o spună, mai ales că Will Howland susținea întotdeauna cheltuielile cele mai mari.

Le-a trebuit un an pînă să termine fereastra. La epoca aceea trecuse atîta timp de cînd murise, încît nimeni nu se mai simțea prea întristat. Aveam

chiar un fel de plăcere de a mă duce la biserică, fiindcă nu mă dusesem prea des. După slujbă, mătușa Annie (care venea special de la Atlanta), oferea un prînz îmbelșugat. Ca în mai toate ocaziile de acest fel, se bea o cantitate enormă de whisky, așa că o parte din bărbați se întindeau pe iarbă beți turtă, iar o parte din femei intrau înăuntru pentru a păstra o anumită decență. Băieții goneau nebunește pe drumul care ducea spre moară și își sfărîmau mașinile și trebuiau duși la spitalul din ținut (doctorul Armstrong fusese unul din cei care se îmbătaseră turtă) pentru a li se coase pielea la loc.

Așa se terminase viața mamei mele, cu un mormînt în New Mexico și o fereastră cu vitralii în biserica metodistă din Madison City.

În toamna aceea, Nina, cel de-al doilea copil al lui Margaret, a plecat la școală. Bani erau destui acum, așa că fusese înscrisă la o școală costisitoare de fete din Vermont (în cele din urmă cîștigase premiul școlii pentru patinaj, cu toate că n-avusese niciodată vreo pereche de patine înainte de a pleca în nord). Ea scria mult mai des decît Robert și trimitea fotografii. Dar niciodată nu și-a mai revăzut mama. Iar Margaret nu scria. Bunicul răspundea la scrisorile ei și la cele ale lui Robert și cu toate că el probabil le comunica vești despre mama lor, era ca și cînd ea ar fi fost moartă sau la un milion de mile depărtare de ei. El se ducea acum să-i vadă pe amîndoi, și pe Robert și pe Nina, de două ori pe an. Margaret nu se ducea niciodată.

Stătea cu cel mai mic dintre copiii ei, cu Crissy.

Aveam impresia că Margaret o iubea mai mult decît pe ceilalți. Am observat că ori de cîte ori trecea o mîngîia ușor și o îmbrățișa, un lucru pe care nu-mi amintesc să-l fi făcut vreodată cu Robert sau cu Nina. De altfel Crissy era cea mai drăguță dintre toți. Părul ei roșu era numai bucle și se așeza întotdeauna în smocuri în jurul capului; ochii îi erau mai mult verzi decît albaștri și avea o dîră de pistrui pe nas și pe bărbie. Era calmă și senină, și aproape niciodată bolnavă. Avea și pielea mai albă, cu mult mai deschisă decît a lui Robert, deși cei mai mulți susțineau contrariul. Învățase să citească din revistele vechi pe care i le dădea bunicul și, cu mult înainte de a se duce la școală, era în stare să citească din cărțile mele vechi de povești. Ar fi stat cocoțată în vîrful unui copac cu o carte în mînă o dimineață întreagă. Îmi plăcea. Era exact genul de copil care nu se putea să nu-ți placă.

Și bunicul o iubea, și serile se juca cu ea ore de-a rîndul. Niciodată nu făcuse asta cu ceilalți copii. Poate că n-avusese prilejul mai înainte. După moartea mamei, părea să dispună de mai mult timp liber pentru a se ocupa de ultimul copil care mai rămăsese în casă.

Totuși — pe cînd aveam șaisprezece ani și intrasem în cursul superior, iar Crissy avea unsprezece, a plecat ca și ceilalți. Și, ca și ei, nu s-a mai întors niciodată. Nici măcar în vacanță.

De data asta, fiindcă eram mai mare, am început să pun întrebări. Într-una din zile, pe cînd

bunicul repara parii gardului care împrejmuia curtea din faţă, l-am întrebat deschis :

— Nu ţi-e de loc dor de Crissy ?

Avea nişte cuie în gură pe care şi le-a scos pe îndelete.

— Trebuie să mărturisesc că da.

Îşi recăpătase greutatea pierdută în timpul bolii mamei mele şi era din nou un bărbat înalt şi voinic. Pielea de pe obraji îi era întinsă şi trandafirie, fără nici un rid ; ochii lui aveau mereu aceeaşi culoare, un albastru-deschis şi strălucitor ; eram uimită totdeauna de culoarea lor luminoasă — întocmai ca un cer de iarnă în zori de zi.

— De ce n-ai lăsat-o să se ducă la şcoala de-aici, l-am întrebat, dacă ţi-e dor de ea ?

A smuls un par putrezit şi l-a azvîrlit într-o parte.

— O ştii tot atît de bine ca şi mine, doamnă.

— Nu, am stăruit, vreau să ştiu de ce.

El nici nu se uita la mine.

— Văd că vrei să-ţi spun totul pe şleau... Îmi amintesc că de pe cînd eram copil nu-mi plăcea să spun lucrurilor pe nume... Cuvintele mă speriau oarecum. A luat ţăruşul cel nou şi l-a potrivit perfect în rînd cu ceilalţi.

— Ştii care e viaţa unui negru aici. Şi copiii ăia au picat chiar în mijloc, nu sînt nici albi, nici negri... A înfipt un cui şi i-a dat cîteva lovituri cu ciocanul. Şi ce-ar putea să facă aici ? Războiul nu ţine o veşnicie. Fabricile se vor închide şi tot aşa şi şantierele navale. Şi din nou vom lenevi. Încă un cui şi ţăruşul era la locul lui. A plecat de-a lungul gardului, mişcînd fiecare şipcă în timp ce mergea, ca să se asigure că nu mai erau vreunele

putrezite. E o viaţă grea pentru lumea de aici acum, a spus el. Şi sînt copii albi care trebuie să-şi facă un drum în viaţă. Dăduse peste una putrezită, o scosese din cuie cu partea ascuţită a ciocanului şi o răsucise, pînă a ieşit din gard. Dacă nu-i loc pentru ei aici, îi trimit acolo unde pot găsi.

— Oh, am făcut eu.

— Cred că am destui bani ca să-mi permit asta. A încetat să mai lucreze şi s-a uitat drept la mine. Văd că te interesează toate astea... În septembrie, Robert se duce la Carnegie Tech.

— La Pittsburg, am spus numai ca să-i arăt că ştiam şi eu ceva.

— Asta doreai să auzi de la mine, doamnă ?

— Da, dar nu pot să nu fiu uimită.

— Da, înţeleg.

— Ce zice Margaret despre copiii ei care au plecat cu toţii ?

M-a privit cu multă cumpănire, cu ochii lui albaştri luminoşi şi limpezi.

— Copiii noştri, a spus calm.

Rostise aceste vorbe pentru prima oară. Ca şi cînd moartea mamei îl făcuse să vadă totul mai clar.

— De fapt, a adăugat el, ideea a fost a lui Margaret.

Atunci nu înţelesesem. Mi se părea doar ciudat. Îmi închipuiam că toate mamele doreau neapărat să-şi ţină copiii prin preajma lor pînă cînd plecau ei singuri. Nu-mi dădeam seama ce urmărea Margaret.

Aveam șaisprezece ani și eram îndrăgostită. De un băiat din clasa mea. Îl chema Stanley Carter și avea niște ochi mari, căprui și luminoși — mai mult din pricina miopiei pronunțate. Tatăl lui era noul farmacist și veneau de la Memphis. În realitate nu-l vedeam prea mult, fiindcă el locuia în oraș, iar eu în afară, pe moșia bunicului. Așa că îmi petreceam cea mai mare parte a după-amiezelor și serilor, cînd ar fi trebuit să învăț, scriindu-i scrisori lungi, pe care apoi le rupeam. Am scris și poeme nesfîrșite despre ochi ca stelele și despre respirația trifoiului și așa mai departe. Trăgeam perdelele în camera mea, aprindeam doar o luminiță, mă întindeam pe pat și scriam pe o planșetă de lemn pe care o țineam în sus — de parcă aș fi scris pe tavan. Fiindcă nu puteam să scriu mult timp în poziția aceea — începeau să mă doară brațele și a trebuit să las jos scîndura — îmi petreceam aproape tot timpul uitîndu-mă fix la tavanul crăpat și la dîrele de murdărie de pe tapetul pereților.

— Las-o în pace, i-a spus bunicul lui Margaret, e îndrăgostită și tînjește după el.

Am încercat să-i arunc o privire fioroasă, dar e greu cînd cealaltă persoană îți rîde în nas.

— Nimeni din casa asta, i-am spus, nu înțelege cel mai mic lucru. Nici cel mai mic lucru. Am dat buzna sus pe scări și m-am apucat să scriu un poem epic despre dragostea neîmpărtășită, despre soarta iubiților și cîte și mai cîte. În scurtă vreme am obosit să tot caut cuvinte care să rimeze așa că am recitit *Romeo și Julieta* de la un capăt la altul, plîngînd la pasajele triste.

Cîteodată mă suiam în vîrful parmaclîcului prin ușa din spate. Lîncezeam acolo ceasuri întregi, cu ochii ațintiți pe cer și mîncînd din strugurii dulci și galbeni. Încercam să privesc drept în sus și prin cer, ca să pot vedea ce se află în spatele acoperișului albastru. Cîteodată mi se părea că nu e greu și că sînt foarte aproape de țintă. Iar uneori îmi dădeam seama că n-aș putea și că cerul e ca un fel de ceașcă grea de ceai din porțelan chinezesc, în care e cuprinsă întreaga omenire.

Eram preocupată numai de astfel de lucruri și nu mă interesa nimic altceva. Așa că numai din întîmplare am văzut ceva într-una din zile.

Asta se întîmpla în una din dățile cînd nu coborîsem la masa de prînz. Margaret îmi bătuse în ușă, iar eu îi strigasem că tocmai scriu niște poezii și mi-e cu neputință să întrerup lucrul. (Bunicul nu discuta niciodată.) Pe la vreo nouă seara, cu mult după masa de prînz, mi s-a făcut foame. Am coborît în ciorapi, simțind scîndurile netede, reci și care nu scîrțîiau sub picioare. Mi-aduc aminte de pîrîitul slab al lemnelor din căminul din salon — era toamnă tîrziu, cu nopți aspre și umede. M-am dat jos pe scări abia atingîndu-le, fără a face cel mai mic zgomot. (Eram încă îndeajuns de tînără pentru a mă mai trece fiorii cînd mă mișcam așa tiptil, un obicei rămas de pe vremea cînd mă jucam de-a indienii.) În hol era întuneric ; lampa care ardea de obicei lîngă oglinda cu pete de mercur dintre ferestre fusese stinsă. Nu era luminat decît salonul, unde se aflau Margaret și bunicul. Nu mă puteau vedea în holul întunecat și nici nu mă auziseră. El își citea ziarul, iar ea lucra. Am recunoscut materialul — era rochia mea.

Toată camera avea aspectul unei scene de film sau a unui tablou. Margaret încetase să mai lucreze şi mîinile îi căzuseră în poală. Îşi ridicase capul şi privea stăruitor la focul din cămin. Bunicul trebuie s-o fi auzit mişcîndu-se fiindcă şi-a împăturit ziarul şi l-a pus deoparte. Ea nu s-a întors. Capul ei bărbătesc, pe gîtul subţire, rămăsese nemişcat, iar scîndurile duşumelei trosneau sub greutatea lui în timp ce se îndrepta spre ea şi se apleca deasupra ei. Apoi fiindcă era totuşi prea sus, deoarece ea sta aşezată în balansoarul scund cu picioarele ca nişte capete de lebădă, el a îngenuncheat şi a încercuit-o cu braţele. Atunci ea a întors capul, lăsîndu-şi-l pe umărul lui şi vîrîndu-l în scobitura gîtului lui.

M-am retras şi am fugit înapoi pe scări tot fără a face vreun zgomot. Eram speriată. Nu, mai mult decît atît. Eram pur şi simplu înspăimîntată.

A fost singurul gest pe care l-am surprins vreodată între ei.

După terminarea liceului, mătuşa Annie m-a luat împreună cu nepoţii ei să facem o excursie cu maşina în vest. Totul s-a hotărît în mare grabă.

— Trebuie să te duci, mi-a spus bunicul hotărît. E necesar pentru tine. Şi chiar a doua zi, mătuşa Annie şi cu cei patru nepoţi ai ei au venit de la Atlanta într-un mare Cadillac nou, de culoare neagră şi m-au luat cu ei. Eram nespus de încîntată. Cel mai mare dintre nepoţi, cel care trebuia să ajute la condusul maşinii, era un băiat extrem de frumos. Să faci turul ţinutului timp de şase săptămîni în compania lui mi se părea ceva grozav.

Tîrziu, mult mai tîrziu, am aflat de ce erau atît de grăbiţi să mă ia de acolo. Era în vara cînd tatăl meu venise să mă vadă. Bunicul aflase în orice caz de intenţiile lui şi m-au dus la Grand Canyon şi la Painted Desert. Mă întreb ce şi-or fi spus unul altuia cînd tata a venit la Madison City şi a aflat că fusesem trimisă departe de acolo.

Dintr-un anumit punct de vedere regret că nu l-am văzut — cel puţin aş fi ştiut cum mai arată — uitasem lucrul acesta de multă vreme. (Mama, furioasă, aruncase toate fotografiile.) Dar pe de altă parte n-aş fi ştiut ce anume să-i spun ; nu prea poţi vorbi cu o rudă de sînge. Sau poate că da... Dar eu n-am avut prilejul. Călătoream departe de acolo.

Tot ce-mi amintesc despre această excursie e un talmeş-balmaş de munţi şi vîrfuri acoperite cu zăpadă, de lacuri cu apa rece ca gheaţa şi pustiuri nesfîrşite, de flori neobişnuite şi un ocean care părea ireal. La întoarcere, m-am oprit la Atlanta. M-am dus să-mi cumpăr lucruri pentru primul meu an de facultate.

— Fetiţo, a spus mătuşa Annie, rochiile tale sînt îngrozitoare. Cum o fi putînd Willie să te lase să umbli în halul ăsta ?

— Mi-am cumpărat rochiile împreună cu Margaret.

Faţa ei deveni dură.

— De data asta cred că o voi înlocui eu pe Margaret.

Am luat-o cu noi pe Ellen, nepoata ei cea mai mare — fusese la universitatea de stat timp de trei ani şi o părăsea numai pentru că se mărita. Ei îi aranjau trusoul, iar pentru mine cele necesare

pentru facultate — se vindea *en gros* şi erau lucruri splendide, aşa cum văzuserăm în vest cu cîteva săptămîni mai înainte şi la fel de uluitoare. Mătuşa Annie era o femeie plină de energie şi se bucura de orice. O dată, cînd am şovăit asupra alegerii unui costum negru lucios, s-a burzuluit plictisită.

— Dar ce mai vrei acum ? Ce aştepţi ?

— E cam scump, i-am spus eu.

— Fetiţo, fetiţo... a şuierat exasperată, aşa cum fac mai toate femeile grase, el îşi poate permite cheltuiala asta... Dar ăsta e exact felul de a fi al lui Willie, niciodată nu-ţi spune nimic... Dacă se plînge de notele de plată, întreabă-l numai despre afacerile lui cu cheresteaua şi numaidecît se linişteşte.

În noaptea aceea, după cină, ea hotărîse că trebuie să am o maşină.

— Locuind la o asemenea distanţă, trebuie să ai posibilitatea să te mişti uşor dintr-un loc într-altul.

— Nu ştiu să conduc, i-am spus.

— Ei şi, învaţă ! a exclamat ea cu energie. Asta-i acum ! Şi am tăcut, fiindcă pînă atunci niciodată nu mi se mai întîmplase aşa ceva. Am să-l chem pe Will la telefon, să-i vorbesc despre asta imediat. Şi s-a dus direct în hol să telefoneze.

Unchiul Howland mi-a spus liniştit de pe scaunul lui :

— Annie e o femeie de acţiune.

— Mărturisesc că niciodată nu mi-a trecut prin minte aşa ceva.

El şi-a ridicat paharul cu coniac.

— E bun — nu ? Nu poţi sta închisă în ferma aceea toată viaţa, draga mea, iar Willie n-are dreptul să te ţină acolo.

— Acolo trăiesc.

A fluturat paharul prin faţa mea. Lumina făcea să sclipească stropii căzuţi pe piciorul paharului.

— Trebuie să fii ceea ce eşti, nepoata unuia dintre cei mai bogaţi oameni din statul ăsta.

Eram revoltată. Şi el a rîs pe înfundate.

— Bani cîştigaţi de pe urma războiului, probabil, totuşi, bani.

Annie s-a întors radioasă.

— Willie e atît de încăpăţînat că trebuie să-i vorbeşti răspicat ca să te înţeleagă.

Mai tîrziu în seara aceea, cînd şi ea se cam îmbujorase din pricina coniacului, s-a adresat bărbatului ei :

— L-am întrebat pe Willie dacă intenţionează să vină la nunta lui Ellen.

— A refuzat, desigur.

— Prea ocupat... Ştii, Howie, sînt foarte îngrijorată din pricina lui. Niciodată nu vrea să plece din locul acela. Nu se mişcă o clipă de lîngă Margaret.

— Sşt, a făcut unchiul meu.

Aşa că m-am dus la facultate. Aveam un Ford nou albastru cu alb, decapotabil şi o etolă de vizon şi mă simţeam cuprinsă de o teamă teribilă care mă făcea să mă trezesc în toiul nopţii. Mi se întîmpla deseori să stau întinsă în pat, în casa împodobită cu cretoane vesele, tremurînd de dorinţa de a mă urca în maşina aceea nouă şi de a

mă duce acasă. Nu mi-a plăcut niciodată facultatea. Cu timpul, stînd acolo, am ajuns să nu-mi mai displacă atît de mult.

Cînd m-am întors acasă în prima mea vacanță — în anul acela de Crăciun — bunicul mi-a spus :

— Nu ești obligată să vii aici, dacă există un alt loc unde ți-ar plăcea mai mult să te duci.

— Să plec definitiv, așa cum au făcut copiii lui Margaret ?

El nici măcar n-a clipit.

— Nu, a spus, poți să te întorci acasă... Poți, dar într-o bună zi s-ar putea să nu mai vrei.

Atunci l-am îmbrățișat, fiindcă îmi părea rău că îi amintisem de ceilalți copii și fiindcă începuse să-mi apară îmbătrînit în lumina crudă a dimineții. Nu dormisem toată noaptea, conducînd, și mă simțeam minunat.

— Mi-ar place să trăiesc aici, am adăugat, pînă la sfîrșitul vieții.

Era încîntat și-mi dădeam perfect de bine seama, dar cum nu-i plăcea să arate, și-a frecat doar bărbia și a spus :

— Depinde de locul unde va trăi bărbatul tău.

— Nu mi-am găsit nici un curtezan.

— Vei găsi, a spus el. Vei găsi.

Era un frig pătrunzător, iar eu purtam vizonul cel nou. Mi-am frecat degetele în susul și în josul blănii lungi.

— Poate vom putea locui aici.

— Poate, a spus el, dacă ai să găsești omul potrivit.

— Nu mă voi mărita cu un altfel de om.

— Va trebui să fii cu multă băgare de seamă, a rostit el cu seriozitate, mama ta s-a măritat din

dragoste și i-a ieșit pe nas, pînă la urmă n-a avut nici cui să-și spună păsul.

— Nu va fi cazul cu mine, am spus, nu, nu.

— Bine... ai nevoie de o ceașcă de cafea. Hai înăuntru să vedem ce ne-a pregătit Margaret.

Am petrecut la facultate patru ani amețitori și nebuloși. Pajiști verzi, clădiri cu coloane albe și straturi de flori. Cu degetele care te dureau de atîtea notițe în timpul cursurilor, și cu dureri de cap din pricina fumatului, cu picioarele îndurerate de ore întregi de mers pe tocuri ascuțite. Zumzetul specific al alcoolului în urechi și buzele pe care ți le simțeai îndată amorțite. Și petreceri.

Era un anumit loc pe lacul T-va, un colț retras, împădurit de jur împrejur în afară de drumeagul care ducea la debarcader. Se numea Harris Pier și avea cîte un șir de bărci ancorate pe fiecare parte. Chiar la capătul lui era prevăzut cu o mare platformă și o trambulină pentru sărituri. Era locul unde te duceai în fiecare sîmbătă noaptea după ce se închideau și restaurantele și cafenelele și cluburile. Era întotdeauna ticsit — nu fiindcă cineva ar fi ținut cu tot dinadinsul să formeze un grup mai mare, dar nu era decît o singură platformă și toți se înghesuiau pe ea. Uneori cineva aducea o chitară și se cînta. O dată, Ted Anderson venise cu un acordeon. Nu cînta prea bine, nici pe departe așa cum îi auzisem pe negri. Dar mergea. Iar melodiile dulci, armonioase și triste se înălțau pe apă și se pierdeau în desișul brazilor — ei da, îți vin în minte toate lucrurile astea.

Și îți mai reamintești cum te încingea rachiul băut dintr-un pahar de hîrtie muiat în apa lacu-

lui de la picioarele tale. Și cît de insuportabil și obsedant de frumoase erau nopțile încît îți venea să plîngi. Și ce adînc și încîntător ți se părea fiecare peticuț de lumină sau umbră a lunii. Pe timp frumos sau pe furtună, n-avea importanță. Era încîntător și plin de mister, numai fiindcă era noapte.

Azi mă întreb cum de s-au putut pierde atmosfera aceea de mister și încîntarea. Au pierit încetul cu încetul pînă cînd într-o bună zi au dispărut cu desăvîrșire, iar noaptea nu mai era decît întunecoasă și luna numai ceva care creștea și descreștea prevestind o schimbare a vremii. Și ploaia nu mai făcea altceva decît să spele drumurile de pietriș. Strălucirea se stinsese.

Și lucrul cel mai trist era că nu știai exact cînd anume dispăruse. Nu era nici un lucru spre care să te îndrepți și să spui : acum, acolo. Într-o bună zi îți dădeai seama că lipsea și că lipsea încă de multă vreme. Nu era nici măcar ceva care să te întristeze fiindcă trecuse prea multă vreme.

Impresia aceea de strălucire și de respirație tăiată zburase pur și simplu. Așa cum se întîmplă cu toate lucrurile, după cum am constatat. Așa cum s-a sfîrșit și viața mamei, picătură cu picătură, pînă cînd s-a terminat cu totul, nerămînîndu-mi nici măcar mîngîierea jelaniei. Tot așa și dragostea mea. Fără nici o scenă — pentru mine, nimic precis — pur și simplu scurgerea anilor și viermii care scurmă la rădăcina tuturor lucrurilor. La fel ca rochiile acelea de mireasă pe care eu și verii mei le găsiserăm cu atîta timp în urmă în vechile cufere din magazie. Păreau în perfectă stare. Dar cînd încercai să le scoți de-acolo, îți

cădeau din mînă, fără să fi apucat nici măcar să respiri deasupra lor, și pînă și bucățelele de mătase pe care le țineai între degete se încrețeau.

Așa s-a întîmplat și cu mine de-a lungul anilor. Lucrurile pe care le crezusem strînse împrejurul meu s-au risipit. Uneori mă întreb dacă nu sînt ca o insulă rămasă după retragerea apelor, lăsînd doar cîteva alge de mare pe maluri, lucruri fără importanță.

Azi mă uit la copiii mei și mă întreb : cît timp va mai trece pînă cînd își vor lua zborul, pînă mă vor dezamăgi...

Dar n-are nici o importanță. Nu prea mare. De azi înainte nu. Am ajuns să nu mă mai aștept la altceva. Cel puțin nu voi fi dezamăgită.

Dar în zilele acelea petrecute la facultate, totul mi se părea important și plin de strălucire, fremătam la cea mai slabă adiere și tremuram de plăcere ori de cîte ori aveam prilejul să îmbrac mantoul de blană. După primul meu dans n-am putut dormi de fel. Stăteam întinsă în pat, simțindu-mă înfiorată și amintindu-mi cele mai mici lucruri pînă cînd începuse să se crape de ziuă și soarele pătrundea puternic prin fereastră.

Toate făceau parte din același lucru, toate se înlănțuiau ; legănatul ușor al platformei, hohotul trist al acordeonului, copacii întunecați scăldați în lumina lunii. Ted Anderson nu adusese acel acordeon decît o dată. Poate că de aceea mi se păruse că sună atît de frumos.

Era cît pe-aci să mor într-una din acele nopți încîntătoare.

Beam cu toții așezați pe platformă cînd cineva a strigat : „Aruncați-le în apă". Și așa au făcut,

toate fetele îmbrăcate cu rochiile lor cele mai bune, au fost zvîrlite de pe platformă. Nu cred că m-ar fi auzit în toată larma și țipetele acelea, chiar dacă mi-ar fi trecut prin minte să le spun. Dar am tăcut — și abia cînd am simțit răceala apei mi-am adus aminte că nu știam să înot. Ei erau convinși că toată lumea știa. În mijlocul clipocitului apei și al rîsetelor, strigătele mele nu erau de nici un folos. Mi-aduc aminte că aveam o fustă lungă de stofă groasă și o sumedenie de jupoane; pe atunci erau la modă. Timp cam de o jumătate de minut ele m-au ținut deasupra, doar atît.

Mi-am ținut respirația cînd am căzut la fund și m-am luptat să ies deasupra, am tras aer în piept și din nou m-am dus la fund. Părea să se repete la infinit așa, cînd sus, cînd jos — dar după aceea am făcut o greșeală. Am intrat în apă atît de brusc încît nu mi-am făcut provizia de aer necesară și n-am putut rezista tentației de a respira în timp ce mă duceam la fund. Din clipa în care ai înghițit apă și ai început să tușești sub ea, înseamnă că sfîrșitul e aproape. Îmi amintesc numai că am tușit de cîteva ori, după care, am leșinat.

Mai tîrziu mi-au spus că m-au găsit la o distanță de cîteva picioare sub apă, plutind cu fața în jos și că au avut mult de furcă pînă să mă tragă în sus pe platformă cu toate jupoanele mele ude care-i încurcau.

Îmi amintesc de clipa cînd mi-am revenit, observînd cum îmi curgea apa din gură și simțind o apăsare îngrozitoare în spate, care-mi strivea pieptul de puntea, acoperită cu pînză groasă, a platformei.

Mă zbăteam să mă întorc.

— Nu mă mai împingeți, am spus. Podeaua e tare. Mă doare.

— E salvată, a strigat cineva.

— Doamne sfinte, am mai auzit, simt nevoia să beau ceva. O băgasem pe mînecă.

— Stai liniștit, a spus primul glas. Am eu grijă de ea. Apoi cineva m-a ridicat. Aș fi putut deschide ochii să văd cine e, dar mi se părea un prea mare efort.

În cele din urmă, i-am deschis. Eram întinsă pe canapeaua din spate a unei mașini și înăuntru nu se strecura decît o ușoară luminiță în momentul în care deschideai ușa. Pe cei care mă aduseseră i-am auzit îndepărtîndu-se și vorbind între ei:

— Unde ai lăsat sticla ?

— Afară pe platformă.

— Era la Harry.

Nu voiam să rămîn singură. M-am ridicat brusc, în căutarea ușii. Primul lucru peste care am dat a fost o cămașă din care picura apa și cu un trup înăuntrul ei. Și o pereche de brațe ude m-au înhățat zdravăn.

L-am recunoscut : era Tom Stanley.

— Unde naiba vrei să te duci acum ?

Mi-a întins o ceașcă de whisky. L-am băut dintr-o dată, dîndu-mi seama abia atunci de frigul care-mi zguduia trupul, frigul morții. Am tremurat din toate încheieturile.

— Mai bea unul. Mi-a turnat în ceașcă. Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întîmplat ?

— Nu știu să înot, am spus, și glasul mi-era răgușit și stins.

Cîtva timp n-a scos nici un cuvînt. Apoi a plescăit din limbă încetișor.

— Nici un moment nu ne-am gîndit la asta. Absolut nici un moment.

Am băut whisky-ul. Simţeam în gură un gust îngrozitor ca şi cum aş fi vărsat. Mă întreb dacă nu o fi fost chiar aşa, dar n-am îndrăznit să pun întrebări.

— N-ai învăţat niciodată să înoţi ? a întrebat el. Unde naiba ai fost crescută ?

— De ce naiba m-ai aruncat în apă ?

Mi-am lipit faţa de cămaşa lui udă şi am început să plîng. Cu cît plîngeam mai tare cu atît mă agăţam de el mai strîns, iar în momentul în care începusem să mă mai liniştesc, eram toată grămădită pe el, cu faţa turtită de mărul lui Adam şi cu braţele încolăcite în jurul gîtului lui. Cînd criza a trecut şi am început să-mi şterg faţa cu mîinile, mi-a întins batista lui.

— Te însoţesc acasă, a spus. Mă duc să-i anunţ că plecăm.

S-a dus pînă la debarcader, iar eu m-am hotărît să trec pe locul din faţă. M-am ridicat bine, dar după aceea era cît pe-aci să cad, fiindcă îmi tremurau tare de tot picioarele. Trebuia să mă ţin de uşa din spate şi să caut pe bîjbîite închizătoarea celei din faţă. După ce, în cele din urmă, m-am instalat pe scaun, am avut senzaţia că făcusem într-adevăr ceva extraordinar. N-am fost în stare nici măcar să închid cealaltă uşă. A trîntit-o Tom cînd s-a întors.

Era un drum lung pînă acasă, vreo şapte sau opt mile de parcurs pe şosele murdare care coteau şi se răsuceau pînă în vîrful muntelui. Cam după vreo milă s-a oprit — chiar în mijlocul şoselei,

de-a lungul căreia nu se zărea nici o maşină şi a spus :

— Aş vrea să beau ceva. Tu nu ?

— Ba da, am răspuns şi vocea mi se mai limpezise puţin. Mă simt ceva mai bine.

— Ai scăpat cu viaţă, a adăugat el.

Mi-a întins sticla, iar eu am căutat pe jos pînă ce am dat de paharul de hîrtie pe care-l zvîrlisem cu puţin înainte. Mi-am turnat whisky. El a băut de-a dreptul din sticlă. N-aveam pic de apă sau gheaţă. Toate rămăseseră pe punte pentru cei adunaţi acolo să petreacă. Totuşi, băutura mi-a făcut bine. Am încetat de a mai tremura. M-am simţit numaidecît învăluită pînă în vîrful degetelor de dogoarea plăcută a alcoolului.

— Îmi pare rău că m-am ghemuit toată la pieptul tău, am spus. Dar mă simţeam grozav de speriată şi erai singurul lucru la îndemînă de care mă puteam agăţa.

— Nu face nimic. A dat drumul maşinii şi am mers încetişor şi cu atenţie mai departe, cu motorul în viteza întîi prin locurile mai abrupte.

Pantele acestor coline erau complet împădurite pe ambele părţi, dar sus pe coamă era o pajişte uriaşă. Drumul ducea direct de-a curmezişul ei cam vreo jumătate de milă. Înapoia noastră se vedeau pădurile dese şi strălucirea de metal a lacului. Pe versantul opus erau aceiaşi copaci, iar dincolo de ei, la o mare depărtare, oraşul şi facultatea. Se mai vedeau şi case luminate — unii nu se culcaseră încă. Puteai vedea firmele luminate cu neon, în cea mai mare parte roşu cu puţin verde prin ele. Puteai vedea luminile de pe

străzi, șiruri drepte de lămpi cu lumină gălbuie, umbrite de copaci.

— Hai să ne oprim o clipă, am spus.

— Dacă n-ai să degeri în rochia aceea udă.

— Numai o clipă.

Am ieșit din mașină (datorită whisky-ului mi-am dat seama că mă pot mișca întrucîtva) și am mers puțin prin iarba țeapănă și aspră a pajiștii și am privit de jur împrejur. Nu era nici cea mai mică adiere. M-am uitat la toate, la luminile ridicole, șterse ale orașului, la cele cîteva stele de pe cer pălite de lumina lunii și la impunătoarele pante întunecate și încărcate de copaci. Luna le lumina puternic vîrfurile într-un albastru prăfos. Le atingea numai, trecînd pe deasupra lor. Sub ramurile luminate, noaptea ți se părea de nepătruns, liniștită și cît se poate de adîncă. La fel de profundă ca și apa în care mă afundasem. M-am uitat la iarba de sub picioarele mele, la iarba aceea netunsă, la pietrele împrăștiate pe jos, la boabele de pietriș. Toate lucrurile acestea aveau o umbră puternică, vizibilă, o umbră pe care o lăsau în urma lor.

Totul era atît de pur, atît de luminos, iar alcoolul îmi cînta în urechi, un zumzet precis și continuu... Nici o noapte nu mai fusese la fel cu aceasta, niciodată nu mai văzusem o noapte atît de perfect de limpede. Și liniștită. Fără vreo pasăre, fără o adiere. O noapte pe care nu te mai săturai privind-o. Strălucitoare, netulburată.

Niciodată nu mi se va mai părea așa. M-am întors la mașină, cu fusta udă atîrnîndu-mi greu pe la picioare.

— Aș vrea să mai beau ceva.

— Stai un moment. M-a sărutat. Și sărutul fusese ca și noaptea, puternic și precis. Îl auzeam respirînd. Îi simțeam bătăile inimii sub pînza udă a cămășii. Mîna mi-a alunecat de-a lungul brațului lui și am dat de-o ruptură a cămășii aproape de umăr.

— E sfîșiată, am spus.

— Știu.

Am băgat limba prin ruptură și i-am simțit gustul pielii. Era ușor sărată și cam metalică, așa cum sînt unele stridii. Trebuie să fi fost din cauza apei din lac care se usca pe el. Și lumina lunii bătea chiar în fereastra mașinii, drept în ochii mei.

Am băut iar și ne-am întins pe scaunul din față, era atîta liniște de parcă n-am fi fost acolo, doar izbiturile vreunui braț sau al unui picior lovind din cînd în cînd volanul, prea slabe pentru a putea sfîșia liniștea nopții. Și lumina lunii care continua să intre prin una din ferestre, ieșind direct pe cealaltă, trecînd într-una pe deasupra capetelor noastre. Ca apa unui fluviu, însă pe deasupra noastră, de-a curmezișul. Și am constatat că nu era nici prea greu și nici dureros să-ți pierzi virginitatea. Nu mi se spusese nimic despre asta și nici nu m-a învățat cineva, dar nici să înot nu mă învățase nimeni.

În viață nu există decît o singură noapte ca asta — unică — cînd te simți plină de curiozitate și tulburare doar fiindcă lumea e frumoasă și plină de neprevăzut și-ți simți trupul tînăr și viguros.

Azi îmi amintesc bine de el, exact așa cum era, deși toate acestea s-au întîmplat cu cincisprezece

ani în urmă, iar el a murit în Coreea după cîţiva ani.

Dar în noaptea aceea nici unul din noi nu ştia. M-a adus acasă şi m-am furişat înăuntru fără să mă vadă cineva. Nici n-am băgat de seamă dacă colega mea de cameră se întorsese. Mi-am smuls hainele de pe mine, sfîşiindu-le fiindcă erau încă umede şi lipite de piele. Am adormit goală pe pat. Dimineaţa mi-am pus rochia ruptă într-o pungă de hîrtie şi am aruncat-o la gunoi.

După aceea nu l-am văzut prea des pe Tom — nu fuseserăm cu adevărat prieteni înainte. A fost doar o simplă întîmplare faptul că ne-am trezit împreună. De vină nu a fost decît noaptea şi timpul şi felul ciudat în care se petrecuseră lucrurile. Nu era vorba de nici un sentiment. S-ar fi întîmplat acelaşi lucru cu oricare alt bărbat.

M-a luat cu el la o serie de meciuri de fotbal şi la marile reuniuni colegiale care urmau după aceea, dar niciodată nu s-a mai întîmplat ceva între noi. Apoi, pur şi simplu, totul a fost dat uitării.

Aşa se întîmplă uneori şi nu e de loc ceva mai puţin preţios. Faptul în sine are valoare, nu omul. Aşa a fost cu mine.

N-am avut nici o neplăcere la facultate. Mi-am luat examenele, am luat parte la reuniuni, am băut whisky-ul prohibit, ţinîndu-mi respiraţia în timpul întoarcerilor acasă în stare de beţie. O dată am fost urmăriţi de poliţia statală (atunci aveam o ladă plină cu whisky ; o aduceam tocmai din ţinutul învecinat pentru una din petrecerile noastre), dar i-am depăşit şi am scăpat. N-am avut

neplăceri, pînă la începutul ultimului an. Atunci am fost eliminată — din pricina unei căsătorii. Mireasa era din New Orleans, deşi era la facultate împreună cu noi. Ginerele era un jocheu pe care-l cunoscuse cînd se dusese acasă în vacanţă de Thanksgiving Day. Într-o marţi dimineaţă, nouă dintre noi — încărcate în două maşini — am plecat cu ea în oraşul cel mai apropiat din Mississippi. Ne-am întîlnit cu el acolo, un om mititel, numai piele şi oase, care nu scotea o vorbă. Nu-ţi venea a crede că mai fusese însurat încă de trei ori pînă atunci. Dar la întrebările notarului, el a arătat copiile celor trei divorţuri — aşa că nu era o minciună.

Ei bine, pe vremea aceea te puteai căsători în zece minute, se şi năpusteau în întîmpinarea ta ca să ducă la îndeplinire această treabă. Aşa că ne-am îmbulzit cu toatele în birou, chicotind şi împingîndu-ne ca să asistăm la ceremonie. Apoi am băut şampanie în sănătatea lor — aveam cu noi patru sticle bine împachetate în gheaţă. După aceea s-au urcat în Cadillacul lui alb, decapotabil şi au plecat, salutîndu-ne cu mîinile. Ne-am terminat şampania şi ne-am întors cu maşinile pe îndelete la universitate, simţindu-ne pline de avînt şi romantice. Nici una dintre noi nu fusese pînă atunci martora vreunei răpiri.

Apoi s-a dezlănţuit scandalul. Familia ei era în pragul nebuniei. Erau catolici — şi foarte bigoţi — aşa că toată chestiunea era socotită ca un groaznic păcat. Încercaseră să pună mîna pe fată, dar era majoră şi plecase pe undeva prin Florida şi nici nu se mai sinchisise măcar să le

scrie după telegrama prin care îi încunoştiinţase despre căsătoria ei.

Noi toate celelalte am fost expediate acasă. Am telefonat şi i-am spus lui Margaret că sosesc. Nu i-am spus de ce, iar ea n-a întrebat. N-avea nevoie. Era sigură că va descoperi motivul.

Bineînţeles că bunicul mă aştepta pe verandă cînd am sosit cu maşina. Nu s-a deranjat să se ridice de pe scaun. M-a lăsat să urc treptele pînă la el.

— Ce-ai făcut ? a spus.

— Ai putea să-mi dai bună ziua.

— Mărturisesc că mă interesează mai mult să aflu ce s-a întîmplat.

— Ei bine, am răspuns pe un ton detaşat, am fost la o nuntă.

După aceea s-a ridicat în picioare şi a intrat înăuntru. M-am dus după el.

— Du-te şi fă o baie sau schimbă-ţi rochia sau fă ce vrei, a spus. Trebuie să telefonez.

— Pentru ce ?

— Ca să te poţi întoarce înapoi, domnişoară măgăriţă.

— Dar poate că nu vreau să mă mai întorc acolo. La asta nu te-ai gîndit.

Tocmai începusem să urc scările cînd a strigat după mine :

— Şi zici că familia ei e catolică ?

— Da, domnule.

A rîs uşor pe înfundate, dar nu încîntat.

— Asta poate să-ţi fie de oarecare ajutor într-un stat care e în cea mai mare parte baptist.

S-a repezit la telefon. Mi-am schimbat îmbrăcămintea şi am ieşit din casă. Am luat unul din

cai (nu mai erau decît trei şi toţi îmi aparţineau) şi am călărit pînă seara tîrziu cînd începuse să fie prea frig şi am fost nevoită să mă înapoiez acasă. Am auzit sunînd telefonul în timp ce mă întorceam dinspre grajd şi mă îndreptam spre uşa bucătăriei.

Margaret a spus :

— Ai noroi pe pantofi.

— Am uitat. M-am întors din nou la uşă şi i-am curăţat bine pe ştergătoarea lîngă care se aflau doi iepuri de casă prietenoşi şi cu urechiuşele ridicate în sus.

— Ţi-e foame ? a întrebat Margaret.

— Nu.

— N-ai mîncat la prînz ?

— Nu mi-e foame.

— Supă... a spus ea. Ia puţină.

Şedea lîngă masa din bucătărie. Mă aştepta pe mine.

— El e aici ?

A zîmbit.

— Unde era să se ducă ?

— La telefon !

— De cînd ai zbughit-o din casă...

— Ei da, dar am avut motiv s-o zbughesc, i-am spus. Nemernicii ăia de la şcoală...

— Nu-mi place să te aud vorbind aşa, rosti ea, calmă.

— Bine, bine. M-am dus să mă uit în castronul cu supă.

— Aby. Am tresărit. Nu-mi spunea aproape niciodată pe nume. Ai fi făcut mai bine să-i fi spus lui direct azi de dimineaţă, nu să-i transmiţi anumite lucruri prin mine.

— Nu voiam să-i vorbesc. N-aveam nimic să-i spun.

— I-ai rănit sentimentele.

— Ei asta-i, ei mi le-au rănit pe-ale mele.

Margaret a rîs uşor pe înfundate.

— Poate că e mai bine să stai aici cu mine pînă cînd vă mai liniştiţi puţin amîndoi.

Am luat polonicul şi am amestecat în supă, fără să răspund.

— Toată ziua a telefonat, a rostit Margaret. Vrea să-ţi aranjeze situaţia.

În tonul ei era o mîndrie şi o satisfacţie pe care nu le mai auzisem pînă atunci.

— Nu vreau să aranjeze nimic.

— Fereşte-te din calea lui în noaptea asta, copila mea, a spus ea. Şi pune-ţi puţină supă. Toată furia asta e trecătoare.

Am cinat împreună cu Margaret, în vreme ce bunicul nu se dezlipea de telefonul din salon. După puţin timp, ea i-a dus un sandviş şi a rămas acolo pentru a-i ţine de urît. Şi fiindcă eu nu aveam nimic de făcut, m-am băgat în pat şi am început să citesc.

Nu ştiam exact cu cine vorbea. Nici măcar nu bănuiam cîtă lume cunoştea. Era întotdeauna atît de calm şi de retras, niciodată nu-mi vorbea despre el sau despre treburile lui. Iar în ceea ce mă priveşte eram obişnuită cu felul lui de a fi, încît nu mă sinchiseam de loc — în fond, o sumedenie de oameni din sud se poartă în felul acesta cu soţiile lor. Şi, la drept vorbind, e cît se poate de plăcut. Dar totuşi, nu puteam să nu fiu izbită cînd molaticul meu bunic devenise cu totul alt om. Nu-i cunoscusem niciodată acest aspect pînă

atunci ; n-avusese nici un prilej să şi-l arate. Pînă în clipa aceea nu ştiam cîtuşi de puţin ce influenţă avea, pînă unde mergea şi nici ce era în stare să facă.

Chemase la telefon o sumedenie de oameni, ştiu asta. O singură dată am răspuns, chiar în dimineaţa următoare. S-a întîmplat să trec pe lîngă telefon în momentul în care sunase, aşa că am ridicat receptorul : era chemat din biroul guvernatorului.

Şi s-a trecut peste toate. Săptămîna următoare m-am dus înapoi la facultate. Bunicul era cu mine în maşină.

— Ce se întîmplă cu celelalte fete, l-am întrebat, se vor întoarce şi ele ?

— Vor trebui să-şi cîştige singure bătălia, scumpa mea.

— Dar ideea a fost a mea, am spus. Nu mă pot reîntoarce fără ele.

— Copila mea, nu vei ajunge la nimic împărtăşind necazurile omenirii. Toată afacerea asta e întortocheată ca o tufă de caprifoi prinsă în jurul unui cedru. Dar tu te întorci acolo, aşa că nu te mai gîndi la nimic.

Eram furioasă pe el şi am stat îmbufnată tot timpul drumului lung parcurs în maşină.

Cînd am ajuns, bunicul a spus brusc :

— Hai să-i facem o vizită preşedintelui.

Nu l-am crezut.

— Mă păcăleşti.

— Fratele lui a fost avocatul meu în cîteva procese.

— Nu pot merge aşa, trebuie să-mi schimb rochia.

Mi-a zîmbit, dar într-un fel care n-avea nimic plăcut.

— Dacă mi-ai fi adresat un cuvînt în timpul drumului, aş fi putut găsi o soluţie... Dar am hotărît ca ei s-o vadă întîi pe fata răutăcioasă în ciorapi trei sferturi.

Eram aproape moartă, bineînţeles, şi după preşedinte ne-am dus să-i facem o vizită decanului acasă la el. Amîndoi ne aşteptară, împreună cu soţiile. Părea un fel de vizită oficială. Bunicul devenise dintr-o dată politicos ca pe vremuri şi ceremonios. Mi s-a adresat chiar spunîndu-mi Miss Abigail. Era curtenitor ca plantatorii din romane.

Cînd am plecat, mi-a spus să-l conduc cu maşina pînă la hotel. Tot drumul a chicotit pe înfundate — nu-mi dădeam seama dacă era bucuros, dar era teribil de satisfăcut.

Tot ce mi-a spus a fost :

— Opreşte la staţia de taxiuri. S-a dat jos şi s-a dus să vorbească cu cei doi şoferi care aşteptau acolo. Unul din ei s-a urcat în taxi şi a plecat, iar bunicul s-a întors.

— S-a dus după o roată de rezervă şi să-şi mai facă provizie de benzină, a spus. Mă duce înapoi acasă.

— Atîta drum ? am întrebat. E costisitor.

S-a uitat fix la mine pentru o clipă şi apoi a început să chicotească.

— Prefer să nu-ţi spun cît m-a costat întoarcerea ta la şcoală. Dar de vreme ce am izbutit să fac faţă, cred că-mi pot permite luxul să iau un taxi. Sînt un om bătrîn şi vreau să mă întorc acasă. Voi ajunge cam după miezul nopţii.

— Ţi-e dor de Margaret, am rostit.

Ochii lui albaştri, luminoşi, au devenit ca de gheaţă, aşa cum nu i-am văzut niciodată. Faţa i s-a împietrit, aspră şi aproape cenuşie.

— Îmi pare rău, i-am spus în pripă, am glumit.

— Eşti un copil, şi ca şi maică-ta n-ai minte aproape de loc. S-a dat jos din maşină ca şi cînd n-ar mai fi suportat să stea alături de mine şi a început să se uite în susul şi în josul străzii.

M-am dat jos la rîndul meu şi am făcut înconjurul maşinii fiindcă nu voiam să-l las să gîndească cine ştie ce. În cele cîteva secunde care mi-au trebuit să ajung pînă la el şi găsise un cunoscut. Dădea tocmai mîna cu un tînăr îndesat, care avea părul tăiat atît de scurt cum nu mai văzusem pînă atunci. Părul lui negru părea că e strivit pe craniu.

— John Tolliver, a spus bunicul, foarte natural, maniera lui ceremonioasă din după-amiaza aceea dispăruse cu totul, nepoata mea.

Avea ochi albaştri, sclipitori, uimitor de albaştri, şi gene lungi şi negre.

— Ce faci aici ? l-a întrebat bunicul.

— Studiez dreptul, domnule, a răspuns.

Bunicul a dat din cap ca şi cum ar fi fost sigur de asta. Apoi întorcîndu-se înspre mine :

— L-am cunoscut pe tatăl şi pe bunicul lui în aceeaşi situaţie, şi veri de-ai lor că nici nu le mai ştiu numărul.

— Da, domnule, a spus John Tolliver.

— Tatăl lui e judecătorul districtului de prin părţile acelea. Felul în care vorbea te făcea să crezi că e la capătul pămîntului. De fapt sînt atît de mulţi acolo, încît ţinutul s-a numit Neamul

Tolliver. Mi-a adresat un salut cu mîna și am observat numaidecît ce încrețită, noduroasă și ce bătrînă era. Cere-i nepoatei mele să-ți povestească cum a fost dată afară din școală.

M-a lovit ușor cu degetul peste față, s-a urcat în taxi și a plecat.

— Cum s-a întîmplat asta ? a întrebat John Tolliver.

— N-a fost prea amuzant.

— Mi-ar place să aud cum a fost, a stăruit, iar zîmbetul lui era nevinovat și politicos. Ce faci în seara asta ?

— Nu mă așteptam de loc să fiu aici, i-am spus, așa că n-am nimic de făcut, dar nu cumva ai o întîlnire ?

Se înroși puțin înainte de a răspunde :

— Nu, n-am.

Deci avea. Dar luase vorbele bunicului drept un fel de ordin. Nu m-am gîndit la nimic altceva, lăsîndu-mă stăpînită de micul tremur de satisfacție de a putea împiedica întîlnirea cu altcineva.

N-avea mașină așa că l-am dus cu a mea pînă la cămin și el mi-a cărat valiza înăuntru.

— Mă voi întoarce să te iau într-o jumătate de oră.

Am urcat în goana mare scările și l-am pîndit de la fereastra holului din față. Se îndrepta direct înspre colțul străzii unde era telefonul. Mi-am făcut dușul în grabă și m-am uitat din nou. Era încă acolo, deschisese ușa ca să-i vină aer. Eram sigură că își contramanda întîlnirea. Mă întrebam cine să fi fost.

Colega mea de cameră ședea pe pat și fuma în timp ce mă îmbrăcam.

— Nici nu m-aș fi așteptat să te mai văd iar aici, a spus, și nu numai că te-ai învîrtit, dar ai mai și agățat un bărbat strașnic. Cine e ?

— E un prieten de-al bunicului meu, am răspuns. M-a privit cu insolență. Crede-mă, ăsta-i adevărul.

— De unde e ?

— De prin părțile acelea.

— Care ?

— Asta e tot ce mi-a spus bunicul.

— Drace ! a exclamat ea, nu e chiar atît de chipeș.

— Nu prea e.

Ne-am dus la *Chicken Shack & Roof Garden*[1]. Denumirea n-avea nici un sens. Era o clădire cu un singur etaj și cu obișnuitul acoperiș ascuțit ; n-ai fi putut aranja acolo o grădină nici dacă ai fi vrut. Iar pe afară nu era nici pic de iarbă. Clădirea fusese înconjurată cu asfalt negru chiar pînă la temelie.

Chicken Shack avea un bar, acoperit cu piele roșie și întinzîndu-se pe toată lungimea clădirii — deși în ținut băuturile alcoolice erau prohibite. (Vedeai mașinile poliției parcate în spate din cînd în cînd, pe jumătate ascunse de gardul înalt. Se opreau pentru o simplă băutură sau să mai treacă timpul.)

Am comandat un coniac și apă, așa cum făceam totdeauna. John Tolliver a spus :

— Au un bar strașnic aici așa că să profităm de el. Două martini.

[1] Baraca puilor & Grădina cu acoperiș (engl.).

N-am obiectat la această schimbare. Dar era un lucru de care trebuia să țin seama, mă gîndeam. Data viitoare voi comanda eu așa cum se cuvine.

— Bunicul a spus ceva despre Neamul Tolliver, i-am spus. Pe unde e ?

El a ridicat din umeri.

— E denumirea care i s-a dat ținutului Somerset.

— Ești din familia Tolliver din Somerset ?

A încuviințat din cap.

Somerset era ținutul cel mai nordic și cu trecutul cel mai întunecat și sîngeros din tot statul. Acolo începuseră primele crescătorii de sclavi, în prima jumătate a secolului al nouăsprezecelea. Creșteau sclavi și-i vindeau, ca pe vite. Ieșeau bani buni, dar nimic altceva. Încă de pe vremea aceea oamenii n-aveau nici o considerație nici pentru misiți dar nici pentru crescătorii de sclavi. Cumpărau de la ei, dar cînd plecau scuipau de silă la vederea acestor ticăloșii, pentru a-și îndepărta gustul amar pe care-l simțeau. În centrele acelea de crescătorie erau veșnic nemulțumiri și revolte. Răzvrătirile sclavilor porneau deseori de acolo. De cele mai multe ori erau înăbușite înainte ca ei să părăsească ținutul. Dar uneori nu puteau fi oprite, iar sclavii se răspîndeau pe întreg cuprinsul statului. Fusese o mare răscoală prin o mie opt sute patruzeci, una care lăsase în urma ei o sumedenie de case arse și trupuri spînzurate de copaci. Iar cît despre oamenii albi din ținutul Somerset, ei bine, erau la fel de violenți. Cei care călătoreau pe vremuri prin locurile acelea tremurau de frică și-și țineau puștile pregătite cînd treceau printr-o anumită porțiune dinspre nord... era țara hoților.

În timpul Reconstrucției s-au grupat în mici feude familiale și timp de douăzeci de ani s-au omorît între ei. Cînd totul s-a terminat, singurele familii care mai rămăseseră în viață erau Tolliverii. S-au statornicit în oarecare pace — cam pe atunci linia de cale ferată trecea pe acolo — au curățat pămîntul negru și roditor și au plantat întinderi enorme cu bumbac. Îl transportau cu ajutorul noii căi ferate.

Nu se mai întîmplase nici o nenorocire de multă vreme pe acolo, dar faima îi rămăsese și ori de cîte ori spuneai Ținutul Somerset, oamenii rămîneau cîtva timp pe gînduri amintindu-și. Acesta era renumele pe care-l avea.

John Tolliver era și el total deosebit. Plin de încredere în sine și capul lui cu păr negru era foarte frumos.

Nu l-am văzut prea des — n-am ieșit împreună decît o dată înainte de vacanța Crăciunului. După aceea a venit frămîntarea din timpul examenelor și aproape uitasem de el. Cînd mi-a telefonat, era aproape prin februarie.

— Unde ți-ar place să mergi ? Harris Pier ?

— Nu, am răspuns brusc și după aceea i-am explicat de ce. Eram cît pe-aci să mă înec acolo anul trecut.

Ne-am dus cu mașina în ținutul învecinat ; la una din cafenelele despre care se zicea că are cele mai grozave *pizze*. Ca mai toate cafenelele din preajma universității era ticsită de studenți, iar tonomatul era pus la maximum. Ne-am instalat în singurul separeu liber, așezat în spate, într-un colț, lîngă ușa bucătăriei.

— Va trebui să așteptăm toată noaptea ca să ni se dea ceva de mîncare, a spus John Tolliver.

— Mie mi-e egal. În orice caz, locurile zgomotoase sînt mai intime.

Tonomatul a încetat vreo două secunde, a vîjîit și a început *Mona Lisa* cîntată de King Cole.

— E o melodie atît de frumoasă, am spus. Îmi place.

— Îmi pare rău că nu te pot invita la dans, s-a scuzat John Tolliver. N-am învățat niciodată.

— Nu țin prea mult să dansez.

— Îmi pare bine.

— Dar cum se face că n-ai învățat? Credeam că toți erau obligați să se ducă la școala de dans.

Ochii lui albaștri mă priveau blînd.

— Nu cunoști Neamul Tolliver.

— Nu, am spus, nu, nu-l cunosc.

— Nu există nimeni care să te învețe să dansezi. Și dacă ar fi, ar învăța doar copiii mici. De la vîrsta de șapte ani ești silit să te ocupi de treburile mărunte ale gospodăriei.

— Aha, înțeleg.

— Știi, nu e ca în Wade County. Nu e decît bumbac și iar bumbac. Nu există depozite de cherestea ca cele ale bunicului dumitale.

— Da, am spus, nevoind să par prea neștiutoare, sînt convinsă că lemnul de construcție are o mare valoare.

A început să rîdă. Și mi-am dat seama că nu mă pricepeam de loc, fiindcă rîsul lui era prietenesc și intim.

— Aș putea avea un whisky cu sifon? am întrebat. E singurul lucru pe care-l prefer.

A trebuit să se ridice de la locul lui și să se ducă la bar să-l comande. Așa era obiceiul acolo. Cînd s-a întors, a așezat cu grijă paharele pe masă.

— Nu te-am chemat mai înainte, a rostit brusc, fiindcă voiam să scap dintr-o încurcătură mai veche.

Nu știam ce să-i spun, așa că n-am făcut decît:

— Oh!

— N-am dat niciodată întîlnire la două fete în același timp. Asta ți se pare ceva prostesc?

— Nu.

— Lucrez la bibliotecă în fiecare zi pînă la zece seara cînd se închide, a adăugat. Voi trece să te iau după ora aceea.

Așa că în fiecare seară după lucru venea să mă ia de la cămin. În fiecare seară la aceeași oră: la zece și zece minute. De cele mai multe ori ne duceam să ne plimbăm cu mașina, ne opream în vreun loc, dădeam drumul la radio și vorbeam. Avea foarte puțini bani și nu m-ar fi lăsat să plătesc. Prin urmare în fiecare noapte ne plimbam cu mașina prin diferite locuri, fumam și urmăream capetele aprinse ale țigărilor care scînteiau ca niște cărbuni aprinși în întuneric. Prima dată cînd m-a sărutat, spunîndu-mi noapte bună, a fost un sărut politicos, dar hotărît. Pielea îi mirosea a trifoi.

— Ei bine, a spus, ajunge pentru azi. Intră în casă.

Avea aerul unui bărbat care lucrează după un anumit plan. Și asta mi se părea ceva drăguț. Cei mai mulți oameni pe care îi cunoscusem se lăsau în voia soartei în așteptarea evenimentelor — dar

nu şi John Tolliver. El singur îşi aranja şi îşi dirija evenimentele. De vreme ce nimeni nu mă învăţase vreodată cum era bine să faci, îmi plăcea enorm felul lui de a fi.

Într-o seară, colega mea de cameră mi-a spus :

— Fată dragă, dacă nu eşti cu grijă, ai să dai de bucluc.

— Ce ? Eram prea zăpăcită şi fericită ca să înţeleg.

A ridicat în sus cutia de plastic verde în care era centura.

— Mă uitasem să văd dacă nu ai cumva un bandaj în sertar — blestematul meu de pantof mi-a făcut ferfeniţă călcîiul — şi am găsit asta. Mi-a fluturat-o prin faţa ochilor. E foarte imprudent.

— N-am nevoie de ea. Nu mă culc cu el.

A aruncat cutia înapoi în sertar, ridicînd din umeri.

— Fă cum vrei.

— Nu fac — am să mă mărit cu el. Pînă atunci nu îndrăznisem să mă gîndesc la asta, dar după ce o spusesem mi-am dat seama că ăsta era lucrul cel mai firesc.

După o lună cînd mi-a propus să mă ia de nevastă, a făcut-o cu tonul cuvenit.

— Aş vrea să mă căsătoresc cu tine. Tu ai vrea ?

— Da, am răspuns, cred că da.

Decît să-l anunţ pe bunicul telefonic sau să-i scriu, am hotărît să mă duc la el în timpul vacanţei scurte de Paşti.

Am mers cu maşina toată noaptea, atît de tulburată şi de fericită, încît nu simţeam nevoia să

dorm. Am ajuns exact în clipa în care îşi lua micul dejun în bucătărie, împreună cu Margaret. Fără să spună o vorbă ea s-a ridicat şi a pus încă un tacîm pentru mine.

— Ei bine, a spus bunicul, am impresia că vii cu veşti bune de data asta.

— Mă mărit.

— Mă aşteptam la asta. Cu mult calm şi-a turnat o ceaşcă de cafea din ceainicul cu flori demodat.

— Nu vrei să ştii cu cine ?

— Ba da, a spus el. Dar mai curînd sau mai tîrziu tot trebuia să aflu.

— John Tolliver.

Şi-a bătut cafeaua mai departe pe îndelete.

— Vrei să mănînci ? a întrebat.

— Sînt moartă de foame.

— Nu-i o partidă rea, a intervenit bunicul. Sînt cîţiva de calitate cam proastă în familia lui, dar sînt şi unii de-ai noştri pe care nu trebuie să-i judecăm cu prea multă asprime. Am putea pune în fruntea listei pe tatăl tău.

— John nu mai are decît un an de drept.

— Familia lui şi-a cam făcut de cap în ţinutul acela, acum vreo trei sau patru generaţii. Oriunde te uiţi dai peste Tolliveri. Obţinînd lucrurile în felul acela, îl fac pe orice om să-i fie silă de ei.

— Nu mai mult decît un Howland, am spus.

El a zîmbit şi a ridicat din umeri.

— Recunosc că nu.

— În orice caz, i-am spus, ruşinată fiindcă mă repezisem la el, John nu vrea să se mai reîntoarcă.

— Să se reîntoarcă unde ?

— La Neamul Tolliver.

— Locul a devenit prea mic pentru el, a spus pe un ton degajat. Mănîncă-ţi dejunul.

După ce am terminat, m-am dus cu el pe veranda din spate, unde s-a încălţat cu ghetele groase pe care la purta cînd se ducea la lucru.

— Ieri era cît pe-aci să calc pe un şarpe otrăvitor, îmi povestea în timp ce-şi lega şireturile.

— Nu-ţi place John.

El îşi lega mai departe şireturile.

— Nu-l cunosc.

— Tu ne-ai făcut cunoştinţă.

— L-am recunoscut după trăsăturile feţei, proprii familiei lui, după care aş recunoaşte pe oricare alt Tolliver.

— Dar, oricum, nu-ţi place.

— Ştiu anumite lucruri despre familia lui cu care nu mă prea împac.

— Dar el nu e ca ei.

— Nu, a răspuns el. Recunosc că nu e. Îl iubeşti ?

Am simţit că mi se înroşesc obrajii.

— Nu mi-e ruşine s-o spun. Da, îl iubesc.

— N-am spus că ai avea vreun motiv să te simţi ruşinată.

A terminat cu legatul ghetelor şi şi-a îndreptat picioarele, aşa cum fac toţi bătrînii, şi s-a uitat peste curtea din spate — plină de noroi cum era întotdeauna primăvara — jos, înspre grajduri şi silozuri, la afumători şi la celelalte clădiri, şi dincolo de ele la locurile îngrădite şi la pădurile din spatele lor.

— Nu pari mulţumit de această căsătorie.

Începuse să-şi umple pipa.

— Scumpa mea, sînt prea bătrîn ca să mă mai entuziasmez. Asta mă face să-mi aduc aminte de cîte ori mi s-a întîmplat acelaşi lucru. Nu e decît un moment de cînd mi-ai spus toate astea. Şi mie mi se pare că o văd pe maică-ta şi pe mine, numai noi doi întorcîndu-ne acasă de la gară într-o cabrioletă şi urcînd pe drumul acela din faţa noastră, pe acelaşi drum, cu aceleaşi plante, cu toate la fel ca atunci, iar ea spunîndu-mi că e îndrăgostită şi că se va mărita.

— John nu e ca tata.

— Şi parcă mă văd pe mine venind acasă să le spun părinţilor că eram îndrăgostit şi că voiam să mă-nsor. Şi ei nu păruseră nici surprinşi, nici prea încîntaţi.

— Nu e acelaşi lucru cu mine, am spus, e cu totul altfel.

— Cînd eşti bătrîn cum sînt eu, îţi dai seama că toate se petrec în acelaşi fel, că nu există nimic deosebit, special sau neobişnuit. Se ridicase în picioare. Sînt atît de bătrîn, încît îmi amintesc că pe vremuri existase în ţinutul acesta un fel de gărgăriţă... Ar fi mai bine s-o chemi pe mătuşa Annie. Se pare că ea e sortită să-mi regizeze toate nunţile.

— Bine, am spus.

Pornise să-şi inspecteze curţile, îşi începea întotdeauna ziua aruncînd o privire în treacăt asupra grajdurilor şi a cirezilor de acolo. Nu făcuse decît cîţiva paşi cînd s-a întors şi mi-a spus :

— Robert a terminat serviciul militar şi şi-a găsit o slujbă.

— N-am ştiut asta. E minunat. Unde ?

— La San Francisco, mi-a răspuns. Au nevoie de ingineri acolo.

— Sînt convinsă că Margaret e fericită.

S-a uitat la mine cu privirea aceea uimită și cuminte, ca și cum nu m-ar mai fi văzut pînă atunci. Sau niciodată.

— Ai spus cuvîntul cel mai nimerit și plin de bună-cuviință. Și eu cred că e fericită.

Cînd m-am dus la culcare, fiindcă acum mi-era teribil de somn, am întîlnit-o pe Margaret, care scotea florile veștejite din vasele de pe masa din hol.

— Tocmai acum am aflat despre Robert. E grozav !

— E un băiat bun, a spus calmă.

— Ar trebui să se însoare cît mai repede.

— Da, a răspuns ea. Se va însura curînd.

După aceea m-am băgat în pat, dar înainte de a adormi mă gîndeam cît de îmbătrînită părea Margaret. Fusese întotdeauna înaltă și osoasă și mai era încă, dar acum i se lățiseră șoldurile, iar pielea neagră și netedă de pe obraji îi era brăzdată și avea încrețituri în jurul ochilor. Și peste păr i se așternuse o ușoară brumă cenușie, sîngele ei alb îi dăruise acest lucru. În timp ce încercam să ghicesc cîți ani ar fi putut să aibă — era cam de vîrsta mamei așa că trebuie să fi avut vreo patruzeci de ani — am adormit.

Am făcut nunta în iunie, o nuntă mare așa cum era și de așteptat. Cea mai grozavă nuntă din anul acela. Bunicul reținuse întreg hotelul Washington din oraș pentru oaspeții suplimentari. Nici acela nu era destul, așa că verii Bannister (Peter

Bannister nu mai trăia pe atunci) și-au deschis casa lor imensă.

Cred că nu rămăsese loc în care să nu mă fi dus cu mașina, la recepții, la cocteiluri, răspunzînd la invitații, la serate dansante. Petreceri, după moda de odinioară, în casele de pe malul golfului. Vînători în pădurile din ținuturile nordice. Și foatre multe baluri : cravată neagră, platou de dans, travestituri... Cu două săptămîni înainte de nuntă m-am dus la Somerest să cunosc familia lui John. Nu organizau serate — nunțile nu însemnau mare lucru pentru ei — era o sectă de oameni foarte religioși. N-am stat decît o zi acolo, în care s-au arătat politicoși și amabili, în felul lor, dar am simțit o mare ușurare cînd am plecat.

— Vezi deci, a spus John pe cînd ne întorceam. Nu e ca la voi în Wade County.

Am dat din cap.

— Le-am plăcut oare ?

— Te acceptă. Pe față i-a licărit un zîmbet șters. Pentru ei asta înseamnă ceva mai mult decît să le fi plăcut.

— Părinții tăi n-au zis nimic ?

— Au spus că vei fi o soție bună.

— Oh ! Nu eram convinsă.

— Așa sînt ei. Nu te frămînta din cauza asta.

În ziua nunții eram atît de obosită încît m-am împiedecat și era să cad pe scări, coborînd la brațul bunicului. După terminarea ceremoniei și după ce s-a sfîrșit și petrecerea și ne-am urcat în noul automobil Thunderbird, decapotabil, pe care mi-l dăruise bunicul, am adormit aproape îndată ce am plecat și am dormit jumătate din drumul pînă la New Orleans. M-am trezit dîndu-mi seama că

mașina se oprise și era mult după miezul nopții ; parcaserăm pe malul Golfului (se vedea apa strălucind în lumina lunii) și John dormea pe volan. M-am așezat din nou la locul meu și l-am lăsat să doarmă. Se luminase de ziuă cînd am plecat mai departe spre New Orleans.

După două săptămîni eram din nou acasă ; după două luni ne întorceam la universitate pentru ca John să-și poată termina ultimul an de drept. Mă uimea cît de mult muncea. Nu mai cunoscusem pe nimeni care să facă la fel. Bunicul sigur că nu făcuse ; n-am văzut niciodată pe cineva care să lucreze cu o intensitate atît de îndîrjită. Aveam un mic apartament luminos chiar lîngă universitate, și tot anul acela cît am stat acolo nu l-am văzut aproape niciodată. Ne întîlneam la masa de prînz, un fel de năvală în goană în restaurantul cu autoservire al universității, iar după aceea îl mai vedeam noaptea după ce se închidea biblioteca, cînd venea acasă și bătea la mașina de scris timp de o oră și mai bine. Era în corespondență cu un număr mare de oameni ; scrisorile erau scrise cu grijă și tot cu grije concepute.

— Mi-ar putea fi de folos într-o zi, a spus cînd m-am plîns. Cînd o începi de jos trebuie să te folosești de orice.

Lipsea atît de mult de acasă și fiindcă tot n-aveam altceva de făcut, am început să devin bănuitoare. Pînă cînd, într-o seară, după-masă, l-am urmărit pînă la bibliotecă. Lucra într-una din camerele de la etajul de jos și dintr-un anume loc de pe treptele din față îl puteam urmări. A stat acolo ore întregi, încovoiat, citind. Nu vorbea cu nimeni ; părea să nu observe că mai erau și

alți oameni în sală. Nu s-a întrerupt nici măcar pentru a-și aprinde o țigară ; rareori își schimba poziția în scaunul de lemn incomod. Am stat pe treptele de beton trei ore, simțindu-mă singură și scîrbită, și cînd a venit timpul de închidere am fugit acasă mîncînd pămîntul pentru a ajunge înaintea lui.

— Ai mîinile reci, mi-a spus cînd a intrat în casă.

— M-am plimbat puțin împrejurul blocului.

— Crezi că e bine ?

— Mi-ai spus că vrei să ies cîteodată. Și ce mi s-ar putea întîmpla ?

— Să nu dai vina pe mine dacă te acostează vreun tip.

— Îți pasă cumva ? am întrebat. Îți pasă dacă am vreun amant ?

Tocmai își scotea mașina de scris. (Zilnic o puneam în cutia ei fiindcă n-o puteam vedea în ochi.)

— Un amant ? Nu cred că ai fi în stare, a spus el. Am încredere în tine.

Apoi, findcă mă simțeam atît de groaznic, am spus că mă doare capul și m-am dus să mă culc și am vărsat în tăcere lacrimi fierbinți cu capul în pernă. Cred că în noaptea aceea m-am hotărît să devin mamă.

În momentul cînd am fost sigură, i-am spus.

— E prea curînd, a spus el cu blîndețe, dar poate că și eu ar fi trebuit să fiu mai cu grijă.

— Vrei să scap de el ?

— Nu, s-a împotrivit categoric. E prea riscant. Ai putea să mori. Timp de un minut a analizat în gînd toată situația. Va fi foarte bine, a adăugat. Un copil ar fi o bună companie pentru tine.

— Nu mă simt deprimată, am răspuns.

— Nu ? A luat jurnalul de seară și a început să citească. Credeam că ăsta a fost motivul.

Știa. Și ceea ce mă uimea totdeauna era cît de multe știa, cîte lucruri înregistra sub fruntea lui preocupată și distrată.

Și-a terminat cu bine facultatea, cu toate onorurile, doar la un singur lucru nu se gîndise. Coreea. Cum ieșise cu gradul de ofițer din armată a fost chemat imediat. Era disperat și furios și violent din cauza neputinței. Fața i se umplea de pete cenușii și roșii și rupsese o mare bucată din brațul unui fotoliu tapisat din salon. Stam chiar acolo, cu pîntecele umflat, și-l urmăream distrugînd scaunul bucățică cu bucățică.

— Doi ani în Germania, a răcnit. De ce dracu nu-i ia pe alții ? Să vadă și ei cum e cînd îngheți în noroi.

A mai spus multe altele, n-a închis ochii vreo două nopți și abia mi-a spus bună ziua cînd în cele din urmă a plecat. Dar în fond n-a dus-o rău — absolut de loc. Pe atunci îi mergea din plin. Știa să se adapteze oricărei situații. Indiferent ce se întîmpla, se pricepea s-o întoarcă în folosul lui. Așa a fost și cu serviciul militar în Coreea. S-a dus la Washington și a stat trei ani în barăcile întunecoase și deprimante ale birourilor unităților de achiziții. Dar a mai văzut și altceva la Washington care i-a plăcut. Își formase despre lucruri o anumită părere și întrevedea o sferă de acțiune la care familia lui din Somerset nici nu visase vreodată. Vedea și rolul pe care l-ar fi putut juca.

Mi-a vorbit despre acest lucru înainte de a ne urca în trenul care ne ducea acasă. Washingtonul era un furnicar de oameni, spitalele ticsite și totul

era oribil. Mă întorceam în casa bunicului ca să nasc. În drum spre gară mi-a împărtășit planurile lui și felul în care intenționa să și le pună în aplicare. Începea prin a fi guvernator și sfîrșea cu rolul de senator.

— N-am nici o șansă de a ajunge președinte. A atins ușor cu mîna pîntecele meu întins pînă la refuz. E un stat prea mic și un sudist n-ar putea ajunge în nici un caz... Uitasem să-ți spun, am devenit membru al Sfatului Orășenesc și al Klanului înainte de plecare.

— Oh !... Oh, pentru numele lui Dumnezeu.

— Și bunicul tău a fost membru al Klanului.

— Era altceva atunci.

— Și Justice Black e membru.

— Dar nu mai e.

— Scumpa mea, cînd voi ajunge acolo unde e el mă voi retrage și eu.

Așa că m-am întors în casa bunicului în zilele acelea luminoase și aspre ale începutului de iarnă. Dimineața ședeam la soare pe veranda din spate, iar seara pe cea din față, și-mi petreceam ziua în compania celor care veneau în vizită. Erau foarte mulți, în timpul zilei doamne singure, iar seara bărbați cu neveste. Aș fi putut jura, după felul în care se informau despre bărbatul meu, că John le făcuse o profundă impresie.

— Vrea să intre în politică ? m-a întrebat într-o seară bunicul.

— Da.

A rîs în bărbie.

— În statul ăsta sînt prea mulți oameni bătrîni băgați în politică. Pur și simpul te obosesc fețele lor urîte. Am fi mai degrabă dispuși să accep-

tăm un soldat cumsecade care vine de pe front. Şi va trebui să vă mutaţi în reşedinţa guvernatorului — cred că asta urmăreşte.

— Asta intenţionează.

— Nu există nici un motiv care să-l împiedice.

— Tot nu-ţi place, nu-i aşa ?

— N-am nici o înclinaţie spre politică, copila mea, şi n-am avut niciodată... Tot îl mai iubeşti ?

Atunci i-am mărturisit adevărul.

— Nu aşa de mult ca la început. Dar ţin la el.

— E o diferenţă, a spus bunicul.

Într-o dimineaţă rece de decembrie, cînd puzderie de brobonele de gheaţă străluceau pe balustrada verandei, iar cerul de iarnă era de un albastru puternic şi luminos, luam gustarea de dimineaţă. Pe neaşteptate, am fost inundată de apă cu petişoare verzui şi cu miros de amoniac, care mi se prelingea pe picioare, prin halat, formînd o băltoacă pe podea.

Prost lucru şi periculos în starea în care mă aflam, eu nu făceam însă altceva decît să privesc gîndindu-mă : „Ce urît miroase. Ce oribil arată". Continuam să mă uit, încreţindu-mi buzele ; abia am observat-o pe Margaret care sărise de pe scaun şi forma un număr la telefonul fixat în zid. În timp ce suna, s-a întors spre mine.

— Simţi ceva ?

Am scuturat din cap.

— Pe cine chemi ?

— Grajdul. El trebuie să fie acolo.

Bunicul, desigur. Niciodată nu-i spunea pe nume. Cel puţin faţă de mine.

N-a răspuns nimeni. Margaret l-a lăsat să sune cîtva timp, apoi l-a chemat pe Harry Armstrong,

doctorul din oraş. Nu era acasă aşa că i-a lăsat vorbă. A ieşit pe verandă şi s-a uitat în sus şi în jos, dar curţile bîntuite de iarnă erau goale. S-a întors înăuntru, aducînd cu ea vîntul rece şi tăios al iernii.

— Simţi ceva ?

— Simt ceva straniu.

Mi se făcuse somn dintr-o dată. Şi de-abia am putut să articulez cuvintele.

Margaret mi-a pus mîna pe pîntec, exact pe locul umflat din pricina sarcinii şi m-a apăsat tare. A ţinut-o aşa cîtva timp. Apoi m-a apucat de braţ şi m-a ridicat în picioare.

— Trebuie să te întinzi în pat.

M-a ajutat să urc treptele şi să intru în pat. S-a dus în hol să mai cheme o dată grajdul ; din nou nici un răspuns. Bunicul trebuie să se fi dus undeva şi plecase cu singura maşină. Pe a mea o lăsasem la Washington la dispoziţia lui John. Ar fi trebuit s-o am aici, acasă. Mă gîndeam : ce prostie ; nu sînt în stare să fac nimic cum trebuie. Nu mă pot duce nici măcar la spital să nasc.

Margaret s-a întors.

— Cît timp a trecut ? am întrebat-o.

— Nici cinci minute, copila mea.

Eram teribil de ameţită, parcă nu-mi puteam ţine ochii deschişi. Deodată, trupul mi-a fost străbătut de fiori şi s-a cutremurat ca după un strănut uriaş. După aceea am ţipat de durere.

Margaret m-a tras jos din pat. Îmi scosese tot de pe mine. Goală şi transpirînd în camera rece, m-am rezemat de marginea patului, clătinîndu-mă şi cu dorinţa aprigă de a dormi.

— Așază-te pe vine, mi-a spus. Era un cearșaf întins pe jos — pe care nu-l observasem pînă atunci.

M-am ghemuit deasupra lui. Ea s-a strecurat în spatele meu, stînd pe pat, cu picioarele incolăcite în jurul trupului meu și cu mîinile ținîndu-mă zdravăn de umeri.

— Hai, a zis ea, dă-i drumul.

Încă două dureri sfîșietoare și pe cearșaful alb a apărut o pată de sînge, un prunc și un cordon lipicios.

De data asta Margaret sta în genunchi lîngă mine, iar eu îmi sprijineam capul pe umărul ei. Cu un colț al cearșafului ștergea copilul la gură. Acesta scotea un fel de ciripit slab. Pentru o clipă am avut impresia că fereastra e deschisă și că se aud păsărelele de afară. Dar nu era decît acea fărîmă de carne plină de sînge și mirosind a amoniac pe care o născusem.

Ne-am ghemuit pe jos amîndouă, pînă ce am dat afară totul. Apoi Margaret m-a ajutat să mă urc din nou în pat. Am uitat de copil și am adormit.

Cînd m-am trezit, în cameră ardea focul și era cald, iar Margaret se legăna în balansoarul de lîngă cămin cu un coșuleț așezat chiar lîngă ea. M-a văzut că deschisesem ochii și s-a apropiat numaidecît.

— Jos e bunicul tău care bea împreună cu doctorul Armstrong. Au băut ceva pînă acum. A zîmbit cu blîndețe, dar surîsul i-a dispărut și a spus cu oarecare șovăială : Trebuie să-i chem sus... Ar fi mai bine să le spui că copilul s-a născut în pat.

— Oh ! am exclamat.

— Femeile albe nu stau ghemuite să-și nască copiii pe jos.

Nu-mi dădeam seama dacă-și bate joc de mine, dar n-am vrut să risc. N-am spus o vorbă și toți au fost convinși că micuțul se născuse pe o saltea în lege, curată.

În orice caz era fetiță. Mă simțeam dezamăgită la culme. I-am dat numele de Abigail.

Următoarea — exact după treisprezece luni — s-a născut într-un spital, așa cum se cuvine. Și doctorul era altul. Se numea Otto Holloway. Cam pe atunci Harry Armstrong avusese un atac și nu mai practica. Dar și de data asta a fost tot fată. Mary Lee. Mi-am băgat capul în cearșafurile grosolane ale spitalului și am plîns amarnic. Îmi dorisem atît de mult un băiat, atît de mult. John, care făcuse tot posibilul să vină de rîndul ăsta, se învîrtea prin jurul patului, părînd îngrijorat și uimit.

— De ce-ți faci atîtea sînge rău ? îmi tot spunea. Nu e logic, nu e de loc logic.

Fusesem și eu fată și singurul copil. Atîta putuse să facă mama mea. Fusesem convinsă că voi fi în stare să fac mai mult. Mă văzusem totdeauna înconjurată de o sumedenie de băieți.

John nu înțelegea. N-ar fi putut.

— Oh, pleacă de aici, i-am spus. Te rog pleacă de-aici.

— Cauza nu e numai copilul, nu-i așa ? a întrebat cu asprime. E cu totul altceva.

Aproape nici nu-l ascultam ce spune.

— Pleacă.

— Ştiu care e motivul. Cine ţi-a povestit toate balivernele alea?

Tonul lui era aspru şi mînios; era şi o umbră de teamă în el.

Orice ai face, oricît de nevinovat ai fi, lumea pălăvrăgeşte, după mintea ei îngustă.

Cu stupefacţie, m-am rezemat din nou de perne şi priveam nepăsătoare în timp ce-mi vorbea despre viaţa lui fără pată, pe care o dusese la Washington, şi în acelaşi timp cît de expusă unei greşite interpretări. Ascultam şi din tot ceea ce spunea îmi dădeam seama de contrariu.

Totuşi m-am întors înapoi împreună cu el şi am stat la Washington pînă cînd i-a expirat termenul. (Mi-a cerut să vin cu el. „Lumea va înceta să vorbească dacă vei fi acolo.") De fiecare dată cînd ne duceam la vreo serată mă trezeam întrebîndu-mă: Asta o fi? Sau care o fi? Dar îl iubeam şi, după cum spusese bunicul, asta era nenorocirea.

Chestiunea Coreei se sfîrşise. M-am întors la Wade County şi John şi-a instalat biroul chiar pe strada principală din Madison City, lîngă magazinul Rexall. Lucra cu aceeaşi îndîrjire ca şi la universitate. Îşi făcuse practica şi voia să debuteze în politică. De regulă, în fiecare săptămînă vorbea cu prilejul unui turneu organizat prin cuprinsul statului. Vorbea despre orice, de la conservare şi gîndaci pînă la lipsa de credinţă a tineretului — totdeauna cu perfectă convingere şi seriozitate. Într-una din săptămîni fusese programat să vorbească în faţa unui grup de fermieri despre

îndatoririle statului, de a reduce întinderea antraxului. Aveam şi eu o vorbă de spus.

— Pentru numele lui Dumnezeu, John, am întrebat, ce ştii tu despre antrax?

A schiţat un zîmbet, zîmbetul acela radios pe care începuse să-l arbordeze în faţa fotografilor.

— L-am întrebat pe bunicul tău la masă seara trecută. Microbul trăieşte în gunoi, adormit, timp de treizeci de ani. Am aflat tot ce trebuie.

— Oh, Doamne!

— Eu nu le vorbesc despre antrax, scumpa mea. Eu le vorbesc despre John Tolliver.

Extrem de bun avocat, avea legături cu fel de fel de judecători şi magistraţi, din toate colţurile statului. Avea pe drept cuvînt o situaţie sigură. Era un Tolliver şi asta însemna că putea conta pe aproape toată partea de nord a statului. Nevasta lui era o Howland şi asta însemna înrudirea cu aproape toate ţinuturile centrale. În privinţa celor trei sau patru ţinuturi din sud, acestea nu-l interesau. De fapt, refuza chiar să şi vorbească acolo, pretinzînd că populaţia, în majoritate catolică, îi era ostilă. Nu ştiu dacă exista vreun sîmbure de adevăr în această afirmaţie. Dar făcea adeseori uz de ea pentru a-şi atrage de partea lui cît mai mulţi protestanţi, care altfel nu i s-ar fi alăturat.

Şedeam în casa mea din Madison City şi aşteptam. Aveam o casă nouă, construită de noi. La început John a vrut să cumpere una din casele vechi neocupate, din oraş (erau numai vreo cîteva).

— În ceea ce mă priveşte, face impresie mai bună să locuiesc într-o casă veche, mi-a spus. Exact impresia pe care ar face-o un costum de lînă purtat vara.

— Eu vreau o casă nouă, am spus, speriată, fiindcă dacă începeam să argumentez cu el, pierdeam întotdeauna. Așa încît, voind să pun capăt oricărei discuții asupra acestui lucru, i-am spus ceva ce nu-i mai spusesem pînă atunci.

— Sînt banii mei.

Pentru o clipă a avut o privire teribil de confuză. Nu era nici mînioasă, nici îndurerată. N-aș putea spune cum era. Poate doar uimită.

— În orice caz, am adăugat repede, de teamă de a fi spus prea mult, singura casă veche în care aș dori să trăiesc vreodată e casa bunicului.

Din nou a zîmbit.

— Dacă ți-o va lăsa ție, desigur. Ar putea deveni ceva grandios cu cîțiva bani investiți în ea.

— Bineînțeles, am spus, deși am simțit un tremur în golul stomacului la gîndul de a dispune de lucrurile unui om care mai era încă în viață.

Mi-am construit o casă nouă, strălucitoare, iar copiii mei s-au culcat în dormitoare luminoase și pline de dantele. Tot orașul a vorbit cînd am adus un antreprenor de la Mobile să-mi aranjeze bucătăria și camerele de baie. Camera de baie principală avea o cadă îngropată și o mică terasă pavată cu dale de piatră pentru baia de soare. Bucătăria era exact ca cea din revistele *Casa și grădina* : nu-i lipsea nimic, avea toate instalațiile. De la Margaret am aflat ce gîndea orașul despre toate astea. Ne-a adus niște prepelițe din partea bunicului, cam la o săptămînă după ce ne-am mutat în ea. S-a uitat cu atenție de jur împrejurul bucătăriei, cu mîinile pe șoldurile îngroșate ; și-a țuguiat buzele fără să spună o vorbă.

— Îți place ?

— E o bucătărie prea luxoasă pentru un servitor negru.

O spusese deschis. O fi vrut să fie ironică. Sau o fi fost doar o simplă constatare. Sau poate că vorbise sîngele tatălui ei alb.

Niciodată n-am știut cînd vorbea serios sau cînd te lua peste picior. Cred că așa îi plăcea să fie.

Poate că la epoca aceea citise anumite informații asupra lui John, apărute în mai toate ziarele. Prima pe care am văzut-o a fost o mică tăietură dintr-un ziar din Atlanta, trimisă de vara mea, Clara Hood. (Era din familia Bannister, de la Madison City. Se măritase cu un tînăr pastor metodist, pe care-l chema Samuel Hood și se stabiliseră la Atlanta.) Era un om urît, cu părul de culoarea nisipului, foarte serios și pios și un apărător înfocat al drepturilor negrilor. De cînd îl cunoscuse, Clara Bannister renunțase la postul de educatoare în Sfatul Cetățenilor Albi pe care-l avusese înainte și devenise, printre altele, membră a unei Asociații Nord-Americane pentru apărarea drepturilor statului. Pînă și mama ei care era puțin cam năucă, fusese șocată. (Bunicul găsea că e un lucru foarte amuzant.) Tăietura conținea un interviu luat lui John. Fusese inserat pe undeva pe una din pagini și nu era lung și nici foarte interesant. Era plin de expresii populare ; declara cît de bucuros fusese de a veni în oraș și de a se afla în mijlocul rudelor soției sale și că se simțea nespus de fericit de a fi la Atlanta. Se încheia cu o frază care mi se înfipsese adînc în minte.

„Domnul Tolliver e un tînăr avocat în plină ascensiune și e socotit o mare speranță a segregaționistilor din sud."

I-am arătat-o lui John.

— Am văzut-o, scumpa mea, a spus.

— Nu citești ziarele din Atlanta, nu-i așa ?

— Am biroul meu special care-mi taie toate articolele din ziare.

— Nici măcar n-am știut că ai un asemenea birou.

— Nu m-ai întrebat.

— Ai într-adevăr oarecare considerație pentru verii tăi prin alianță ?

A zîmbit.

— Am avut atît de multe întîlniri, încît n-am apucat nici măcar să vorbesc cu ei la telefon... dar face impresie bună în ziare.

Seara aceea — prima cînd ședea acasă de șase săptămîni — și-a petrecut-o umblînd de-a bușilea cu multă răbdare în jurul salonului cu amîndouă fetițele în circă. Fiecăreia dintre ele îi dăduse și cîte o fotografie mare de-a lui, pe care o pusese în camerele lor.

— În felul ăsta nu vor uita niciodată cum arăt, a spus. Le iubea, iar ele îl adorau. Viețile noastre se scurgeau liniștite, pentru mine și fetițe, monotone și fără nici un eveniment de seamă, pînă cînd venea el acasă. Și venea plin de entuziasm — întotdeauna fusese așa.

John trebuie să fi crezut că întrebarea mea cu privire la tăieturile din presă fusese un fel de reproș, fiindcă după aceea mi le aducea mie. Pe
minte de unele cuvinte din tăieturile acelea.
toate. Le păstram cu grijă într-o cutie — am dat peste ea deunăzi — dar nu le-am citit niciodată. Uneori pe cînd mi le înmîna, unele cuvinte îmi

săreau în ochi. Rasist. Devotat segregaționist. Apărător înflăcărat al drepturilor Statului.

Odată l-am întrebat despre asta — mai bine n-aș fi făcut-o. Ne duceam cu mașina la universitate unde corpul studențesc îl invitase să vorbească. Era una din acele seri argintii de iarnă cînd toate lucrurile îți par molcome și delicate și cerul e trandafiriu, iar pămîntul licărește nedefinit prin ceață. Automobilul era nou și strălucitor și mirosea superb ; radiatorul arunca un curent de aer cald peste picioarele noastre. Nu se poate asemui cu nimic senzația pe care ți-o dă o mașină puternică, alergînd pe șoselele netede ca în palmă ale unui ținut deluros. Mergeam cînd urcînd, cînd coborînd ca pe valurile mării. Eram mulțumită că scăpasem și de copii — prea stătusem mult timp în casă. Eram mîndră de a fi soția vorbitorului. John venise cu o zi înainte cu un inel cu safir în buzunarul hainei.

— Seamănă cu ochii tăi, rățușca mea, a spus el în treacăt. Eram încîntată. Știam cît preț punea el pe bani, iar inelul acela îl costase, nu glumă. Era un bărbat bun, care muncea din greu, dar era prima dată cînd aducea un astfel de lucru, ca pe un omagiu. Mă gîndeam, în timp ce urcam colinele zbîrnîind, cît de frumos ar fi fost să îmbătrînim alături, să ne vedem fetele devenind femei și cu o casă plină de nepoți. Toate gînduri sentimentale stăruitoare, ca dealurile acelea cenușii...

Legănată de lumina aceea blîndă, l-am întrebat ceva care mă obseda, ceva ce-mi fusese trezit în minte de unele cuvinte din tăieturile acelea.

— John, i-am spus, care-i adevărata ta părere despre negri ? Nu ceea ce vei spune în seara asta, ci ceea ce crezi tu în realitate despre ei ?

A rîs pe înfundate și cu un clacsonat puternic a reușit să dea la o parte un autocamion care-i sta în drum.

— Îi iubesc cu duioșie, a răspuns. Ca și bunicul tău.

Seara nu-mi mai părea scăldată în lumina argintie, iar nepoții întrezăriți o clipă dispăruseră. Nu era decît un ținut mohorît de iarnă și un bărbat care conducea în plină viteză.

Au mai trecut cîțiva ani, plăcuți, fără nici un eveniment de seamă, întrerupți numai de vacanțele pe care John începuse să și le ofere. Îmi amintesc de anii vacanțelor — de cea petrecută în Jamaica, în Bermude, la Sun Valley. Ne duceam de două ori pe an, vara și iarna. Fetele se făcuseră mari. Răsfățate, hoinărind cu bicicleta, în școli de prim rang. Erau fete frumoase, brune și cu ochi albaștri ca tatăl lor. Știu că-și mai dorea și alții. M-a întrebat o dată despre asta. I-am răspuns doar atît :

— Așteaptă să le văd pe astea două puțin lansate. Sînt atît de aproape ca vîrstă una de alta încît mi-au dat destulă bătaie de cap. Avea răbdare ; era prea mîndru ca să mai insiste.

A venit și ziua în care bunicul meu a murit. Era prin ianuarie, la cîteva zile după ce ninsese strașnic. De fapt, nu cădeau prea mari cantități de zăpadă prin această parte a ținutului — doar mici fulguieli care se așterneau ca o promoroacă

pe pămînt. Dar de data asta cerul de o culoare uniformă cenușiu-verzuie a cernut o ninsoare care s-a așternut într-un strat gros de vreo patruzeci de centimetri, acoperind totul. Cirezile răspîndite pe pășunile întinse au fost cuprinse de panică. Au rupt gardurile trecînd prin sîrma ghimpată și lăsînd bucățele de piele însîngerată pe țepuși și năpustindu-se spre locurile împădurite și dincolo de ele. Au trebuit să fie adunate din nou la un loc, una cîte una. Toate ajutoarele bunicului meu erau afară, la lucru — îngrijind vitele rănite și reparînd gardurile.

Patru dimineți în șir bunicul a plecat cu noaptea în cap în autocamionul lui săltînd pe șosele de țară, cu făgașuri înghețate, care se dezmorțeau cu încetul, transformîndu-se în băltoace de noroi. Trei seri la rînd s-a întors acasă clătinîndu-se de oboseală, înghițea puțină supă și se ducea de-a dreptul la culcare. A patra noapte nu s-a mai întors.

În cea de-a patra zi bunicul muncise singur. Oliver Brandon, care lucra de obicei împreună cu el, plecase la oraș să cumpere niște foarfeci speciali de tăiat sîrma și alte mărunțișuri. Luase mașina lui Margaret, aceea pe care bunicul i-o dăruise cu un an înainte, și se întorsese la amiază, cînd era sigur că-l va găsi pe bunicul. Nici Margaret, nici Oliver nu fuseseră îngrijorați de lipsa lui. În ultima vreme devenise cam uituc, ca mai toți bătrînii, și nici nu prea obișnuia să se întoarcă acasă la amiază. Fiindcă nu lăsase vorbă unde se duce, Oliver nu știa unde să-l caute ; în așteptare, înlocuise scîndurile sparte de pe dușumeaua verandei.

Nu se îngrijoraseră pînă în clipa cînd se întunecase și cînd amîndoi începuseră să scruteze prin geamurile ferestrelor umbra de nepătruns.

— O fi lucrînd la lumina felinarelor, a spus Oliver. Margaret a scuturat din cap. Totuși nu prea cred, a adăugat Oliver.

Margaret s-a dus și s-a așezat lîngă fereastră cu obrazul lipit de geamul rece, uitîndu-se fix afară, cu neputință să vadă ceva.

La ora zece Margaret m-a chemat la telefon. S-a întîmplat ca John să fie acasă în seara aceea, iar copiii dormeau — mă simțeam liniștită, împăcată, în siguranță — pînă în clipa în care a sunat telefonul. A răspuns John, fața i se contracta din ce în ce mai tare pe măsură ce asculta.

— Nu s-a mai întors acasă. Mi-a povestit totul pe scurt.

— Unde s-o fi dus ?

John a scuturat din cap.

— Ea nu știe și pe șosele s-au perindat prea multe autocamioane în sus și în jos ca să poți da de vreo urmă.

Am plecat imediat cu mașina acolo. Margaret era singură. Oliver se dusese acasă; era bătrîn și obosit. John a vorbit ceva cu ea în grabă. Apoi s-a repezit la telefon. Nu s-a dezlipit de el aproape o oră, cerînd să se pregătească un helicopter din partea poliției statale. Îi ruga să înceapă cercetările imediat; ei insistau să aștepte pînă ce se va lumina de ziuă. În cele din urmă au căzut de acord pentru o cercetare imediată.

A venit apoi să stea cu Margaret și cu mine. Toți trei stăteam în salon și așteptam. Cam pe la unsprezece au început să se audă mașinile bătînd

șoseaua, cu farurile proiectate pe marele copac de la care o potecă duce pînă în pădure și pînă la depozitul de cherestea din spatele ei.

— E o mulțime de lume, am spus.

— Cu atît mai bine, mi-a răspuns John. Am promis cinci mii de dolari celui care-l va găsi.

M-am uitat atentă la el. Nu mi-ar fi trecut un asemenea lucru prin minte, dar pe atunci nu mă gîndeam niciodată la nimic.

Începuse să sune și telefonul. Părea că întreg ținutul e în picioare. Pe la miezul nopții am fost chemată la telefon de verișoara mea Clara din Atlanta, care voia să știe dacă era adevărat ceea ce auzise. Nu credeam că veștile se puteau răspîndi atît de repede, pînă și cele rele. Margaret a făcut primul ibric cu cafea, eu pe al doilea. La ora unu John a scos din dulap o sticlă cu whisky de-a bunicului meu. Primul pahar l-am suportat, dar după al doilea m-am repezit la baie și am vărsat. Cînd m-am întors Margaret și John stăteau tăcuți ca două manechine, bînd încă și așteptîndu-mă.

— Să nu mai faci asta, scumpa mea, a spus el.

— Nu-ți priește alcoolul, zice domnul John, rosti Margaret.

Era o anumită nuanță în felul cum pronunțase „domnul John". Era un ton cît se poate de politicos, dar totodată batjocoritor. Și spus intenționat. Supărător și amuzant în același timp. Deseori dădeai peste vreun negru care făcea la fel. Întotdeauna lucrul ăsta mă enerva peste măsură. N-aș putea explica de ce.

Pe John nu părea să-l supere. Margaret nu se prea simțea la largul ei în prezența lui (și nici nu

era genul de femeie care să se simtă prea bine între oameni), în schimb el se simțea cît se poate de bine cu ea. Ținea la ea și se înțelegeau foarte bine. Mult mai bine decît cu bunicul. De cîte ori acesta intra în vreo cameră, John se încorda și își lua zîmbetul acela ostentativ cu care apărea în ziare. Dar cu Margaret se simțea la largul lui, ca în noaptea asta. Eram îngrijorați, cu toții, îngrijorați de moarte. Stam acolo așteptînd, doar noi trei, laolaltă.

În timp ce ședeam în salonul lui, bunicul meu zăcea mort în autocamion.

Cercetările întreprinse nu dăduseră nici un rezultat în noaptea aceea. Cînd s-au ivit zorile, a sosit helicopterul poliției și a început o cercetare organizată, brăzdînd cerul, dintr-o parte într-alta, zgomotos. Au descoperit autocamionul într-o jumătate de oră, cu toate că a fost nevoie de mult mai mult timp pentru a te mișca pe șoselele numai hîrtoape. Fiindcă fusese găsit acolo unde nimeni nu s-ar fi așteptat să fie. În fond nu se dusese nici să îngrijească de vite, nici să repare garduri. Se dusese înspre plantațiile de bumbac, la vechea proprietate. Trecuse de-a curmezișul peste cîmpuri deschise și pătrunsese într-o pădure deasă, care urca brusc pe panta unei culmi. Aceasta era prima bucată de pămînt revendicată de cel dintîi William Howland. Lumea spunea că aici erau cîmpurile lui, primele lui cîmpuri. Dar acestea își schimbaseră total aspectul ; deveniseră niște păduri, bătrîne și dese. Nu erau străbătute nici de drumuri, ci numai de cărări înguste. Într-un asemenea loc era cu neputință să aterizeze un helicopter.

În cele din urmă au izbutit să ajungă pînă acolo. Bunicul se abătuse puțin de la potecă, oprise motorul și pusese frîna. De unde se vede că trebuie să fi simțit ceva care se apropia. Sta așezat la locul lui, cu mîinile pe volan. Cu capul sprijinit peste încheieturile mîinilor. Ca și cum ar fi așteptat ceva. Ca și cum s-ar fi oprit să aștepte un anume lucru.

Poliția nu ne-a telefonat nimic ; ne-a trimis un polițist ca să ne înștiințeze. Venise și ne povestise cu destulă stîngăcie și rămăsese acolo răsucindu-și șapca în mînă, nefiind sigur ce altceva i se mai cerea, neștiind ce anume trebuie să spui cînd găsești un bătrîn mort în pădure. Mi-aduc aminte că mă uitam la el și mă gîndeam ce mult seamănă cu John. Ceva mai voinic, poate, dar cu același păr negru și ochi de un albastru profund, aceeași bărbie și aceeași gură cu buze subțiri. John avea tipul obișnuit al locuitorilor din partea de nord a statului.

Relatarea simplă și clară pe care ne-o făcuse polițistul nu m-a îndurerat prea mult. Avusesem toată noaptea la dispoziție pentru a mă pregăti. În schimb l-a zguduit tare pe John. Fața i s-a făcut întîi albă ca varul, apoi a căpătat o culoare verzuie. Nu se răsese și barba țepoasă, inegală și mai deasă pe alocuri, forma un fel de pete vinete pe față.

— Isuse Hristoase, m-am gîndit toată noaptea că o fi rănit sau bolnav, un atac de cord sau ceva de felul acesta, avînd în vedere vîrsta lui. Începuse să-și muște unghiile cu furie, un lucru pe care nu-l mai văzusem să-l fi făcut pînă atunci. Nu mi-ar fi trecut prin minte că ar putea muri astfel.

L-a condus pe polițist pînă la mașină și apoi a luat-o în jos pe partea plină de noroi a șoselei naționale. L-am văzut de la fereastră și-l urmăream pas cu pas.

— Lasă-l în pace, a spus Margaret, răspicat. Nu mă mai gîndisem la ea — nici eu, nici ceilalți. Dădusem atenție polițistului și după aceea lui John. Dar uitasem cu desăvîrșire de Margaret.

— Margaret, i-am spus, îmi pare nespus de rău. Părea să nu fi auzit. Poate pentru că nu voia să ia nimic de la mine, nici măcar un semn de simpatie.

— Lasă-l în pace, a rostit, uitîndu-se către John.

— Nu și-a luat haina, am adăugat, și e frig.

— Are să se întoarcă, a zis Margaret, de îndată ce-și va da seama.

Fața ei neagră, rotundă și liniștită era nemișcată. Era exact fața oricărei negrese de vîrstă mijlocie, care arăta mai bătrînă decît era în realitate și pe care n-o atingea aproape nimic din toate cîte i se întîmplau. La asta contribuia și negreala pielii, bineînțeles — culoarea ei părea atît de mută, atît de nepătruns. Sub ea se ascundea sîngele și oasele.

— Are să facă o pneumonie cînd se va întoarce.

— Îl respecta mult, a rostit Margaret netulburată. Lasă-l cu durerea lui.

Și s-a dus în bucătărie să pregătească gustarea de dimineață. Fericire sau moarte, trebuia să mănînci și ea trebuia să aibă grijă de asta.

Cînd s-a îndepărtat, părea că picioarele o purtau mai cu greutate și le tîrșîia puțin, ca și cum pămîntul ar fi apăsat dintr-o dată mai greu pe umerii ei.

Bineînțeles că avusese dreptate. John nutrea respect față de el. Și era îndurerat din pricina lui. Nu fiindcă l-ar fi iubit. Nici vorbă de așa ceva. Lui William Howland el nu-i plăcuse și John știa lucrul ăsta, așa că nu dragostea era la mijloc, ci o chestiune de respect, prin urmare cu totul altceva. Omul își cîștigă respectul cuvenit după felul în care se poartă. Will Howland cîștigase acest drept ; iar John Tolliver i-l acordase de la sine.

Pentru mine era cu totul altceva. L-am iubit pe bunicul, dar fără să-l respect. Așa se explică de ce toată noaptea aceea nesfîrșită începusem să mă împac cu gîndul că murise. Pe cînd John, nu, nu fusese în stare.

Margaret începuse să cînte după ce adusese gustarea de dimineață. Niciodată nu mai făcuse asta pînă atunci, fusese întotdeauna negresa tăcută. Dar acum cînta și glasul ei era clar și subțirel, gingaș și blînd. „Nu pot vedea lucrul acela rece care mă împresoară din toate părțile..." Niciodată nu mai auzisem un asemenea cîntec. Ascultam cu atenție cuvintele și mă înfioram. Era înfiorarea morții care ucide. „Sucește-mi gîtul, smulge-mi picioarele, zdrobește-mi oasele pînă ce voi muri..." Cîntecul lui Margaret era ca un fel de psalm, monoton și plîngăreț. „Moartea mi-a răpit încă un an." Nu era vorba de ea. Jelea moartea lui Will Howland, care nu mai putuse trăi măcar un an. Doar un an mai mult.

Am lăsat-o pe Margaret cu bocetul ei și m-am întors cu John în oraș. În clipa în care ieșeam pe ușă, începuse să sune telefonul. Nu știam ce să facem. Margaret n-a răspuns, părea să nu-l fi

auzit. Așa încît n-am răspuns nici noi. Ar fi fost ca și cum am fi întrerupt o înmormîntare.

Toate ușile casei erau larg deschise în ciuda frigului de afară și am auzit cîntecul ei pînă cînd ne-am suit în mașină. Nu sînt sigură, dar cred că John plîngea.

Înmormîntările se aseamănă foarte mult cu nunțile în această parte a ținutului. Numai că se petrec ceva mai repede și sînt mai puțin grandioase. Și nu se fac decît în felul acesta. Dar ele se termină, lumea pleacă, camerele se golesc și îți rămîne doar o apăsare pe piept și un gust amar în gură.

La cîteva zile după înmormîntare mi-am urcat copiii în mașină și ne-am dus s-o vedem pe Margaret — voiam s-o întreb ce planuri de viitor are. Mă simțeam groaznic. Aproape am vărsat pe drum pînă acolo. Iar fetele mele, cine știe de ce, s-au apucat să cînte cît le ținea gura : „Ne vom vedea, ne vom vedea, ne vom vedea pe țărmul însorit..."

Ușa din față era încuiată. M-am dus la cea din spate. Și aceea era încuiată. Am bătut și am așteptat. Oliver venea, înaintînd cu greu dinspre grajduri : îmi văzuse mașina. Mi-a întins o cheie.

— E de la ușa din spate. Nu mi-a lăsat nici una de la cea din față.

M-am uitat la cheie, o cheie Yale obișnuită de la ușa bucătăriei.

— Unde e Margaret ?

— A plecat.

— Unde ?

— La New Church.

Copiii mei alergau după o pisică mare, cenușie, fugărind-o prin curte.

— Nu știam că are acolo familie, la care să se poată duce. Nici n-am știut măcar că ar vrea să se întoarcă acolo.

Oliver s-a uitat la mine, liniștit.

— Și-a făcut o casă acolo, acum cinci sau șase ani.

— Oh ! Nu știam.

— Domnul William i-a făcut-o.

— Ei bine, Oliver, nici asta n-am știut.

A zîmbit, încrețindu-și ușor buzele negre.

— Sînt convins că nu.

— Spune-mi unde e, să mă duc s-o văd.

— Vine ea la dumneata, a răspuns. După aceea a plecat, lăsîndu-mă acolo pe veranda goală cu cheița în mînă. Voisem să intru înăuntru, dar m-am răzgîndit. Aș fi plîns, dar nu voiam să mă vadă copiii. Așa că i-am chemat și ne-am întors acasă.

După cîteva zile s-a deschis testamentul în care Margaret nu era de loc menționată.

— John, am spus, nu putem lăsa lucrurile așa. Nu e drept.

Expresia de împietrire nu-i dispăruse cu totul de pe față. Îi dădea un aer bolnav.

— Nu fi proastă, scumpa mea, mi-a spus. Nu-ți dai seama de nimic ?

— Margaret trebuie să trăiască.

— Să mă ferească Dumnezeu de binefăcători și de idioți.

— Nu e cazul să fii obraznic.

— Mașina lui Margaret, aceea cu care venise, nu-ți amintești ?

— Nu fi meschin, John.

— Era mașina ei. Cumpărată pe numele ei.

— Oh ! am exclamat.

— Asta e una. A respirat adînc. Știu ce-mi vei răspunde la asta, fiindcă știu ce gîndești — dar un om respectabil, înadins nu va menționa numele unei negrese în testamentul său în calitate de beneficiară principală. În nici un caz, dacă a avut copii cu ea. Niciodată nu va leza drepturile copiilor albi de dragul celor negri.

— Nu știam că tu cunoști toate astea.

Se înroșise de enervare.

— Judecă măcar o dată, ce Dumnezeu. Nu-ți obosi creierul numai cu bunăvoință și farmece feminine.

— Ei bine, n-am știut.

— Uite ce e, scumpa mea, nici eu nu știu altceva, în afară doar de lucrul acesta. El a avut grijă de Margaret. I-a dat-o cu mulți ani în urmă, sînt sigur. I-a lăsat îndeajuns ca să trăiască, la fel și copiilor. Fonduri asigurate cînd erau în școli sau ceva în genul ăsta.

— El n-a spus nimic niciodată.

— E destul de ușor să procedezi așa dacă vrei. Apoi cu o licărire de zîmbet : Și taxa pentru donații e cu mult mai mică decît taxa de moștenire. Și asta trebuie să-l fi tentat.

Cam după o lună, Margaret mi-a dat de știre, așa cum îmi spusese Oliver că se va întîmpla.

În după-amiaza aceea mă dusesem să fac cumpărături. În clipa în care mă întorceam și dădeam colțul străzii noastre am observat un Plymouth verde cu alb staționînd în fața casei. Era mașina

lui Margaret, cu permis de conducere, cu tot. Am dat fuga în bucătărie, cu brațele încărcate de pachetele care se împrăștiau încoace și încolo, așteptîndu-mă să zăresc capul cenușiu și greoi al lui Margaret. În locul ei a apărut numai un băiat negru și subțirel, cam de vreo cincisprezece ani. Am aruncat pachetele pe unul din rafturi.

— Margaret n-a venit ?

— Nu.

— Oh... Eram tare dezamăgită. E mașina ei.

— M-a trimis pe mine.

Era un băiat frumușel și mi se părea cunoscut.

— Ești rudă cu ea ?

— Mama ei și bunica mea erau surori.

— Semeni cu ea.

— M-a trimis să vă spun un anumit lucru.

— Foarte bine.

— Mi-a spus să vă anunț că locuiește la New Church, în cazul că veți avea vreodată nevoie de ea.

— Unde anume ?

El părea uimit.

— Nu se poate preciza, dar oricine vă poate arăta locul. E prin spatele baptisteriului de pe malul rîului, cam așa ceva.

Începusem să despachetez, mașinal, lucrurile pe care le cumpărasem. Două perechi de pantofi de tenis, haină albastră vătuită pentru un costum de gimnastică. Păreau jalnice și nelalocul lor pe raftul de un galben strălucitor.

— Ce altceva ți-a mai spus ?

— Să mă asigur întîi că domnul John nu e acasă și apoi să intru înăuntru.

Asta era Margaret, discretă și căutînd să treacă neobservată. Margaret, neagră și înverșunată contra tuturor. Afară de bunicul. Și ce calități i-o fi descoperit el care pentru alții rămăseseră cu desăvîrșire ascunse ?

— Locuiește singură ? l-am întrebat pe băiat. Bănuiesc că nu.

— Nu. Mama și cu mine stăm cu ea.

— Numai voi trei ?

— Ah, da, și-a amintit el deodată, cînd și-a clădit casa, doamna bătrînă, mătușa ei, locuia acolo.

— Și acum nu mai locuiește ?

— S-a umflat și a murit.

— Cam cît e de cînd și-a clădit Margaret casa ? S-a scărpinat în cap.

— Eram cam mic pe atunci. Acum șase, șapte ani.

Deci cu atîta timp în urmă i-o făcuse bunicul. Oliver știa ; îmi spusese adevărul.

— Bine, spune-i că dacă are nevoie de ceva să mă anunțe.

— Nu, a răspuns el, n-are nevoie să muncească.

— Spune-i în orice caz. John avusese și el dreptate. Totul fusese aranjat cu mult, mult timp în urmă.

— N-are nevoie de nimic. Mi-a aruncat o privire ciudată. În fond, eram oarecum rude.

— Mai spune-i încă ceva. S-a întors spre mine din ușă. Fața lui avea aspectul acela batjocoritor, specific negrilor. Spune-i că voi veni s-o văd. Și că sînt anumite lucruri despre care vreau s-o întreb.

Erau atîtea lucruri... Am trăit atîta timp în aceeași casă, fără a ajunge să stăm de vorbă. Atîtea lucruri despre ea. Despre bunicul... cum l-a întîlnit și în ce fel a ajuns în casa lui și cum s-a simțit toți acei treizeci de ani pe care i-a trăit acolo. Și de ce-și trimisese copiii departe, unul după altul, încă de cînd erau copii. Fără a-i lăsa vreodată să se întoarcă acasă, ca să nu se simtă rușinați că ea era negresă. Și neducîndu-se vreodată să-i vadă, ca ei să nu fie împovărați de fața neagră a mamei lor. Ei erau albi și ea îi născuse așa.

Casa lui Margaret de la New Church era ușor de găsit. Am întrebat o dată pe cei de la depozitul de benzină, apoi m-am descurcat perfect pe șoselele murdare. Era o casă nouă cu patru sau cinci camere, și cu o verandă lată cu zăbrele. Era văruită și curată, iar curtea bine măturată și cu straturi de petunii și de lantanas la intrare.

Chiar cînd nu vorbeam (rămăsese aceeași femeie tăcută) comunicam într-un fel. Era ceva în însăși atmosfera acelei case, în mirosul de mosc al negrilor. Mă simțeam ca la mine acasă și reconfortată. Asta era mama mea, ea mă crescuse, tot ea era și bunica mea... Cînd în cele din urmă a trebuit să plec, m-a întrebat blînd :

— Îi spui domnului John că ai venit aici ?

Pentru o clipă m-am gîndit să mint, dar apoi n-am putut :

— Nu.

Nu părea să fie rănită, nici măcar surprinsă.

— El nu e ca noi. Şi în momentul cînd spusese acest lucru, eram dintr-o dată trei fiinţe acolo, cealaltă era bunicul.

În maşină, la întoarcere, el mergea chiar alături de mine, povestindu-mi cum i se întîmplase să se rătăcească prin mlaştină şi cum fusese nevoit să meargă acasă trecînd prin New Church. Nu pe şosea (pe atunci nu existau şosele pavate) ci pe potecile de pe culmi, printre brazi neatinşi de tăietorii de lemne, ale căror ace căzute formau un covor atît de gros încît nu ţi se auzeau paşii cînd umblai.

Şedea lîngă mine. Îl puteam vedea. Dacă mă uitam drept înainte pe şosea, el era acolo, chiar în colţul ochiului meu. La un moment dat am întors capul ca să-l pot privi bine şi atunci a dispărut. Maşina a deviat şi anvelopele au răsucit praful galben peste umărul meu. *Fii atentă la drum, fetiţo,* a spus. După aceea n-am mai încercat să mă uit direct la el, ci numai să-l urmăresc cu coada ochiului. Şi sta mereu acolo. Îi puteam simţi pînă şi mirosul acela metalic pe care-l răspîndise întotdeauna transpiraţia lui, o sudoare de fermier, uscată de soare pe piele şi pe îmbrăcămintea de bumbac.

Şi eu îi puteam vorbi.

De ce nu mi-ai spus nimic? Niciodată. Nici cel mai mic lucru. Trebuia să-mi fi spus, trebuia să-mi fi spus.

Pînă în momentul în care am ajuns acasă în seara aceea, înţelesesem. Ca şi cum pînă la urmă mi-ar fi explicat. Trebuise să ocrotească şi să aibă grijă de atîtea femei în viaţa lui, încît pe bună dreptate ne socotise ca pe nişte complicaţii şi poveri. Iubite, totuşi poveri. Mai întîi soţia lui, ciudată fetiţă, plină de capricii, care fusese atît de drăgălaşă şi care murise atît de tînără. După aceea mama mea, care citea poezii într-o casă de vară, se măritase cu un englez chipeş şi care se întorsese în goana mare acasă, cu inima zdrobită şi cu o altă fată. Şi tînjise pe lîngă casă şi în preajma patului pînă cînd murise. Şi apoi eu, orfana, şi cele două fete ale mele.

Cîteodată trebuie să se fi simţit înnăbuşit de cîte fiinţe avea de întreţinut. Trecuse atîta vreme fără să aibă un băiat care să-i continue numele. Trebuie să fi fost îngrijorat şi din pricina asta.

Toate braţele acelea femeieşti agăţate de el... Şi după aceea a fost Margaret. Care era înaltă ca el. Care putea munci pe cîmp ca un bărbat. Care îi dăruise un fiu. Margaret, care nu-i ceruse nimic. Margaret, care-i aducea aminte de libera Alberta din vechile basme. Margaret, care era voinică şi neagră. Şi care nu-i pretinsese nimic.

ÎN ANII CARE au urmat, John a muncit mai din greu decît oricînd, clădindu-și o bază solidă pentru cariera lui politică și creîndu-și o rețea în tot statul.

— E pe cale să fie mai bine organizată decît cea pe care familia Long o are în Louisiana, mi-a spus el o dată.

Bineînțeles că lipsea de acasă mai mult ca înainte. Și din nou, în anul de după moartea bunicului, am devenit bănuitoare și am început să-l controlez. Nu mă puteam stăpîni. Trebuia. Uneori luptam cu mine însămi ore întregi. Lucram cu frenezie șervețele pe care brodam monograme, încercînd să nu mă uit înspre telefonul rotund și alb, instalat acolo pe masă. Dar sfîrșitul era veșnic același. Mușcîndu-mi buzele și cutremurată de dezgust, telefonam la mare distanță și plină de nervozitate, cerîndu-le numărul pe care mi-l lăsase el. Fetele de la telefoane începuseră să-mi recunoască imediat glasul :

— Ce faceți, doamnă Tolliver ? Sînt Jenny Martin. Le cunoșteam, bineînțeles că da. Cunoșteam toate fetele — pe toți muncitorii, secretarii, funcționarii — care lucrau în clădirea albă, învelită cu șindrilă, de peste drum de tribunal. Parcă îi și auzeam flecărind între chemările mele telefonice : „E cu ochii pe el, cu siguranță. Crezi că o fi avînd motive ?" Uram acest lucru. Uram cînd mi-i închipuiam vorbind pe socoteala mea, dîndu-le prilej de a mă bănui. Dar nu mă puteam împiedica de a proceda astfel. Brațul îmi devenea întotdeauna slab, iar voința mă părăsea.

John nu-mi reproșase nimic luni de zile. În cele din urmă, într-o noapte tîrziu, l-am găsit la hotelul lui din New Orleans. N-aveam aproape nimic să-i spun, iar el era tare obosit și percepeai limpede enervarea din glasul lui.

— Scumpo, de ce mi-ai telefonat ?

Puteai auzi în același timp plictiseala și nervozitatea și tonul certăreț al glasului meu :

— Fiindcă mă simt deprimată și îngrozită cînd sînt însărcinată.

În tăcerea care a urmat, gîndurile îmi alergau prin minte, ciocnindu-se între ele cu zgomot ca la jocul cu bile : „Nu ești sigură, nu ești sigură..."

— Strașnic lucru, a zis.

Cînd s-a întors acasă, mi-a adus un colier de perle.

— Nu sînt din cele mai bune, mi-a spus, dar pentru moment merge.

N-aveam de ce să fiu îngrijorată. Curînd am avut senzația aceea dulce și mîngîietoare a gestației, cînd eu împreună cu trupul meu ne străduiam să creăm o nouă ființă, oscior cu oscior, acele mici fărîme de calciu care căpătau o formă, să facem să crească țesutul, celulă cu celulă, picurîndu-i viață prin cordon.

Eram liniştită şi apatică şi John şi-a luat sarcina de a transforma el casa bunicului. A adus un arhitect din New Orleans şi amîndoi au lucrat luni de-a rîndul la planuri. Aveam o mulţime de bani acum şi John i-a folosit cum trebuia. Niciodată nu mi-am dat seama cît de impunătoare era casa. John fusese destul de deştept pentru a-i reda stilul ei original, o casă de fermă uriaşă şi solidă — aşa cum se făceau înainte de a apărea furia după stilul antic. Era greoaie şi cam africană, dar era frumoasă. Desfiinţaseră cea mai mare parte din aripile şi şoproanele care crescuseră pe ea ca ciupercile sau ca nişte cochilii, de-a lungul generaţiilor. Şi au tăiat o parte din pădurile care o năpădiseră şi începuseră să se caţere pe ea. Acum se putea vedea rîul, puteai vedea conturul şi forma crestei pe care era clădită casa.

Înainte de a ne muta în ea, s-a născut băiatul nostru, care a căpătat numele John Howland Tolliver. Era un copilaş brun şi urît, vesel şi sănătos. John îmi trimisese o broşă cu briliante de la *Cartier*.

„O soţie minunată", scrisese pe cartea de vizită cu care o expediase.

Eram fericită; aveam în fine un băiat. Părea să nu mai fie nici un nor. Doar o înşiruire de zile fericite care ne conduceau de-a dreptul la ţinta principală — palatul acela oribil al guvernatorului cu ziduri urîte, din cărămidă roşie şi cu coloanele lui albe şi scunde.

Nu-i vorbisem lui John — nu voisem să-l tulbur — despre mesajul primit de la Margaret prin care mă anunţa că Nina murise. Şi nu i-am spus

nici cînd am aflat mai tîrziu că veştile erau false. Nu pricepeam ce se întîmplase. Nu-mi dădeam seama că copiii lui Margaret se făcuseră mari şi începeau să aibă o putere şi o voinţă a lor proprie.

Într-o după-amiază — pe atunci mai locuiam încă în oraş — l-am dus pe Johnny în curtea de alături. Îşi flutura braţele şi picioruşele firave în soare, scoţînd chiote la vederea jocului de lumină şi umbră. Îi răsuceam în jurul degetului părul des şi negru strîmbîndu-mă la el, cînd am auzit un zgomot de paşi pe aleea pavată cu pietre de dinapoia mea. Am văzut o femeie cu părul roşu, înaltă, foarte înaltă, bine îmbrăcată, ca orice locuitor din nord care ştie să se îmbrace. Mi se părea cunoscută — da, foarte cunoscută, dar nu ştiam cine e. I-am dat copilului o jucărie cu clopoţei şi i-am ieşit în întîmpinare, întrebîndu-mă cine ar putea fi. S-a oprit, pentru a-mi lăsa timp să vin spre ea; aştepta un semn de recunoaştere din partea mea.

— Da, am spus, aş putea să... Şi după aceea am recunoscut-o exact în clipa în care-mi spunea încetişor:

— Sînt Nina.

Fata cu care mă jucasem, care alergase prin păşune fugărind cireada, care adunase lăptuci şi smulsese păpădii verzi pentru masă, care găsise tufişurile în care se ascundeau cerbii şi adulmeca mirosul de mosc al şerpilor — fata care se întorcea acum, era o femeie. Sta acolo zîmbindu-mi, vioaie; era foarte frumoasă. Părea, întrucîtva, grecoaică. Fără voia mea am spus primul lucru care mi-a trecut prin minte:

— Mama ta mi-a spus că ai murit.
De pe față îi dispăruse brusc orice expresie:
— Știu că așa a spus.
— Cine i-o fi spus asta ?... Cine a putut fi atît de josnic ?... Dar intră înăuntru. Mă duc să iau copilul.
Nina a scuturat din cap.
— Venim direct de la New Church și plecăm mai departe. Bărbatul meu n-a văzut niciodată sudul și ne-am gîndit că ar fi bine să-l cunoască.
I-am spus scuzîndu-mă :
— Margaret nu mi-a vorbit despre căsătoria ta. Într-adevăr, nu.
— I-am trimis o fotografie de la nuntă — acum cîteva luni cînd ne-am căsătorit. Voise să mai adauge ceva. Dar a ridicat din umeri fără să mai spună nimic.
— Cînd am fost la New Church — am dus copilul s-o vadă — arăta minunat.
— Ai văzut-o ? a întrebat Nina pe un ton politicos. Ușa era încuiată și storurile au fost trase exact în clipa cînd noi am apărut.
Umblînd de colo pînă colo, copilul ciripea fluturîndu-și pumnul înspre o fîșie de lumină. Și ce rău era în asta ?...
— Nu-mi pot închipui de ce, i-am spus cu toată sinceritatea.
— Vino pînă la mașină, să-l cunoști pe bărbatul meu, a rostit Nina.
Am mers pe pietrele aranjate cu grijă de pe aleea din curte și am trecut pe lîngă tufele de hortensii încovoiate sub greutatea florilor mari albăstrii. Am făcut înconjurul casei și am traversat pajitșea din față. Bărbatul Ninei ne-a văzut venind,

a deschis ușa mașinii și s-a dat jos pentru a ne ieși înainte.
Și abia atunci mi-am dat seama ce se întîmplase, atunci am înțeles de ce Margaret o socotea pe Nina moartă.
Bărbatul Ninei era negru. Înalt, izbitor de frumos, dar cu pielea foarte neagră și fără nici o îndoială un negru.
Era explicabil, deci, totul era explicabil. Am dat mîna cu el, mașinal, neauzind nici măcar cum îl cheamă.
Nina a spus rîzînd, batjocoritoare :
— Arătați exact așa cum trebuie să fi arătat mama cînd a primit fotografia de la nunta noastră.
— Într-adevăr, încercam să nu-i arăt cît de supărătoare fusese nota tăioasă a glasului ei. *Sînt* uluită. De unde era să știu ? Am auzit că muriseși și iată că acum te văd în viață și, pe deasupra, și măritată.
— Și te gîndești că mai bine ar fi murit decît să se fi măritat cu mine, a adăugat el repede.
M-am uitat la fața aceea neagră și frumoasă și mă gîndeam : „Nu-mi place, mi-ar putea fi milă de el, dar tot nu mi-ar place."
— Ei bine, i-am spus deschis, dumneata ai spus-o, nu eu.
S-au suit amîndoi în mașină. Nina s-a aplecat de-a curmezișul, peste bărbatul ei :
— Spune-i mamei că ne-ai văzut.
— Nu, i-am răspuns. Niciodată. Niciodată nu voi face asta. Și-a ridicat sprîncenele frumos arcuite. Niciodată n-am putut suporta autocompătimirea. Acum reușisem să-mi ies din fire ; glasul îmi

tremura şi asta mă înfuria şi mai tare. Nu voiam să-şi dea seama că puteau să mă tulbure în aşa măsură, să mă răscolească atît de mult. N-am să sîcîi o doamnă bătrînă, numai ca să-ţi fac ţie pe plac.

Ochii Ninei de culoarea prunei au pîlpîit timp de o clipă.

— N-ar fi trebuit să venim.

— Margaret nu ţi-a cerut să vii. Nimeni nu te-a chemat.

Vor spune desigur că sînt o bigotă albă. N-au decît, mi-am zis eu. Ducă-se dracului şi ei şi toate încurcăturile lor. M-am întors în curte. Am smuls copilul de la joacă şi am dat buzna în casă. M-am dus direct la barul din colţul salonului. Am trîntit copilul jos pe covor fără o vorbă şi mi-am turnat o băutură zdravănă. El mă urmărea, prea uimit ca să poată plînge.

După cîtva timp am uitat de Nina. Aveam viaţa mea proprie cu toate emoţiile ei. Ne-am instalat pe proprietatea Howland în vara cînd casa a fost în cele din urmă gata. Era de o mare eleganţă acum, liniştită, impunătoare şi, evident, foarte costisitoare. Era o casă grandioasă pentru primiri, casa unui om care ştie ce viitor îl aşteaptă. Am muncit din greu pentru a o mobila, iar John era încîntat.

— Arată măreţ, bătrînico, a spus el cu gingăşie. Ai dat dovadă de bun-gust.

Îmi aducea laude atît de des, încît îmi simţeam obrajii îmbujorîndu-se.

— Eşti mai frumoasă cînd roşeşti, îmi spunea el glumind. Ar trebui să ai mereu cîte o casă de aranjat. Îţi prieşte.

Bunicul nu şi-ar mai fi recunoscut casa şi n-ar mai fi recunoscut nici viaţa care se desfăşura în interiorul ei. Să nu mai vorbim de faptul că niciodată nu ţinuse vreun servitor. Nu-i plăcea să aibă oameni prin jurul casei, aşa că nu angajase nici unul — deşi lumea din oraş era intrigată. Chestiunea servitorilor e un lucru atît de important prin ţinutul acesta, prin statul acesta — cum ar fi tresele pe mîneca unei uniforme. Cînd locuiam cu John în oraş, aveam două servitoare, o bucătăreasă şi o guvernantă pentru copii — şi lumea murmura şi ne socotea cumplit de zgîrciţi. La moşia Howland aveam un adevărat regiment de servitori şi lumea era în fine mulţumită. Mătuşa Annie, care era acum o femeie extrem de bătrînă, cu cărnurile ei înspăimîntător de grase topite o dată cu vîrsta, ne-a făcut o vizită de curtoazie şi a dat din cap satisfăcută.

— La început casa asta părea ca oricare alta încă de pe vremea stră-străbunicii tale. Unde ai găsit un valet atît de stilat prin coclaurile astea ?

— John l-a angajat de la Atlanta.

— I l-a furat vreuneia dintre prietenele mele ? a gîfîit ea amuzantă. E admirabil.

Nu ştiu dacă se referise la John sau la valet. N-am întrebat-o.

Stătea pe veranda din faţă cu un pahar de pe vremuri, plin cu coniac şi cu trei bucăţele de zahăr. Nu-l lăsa din mînă toată ziua, aşa că era cu desăvîrşire beată în momentul în care am urcat-o în avion pentru a o trimite acasă. Strănepotul ei,

care venise cu ea, o conducea cu mare grijă pe scări, făcîndu-mi cu ochiul în timp ce mergea. Și mătușa Annie se uita la mine cu fața ei trasă, care mai păstra încă ceva din aerul familiei Howland. S-a oprit cu un picior pe rampa scării, suflînd din greu, și mi-a spus cu glas tare :

— Băiatul ăsta e un chin, dar e singurul pe care-l mai am în casă acum. Încă mai face cu ochiul în spatele meu ? Și fără să aștepte nici un răspuns : Bineînțeles că da.

Și-a făcut vînt în sus pe scări și a dispărut în avion. După o lună a murit și o dată cu ea s-a stins și ruda cea mai apropiată pe care o aveam.

Pînă și părinții lui John, nesociabili și tăcuți, ne-au făcut o vizită de două zile.

— Nu le place casa, mi-a raportat el. Respiră prea multă abundență pentru un om pios. Orice lucru prea frumos e un păcat. A chicotit și m-a sărutat. Bine că cel puțin te mai socotesc încă o soție bună.

— După cît se pare nu voi fi deranjată de vizitele socrilor mei.

— E o cale lungă pînă la Neamul Tolliver, a spus. Și nu se prea țin de călătorii.

Eram liniștiți, împăcați cu noi înșine și mulțumiți. Lucrurile mergeau normal, doar cu anumite mici schimbări. Pentru John, de exemplu. Planul lui era să devină guvernator în momentul în care termenul bătrînului Herbert Dade va expira și apoi să ajungă la Senat. Lucrurile nu se schimbaseră, erau doar amînate. Herbert Dade, care era un extraordinar politician, cum nu s-a mai văzut pe lume, și pe care îl comparam cu Huey Long din

Louisiana, a obținut schimbarea constituției statului, așa că putea — și asta îi era și intenția — să fie reales. Credeam că John va fi supărat, dar el a făcut haz.

— Micuța mea scumpă, bătrînelul suferă de ulcer și are tensiunea mărită și a și început să facă congestii. Ar mai putea fi reales pe un nou termen, dar pot pune mîna-n foc că nu va ajunge pînă la sfîrșitul lui.

Și mai era un lucru la care nu făcuse aluzie. Dade îl desemnase pe John ca pe moștenitorul lui politic. Zilnic apăreau în ziare fotografiați împreună. Îmi amintesc pînă și de glasul lui tărăgănat de bătrîn spunînd :

— Tînărul ăsta pe care-l vedeți aici are mult mai multe concepții asemănătoare cu ale mele decît le am eu însumi.

John și-a schimbat planurile pe nesimțite. Și-a pus candidatura la senat, iar bătrînul Dade a fost reales cam cu o majoritate de trei contra unu, iar John fusese ales cam cu opt contra unu.

La vreo săptămînă după alegeri, tîrziu într-o noapte, după ce toată agitația se terminase, l-am găsit pe John lucrînd la biroul lui. O aripă a casei o transformase în birou. În acele patru camere ținea doi funcționari și patru secretari. De fapt biroul lui oficial era în oraș, dar cea mai mare parte a lucrului se făcea aici. Voia ca treburile și discuțiile să nu fie cunoscute de toată lumea — de aceea își ținea un birou oficial retras și simplu. După moda ținutului, cum spunea el. Găsise pînă și un birou vechi, care aparținuse cîndva bunicului lui, și pe care-l instalase acolo. Trona

în mijlocul camerei, o mobilă de stejar galben, sculptată și hidoasă...

În noaptea aceea copiii dormeau, iar eu citeam. Dintr-o dată casa mi s-a părut atît de goală și de deprimantă, încît m-am dus să-l caut pe John. L-am găsit studiind o defecțiune survenită în statistica electorală. Făcea lucrul acesta cu multă minuțiozitate, scrutin cu scrutin. Și-a scos ochelarii și s-a frecat la ochi. Erau înroșiți din cauza încordării.

— Tocmai mă pregăteam să vin, scumpa mea.

— Cum ți se pare ?

A zîmbit, dar cu zîmbetul acela natural, ușor strîmb într-o parte, pe care-l avea cu copiii, și nu cu cel rezervat fotografilor.

— Au scos-o la capăt destul de bine, atît albii cît și negrii.

— Ai lucrat și în circumscripțiile electorale ale negrilor ?

— N-ar trebui să te arăți atît de surprinsă, scumpo, nu-i atît de măgulitor pentru mine.

— Dar cum rămîne cu Consiliul Cetățenilor și toate lucrurile de felul acela ?

A chicotit din nou, cu chicotitul acela plin de înțelepciune și experiență al politicianului.

— Mă comport exact așa cum ar trebui să se comporte un alb. O știu și albii și negrii.

— Au numărat voturile ? Le-au numărat într-adevăr, cinstit ?

— În cea mai mare parte, cred ; există mașini de calculat, fată dragă. Și apoi, devenind serios : De atîta vreme de cînd trăiești în statul ăsta, nu ți-ai dat seama cum se face ? Și-a strîns ochelarii și i-a pus în tocul de piele pe care-l purta întotdeauna în buzunarul de la piept. Negrii nu mă socotesc a fi bătrînul judecător Lynch în persoană și m-am străduit să-i fac să priceapă lucrul acesta. Orice om din district știe prea bine despre existența bastarzilor bunicului tău. Sînt sigur că întrucîtva și asta contează. Iar în privința albilor, ei bine, ei cred că vreau ceea ce vor și ei. Le-am spus asta chiar eu.

A țîșnit de pe scaunul lui, rîzînd fericit, și părea aproape același bărbat cu care mă măritasem cu paisprezece ani în urmă.

— Femeie, a spus, hai să mergem la culcare.

Încă mi se mai părea cel mai atrăgător bărbat pe care-l cunoscusem vreodată. Îmi amintesc și azi de noaptea aceea. M-am gîndit totdeauna la ea ca la sfîrșitul timpurilor fericite. Și întrucîtva așa a fost, deși după aceea am mai avut cîteva luni liniștite.

Odată l-am întîlnit pe băiatul care-mi adusese primul mesaj de la Margaret. Ședea în ușa prăvăliei lui Woolworth de pe Main Street. Cumpărase cîteva lucruri, niște cravate și o cascheta de baseball și le controla culorile la lumina de zi. Nu mă văzuse, părea atît de absorbit, încît a tresărit cînd i-am vorbit.

— Ce face Margaret ? l-am întrebat.

Părea atît de uimit încît m-am întrebat dacă nu cumva mă înșelasem. Dar nu era posibil.

— Tu ești băiatul pe care l-a trimis, i-am spus. Tot cu ea locuiești ?

— Da !

— Cum îi merge ?

— Nu mi-a spus să vă transmit nimic de astă dată.

Ochii lui negri deveniseră opaci ca o oglindă.

— Nu face pe africanul impenetrabil, am spus. Nu te-am întrebat decît ce face... Știi ce înseamnă cuvîntul impenetrabil ?

El a scuturat din cap și m-am simțit prost că l-am repezit. În fond era doar un băiețandru și prea l-am scuturat.

— N-am avut intenția să te sperii. Nu vreau să știu decît dacă e sănătoasă.

Ochii lui nu-și schimbaseră de loc expresia.

— E o doamnă bătrînă, miss Margaret, și își are suferințele și amărăciunile ei.

— Vrei să spui că e bolnavă.

— Nu. Îl simțeam cum vrea să ocolească răspunsul, cum mintea i se rostogolea ca o picătură de apă pe deasupra untdelemnului.

— Ce vrei să spui ?

— Parcă și-ar fi pierdut mințile, cum s-ar zice.

— Ei da, nu-i de loc ușor pentru ea. Și, după aceea, mi-am văzut fetele traversînd în goana mare piața orașului. Fuseseră la dentist și fiecare din ele avea în mînă cîte un imens balon galben cu cîte o inscripție cu litere negre : „Prietenii fericiți ai doctorului Mark".

— Salut-o pe Margaret din partea mea, am adăugat, și m-am îndreptat către copiii mei, care așteptau cu nerăbdare în colțul străzii schimbarea luminilor semaforului, singurul din tot orașul, și întotdeauna se duceau să traverseze pe acolo. Era locul care le plăcea cel mai mult.

După o jumătate de oră, în timp ce mergeam spre mașină ca să ne întoarcem acasă, eu ținînd ambele baloane și avînd senzația ciudată a firelor

care se smuceau să se înalțe în sus, Abby m-a întrebat :

— Cine era băiatul cu care ai vorbit ?

— Nu știu, scumpo. Nu l-am întrebat.

Făcusem la fel cum fac aproape toți oamenii albi de pe aici — cunoști un negru și ai de-a face cu el ani de-a rîndul, fără să-i știi vreodată numele, fără să te întrebi cine e și cum îl cheamă. Ca și cum negrii n-aveau nevoie de identitate...

Margaret a murit. La patru ani după bunicul, în aceeași zi în care el s-a prăbușit peste volanul autocamionului și a murit în pădure. Ziua comemorării morții lui era mohorîtă și rece. Zi de iarnă, cînd toți se îngrămădeau înăuntru pe lîngă focuri. Margaret nu ieșise din casă toată ziua. De mult nu mai făcea lucrul acesta, nici măcar în curte ; părea să-i fie indiferent. Spre seară, de îndată ce soarele spălăcit de iarnă s-a ascuns în spatele crestei dinspre sud-vest, și-a dat la o parte învelitoarea și s-a ridicat din balansoar.

— Aud pe cineva strigînd afară, a spus ea. Și a plecat, fără vreo haină sau un șal, deși pămîntul începuse să înghețe ușor și trosnea sub pașii ei grei.

Vara ei și băiatul au așteptat-o liniștiți. Pe la miezul nopții, băiatul și-a aruncat repede ceva pe el, a luat o lanternă și s-a dus în căutarea urmelor de pași lăsate pe pămîntul înghețat. Le-a găsit numaidecît. Duceau direct în josul pantei înspre pădure și spre golful cu apa domolită din pricina iernii. Le-a urmărit prin locurile deschise, dar a șovăit să se avînte în desișul întunecat al pădurii — raza de lumină aruncată de lanternă fiind prea

slabă. S-a întors și a luat-o la fugă înapoi spre casă, cu mîinile tremurîndu-i, alb ca varul la față. A refuzat să se mai ducă a doua oară. „Miroase a moarte," a spus el.

Împreună cu mama lui — fiindcă nici unul din ei n-ar fi rămas singur în casă — s-au urcat în mașina lui Margaret și au plecat în jos pe șosea, la familia lor. Au stat noaptea acolo, iar dimineața au luat șapte sau opt oameni și s-au întors s-o caute. Nu le-a trebuit multă vreme. Pașii ei puteau fi văzuți limpede de oricine. Au mers după ei printre copaci înspre golf și dincolo de golf pînă la vechiul baptisteriu de cărămidă căzut în ruină. În lumina de dimineață lacul era plumburiu din pricina apei care începea să înghețe. Acolo, în adîncurile așternute cu frunze, pline de rămurele și de ierburi încîlcite, au găsit-o pe Margaret. Apa o sălta ușor cam la cîțiva centimetri sub ea. Era cu fața în jos și cu brațele întinse ca și cum ar fi zburat. Fiindcă lacul era atît de adînc, și nici unul din ei nu știa prea bine să înoate, au împins și au tras de trupul ei pînă ce l-au adus la țărm. Apoi au ridicat-o. Era o femeie voinică cu corpul osos și greu, devenit și mai greu din pricina rigidității morții — iar pămîntul zgrunțuros și presărat cu bucăți de stîncă și ramuri rupte era lunecos din pricina gheții — așa că s-au împiedicat și au scăpat-o pe jos. În clipa aceea au avut impresia că ea se smucea din brațele lor, se smucea pentru a se întoarce înapoi pe lac.

Vara lui Margaret țipa și fugea împreună cu băiatul care venea în urma ei. Ceilalți, bărbați și femei în toată firea, au mormăit cîteva cuvinte în grabă și au plecat repede după ei. Pînă și preotul fugea, deși nimeni nu și-ar fi închipuit că îi era frică. (Îl chema Boyd Stokes și atît tatăl cît și bunicul lui fuseseră la rîndul lor preoți la New Church.) Au așteptat cu toții o oră și mai bine, stînd pe cîmpul gol și pustiit, bătînd din picioare pe pămîntul înghețat și uitîndu-se la zidul masiv al copacilor, ca și cum ar fi așteptat pe cineva care să vină să le spună ce să facă. După cîtva timp au trimis după whisky. Soarele le încălzea spatele ; umbrele se scurtaseră și pomii nu mai păreau atît de întunecați ; iar băutura le-a încins sufletul. Boyd Stokes a spus în grabă o rugăciune și apoi au făcut ceea ce toți oamenii de treabă trebuiau să facă : s-au întors înapoi și au adunat trupul plin de noroi, zdrobit și de care se lipiseră frunzele, și l-au dus în casă.

Asta a fost tot. Așa a sfîrșit fata pe care bunicul o întîlnise într-o dimineață friguroasă, spălînd rufe într-un golfuleț care n-avea nici un nume. Cînd a murit, era o femeie bătrînă — cu toate că nu prea în vîrstă — obosită și bolnavă și nu exista nici un colțișor, cît de mic, în toată lumea care să-i placă sau unde să se simtă bine. Mă întreb acum ce povară trebuie să fi fost pentru ea toți acei patru ani, nevoind să mai trăiască, așteptînd doar să-i slăbească puterile pentru a putea sfîrși cu viața.

John era uimit că eu n-am plîns, cînd am aflat vestea. Nu știam cum să-i explic că *nu* aveam de ce plînge. Era o stare de lucruri care se restabilea de la sine. Știusem totdeauna că în felul acesta se vor petrece faptele, dar fără a-mi da prea bine seama. Nu era ceva de care să plîngi. Nu erai nici măcar mîhnit, în sensul obișnuit al cuvîntului.

Nu te puteai simţi decît prăbuşit, prăbuşit de durere şi teamă, înfiorat şi cutremurat.

John nu spusese nimic, era doar ceva mai prevenitor. Acum mă chema la telefon de două ori pe zi cînd era plecat. Şi făcea planuri cum să se aranjeze pentru a fi acasă în momentul în care voi naşte — eram din nou însărcinată. A fost o perioadă groaznică. N-am ştiut niciodată dacă se mişca copilul sau dacă eram zguduită de propria mea teamă. Nu mai puteam dormi, fiindcă Margaret părea că mă pîndeşte din toate colţurile şi-mi hărţuia visele. Mi se păruse că mă strigă de afară, din frigul albăstrui şi brăzdat de culori, în clipa cînd năşteam.

Era o fată şi i-am dat numele de Margaret. Mă aşteptam ca John să se împotrivească, dar nu făcuse nici o obiecţie.

— Vrei să-i distrugi fantoma ? a spus.

Şi ăsta era John. Tocmai cînd ţi-l închipuiai prost şi obtuz, deodată te trezeai cu un răspuns pe care ţi-l formula în termeni atît de reali, aşa cum nici tu însuţi n-ai fi fost în stare să ţi-l dai.

Margaret nu păstrase adresele copiilor. Vara ei (pînă la urmă am aflat că o chema Hilda Stokes ; era văduva celui mai tînăr dintre cei şapte fraţi Stokes) nu le cunoştea. Aveam cîteva din vechile lor adrese găsite printre însemnările bunicului şi le-am folosit, dar telegramele şi scrisorile s-au întors înapoi, nedesfăcute.

Toţi — şi Robert, şi Nina şi Crissy — au fost înştiinţaţi într-un fel, niciodată n-am aflat cum. În anul de după moartea lui Margaret, au apărut,

unul cîte unul, amestecaţi din nou în viaţa mea. Mai întîi, o scrisoare de la Nina, cu o unică adresă pe ea, o căsuţă poştală din Filadelfia. Un singur rînd pe o hîrtie albă obişnuită : „Ce face mama ?“

Însemna că nu aflase nimic. Aşa că am scris în colţul de sus al scrisorii, nedîndu-mi nici măcar osteneala să iau o hîrtie de scris de la mine : „S-a sinucis anul trecut la 30 ianuarie“. Nici nu m-am iscălit, ştia de la cine venea. De asemenea nu i-am spus că ar fi putut să fie un simplu accident, în fond. Să fi alunecat poate de pe o stîncă acoperită cu un strat de gheaţă. Nina nu-mi plăcea şi nu voiam să-i ofer nici cea mai mică mîngîiere. Oricît de mică.

Pe cînd o băgam în cutia de scrisori, mă gîndeam : „Poartă-ţi povara ca să vezi cît de tare eşti. Poartă-ţi-o ascunsă în dosul feţei tale frumoase şi arogante. Vinovată pentru că eşti negresă, vinovată de a fi avut o mamă care s-a sinucis...“

Nina se întorsese pentru a sfida cu căsătoria pe care o făcuse, pentru a o răni pe Margaret. Dar Margaret era pe aceeaşi treaptă cu ei în războiul lor de a lovi sau de a fi loviţi. Am dat din cap spre ea, oriunde o fi fost, şi aproape m-am trezit spunîndu-i cu glas tare : „Ai cîştigat o repriză...“

Cînd florarul din oraş a primit telegrafic comanda unei coroane de flori, în valoare de cincizeci de dolari, pentru mormîntul lui Margaret, mi-am dat seama că am avut dreptate. Nina va fi chinuită de remuşcări tot restul vieţii, întrebîndu-se în ce măsură contribuise la moartea mamei sale.

Florarul a trimis florile, bineînțeles. N-ar fi voit, dar nu putea găsi nici un motiv care să-l împiedice și nu a îndrăznit să nu le trimită. În cele din urmă a ieșit din florărie și m-a întrebat de-a dreptul, enervat :

— Telegrama venea din Filadelfia. M-am gîndit că trebuie să știi dacă e vorba de vreunul din copiii ei, și apoi fiindcă a simțit că mersese cam prea departe, a adăugat : Mi-am adus aminte că Margaret a muncit pe moșia bunicului dumitale ani de-a rîndul.

— Nu știu, am răspuns, dar pînă azi ai mai avut vreo comandă în valoare de cincizeci de dolari ?

A mormăit ceva încurcat, acest omuleț caraghios, scund cît un șomoiog de paie, care ținea florăria de peste drum de închisoarea ținutului, încă de pe vremea cînd eram copil. Oamenii din orașele mici par să trăiască veșnic, uscîndu-se ca greierii, și ciripind tot timpul...

Plecînd de la florar, nu m-am putut împiedica să nu zîmbesc gîndindu-mă la Nina, egoista Nina, preocupată numai de propria ei persoană. Își închipuia desigur că își omorîse mama... Și cine i-ar fi putut spune contrariul ? Cine i-ar fi putut spune că moartea bunicului o ucisese pe Margaret ? Că după moartea lui, existența și-a pierdut sensul și n-a mai putut s-o suporte. Cine i-ar fi putut spune Ninei că nici unul dintre copii nu conta prea mult pentru Margaret, care știuse chiar din clipa în care-i născuse că îi va trimite departe de ea. Nu, Nina nu era genul de om care să creadă că oamenii puteau muri din dragoste sau din dezgust.

În timp ce mă duceam să mă întîlnesc cu John la biroul lui, mă întrebam : Ce s-ar întîmpla dacă ar muri ? Dar îmi dădeam seama că nu numai el conta pentru mine. Îmi aveam copiii mei, și o casă, și moșia care aparținea familiei mele de peste o sută cincizeci de ani, și o sumă de îndatoriri, plictisitoare și obișnuite, dar salvatoare, în cazul unei nenorociri.

Desigur că i-aș fi simțit lipsa, dar fără ca să mor de dragul lui. Asta era deosebirea. Nici Nina, nici eu nu eram ca Margaret. Nici una din noi nu era atît de bună ca ea.

Ceva mai tîrziu — la cîteva luni după aceea — mi-a telefonat Robert. Tocmai mă pregăteam să mă duc la culcare — John nu era acasă nici atunci. Legislatura de stat era în plină sesiune și plecase în capitală. Aveam un guturai strașnic — îmi puneam o prișniță caldă în momentul în care a sunat telefonul.

— Sînteți chemată din Spokane, doamnă John Tolliver. Am acceptat convorbirea în mod automat, întrebîndu-mă pe cine cunoșteam eu la Spokane. N-am recunoscut glasul — cum aș fi putut ?

— Aici e Robert Howland. Pentru o clipă asta tot nu-mi spunea nimic. Îl enervase tăcerea mea plină de o respirație grea. Băiatul lui Margaret.

— Oh ! am exclamat, Doamne sfinte. Cît timp fusese aici, purtase totdeauna numele de Robert Carmichael.

— Mă auzi ? Avea un ușor accent vestic. Se auzea prin telefon la fel de precis și de limpede ca glasul unui crainic de la radio.

— Sigur că da. Sînt doar uimită. După atîția ani, amîndoi dați semne de viață.
— Cine încă ?
— Nina.
— Ce voia ?
— Cum, nu știi ? N-ai văzut-o?
— Nu știu nici măcar unde locuiește. N-am crezut că spune adevărul, nici după ce a adăugat : Nu prea îmi place bărbatul ei.
— Nici lui Margaret nu-i plăcea.
— Aș vrea să te întreb despre ea. Dar e prudent să vorbești de acasă sau ar fi mai bine să te duci la alt telefon ?
— De ce ?
Din nou vocea părea să fie enervată.
— Numărul tău de telefon nu e cumva interceptat ?
— Dar cine l-ar putea intercepta ?
— Bărbatul tău e om politic. I-am citit numele prin diferite ziare. Numărul lui de telefon ar trebui să fie...
Am strănutat ; simțeam o durere puternică în sinusuri.
— Dar pentru numele lui Dumnezeu, Robert, pe o rază de mile în jur toți știu despre Margaret și copiii ei. E ceva de ascuns în asta ?
A șovăit o clipă, fără să pronunțe vreun cuvînt. Apoi a întrebat brusc :
— Ce face ? Am auzit că a murit.
— De unde ai aflat ?
— Nu-mi aduc aminte.
— De la Nina, desigur, i-am spus deschis, iar el nu m-a contrazis. Mi-am închipuit că ai rămas

în legătură cu ea, chiar dacă îți place sau nu bărbatu-său.
— Ei bine, răspunde-mi atunci, a stăruit el.
— S-a înecat la treizeci ianuarie.
— Anul trecut ?
— Da.
— Unde ?
— În rîul din apropierea casei ei — mi s-a spus. Nu m-am dus să văd unde.
— Bineînțeles că nu te puteai duce.
— Mă pot duce oriunde îmi place, și nu mai face pe prostul.
Telefonista ne-a întrerupt convorbirea.
— Au trecut trei minute. Vă rog să plătiți...
— Bine, a spus el tăindu-i vorba. Am schimbat banii chiar aici. Și s-a auzit zgomotul surd al monedelor de argint căzînd în aparatul de taxat.
Deci nu chemase nici de acasă, nici de la biroul lui și nici măcar de la hotelul unde locuia, presupunînd că voiaja prin țară. Voia ca nimeni să nu știe unde se află.
În mijlocul tăcerii care a urmat, a întrebat :
— A lăsat ceva scris ?
— Ca să învinuiască pe cineva ? Nu, am spus. Lucrul acesta va trebui să-l faci doar tu însuți.
— Pentru mine n-a lăsat nimic ?
— Dacă te referi la bani — știam că nu de asta era vorba, dar voiam să fiu răutăcioasă — a lăsat casa și pămîntul verișoarei care locuia cu ea și cam un sfert din banii pe care îi avea de la bunicul. Celelalte trei sferturi mi le-a lăsat mie.
— E vorba de un testament ?
De ce oare mă puteau supăra copiii lui Margaret în așa măsură ?

— Ce altceva putea să lase ?
— Nu e nimic în el cu privire la mine ? A șovăit, fiindu-i neplăcut gîndul de a fi amestecat laolaltă cu ceilalți : Cu privire la noi ?
— Nu. Bineînțeles că nu.
— M-aș fi mirat.
— Îți mai aduci măcar cît de puțin aminte de ea ? Cînd ați plecat cu toții de-aici v-ați dus pentru totdeauna. Ea nu mai avea copii.
— E mult de atunci, a spus încetișor, dar îmi amintesc acest lucru.
— A făcut-o pentru binele vostru. Mi se părea atît de stupidă remarca asta, dar era purul adevăr.
— Ar fi fost mai bine să ne fi ținut acolo.
Glasul lui era la fel de plin de amărăciune ca și al meu cînd i-am răspuns :
— În cazul ăsta n-ai fi fost în sud decît un negru scormonind în noroi.
— O corcitură.
— Se vede că ai citit mult, i-am spus. N-am auzit pe nimeni care să întrebuințeze termenul ăsta aici. Ai fi fost un negru pentru oamenii albi și tot un negru pentru oamenii negri.
— M-am gîndit la asta, a spus calm.
— Ea a făcut tot ce-a putut, i-am răspuns, și tu n-ai avea nici bunul simț, nici curajul să faci la fel. Am trîntit telefonul punînd capăt convorbirii lui clandestine, mi-am sprijinit capul pe receptor și am plîns de furie.

L-am întrebat pe John cînd s-a înapoiat acasă în seara următoare :
— Crezi că telefonul nostru e interceptat ?
— Ai auzit pocnituri ?

— Mă întrebam.
Se îndreptă înspre mormanul de scrisori care se strînseseră în ultimele două zile.
— Nu m-ar mira.
— Nu ?
Ridică din umeri și începu să dezlipească marginea de sus a scrisorilor, cu multă răbdare.
— Politica, scumpa mea.
— Vrei să spui că așa se obișnuiește ?
Și-a ridicat brusc privirea și a zîmbit, un zîmbet vioi și ștrengăresc, care contrasta cu părul încărunțit la tîmple.
— Cîteodată oamenii care ascultă convorbirile telefonice cu biroul meu nu se pot abține să nu comenteze despre cele ce vorbim. Și fiindcă știm că asta îi înfurie, încercăm întotdeauna să vedem dacă nu-i putem face să se ia de păr între ei. N-am spus nimic ; nu-mi venea nimic în minte. După cîtva timp începi să te obișnuiești cu trei feluri diferite de conversații, scumpa mea.
— Nu mi-ai spus.
A zîmbit din nou.
— Dacă ai ceva convorbiri lungi de dragoste înfocată, aș lăsa opoziția să adune probele de divorț în locul meu.
— Oh, John, le-ai putea avea. Cine știe dacă n-am spus ceva.
— Tu nu puteai, scumpa mea.
Și m-am oprit. Bineînțeles că n-aș fi putut. Habar n-aveam de nimic.
— Și, în fond, a spus John, ce importanță are dacă se știe cu cine vom cina — ar putea afla asta mult mai ușor de la servitori în schimbul

cîtorva dolari. Sau ce vom trimite pentru bazarul bisericii, sau dacă domnul Shaughnessy ţi-a trimis o carne de friptură prăpădită.

— Ai dreptate, i-am spus încetişor. Dar e un lucru care nu-mi place.

Şi bunicul mă trata în acelaşi fel ; dar atunci eram copil.

John a ridicat din umeri.

— De ce să-ţi vorbesc despre lucruri care ştiu bine că te indispun ? Uite cum... e un fel de sîrmuliţă de derivaţie care se ataşează şi gata. S-a ridicat şi s-a dus spre bar şi în trecere m-a sărutat uşurel pe ureche. O băutură pentru dumneata, doamnă Tolliver.

Fetele se întorceau acasă de la şcoala de dans. Le auzeam intrînd cu zgomot înăuntru, necăjindu-l pe Johnny şi pe cea mică pînă cînd i-au făcut să izbucnească în ţipete.

— În sănătatea lor ! John a ridicat paharul în direcţia zgomotului. Crezi că domnişoara Green va fi în stare să le facă dansatoare ?

— Nu, am spus. Ea încearcă, dar ele n-au nici pic de simţ al ritmului.

Şi după aceea a întrebat ceea ce dorise să întrebe :

— De ce te preocupă dintr-o dată interceptarea convorbirilor telefonice ?

Am oftat şi am încercat să pescuiesc vişina din paharul de modă veche. În locul ei am prins felia de portocală.

— Băiatul lui Margaret m-a chemat azi la telefon să mă întrebe de ea şi voia să ştie dacă pot vorbi.

John a fluierat scurt, în surdină, i-a venit inima la loc. Mă întrebam ce şi-o fi închipuit că se întîmplase.

— Toţi ştiu despre bastarzii bunicului tău.

— Asta i-am spus şi eu.

În cele din urmă am primit veşti de la Crissy. De data asta n-am mai fost surprinsă. Acum îmi dădeam seama că toţi trei erau în legătură unii cu alţii, într-un fel sau altul. Îmi trimisese o carte poştală ilustrată — Bois de Boulogne primăvara — şi cîteva rînduri cu o scriere de mînă clară şi ţeapănă ca nişte beţe. (Scrisul acesta îmi amintea că era stîngace.) „Am aflat despre mama (de la Robert sau de la Nina ? mă întrebam) şi ţin să-ţi mulţumesc pentru toată osteneala ta. Acum trăiesc la Paris, refugiul negrilor americani." Nu se iscălise, şi începuse să completeze adresa mea pe partea dreaptă. Cînd ajunsese pe la mijloc, se răzgîndise şi pusese cartea poştală într-un plic. Grijulie şi discretă. Voia să evite orice neplăcere pentru mine. Nu degeaba fusese totdeauna cea mai manierată şi cea mai drăguţă dintre toţi copiii lui Margaret.

Nu ne mai rămăseseră decît cîteva luni, luni liniştite, pline de inconştienţă. Simţeam cum mă scufund în dulceaţa amăgitoare a începutului maturităţii, cu o casă confortabilă şi patru copii, jucînd rolul de soţie iubitoare în viaţa politică. Vinuri de Xeres dimineţile (mici sindrofii pentru că băutura era încă prohibită în cele mai multe ţinuturi), cafele după-amiezile, week-end-uri petre-

cute cu familia. Avalanşe de invitaţii între copii, avalanşe de invitaţii la nunţi. Acum, în fiecare săptămînă mă duceam cu maşina în capitală, luam ceaiul cu doamna Dade, prînzeam împreună cu alte trei sau patru doamne, apoi îmi făceam vizitele la spital. Era cel mai mare spital din tot statul şi întotdeauna treceam pe la el, procedînd veşnic în acelaşi fel — John îmi explicase cu precizie cum să fac. Cîteva cuvinte banale schimbate cu doamnele cenuşii de la biroul de primiri, o trecere în goană spre biroul directorului, apoi vizitarea etajelor. Există chiar şi o anumită ordine : etajul al treilea, al doilea, al patrulea, al cincilea şi al şaselea, apoi aripa rezervată negrilor. La etajul al treilea era chirurgia, pentru cazurile urgente, ele veneau în primul rînd şi nimeni nu protesta ; al doilea era pentru tot soiul de boli ; etajul patru — obstetrica („Nu le pasă dacă sînt ultimii din grupul celor care plătesc, a spus John, fiindcă vor fi încîntaţi să aibă copii“). Al cincilea şi al şaselea erau etajele tutelate, etajele gratuite. În sfîrşit, aripa negrilor, la toate etajele. Cînd m-am dus prima dată, m-am simţit prost. Mi-am ţinut respiraţia din pricina mirosului bolnavilor şi a contactului cu suferinţa. În cele din urmă am constatat că oamenii aceştia erau bucuroşi să mă vadă. Şi că vizitele mele, în ciuda scopului evident cu care erau făcute, întrerupeau monotonia vieţii de spital. John era încîntat de succesul meu.

— Ce asiduă vei fi în timpul campaniei electorale, a spus. Mie, însă, nu-mi plăcea. Nu, niciodată nu mi-a plăcut, dar la nevoie eram gata s-o fac.

Niciodată nu mă întorceam cu maşina acasă în aceeaşi zi. Drumul era prea lung şi prea obositor ; şi în nici un caz John nu era de acord să umblu noaptea singură cu maşina. Stăteam în apartamentul pe care-l reţinuse la Hotel Piedmont. Dimineaţa mă opream la unul din cele mai mari magazine universale (cel mai minunat din tot oraşul) ca să cumpăr copiilor cîte ceva ; de îmbrăcăminte sau jucării noi. Apoi aruncam totul claie peste grămadă în maşină şi mă întorceam acasă. Cred că am bătut drumul acesta de două sute de ori, dar acum, cînd totul s-a terminat, îmi dau seama că nu-mi reamintesc decît de unul singur. Din toate cîte au fost numai de unul.

M-am trezit foarte devreme în dimineaţa aceea şi camera de hotel mi s-a părut tristă şi mohorîtă. Nu dormisem bine de loc — o visasem pe mama. Nu mă mai gîndisem la ea de ani de zile şi iată că dintr-o dată îmi apăruse. E ciudat felul cum îţi revin în minte unele lucruri. Şi te răscolesc în acelaşi timp. Nu-mi puteam aminti cu precizie visul, dar era ceva în legătură cu ea, cu ierburile înalte şi cu licuricii din copaci. Era un vis care se petrecea vara şi avea ceva din caracterul acela copleşitor pe care-l au nopţile de vară. Numai că în vis se simte mai puternic acest lucru.

În orice caz, eram trează, nu mai voiam să adorm din nou, încît m-am hotărît să plec de îndată acasă. L-am trezit pe funcţionarul de la birou şi pe unul din băieţii de serviciu ca să-mi aducă maşina ; eram grăbită şi iritată. Nu m-am simţit cu adevărat bine decît cînd m-am aşezat în faţa volanului şi am pornit-o pe drumul care du-

cea afară din oraş, fără să-mi pese de luminile semafoarelor, fiind atît de devreme. În maşină era frig, aşa că am dat drumul radiatorului. Din cauza zbîrnîitului lui slab şi monoton mă temeam să nu adorm, aşa cum mi se întîmplă întotdeauna cînd sînt singură. De aceea am deschis radioul. Am prins programul de imnuri, cu care încep de obicei emisiunile din zorii zilei, şi emisiunea despre diferite cursuri ale bursei din ziua precedentă. După puţin am ieşit afară din oraş ; nu se vedea altceva decît şoseaua goală desfăşurîndu-se în faţa farurilor. Era încă întuneric. Nu ştiam ce oră putea fi — nu mă uitasem la ceas înainte de plecare. Ceasul maşinii nu mergea niciodată. Ceasul de mînă mi se oprise ; uitasem să-l întorc. Trebuie să fi fost cam patru dimineaţa şi, fiindcă de-abia începea primăvara, zorile se iveau foarte tîrziu. Unele din casele fermelor pe lîngă care treceam erau luminate cu cîte una sau două lămpiţe de noapte ; din cînd în cînd, atunci cînd casa era foarte aproape de drum, îmi venea un miros de prăjeală prin fereastra maşinii uşor întredeschisă. Apoi şirul de case s-a terminat, iar şoseaua mergea direct spre sud de-a lungul ţinutului despădurit. Nu era circulaţie, nici lumini care să vină dinspre case ; ci doar o întindere asfaltată şi stive de cherestea, apoi cerul care prevestea zorile şi două împunsături de lumină venind de la farurile mele, obişnuita strălucire a barei maşinii şi vibraţiile motorului puternic, încordîndu-se uşor în timp ce urcam dealurile fără a micşora viteza.

Mi-a plăcut totdeauna să umblu cu maşina, singură, noaptea. Toate lucrurile îţi apar mai luminoase — e ceva foarte asemănător cu beţia. Atunci

văd lumea mai bine, o văd în toată tragica ei claritate. Am impresia că nu mă poate învinge nici viaţa, nici moartea. Cînd aud roţile zbîrnîind, simt un val de dragoste pentru fiinţele omeneşti, aşa cum niciodată nu mi se întîmplă în alte împrejurări. Îmi trec prin minte gînduri mari şi simt cu cîtă putere pulsează viaţa în trupul meu. Atunci iau hotărîrea să am doisprezece copii şi să trăiesc veşnic. Totul mi se pare cu putinţă.

Conduceam cu viteză mare. Ştiam, aşa cum ştim cu toţii, că cei care patrulează pe şosele au plecat acasă la orele trei şi că nu se vor reîntoarce pînă la şapte. Prinsesem timpul cel mai nimerit. Pantele deveneau din ce în ce mai abrupte şi fusesem nevoită să apăs pe accelerator pentru a menţine viteza — tocmai traversam culmea dealurilor care despărţeau Valea Mare Centrală de Valea mai mică a Providenţei. Rîul Providenţei era singurul care se vedea din faţa casei noastre, cel pe malurile căruia o pornise întîiul William Howland în căutarea unui loc pe care să se stabilească, cel căruia îi dăduse numele mamei sale. Nu crezusem să ajung aici atît de repede. Am încetinit şi am deschis fereastra ca să pot privi afară. Şiruri bine aliniate de brazi, garduri îngrijite, apoi un drum care ducea la fabrica de cherestea. Am încetinit şi mai mult şi am citit mica inscripţie. Era regiunea Eastman-Halsey, deci parcursesem trei sferturi din drumul spre casă.

Am închis la loc geamul, încă uluită de repeziciunea cu care conduceam. Ar fi trebuit, într-adevăr, să mă uit la indicatorul de viteză. John s-ar înfuria dacă ar afla vreodată.

Dar n-am micşorat viteza. Am ieşit dintre culmile muntoase şi am coborît în pantă dreaptă pînă pe drumul care trecea prin Madison City. Cu tribunalul şi luminile de pe stradă care ardeau în cele patru colţuri ale lui. Poşta cu luminile de pe stradă stinse în faţa ei. Biroul lui John, cu obloanele trase şi gol. (Şi cum o fi arătînd acolo masa aceea de birou cu partea de sus răsucită, abia ţinîndu-se în întuneric pe picioruşele ei subţiri.) Am speriat doi cîini care răscoleau prin găleţile cu gunoaie din faţa cafenelei *Puii Fericiţi*. Au luat-o la goană chelălăind. Am trecut prin Piaţa Joe, înspre periferia oraşului cu casele închise şi cufundată în întuneric, în afara şirului de luminiţe care ardeau pe locul de parcare al maşinilor. Chiar în clipa aceea radioul s-a oprit. Cu totul pe neaşteptate, fără paraziţi, fără să dea cel mai mic semn, a încetat de a se mai auzi. Lămpile mai ardeau încă, şi am apăsat pe toate butoanele şi am parcurs toată scala. Nu se mai întîmplase niciodată — era o maşină nouă — şi era cît se poate de supărător !

Nu-mi plăcea să conduc singură fără a avea un aparat de radio. Tot ceea ce mai înainte găsisem că era amuzant se preschimbă în ceva care aducea cu o ameninţare. Întunericul, care pînă atunci fusese plin de trăncăneala plăcută şi sărăcuţă cu duhul a maşinii, se închisese în el însuşi — şi de data asta era plin de propriile lui zgomote, nu de ale tale. Sunetele ţinutului pustiu şi ale străzilor goale — deprimante, puţin înfricoşătoare. Eram fericită că mă apropiam de casă şi că zorile începuseră să se ivească. Cerul aproape se luminase. Se vedea bine că ziua va fi înnorată, cel puţin pînă cînd ceaţa se va ridica şi se va risipi. Am ajuns pînă la marginea Golfului Thatcher şi am micşorat viteza. Nu-mi mai rămînea de parcurs decît o milă, după a doua cotitură începea să se vadă casa. Cerul avea o culoare argintie, culoarea peştilor : culoarea pisicilor care trăiesc în mlaştină. Azaleele sălbatice începeau să înflorească. Nu-mi dădusem seama că erau atît de multe. Parfumul dulce, îmbibat de umezeală, se strecura prin crăpătura ferestrei. Ceaţa umezise foarte tare drumul. Am simţit la un moment dat cum roţile derapează uşor. Am micşorat şi mai mult viteza. Valea aceasta era deseori plină de ceţuri, în timp ce pe munţii cei mai înalţi şi uscaţi nu era de loc. Şoseaua făcea o curbă înspre păşunile noastre, îngrădite cu sîrmă ghimpată acoperită cu tufişuri de trandafiri agăţători, neînfloriţi încă. Şi după aceea am ajuns la ultima cotitură şi m-am uitat la panta de pămînt pe care era clădită casa. Nu ştiu de ce îmi trecuse prin minte gîndul că nu o voi mai găsi acolo, că dispăruse ca o fantomă. (Din pricina acelui blestemat de radio, m-am gîndit eu.) Dar bineînţeles că era acolo. Nelămurită, abia vizibilă din cauza ceţei, totuşi acolo, aşa cum fusese timp de cinci generaţii. Părea imensă, în lumina asta, şi pustie. Ceaţa acoperea cîmpurile din jurul ei, aşa încît parcă plutea pe deasupra pămîntului, chiar ca acele castele imaginare din cărţile cu basme pentru copii.

Am întors pe drumul care ducea pînă la ea, printre grămezile compacte de azalee pe care le plantase John. (Cînd fusese asta ? Numai cu şase ani în urmă ?) Acestea de-abia începeau să înflorească, frunzele lor umede păreau de un negru

sclipitor în ceață. Am accelerat, cu pietrișul trosnind sub cauciucuri, pînă cînd în fine am ajuns și am intrat în curtea intimă și protectoare, care se întindea în fața mea, plină de lucruri cunoscute. O mașină de tuns iarba, uitată și lăsată afară peste noapte. O greblă sprijinită de zid. O bicicletă. Sfori pe care fuseseră întinse rufe, frînghii destrămate și fluturînd în vînt.

În clipa aceea radioul a început din nou să funcționeze. Foarte tare. Am ascultat un moment, apoi l-am închis. Apropiindu-mă de ușa bucătăriei, scoțîndu-mi cheia din poșetă, tremurînd puțin de frigul dimineții, îmi puneam tot felul de întrebări. Și cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît eram mai sigură. Parcă ar fi fost un fel de prevestire. Ceva trecuse chiar pe lîngă mine — aducător de bine sau de rău, nu știam. Nu înțelesesem.

Am zburat ca o rachetă singură prin noapte, cu ceva care călătorea o dată cu mine. Și ajunsesem la capăt nevătămată. Străzile pustii mă feriseră de un accident din cauza vitezei prea mari. Și mintea mea mărginită nu mă putuse ajuta să înțeleg ce anume mă atrăsese.

Am intrat în casă și am închis ușa cu toată puterea în urma mea.

AȘA SE ÎNTÎMPLĂ cînd trăiești într-un loc în care ai trăit toată viața și unde a trăit întotdeauna familia ta. Începi să vezi lucrurile nu numai în spațiu, ci și în timp. Cînd mă uit la Rîul Providenței, nu văd numai un rîuleț cu apă galbenă care se revarsă în fiecare an, împrăștiindu-și mîlul pînă în marginea cîmpurilor de bumbac. Îl văd pe bătrînul William Howland, pornind la întîmplare pe drum, proaspăt venit din război, căutînd un loc pe care să se așeze. Îl văd înaintînd prin stufăriș și mlaștini, cu fața lui slabă și plată, ca cea din portretul care acum e agățat în sufragerie... Nu pot vedea niciodată culmea care se înalță înspre est fără să văd și altceva în afară de verdele închis al buștenilor. Îl văd pe vărul Ezra Howland, împușcat în toiul bătăliei de la Tim's Crossing, la o depărtare de cincisprezece mile, în timpul Războiului Civil, care nu putuse ajunge mai departe decît pînă în vîrful acelei creste. Se spunea că lăsase în urma lui o dîră de sînge pe o distanță de cincisprezece mile. Căzuse de pe cal și murise acolo, la cîțiva pași de casă. Mama, mătușa și sora lui, care erau singure în casă, au văzut uliii și păsările de pradă dînd tîrcoale și s-au dus

pînă acolo și l-au găsit... Chiar cînd mă duc la Madison City, nu văd numai un orășel cu cîini jigăriți, tîrîndu-se prăpădiți prin șanțuri. Îmi apare în minte vremea cînd bandiții Whittaker — toți cei șase frați cîți erau — își legaseră luntrea la marginea rîului și veniseră în oraș să fure și să omoare. Cînd au plecat, ca să-și continue drumul spre țărmul Golfului, o luaseră cu ei pe fata proprietarului hergheliei de cai. Lumea spunea că nu fusese vorba numai de o răpire, ci că de bunăvoie plecase cu ei, așa că era numai vina ei dacă nu se mai auzise vorbindu-se nimic despre ea și că pe drumul care ducea spre sud, dincolo de mlaștini, fusese găsit un cadavru, despre care se spunea că trebuie să fi fost al fetei.

Asta mi se întîmplă mie. Nu văd lucrurile sub aspectul lor de azi. Le văd așa cum s-au petrecut odinioară. Le văd pe toate întîmplîndu-se în timp. Și ăsta e un lucru rău. Fiindcă te face să crezi că tu cunoști un anume loc. Fiindcă te face să crezi că îi cunoști pe oamenii care trăiesc acolo.

Lucrurile s-au întîmplat cam așa. Bătrînul guvernator Dade care trăise cu patru ani mai mult decît se așteptase John, a murit în cele din urmă după doi ani de la cea de a treia alegere. Locul a fost preluat de ajutorul guvernatorului. Îl chema Homer O'Keefe și era un bărbat frumos, cu părul argintiu, din sudul statului. Părea să fie cinstit, așa cum Dade nu era și fusese înscris pe lista candidaților pentru a atrage voturile grupelor onorabile de oameni bogați. Dar fusese un prost îngîmfat.

Cînd John a anunțat moartea guvernatorului Dade, mi-a spus deschis :

— Așteaptă să vezi ce încurcătură o să facă bătrînul Homer acum. Și a rîs pe înfundate. Toți care vor veni după el vor păți ca Isus Cristos în Duminica Floriilor.

Avusese dreptate, bineînțeles. Nu mi-i pot reaminti pe toți, dar fusese un scandal public, de mari proporții. Un asistent universitar din Colegiul Profesorilor de Stat a fost descoperit ca fiind membru în Partidul Comunist. La Plainview a ars o școală pînă în temelie, iar părinții copiilor morți și tot restul statului l-au învinuit pe Guvernatorul O'Keefe pentru cele întîmplate. Un uragan care începuse la Yucatán s-a învîrtit în jurul regiunii, ducîndu-se să se spargă chiar în coasta Golfului. Iar în vara aceea a fost o epidemie de poliomielită din care cauză toate bazinele de înot din întreg statul fuseseră închise tocmai cînd era o vară neobișnuit de călduroasă. Dintre toate, acesta fusese probabil lucrul cel mai grav.

John părea să fie din ce în ce mai plin de el însuși în timpul obișnuitelor noastre turnee întreprinse în ultimele luni.

— Te-aș putea ajuta în vreun fel ? l-am întrebat o dată.

A clipit din ochi.

— Ai făcut enorm de mult.

— Dar nu fac nimic.

— Ce nevoie aș avea să stric lucrurile spunîndu-ți cum să procedezi ? Te porți drăguț și amabil cu toată lumea.

— Nu mă lua peste picior, John.

— Scumpo, ești admirabilă în astfel de treburi și asta e motivul pentru care m-am însurat cu tine.

N-am mai zis nimic fiindcă eram aproape sigură că-mi spusese purul adevăr.

Nu făcusem nimic extraordinar sau special în ultimele săptămîni, înainte de rezolvarea problemei principale. John lipsea aproape tot timpul și în casă era liniște. N-am văzut decît vreo cîțiva reporteri care voiau să constate ce fel de viață ducea soția unui candidat și care rămăseseră dezamăgiți.

Într-una din zile am primit un telefon de la verii mei Clara și Sam Hood. Erau furioși din pricina unui discurs al lui John apărut într-un ziar din Atlanta.

Vorbeam cu amîndoi deodată ; ei erau totdeauna la ambele capete ale firului.

— Zău, scumpa mea, spunea Clara, de data asta a mers cam prea departe.

— N-am văzut articolul, am spus eu, în ziarele de-aici n-a apărut.

— Ar fi trebuit să-mi închipui, a zis Sam. Bunicul tău era și proprietarul tiparului ?

— Tu știi mai bine.

— Poate că n-a spus-o cu toată convingerea, a stăruit Clara. Nu-i așa ?

— Eu nu știu despre ce vorbiți, le-am spus.

— Conținutul mediu al craniului unui negru este cu o sută șaizeci și nouă miligrame mai ușor decît conținutul mediu al unui craniu alb. Învelișul creierului lui este în medie cam cu o sută douăzeci și unu de milimetri mai gros. În mod logic,

prin însăși structura lui nu poate fi egal cu omul alb...

Am întrerupt-o.

— Am înțeles acum.

— Sincer vorbind, draga mea, a spus Sam, obiecțiunea ridicată de el, ca negrii să nu fie lăsați să se însoare cu albe, îi ajungea pentru a putea obține voturi, nu-i așa ?

Clara a adăugat :

— Mi-e într-adevăr rușine că sînt rudă cu el. Îmi venea să intru în pămînt cînd am citit relatarea aceea în ziare.

— M-ați chemat special ca să-mi spuneți asta ?

— Nu ne venea să credem, a rostit Sam.

Clara a adăugat :

— Credeam că e vorba de altcineva sau că o fi fost o greșeală.

— N-am nici cea mai mică idee, am răspuns. Îi voi spune lui John că nu sînteți de acord cu teoria lui.

— Tu nu poți fi de partea unor asemenea lucruri, mai ales ținînd seama de felul în care s-a comportat bunicul tău.

— Sînt foarte ocupată, i-am spus. Vă voi chema eu ceva mai tîrziu.

Cînd am închis telefonul, îmi simțeam stomacul înghețat, rigid. Nu știu dacă de supărare sau de teamă. Am ieșit în curtea din spate și m-am întins acolo la soare, așteptînd ca razele galbene strălucitoare să mă pătrundă cu căldura lor. Aveam o mulțime de lucruri de făcut. Trebuia să verific conturile de luna trecută. Trebuia să chem pe cineva din Louisiana ca să-i spun că ne-am hotărît

să-i cumpărăm splendidul lui murguleț de Shetland pentru copii. Dar nu puteam face nimic. Stam mai departe întinsă la căldură, așteptînd ca ea să-mi pătrundă în tot trupul. Răceala aceea a corpului mă înspăimînta. Mă făcea să mă gîndesc la moarte.

John m-a chemat la telefon a doua zi.

— Mi-a apărut discursul în toate ziarele din Atlanta, a spus. Bănuiesc că ai aflat de la verii tăi.

— Da.

— Ziarele acelea nu-mi sînt favorabile, a spus. Eram sigur că vor tăbărî în bloc asupra acelui discurs.

— Ai spus toate acele lucruri ?

— Sigur, mi-a răspuns. Ți s-a spus unde am vorbit ?

— Nu.

— Consiliul Cetățenesc al Albilor.

— Oh ! am exclamat, oh !

— Scumpa mea, sper că ticăloșii ăia de veri ai tăi nu te-au tulburat prea rău.

— Asta au voit să audă de la tine, nu-i așa ?

— Sigur, a spus el. Presa de aici nu va publica nimic. Și nu cred să fie zece negri în tot statul care să citească ziarele din Atlanta. În tot cazul, a chicotit el, adversarul meu a ținut un discurs cu mult mai violent, dînd pe față tot ce gîndește.

— Convorbirile telefonice sînt interceptate, i-am spus.

— Copilă scumpă, toți pot auzi asta... A izbucnit în rîs. Stimatul meu adversar s-a lăsat furat ieri de propriile-i cuvinte, declarîndu-se fățiș pentru linșaj. A chicotit din nou.

— Oh ! am exclamat, oh !

— Te voi chema mîine, scumpa mea...

— Bine.

— Te iubesc.

— Și eu, i-am spus.

— Ia închipuie-ți cum sună asta pe linia noastră interceptată... gîndește-te ce-or fi zicînd : bărbatul și nevasta care-și fac mărturisiri de dragoste... A rîs din nou. Era foarte bine dispus : Mă poate auzi tot statul, la revedere.

Am crezut că în urma convorbirii noastre mă voi simți mai bine, dar dimpotrivă. Mă simțeam și mai descurajată, din ce în ce mai descurajată.

John a venit acasă o singură dată în timpul ultimelor zile ale campaniei electorale. S-a întors bolnav, cu o febră mare. De fapt cînd a ajuns acasă era complet amețit și a adus cu el un medic și o enormă provizie de antibiotice. După o zi febra i-a dispărut și a dispărut și el.

În acea singură noapte și ziua următoare cît a stat acasă, i-am adus cești cu supă caldă și cupe cu înghețată și, în momentul în care am fost singuri, l-am întrebat :

— John, nu gîndești în felul ăsta despre negri, nu-i așa ?

Ochii lui luminoși aveau o privire pătrunzătoare.

— Așadar verii tăi au reușit să-ți toarne venin în suflet ?

— Vreau să știu.

— Capetele acelea mai mici ale lor cu creierașul cît un bob de mazăre... Citam cele spuse de... i-am uitat numele — de la universitate. Nebunul ăla pe care l-au adus chiar ei.

— Dar care e părerea ta ?

De data asta a devenit serios, extrem de serios.

— Sînt om practic, a spus. M-am obişnuit să accept lucrurile aşa cum sînt. E dezastruos pentru ei, dar vorbele mele nu le sînt de nici un folos, nici lor nici mie. Mi-a luat ceaşca cu supă din care ieşeau aburi şi a pus-o pe măsuţa de lîngă pat. Răspîndise un miros de ţelină în cameră. Ai dori să fiu un cavaler, călare pe un cal alb, luptînd împotriva nedreptăţii... Dar dacă aş face aşa, n-aş ajunge altceva decît un politician fără post şi un avocat fără clientelă.

— Dar nu eşti obligat să rămîi aici.

— N-am nici o şansă în altă parte, scumpa mea, şi tu ştii asta. Relaţiile noastre sînt aici, ajutorul ne vine de aici, de la familia ta şi a mea.

Avea dreptate. Bineînţeles că avea dreptate. De obicei mă tachina, de data asta însă, nu. Nu se răsese, iar faţa lui umbrită avea un aer jigărit şi vlăguit.

— De ce spui astfel de lucruri ?

— Le spun fiindcă fac parte din joc. Pînă atunci nu vorbise niciodată atît de serios cu mine. Pentru cîteva clipe l-am văzut exact aşa cum era, un bărbat sobru, rezonabil şi calm. Acesta e credo-ul şi, deşi nu-mi place, mă lasă indiferent. Nu sînt mai rău decît alţii, ba sînt poate chiar ceva mai bun.

A luat ceaşca cu supă şi a început să soarbă din lichidul fierbinte.

— Asta nu te mulţumeşte, nu-i aşa ? Dar, scumpa mea, nu te poţi folosi numai de lucrurile obişnuite. Doctorul a dat tocmai atunci buzna înăuntru, aducînd cu el vîrtejuri de aer proaspăt.

Se distrase jucînd şotron în curte cu copiii. A examinat pieptul lui John — îi era teamă să nu facă o congestie — şi i-a dat să înghită o nouă pilulă.

John mi-a spus, vorbindu-mi peste umăr :

— Discursul acela va avea efect, scumpa mea. Spusesem atît de puţine lucruri pînă atunci — şi de-atunci încoace — încît ei voiau să ştie de care parte eram. Discursul acela însă e suficient pentru a-mi aduce numirea de primar.

Şi aşa a fost. A învins cu o foarte mare majoritate. Uitasem despre comentariile ziarului din Atlanta. Credeam că fuseseră înmormîntate o dată cu ziarul. Se păstrase doar o singură tăietură, dar era de ajuns.

În statul nostru funcţia de primar e singura alegere adevărată. Cea care se ţine în luna noiembrie contra candidatului republican e o simplă acţiune, de formă, împotriva sistemului bi-partit. Majoritatea voturilor e de obicei cam de treizeci contra unu. John nu mai lucra cu atîta înverşunare şi nici nu mai călătorea atît de mult. Acum nu mai era decît o chestiune de rutină.

Şedeam în intimitatea liniştită a casei mele, casa în care îmi trăisem copilăria, în ţinutul pe care-l cunoşteam de copil, şi mă simţeam fericită, mulţumită. Copiii erau sănătoşi, iar bărbatul meu reuşea în cariera lui.

Nu ştiam ce ne-aşteaptă. Nu ştiam.

În acea toamnă fetiţele noastre au reînceput şcoala. Abigail în clasa a şaptea, Mary Lee într-a şasea. Johnny începuse să meargă la grădiniţă. Numai micuţa Marge şi cu mine rămîneam acasă.

Într-o zi, cu totul pe neașteptate, mi-a telefonat John.

— N-ai observat nimic anormal ?

— Nu. Nu cred.

— Anumite chemări telefonice ?

— Telefonul zbîrnîie într-una, John.

— Nimic care să ți se fi părut nelalocul lui ?

— Vrei să spui, farse sau amenințări ?

— Nu. Nu ceva de genul ăsta. Nu chiar.

— Atunci, ce ?

— Linia telefonică e interceptată, a spus scurt.

— Și așa ei află totul, nu-i așa ? Întotdeauna spuneam „ei", dar niciodată nu știam cine înregistrează convorbirile noastre. Ei bine, am spus, dacă ai vrea să-mi explici, cred că ar trebui mai degrabă să viu la biroul tău.

— Vino.

Aștepta nerăbdător în peticul de soare din dreptul ușii de la intrare.

— Ce nevoie ai avut s-o aduci cu tine ? Se referea la copil.

— John, îi place să meargă la plimbare.

— Atunci las-o în grija domnișoarei Lucy și vino înăuntru.

Așa că Marge a fost așezată pe biroul domnișoarei Lucy, unde începuse să se joace cu o cutie de agrafe pentru hîrtii. Am intrat în biroul lui John, acolo unde se afla mobila aceea hidoasă, cu partea de sus rebatabilă. M-am așezat în fotoliul mare și rece de piele, în timp ce John umbla de colo pînă colo.

— E ceva putred la mijloc, a spus el. Simți lucrul ăsta pretutindeni.

— Nu știu.

— Tata m-a chemat la telefon azi-dimineață. Și n-a mai adăugat nimic.

— Știe ceva ?

— Va descoperi el. Totdeauna a avut acest dar.

— Uite ce e, i-am spus, procedează metodic. Ce-ar putea fi ?

— Naiba să mă ia dacă știu.

— Supărări în privința impozitelor ?

S-a uitat la mine înciudat și strîmbînd din nas, fără să-și dea măcar osteneala de a-mi răspunde.

— O metresă ?

— Nu vorbi prostii.

— Nu cumva ai omorît pe cineva ?

— De fapt, a spus el cumpănit, e ceva în legătură cu tine.

— Papa John ți-a spus asta ?

— Nu e singurul care a auzit, a rostit John, că e ceva ciudat în legătură cu doamna Tolliver.

— Ei bine, am răspuns, amintindu-mi de Papa John, de ochii mici albaștri și de fața lui cu pielea încrețită, n-am nici un amant și copiii mei au fost toți normali și nu mai am alte rude apropiate în viață.

— În ultimele zile am fost întrebat despre acest lucru de vreo patru sau cinci ori. Nimeni nu știe ceva precis, dar în schimb toți știu că e ceva.

— Nu ne rămîne de făcut decît să așteptăm, să vedem despre ce e vorba, dacă e într-adevăr ceva, am spus. Probabil că ești într-un hal groaznic de nervi.

John a fluierat slab printre dinți.

— E ceva, a spus el, pe care ei îl lasă numai să se întrevadă, în timp ce controlează ca să fie siguri.

— Dacă au de gînd să spună minciuni pe socoteala ta, ce rost ar mai avea să controleze ?

— De rîndul ăsta nu cred să fie vorba de o minciună, a spus John cu disperare. Aş da oricît să ştiu ce e.

Ţigara pe care tocmai o aruncase în scrumieră căzuse pe covor. Am ridicat-o de jos.

— Trebuie să fie o minciună.

S-a oprit brusc din mers, fără a mai face vreun pas. M-a privit ca şi cum atunci mă vedea pentru prima oară, ca şi cum m-ar fi examinat la un microscop. Eram căsătoriţi de cincisprezece ani şi acum şedea pur şi simplu acolo privindu-mă fix, cu nişte ochi albaştri plini de răceală, cu buzele strînse.

— Eşti atît de sigură ?

Nu-mi venea să cred. Şedeam cu ochii aţintiţi asupra lui şi, după puţin, am dat să spun ceva, dar m-am oprit. Nu găseam nimic demn de a fi rostit.

— Întoarce-te acasă, am de lucru, a spus după o clipă. În mod automat m-am ridicat de pe scaun. În timp ce plecam, m-a întrebat calm : Ce-ai făcut ?

Uşa era deschisă, aşa că domnişoara Lucy auzise. De după ochelari, ochii ei s-au îndreptat brusc asupra mea.

„De ce a procedat el aşa, mă gîndeam, de ce ?"
Am spus doar atît :

— Mulţumesc pentru că aţi avut grijă de copil. Sper să nu vă fi întrerupt prea mult din lucru.

Mi-a surîs cu buzele, dar nu şi cu ochii. „E îndrăgostită de John, m-am gîndit, dar în situaţia

asta trebuie să fi fost o sumedenie de femei din statul nostru."

— Vii să cinezi acasă ? l-am întrebat.

— Ţi-am spus că trebuie să vorbesc la Longview, mi-a răspuns.

— Da, aşa e... Salută-l pe tăticu. Am mişcat în sus şi în jos braţul grăsuţ al copilului. Cînd am ajuns la maşină m-am uitat înapoi. John stătea în pragul uşii deschise, privindu-ne cum plecam, tot aşa cum ne privise venind. Dar nu-şi vedea nici nevasta, nici copilul, ci un fel de ameninţare cumplită şi necunoscută.

Marge s-a instalat pe scaunul din faţă lîngă mine. Mi-am studiat chipul în oglinda maşinii. Nu arătam altfel ca de obicei. Întotdeauna arătasem aşa. Aveam o faţă pe care toţi o uitau la o oră după ce o văzuseră. (Îşi reaminteau de chipul lui John, bineînţeles ; era brun, subţire şi frapant. „Seamănă puţin cu o maimuţă", îmi spusese nu de multă vreme o doamnă cu o pălărie înflorată.) Deşi nimeni nu s-a învrednicit să-mi spună, sau poate nici măcar să se gîndească la asta, îmi dădeam seama din fotografii că fusesem un copil urît. Şi tot urîtă eram şi acum. Nu, aveam un chip plăcut. Părul castaniu, nici închis nici deschis, exact de culoarea unui mantou din blană de şoarece. Ochi albaştri, nu de un albastru striat cu negru (ca cei ai lui John, nu cu luciri de porţelan, ca cei a bunicului), ci nişte ochi obişnuiţi, aşezaţi sub nişte sprincene drepte. Dinţi frumoşi şi o piele fină, puţin bronzată de soare. Dar silueta mea, Doamne, cu sînii prea mici şi cu şoldurile prea mari — o siluetă de matroană. Asta era aspectul pe care-l aveam şi-mi dădeam seama. Şi de aceea mă înţelesesem

atît de bine cu femeile. Aveam ceva matern... Știu ce trebuie să fi gîndit John. Eram nevasta ideală pentru un candidat. Mă alesese și mă instruise la perfecție.

Mă întrebam ce or fi avut de vorbit pe socoteala noastră. Nimic, îmi spuneam înfuriată. Nu făcusem nimic. Nici un lucru împotriva căruia cineva să fi avut ceva de zis. Alesesem bărbatul nepotrivit, dar nimeni nu știa asta în afară de mine. Și abia acum descoperisem lucrul acesta...

Mergeam spre casă, întrebîndu-mă de cîte sute de ori parcursesem aceeași șosea. De-abia auzeam gîngurelile și mormăitul copilului așezat lîngă mine, atît eram de preocupată de propriile-mi gînduri pline de amărăciune.

Toate îmi alergau mai mult sau mai puțin prin minte în drumul acesta. John își luase o nevastă numai ca să poată face carieră. Mai fusese oare altă femeie în viața lui ? O fi fost cumva fata cu care avea întîlnire cînd mă cunoscuse pe mine ? Întîlnirea pe care o contramandase pentru a mă invita la masă atunci ? Și s-o mai fi gîndind oare la fata la care renunțase, fiindcă eu eram în stare să-i ofer mai mult ?... Îi făcusem oferta pe față. Toate serile acelea lungi de primăvară, cînd stăteam amîndoi în mașina mea. Fără a-i spune ceva, ci luptîndu-mă să cîștig întrecerea în tăcere, înșirîndu-i, fără cuvinte, lucrurile pe care urma să i le dau...

Îmi dădusem seama de atunci, bineînțeles că da. Dar nu-mi păsa. Într-adevăr, nu. Mi se părea un lucru normal. Dar azi nu mai eram atît de sigură. Gîndurile îți joacă uneori asemenea feste. O dată înfipte în minte e greu să mai scapi de ele. Nu era

ceva nou, dar acum te dureau. Nu te duruseră niciodată pînă atunci.

Ești atît de sigură ? Ce-ai făcut ?... John n-ar fi spus niciodată asta, dacă n-ar fi fost necăjit și înspăimîntat. Dar cuvintele fuseseră spuse, și asta era totul. Vechiul edificiu de nevinovăție, copilăros chiar, se năruise. El nu mai era omul pe care-l iubisem, ci doar bărbatul cu care mă măritasem. Azi mi se pare surprinzător că a putut dura toți acei cincisprezece ani nesfîrșiți.

Ca și mama, mă gîndeam, numai că la ea n-a durat atît de mult. Totul se termină la un moment dat, îmi spuneam pe cînd mă întorceam acasă și copoii alergau în goana mare punîndu-și labele murdare de noroi pe scara mașinii.

Mai erau două zile de așteptare. Prima zi John a telefonat, așa cum făcea întotdeauna.

— Spune-i că sînt sub duș, am zis.

A lăsat vorbă că va chema mai tîrziu dacă va putea. N-a mai chemat.

A doua zi de dimineață, foarte devreme, înainte de plecarea copiilor la școală, am văzut o mașină venind pe drumul din fața casei și oprindu-se. Feciorul nu-și începuse încă lucrul, așa că am deschis eu însămi ușa. Era un bărbat tînăr, pe care nu-l mai văzusem niciodată. N-am recunoscut nici o trăsătură familiară pe fața lui așa cum mi se întîmpla adeseori. Nu era decît un tînăr îngrijit îmbrăcat într-un costum cenușiu. Chevroletul negru din spatele lui nu-mi era nici el cunoscut.

— Am fost trimis să vă predau acest lucru, și mi-a întins un plic simplu cafeniu, netimbrat și foarte curat.

Copiii rîdeau în timp ce-şi luau gustarea de dimineaţă în sufragerie. Am închis uşa ca să nu mai aud zgomotul pe care-l făceau şi am rămas să privesc în urma Chevroletului negru care cobora colina. M-am aşezat în unul din balansoare şi am examinat cu atenţie pantele care duceau înspre rîu, rîul căruia cel dintîi William Howland îi dăduse numele mamei sale. În cele din urmă am deschis plicul: erau două foi de hîrtie prinse laolaltă. Una era proaspăt tipărită. M-am uitat întîi la ea. Era prima pagină a ziarului de seară, care apărea în capitală, purtînd data acelei zile. Pe ea fotografia unui bărbat coborînd dintr-un avion, confuză, aşa cum sînt toate fotografiile din ziare. Titlul era cu litere mai mari decît cele obişnuite: UN NEGRU SE ÎNTOARCE SĂ-ŞI VIZITEZE FAMILIA ALBĂ LEGALĂ. Şi apoi un subtitlu: *Trecutul unui cetăţean de seamă a ieşit la lumină. Candidatul la titlul de guvernator e implicat.*

N-am citit ce scria în articol. În schimb m-am uitat la cealaltă foaie de hîrtie. Era o copie a unui certificat de căsătorie. A lui William Howland cu Margaret Carmichael. În oraşul Cleveland. Era datat din aprilie 1928, cu două luni înainte de naşterea lui Robert.

Stam pe veranda însorită şi auzeam repetîndu-se la nesfîrşit cuvintele lui John: „Eşti atît de sigură? Ce-ai făcut?"

I-am telefonat lui John la birou. Domnişoara Lucy avea un glas de parcă ar fi plîns.

— Fii bună şi spune-i soţului meu că am văzut ziarele. Noroc că n-avusesem mai mult de spus, fiindcă mi-a închis telefonul.

Am pus tăietura din ziar şi copia certificatului înapoi în plicul cafeniu şi curat şi le-am vîrît sub aparatul de telefon, gîndindu-mă la ceea ce ştiusem totdeauna: că bunicul fusese un om bun. Că găsise femeia care să-i umple ultimii ani ai vieţii şi că se însurase cu ea. Un om bun. Şi cînd mă gîndeam la ceea ce va urma de aici, mi se făcea scîrbă.

Nu i-am lăsat pe copii să se ducă la şcoală. I-am trimis la grajduri să se joace împreună cu Oliver. Îi vedeam călărind pe ponei în mijlocul păşunilor din preajma casei, ţinîndu-se stîngaci pe poneii graşi şi greoi. S-a auzit sunînd telefonul.

— Nu sînt acasă, i-am spus feciorului. Numai dacă e domnul Tolliver.

Asta nu fiindcă m-aş fi aşteptat să cheme. Nu eram nici măcar sigură că se va întoarce acasă. Poate că da, după ce jignirea şi revolta i s-ar mai fi potolit. Dar nu curînd.

Pe afară lucrurile se petreceau ca şi cînd ar fi fost o zi ca oricare alta. Grădinarii veniseră să sape pajiştea şi să sădească bulbi noi de narcise în straturile de azalee. Aduseseră două bidoane mari cu gazolină de la pompa de lîngă grajduri — parcaseră tractorul şi tăvălugul în spatele băilor, ca să nu se vadă. A doua zi aveau nevoie de gazul acela pentru utilajul lor. Trebuiau să tundă iarba de pe cîmpia din faţă şi să amenajeze puţin şi aleea. Ideea de a aduce bidoane cu gaz pentru treaba în grădină fusese a lui John — se economisea timp şi osteneală, spusese el. Avusese o sumedenie de idei grozave. De pildă, sera, pe care o construise lîngă bibliotecă. Cultiva plante exotice frumoase, îngrijindu-le şi înmulţindu-le cu mîna

lui de cîte ori era acasă. Geamgiii reparau acum niște spărturi în geamurile de acolo — răceala oricît de mică ar fi dăunat plantelor — ciocanele lor pocăneau ușurel. Casa însăși era plină de zgomotul obișnuit și liniștitor al aspiratorului, al aparatului de lustruit podeaua, de mirosul mobilierului lustruit și al cerii de parchet. Stăteam pe unul din scaunele din salon, în cel mare de lîngă cămin, fără să fac nimic, fără măcar să gîndesc. Doar așteptînd. Mi-era frig. M-am dus înspre cămăruța din hol și am pus mîna pe prima haină mai la îndemînă. Era blana mea și m-am ghemuit în ea, strîngînd tare cu o mînă vizonul în jurul gîtului. Stăteam cu desăvîrșire singură într-o cameră goală, înfășurată în piei de animale moarte.

Oliver a apărut dinspre grajduri ; a aruncat o privire pe fereastra salonului, bătînd cu degetele în pervaz.

— Cred că ar trebui să închid poarta.

— Da, am răspuns. L-am urmărit cum mergea pe drumul acoperit cu pietriș, cum închidea poarta grea de lemn și o încuia. S-a întors și mi-a întins cheia. Oliver, l-am întrebat, știai ?

El a scuturat din cap.

— Ține copiii pe lîngă casă.

Am pus cheia pe masa din hol. A sunat telefonul — aproape sub mîna mea — și am ridicat receptorul fără să-mi dau seama. Era vara mea, Clara din Atlanta.

— Ce se întîmplă, Abigail ? a întrebat cu sufletul la gură. Ce se întîmplă ? Ce-nseamnă toate lucrurile astea despre care am auzit ?

— Unde e Sam ? am întrebat-o. Știam că voi întotdeauna vorbiți la telefon amîndoi o dată.

— El nu știe încă nimic. Își pregătește predica pentru săptămîna viitoare, așa că n-am îndrăznit să-i spun.

I-am rîs în nas și i-am închis telefonul. Am început să rîd pe înfundate, fiindcă era de-a dreptul caraghios, cînd te gîndeai mai bine. Se afla într-o situație cît se poate de critică. Acum trebuia să-și precizeze poziția... Nu-i plăcuse discursul lui John despre supremația omului alb. Dar îi va place oare să aibă o negresă de culoarea lignitului drept mătușă ?...

M-am așezat pe scăunelul delicat din lemn de trandafir și am întins mîna sub masă înspre instalația telefonică de la picioarele ei. Am lăsat în jos mînerul și am închis soneria. Nu mai voiam să aud nimic.

Păreau să treacă mai multe mașini ca de obicei în sus și în jos pe șoseaua principală. Veneau să vadă. Bineînțeles. Pe la amiază, după ce va apărea ziarul, vor fi și mai multe.

Nu eram nici supărată, nici îndurerată. Nu eram decît amorțită. Parcă nu mai eram eu. Mă simțeam foarte departe de-acolo, urmărind, plină de curiozitate, dar fără a mă socoti implicată.

Am luat prînzul împreună cu copiii. Am vorbit despre cai și despre noul Shetland pe care li-l promisese tatăl lor. Le-am spus că îl voi comanda prin telefon, chiar în după-amiaza aceea. Apoi au ieșit din nou afară.

Am petrecut după-amiaza și seara în aceeași pasivitate, desprinsă de toate lucrurile și liniștită. După masa de seară, servitorii au plecat, nerămînînd decît copiii, guvernanta lor și cu mine. Cînd

s-a auzit soneria de la intrare, am deschis uşa şi am început să clipesc din ochi din cauza becurilor electrice care mă împroşcau cu lumina lor.
L-aş fi recunoscut indiferent unde. Era o copie cu păr roşu a lui William Howland.
— Cu siguranţă că eşti Robert, i-am spus. Şedea acolo, lăsîndu-mă să-l privesc. Te aşteptam. În clipa în care am spus asta, am început să cred că acesta era adevărul. Şi sigur aşa era, toată ziua aceea petrecută în casă, toată ziua aşteptînd. Poftim înăuntru. Se afla între doi fotografi. Becurile lor puternice mă orbeau. Veniţi şi dumneavoastră le-am spus. E prea răcoare ca să aşteptaţi pe verandă.
Ne-am dus toţi patru în salon.
— S-a schimbat mult pe aci, a spus Robert.
— Am făcut modificări. Vreţi cafea ? i-am întrebat pe fotografi.
— Nu, mi-au răspuns ei.
— E din belşug. Mă aşteptam să vină mai multă lume... dar parcă erau mai mulţi afară, nu-i aşa ? Mi se pare că am văzut pe unul dintre ei ascunzîndu-se.
— Cred că s-au dus înapoi spre maşină, a zis Robert.
— Poarta era încuiată. Aţi intrat cu maşina pe acolo ?
— Am venit pe jos, a răspuns Robert.
— Vrei să te duc să vezi casa ? E atît de schimbată, încît nu cred să mai recunoşti ceva.
— Nu pentru asta am venit, a spus Robert.
Mă uitam la copilul acesta, produsul dragostei dintre Margaret şi bunicul. Îi regăseai în el pe amîndoi. Statura cu osatura puternică era a bunicului, toţi cei din familia Howland aveau umerii aceia grei şi încovoiaţi şi aceeaşi formă a capului. Ochii albaştri îi moştenise de la bunicul. Robert era întocmai ca bunicul, din cap pînă-n picioare, dar peste toate acestea Margaret îşi aruncase un fel de văl. Nu era nimic precis care să vină de la ea, de care să te agăţi şi să poţi spune : asta a moştenit de la Margaret. În schimb ea era peste tot, în figura lui, în felul de a se mişca, ceva insesizabil dar veşnic acolo, la fel de puternic ca şi sîngele care-i curgea prin vine.
Le-a spus fotografilor direct :
— Ne vom întîlni la maşină. Ei au plecat repede. Robert a dat din cap în urma lor. Sînt mulţumiţi să plece. Păreau înspăimîntaţi.
— Nu înspăimîntaţi, Robert, i-am spus eu, ci doar scîrbiţi. Tu pentru ei eşti un negru.
Pielea feţei lui, care era galbenă ca ceara, a căpătat o albeaţă ca de mort. Cred că în clipa aceea ar fi voit să mă ucidă.
Nu-mi păsa. Toată ziua aceea lungă şi searbădă mă pregătisem să înfrunt acest lucru şi acum cînd el era atît de aproape de mine nu mai eram descurajată, nu-mi mai era frică. Mă simţeam înverşunată şi puternică — era ceva în figura lui Robert, era ceva care-mi spunea că...
— Nu ţi-ar fi de nici un folos să mă ucizi, i-am spus. Iar mama şi tatăl tău au murit de mult.
— S-a sinucis într-adevăr ?
— Aşa spun oamenii care au găsit-o.
Îl supăra, tot aşa cum le supărase pe Crissy şi pe Nina.
— Ştii cumva de ce ? Era bolnavă ?
— Cred că se plictisise să trăiască singură.

— Nu era singură. Ziceai că locuia cu o vară de-a ei.

— Totuşi singură... M-am ridicat şi m-am dus spre bar. Vrei să bei ceva ? Un coniac sau un whisky ?

— Nu.

— Pentru timpurile de odinioară. Am preparat două coniacuri cu sifon. În amintirea timpului cînd din vina maică-ti ai făcut pneumonie, fiindcă te-a scos afară în zloată cu varicelă.

— Nu-i adevărat.

— Ba da. Am fluturat ambele pahare şi, din nu ştiu ce motiv, am vorbit cu cel mai perfect accent al femeii de lume. Ţinea să-ţi facă educaţia chiar cu preţul vieţii.

— Ştiu asta, a răspuns calm şi a luat paharul pe care i-l oferearn.

Tonul lui m-a uimit.

— Robert, i-am spus cu toată seriozitatea, de ce te-ai întors aici ?

Faţa bunicului a privit spre mine, chinuită şi brăzdată de suferinţă.

— Cred că din pricina unui articol apărut într-un ziar din Atlanta.

— Ah ! am exclamat. Ah, Doamne, articolul acela...

— Nu mi-a venit de loc bine.

— John a spus asta, într-adevăr, i-am explicat cu răbdare, ca şi cum ar mai fi avut vreo importanţă, dar ai văzut ce-a spus adversarul lui ? Ai văzut ?

— Nu.

— Lipseşti din sud de prea multă vreme... De obicei ziarele nu publică ceea ce se vorbeşte la acele mici întruniri. El sta şi se uita fix la paharul cu coniac. Semeni extraordinar cu tatăl tău, i-am spus.

— Niciodată n-am pus la îndoială cuvîntul mamei.

— Ca dovadă ai chiar şi certificatul de căsătorie.

— L-ai văzut ?

— Te-ai putea îndoi ? A fost primul lucru pe care mi l-au trimis.

— Îmi închipui.

— Eşti însurat, Robert ?

A dat afirmativ din cap.

— Negresă sau albă ?

Din nou am văzut sclipirea mînioasă apărîndu-i pe faţă.

— Nu mă provoca.

— De unde vrei să ştiu eu ? Nina s-a măritat cu un negru.

Părea să nu fi auzit. Am continuat, cu multă nevinovăţie, începînd să întrevăd ceea ce aveam de făcut.

— Sînt curioasă, i-am spus. Nu mă pot împiedica. În definitiv, am copilărit împreună, oarecum.

O scurtă mişcare a capului în semn de încuviinţare. Se uita fix la o măsuţă solidă.

— Asta era în holul de sus.

— Îmi aduc aminte. Pe drept cuvînt o piesă valoroasă în stil Seignouret, aşa că am reparat-o.

— Erau două la fel acolo sus.

— Cealaltă nu mai există de multă vreme... Cum e nevasta ta ?

— E frumoasă.

— Cum arată ?

— Cam în genul tău. Aceeași culoare de păr și ochi albaștri deschiși. O cheamă Mallory, iar tatăl ei e doctor radiolog la Oakland. Are aproape aceeași vîrstă ca tine.

— Eu mă simt de parcă aș avea un milion de ani, am spus. Bea-ți coniacul. Are să te ajute.

— Da.

— John nu va fi ales, am spus pe neașteptate, din cauza ta. Pentru prima dată în cincizeci de ani partidul democrat va avea de suferit o înfrîngere în alegeri. Toată omenirea e convinsă că partidul republican va învinge printr-o victorie strălucită.

— Îmi închipui.

— Ai mai spus asta și mai înainte... Îl cunoști pe candidatul republican ?

— Nici nu știu măcar cum îl cheamă.

— Păcat, ar trebui să știi.

Din nou părea să nu fi auzit.

— Știi ceva despre școlile din districtul Tickfaw care au fost închise anul trecut ?

— Habar n-am despre ce vorbești.

— Dar ar fi trebuit să știi, le-au închis mai degrabă decît să le completeze, din ordinul tribunalului.

— Oh !

— Au deschis școli particulare pentru albi. Nu cred să existe școli pentru negri.

A ridicat din umeri.

— Am auzit petrecîndu-se asemenea lucruri prin Virginia.

— Ele se întîmplă chiar și aici. Și cel care a stîrnit spiritele în sensul ăsta e domnul Stuart Albertson.

— Cine naiba mai e și ăsta ?

— Omul pe care l-ai făcut chiar în clipa asta guvernator.

Am rîs pe înfundate. Privite din punct de vedere moral lucrurile păreau pur și simplu caraghioase.

— Băiete dragă, i-am spus, de data asta ai făcut într-adevăr ceva extraordinar. Ai scăpat de John, dar în schimb te-ai împotmolit de zece ori mai rău.

Se uita fix la mine, nevenindu-i să creadă.

— Dar nu te-ai întors ca să-i ajuți pe negrii de aici. Și nici ca să-i jignești. Am izbucnit din nou în rîs. O faci din foarte multe motive de ordin personal, vrei să-ți plătești o poliță veche. Pe cine te răzbuni, pe mama sau pe tatăl tău ?

— Sînt morți amîndoi.

— E și mai greu așa. Mi-am preparat o altă băutură, foarte pe îndelete, așteptînd să văd ce avea de gînd să facă. Părea ca înlemnit, țintuit locului. Se uita stăruitor la masa aceea Seignouret care fusese recondiționată.

— Nevasta ta știe că ești aici ? Bineînțeles că nu. Nu știe nimic despre lucrurile astea, altfel nu m-ai fi chemat de la un telefon public.

A scuturat din cap.

— Ce rost avea s-o necăjesc cu toate murdăriile astea ?

— E acasă ?

— Da... Nu, e la spital unde așteaptă să nască. Ea are Rh negativ și toți copiii i-a născut cu transfuzii și așa mai departe.

— Deci e sigur că nu va fi în stare să citească prea atent ziarele în cazul cînd ele ar publica ceva.

— Nu.

— În orice caz în ziare ai apărut totdeauna sub numele de Robert Carmichael. Ea n-ar putea crede nimic despre toate astea, nu-i așa ? chiar dacă i s-ar întîmpla să citească.

— De ce n-ar putea crede ?

— Ea a luat de bărbat un alb, am spus calm, ce-ar face dacă ar afla că e un negru ?

Continua să se uite fix la mine.

— Nu i-ai putea spune asta... Nu, tu nu. Dar dacă ar ști, nu văd ce s-ar putea schimba.

Se ridicase în picioare și venea direct spre mine, cu fața, din nou, albă ca varul. Stam nemișcată, cu capul lăsat pe spate și mă uitam la el. Nu mi-era teamă, inima-mi bătea normal, iar plămînii pulsau liniștiți.

— Ai uitat un lucru, Robert, i-am spus, altfel n-ai fi venit. Sîntem toți în aceeași situație, tu și eu și Crissy și Nina. Ai venit aici ca să mă distrugi — îmi simțeam buzele surîzînd ușor (și asta era cu totul altă senzație, cînd mi se mișcau buzele simțeam cît îmi erau de reci), dar cred că pot face și eu același lucru.

Acum cînd era atît de aproape de mine vedeam că fața îi era îmbrobonată de sudoare. Picăturile se adunaseră în șiraguri care îi curgeau pe gît în jos ; îi muiau gulerul cămășii.

— Te voi găsi oriunde te vei duce să trăiești. Voi apărea acolo, așa cum ai apărut tu aici. Și voi putea spune tot ce știu despre tine... Cît de mult te iubește nevasta ta ?

La etajul de deasupra copilul începuse să plîngă, apoi s-a potolit. Robert a tresărit și s-a uitat repede înspre partea de unde venea zgomotul.

— Eu nu susțin că voi face asta, i-am spus, ci numai că aș putea face, dacă aș vrea. Pînă acum n-am luat încă nici o hotărîre. „Depinde cît de amărîtă voi fi și de lovitura pe care voi vrea să ți-o dau în schimb, mă gîndeam eu. Iar cînd te vei întoarce acasă n-ai să faci altceva decît să te întrebi dacă voi veni și cînd voi veni..." Fața aceea albă, acoperită de sudoare, rămăsese aplecată deasupra mea. Stai jos, Robert, am spus, iritată, mă enervezi. S-a dat cîțiva pași înapoi — eram uimită. Nu mă așteptasem să mă asculte. Trecuse atîta vreme de cînd nimeni nu mă mai asculta. Dacă lucrul ăsta s-o fi întîmplat vreodată. Și apoi am spus ceva ce n-aș fi avut intenția să spun, ceva care mi se părea groaznic în clipa în care îl rosteam : Robert, eu știu cine ești și știu de ce te-ai întors. Și mai știu încă ceva. Pielea ta are aceeași culoare ca a nevestei tale, dar nu și sîngele tău — și tu îți dai seama de asta. Îți dai bine seama de asta.

Buzele începuseră să-i tremure ușor. Ca să împiedice acest lucru, a înghițit și am auzit zgomotul ușor care s-a produs făcînd aceasta.

M-am uitat la el, fiul bunicului meu, unicul lui fiu. M-am uitat la fața lui, rătăcită și îmbătrînită. Și mi se părea că-l aud pe bunicul spunîndu-mi : „Doamnă, doamnă, ce faci ?"

I-am răspuns, oriunde s-ar fi aflat el acum, acolo unde se adună spiritele : „De ce ai făcut copii ca să se sfîșie între ei ?"

Dar mi-era de ajuns toată această hărțuială, toată bravada asta în fața prăbușirii. Voiam ca

Robert să plece din casa mea. Doream să-l știu departe de mine.

— Mi-e silă de toate astea. Pleacă.

S-a ridicat în picioare. Din nou m-a mirat faptul că mă ascultă.

— Uite ce e, i-am spus, sper că ai să pleci chiar în noaptea asta. Familia bărbatului meu e atît de înfuriată încît ar fi în stare să te ucidă.

— Plec direct la New Orleans și de-acolo acasă.

— Ai riscat venind aici, i-am spus. Dacă John ar fi fost acasă ar fi ieșit scandal.

A surîs slab și cu tristețe.

— Mi-am închipuit că vei fi singură.

— Și chiar sînt. Știuse deci că așa va fi. Acum pleacă. L-am însoțit pe verandă și l-am urmărit cum cobora panta întunecată a colinei, înspre automobilul care-l aștepta.

— Robert, am strigat în urma lui, s-ar putea să viu să te caut. Să mă aștepți.

El nu s-a întors, iar eu n-am fost sigură dacă a dat sau nu din cap. Dar n-avea nici o importanță. Își va aduce aminte de mine și va aștepta să apar în fiecare zi pe care o va mai avea de trăit.

Iar în ceea ce mă privește și eu îmi voi aduce aminte. Va trebui să văd mereu fața aceea aidoma cu a bunicului, crispată, îndurerată și sfîșiată de teamă. N-am dormit în noaptea aceea. Nici măcar nu mi-a trecut prin gînd să mă culc. La ora micului dejun, casa era cufundată încă în liniște, fără zgomotele obișnuite de dimineață. Nu se auzeau glasuri la parter și nici zgomote pe afară. Pentru azi făcuseră planul să tundă pajiștea mare din față, dar sub soarele de dimineață era liniște și nu

se vedea nici o ființă ; nici pocnetul tractoarelor, nici zăngănitul secerătoarelor. Am auzit ceasul deșteptător al copiilor sunînd strident ; mă întrebam de ce l-or mai fi pus să sune cînd știau că nu se vor duce la școală. Poate că nu mă crezuseră. Am coborît la parter, trecînd pe lîngă balustrada care despărțea aripa cu camerele de lucru, pe care cei din familia Howland o păstraseră ca amintire. Am traversat holul mare din mijloc : lampa mai ardea încă. Primul lucru pe care-l făcea valetul cînd venea dimineața era s-o stingă — așadar nu venise. Am intrat în bucătărie, nu era nimeni. Și lampa de la ușa din dos mai ardea încă ; am învîrtit butonul cu furie. Nimeni absolut nu venise în dimineața asta. Întreaga armată de servitori se retrăsese. Așteptau neplăceri...

Am pus pe foc ibricul de cafea și i-am telefonat Iuliei, guvernanta copiilor, folosindu-mă de telefonul de interior. Va fi înspăimîntată găsind casa goală ; a trebuit să-i explic.

— Voi avea grijă să te întorci acasă înainte de a avea vreo neplăcere, i-am făgăduit. Pe cînd turnam cafeaua mă gîndeam la ceea ce i-am promis. Și dacă n-am să pot...

Am ieșit imediat afară și m-am uitat în jur. Ținutul pustiit de iarnă era același. Șoseaua națională care trecea pe la poalele colinei noastre era goală, cu excepția unei mașini ce mergea înainte fără să încetinească sau să se oprească. Cerul era strălucitor, limpede și vîntos și plin de ciori care treceau necontenit în zbor spre ținuturi mai calde. Curtea și marea pajiște din față erau cu desăvîrșire pustii, nu se vedea nici măcar o pisică ghemuindu-se la umbră. Ca și servitorimea, lucrătorii de

la fermă nu veniseră. Echipamentul lor era încă în spatele băilor; tractoarele și secerătoarele, și aparatele de măsurat, și întregul lor utilaj. Și bidoanele cu gazolină mai erau încă acolo.

Nimeni nu venise la lucru. Absolut nimeni. Am intrat din nou în casă și am strigat iar spre etajul de sus.

— Fă cum crezi, am spus, dar nu alarma copiii, Iulia. Dă-i jos să se joace cu poneii.

Dimineața a trecut, liniștită și searbădă. După masă m-am întins pe pat, fără să mă ostenesc să mă mai dezbrac. Am căzut într-un somn adînc și greu. Nici nu l-am auzit pe John intrînd; a trebuit să mă zgîlțîie. Pentru o clipă, toropită și amețită de somn, am zîmbit înspre figura atît de familiară. Apoi văzîndu-i privirea rece și aspră concentrîndu-se asupra mea, mi-am reamintit și m-am ridicat în sus. Avea în mînă un ziar. Bineînțeles. Cu fotografia lui Robert alături de mine în ușa de la intrare.

— De ce l-ai lăsat să intre în casă? a întrebat John.

— A sunat, am spus, ca și cum asta ar fi explicat totul.

— Dacă aș fi fost aici...

— Da, dar nu erai. Nu era nimeni care să-mi spună ce trebuie să fac. John părea murdar. Nu se răsese de o zi sau două, așa încît umbra bărbii dese și albăstrii lăsa impresia unor favoriți în toată legea. Ochii îi erau congestionați și duși în fundul capului. Ai aranjat ceva cu tatăl tău?

— Într-un fel. Districtul Somerset l-ar fi adăpostit din nou, ar fi continuat să-l ocrotească, s-ar fi luptat pentru el la nevoie. Toți Tolliverii aceia

învîrtindu-se pe cîmpurile lor cu bumbac. Toți Tolliverii care o dată pe an trebuiau să suporte tărăboiul făcut de mașinile de separat bumbacul, care le zbîrnîia în urechi. Acolo unde toți erau atît de uniți unii cu alții și care la orice lucru nu răspundeau decît cu vărsări de sînge.

— Unde s-a dus? m-a întrebat John.

— Mi-a spus că se duce la New Orleans și apoi acasă.

— Unde?

— Nu știu.

— Sigur că ți-a spus și mă minți.

— Nu, nu te mint, dar de ce vrei să știi? Ca să te duci după el? John a ridicat ușor din umeri. I-am spus lui Robert că ai să-l urmărești.

John a traversat camera și s-a uitat pe geam. Cînd a ridicat perdeaua, mi-a venit în ochi soarele puternic de după-amiază.

— Am eu grijă de el, John, i-am spus. Am și început. S-a întors de la fereastră și se vedea bine că nu auzise ce-i spusesem, preocupat cum era de propriile-i gînduri amare. Am dat la o parte pătura cu care mă acoperisem și m-am ridicat.

— Dacă ai vrea să-mi dai peria de cap aș arăta ceva mai ca lumea.

Nici nu s-a mișcat.

— Arăți ca dracu.

— Am avut o zi groaznică.

— Ascultă, a întrebat el, de ce?

— Ce vrei să spui?

— De ce s-o fi însurat cu ea? Știi cumva?

Pentru el era un lucru de neînțeles. La fel de neînțeles ca și cînd ai încerca să mesteci o piatră.

Nu-i intra în cap că puteau exista oameni care ar fi voit să încerce acest lucru.

— De ce-a făcut-o ? Ca să se ridice în ochii noştri ?

— Nu, în ai lui, cred, i-am răspuns.

— Dar n-are nici un rost.

— Nu-şi putea lăsa copiii să fie bastarzi, chiar dacă mama lor era o negresă.

— Sînt o sumedenie de bastarzi pe-aici.

— Ştia că nu-i va putea ţine aici. De la bun început ştia că îi va trimite în altă parte.

— Doamne, trebuie să fi fost nebun.

Am scuturat din cap.

— Am impresia că-l înţeleg.

— Atunci eşti la fel de nebună ca şi el.

— John, i-am spus, tu eşti atît de întortocheat, de complicat, încît uiţi că unii oameni sînt simpli.

— Simpli, Dumnezeule... atunci ce ai de zis de celălalt. I-am făcut eu vreun rău vreodată ? Ce nevoie a avut să vină înapoi ?

— E greu de explicat.

— Despre ce-aţi vorbit, pentru numele lui Dumnezeu ?

— Despre nevasta lui şi alte asemenea lucruri.

— O reuniune mondenă. Cristoase !

— Nu cred că-şi dădea prea bine seama de ceea ce face.

— Eu ştiu ce-a făcut, a spus John. Am citit-o pe faţa fiecărui om. Am terminat cu statul ăsta. Nu pot fi ales nici gunoier şi nici să primesc o slujbă de milă.

— Unde ai să te duci ?

— Acasă. Pentru cîtva timp.

Era cît pe-aci să-i spun : Asta e casa ta. Am tăcut însă fiindcă ştiam prea bine. Nu asta era casa lui. Era un Tolliver şi casa lui era în Somerset, lîngă cei de acelaşi sînge cu el.

— Foarte bine, i-am spus.

— Ascultă, a adăugat, de ce nu iei copiii şi să pleci cu ei pentru cîtva timp ?

Am dat negativ din cap.

S-a aşezat brusc la picioarele patului.

— Uite ce e, dacă nu vrei, trimite cel puţin fetele de aici. Chiar acum.

— Unde ?

A scos o bucată de hîrtie din buzunarul hainei.

— Aici. La o şcoală din New Orleans. Ray Westbury — am lucrat cu el, l-ai întîlnit aici de nenumărate ori — are o fată acolo.

Am luat hîrtia şi am aşezat-o împăturită sub lampă. Pentru şi mai mare siguranţă am pus o scrumieră deasupra. Era liniştitor, un fel de legătură...

— Am vorbit cu el azi — i-am povestit ce s-a întîmplat. Gîndul acelui aranjament părea să-l jeneze, a şovăit o clipă, apoi a adăugat : El a pus totul la cale... le aşteaptă pe amîndouă fetele.

— Vrei să le conduci cu maşina pînă acolo ?

A dat din cap.

— Lucrul ăsta poate să-l facă Oliver.

Adunam bucăţele de scame de pe învelitoarea de catifea moale, în timp ce mă gîndeam şi luam o hotărîre.

— Să le înghesuim într-o maşină şi să le trimitem de aici în goană...

— Vor fi în siguranţă, a spus el. Mă gîndesc la ele.

— Ştiu asta. Şi aşa era. Le iubea, voia să procedeze cît mai bine. Am aruncat o scurtă privire spre bucăţica albă de hîrtie. Le voi trimite acolo, dar nu chiar acum. După cîtva timp.

S-a ridicat în picioare, smucindu-se cu nervozitate.

— Ele nu trebuie să fugă, John.

— Nu vrei să plece ?

— Nu. Vom rămîne pe loc.

— Oh, Isuse ! a exclamat.

— Crezi că se va întîmpla ceva neplăcut ?

— De unde naiba vrei să ştiu ? Îţi spun doar ceea ce bănuiesc.

— Dacă plec eu, probabil că vor da foc casei.

— Aş fi vrut să fi fost arsă pînă la temelie înainte de a o fi văzut vreodată.

— Da, ştiu că aşa ai fi vrut. Dar voi rămîne aici.

— Of, Cristoase. Şi s-a îndreptat spre uşă.

— Te mai întorci ? l-am întrebat.

— Nu.

— Eram sigură.

Apoi a plecat şi toate lucrurile pe care n-am apucat să ni le spunem au rămas suspendate în aer şi-mi bîzîiau pe la urechi. Mă gîndeam : „Asta este. Totul s-a terminat. Cîndva l-am iubit, dar acum cred că nu-l mai iubesc, fiindcă nu sînt prea îndurerată văzîndu-l că pleacă".

Cînd copiii au intrat în casă i-am întrebat :

— L-aţi văzut pe tatăl vostru ?

Au dat negativ din cap. Nu s-a ostenit să se ducă pînă jos, deşi trebuie să-i fi văzut jucîndu-se

cu poneii lor. Nu păreau necăjiţi. Stătuse atît de puţin pe acasă, încît acum nu-i simţeau lipsa.

După masa de prînz am luat-o pe cea mai mare de-o parte.

— Abby, i-am spus, aş vrea să stau de vorbă cu tine.

— Ştiu totul, a răspuns ea, pe un ton solemn.

— Cine ţi-a spus ?

— Oliver.

Bineînţeles. Vorbiseră despre toate astea acolo jos, la grajduri.

— Cîtva timp nu vă veţi mai întoarce la şcoală, şi după aceea vă vom alege probabil o alta.

— Oliver spunea că vom fi expediate departe de aici.

— Nu expediate. Numai tu şi Mary Lee şi numai pentru şcoală.

— Puţin mi-ar păsa dacă nu m-aş mai întoarce niciodată aici.

— Scumpa mea, aşa ţi se pare acum, dar nu-i uşor.

„Copila mea, mă gîndeam, nici nu-ţi trece măcar prin minte cît de mult îţi poţi iubi casa şi pămîntul..."

Abby a spus :

— Nimeni n-a venit azi aici în afară de Iulia.

— Se feresc fiindcă bănuiesc că vom avea neplăceri.

— Şi le vom avea, mamă ?

Nu părea înspăimîntată, aşa încît i-am spus adevărul.

— Aşa cred.

— Oliver a spus că vom avea necazuri.

— Oliver ştie o mulţime de lucruri.

— Şi-a luat o puşcă din camera cu arme.
Am spus :
— Anunţ-o pe Iulia să plece acasă. Spune-i că îi voi da de ştire cînd va fi cazul să se întoarcă.
Abby a plecat în grabă. Mă uitam la picioarele ei subţirele ieşind de sub pantalonii albaştri, decoloraţi, şi m-am gîndit în mod automat : le-ar trebui nişte costume de călărie cumsecade...
S-a întors înapoi spunîndu-mi :
— Era bucuroasă că pleacă.
— Mulţumesc, Abby.
— Tăticu se întoarce în caz că avem neplăceri ?
Şi fiindcă nu avea decît treisprezece ani am minţit-o.
— Nu se poate întoarce, scumpa mea. Va trebui să ţinem piept singure.
— Oliver mi-a arătat cum se trage la ţintă cu puşca.
Iar Oliver.
— Tu ai grijă de copii aici, Abby, eu mă duc să stau de vorbă cu el.
L-am găsit făcîndu-şi de lucru cu zăvorul porţii din spate.
— Nu ştiam că avea nevoie să fie reparat.
— Nu era stricat, a spus el. Voiam să-mi găsesc o treabă.
— Arătîndu-i lui Abby cum se trage cu puşca.
— E uşor de mînuit, cred.
Era un om bătrîn, foarte bătrîn şi cînd mă uitam la el îmi aduceam aminte de toate plimbările cu maşina în vîrful colinei Norton împreună cu verii mei. Acele plimbări în timpul cărora stătea aşteptînd şi cioplind forme de animale mici şi ciu-

date din sîmburi de piersici... Locuia şi acum în aceeaşi casă — sora lui bătrînă, nemăritată, murise cam cu vreo cinci ani în urmă — lîngă marele izvor numit *Femeia care hohoteşte.*
— Te aştepţi să avem necazuri ?
Lucra mai departe la zăvor.
— Am luat cireada de aici şi am dus-o pe locul dinspre est.
— Ca s-o salvezi ?
— E o ţintă importantă, a spus el, animalele alea costă bani.
— Du-te acasă, Oliver, şi ia şi poneii copiilor cu tine.
Părea că nici nu mă aude.
— Sînt nişte automobile parcate jos pe şosea, în spatele movilei, în locul de unde nu pot fi văzute dinspre casă.
Calmul lui era contagios.
— Ce-or fi vrînd să facă ?
A scuturat din cap.
— Domnul John a plecat ?
— Da.
— Se mai întoarce ?
— Nu. Crezusem că mă voi simţi ruşinată, dar nu eram. Plecarea lui John era un simplu fapt, la fel ca şi maşinile acelea care staţionau pe şosea.
— Vreau să rămîn.
— Nu fi prost, Oliver. Dacă se-ntîmplă ceva, vor deveni brutali cu un negru pe care-l vor găsi aici.
Nu şi-a ridicat capul. A privit doar în sus spre mine, iar ochii lui blînzi, cafenii şi bătrîni erau plini de hotărîre şi strălucitori. Şi mă gîndeam :

„Nimic din ce se va întîmpla nu va fi mai crud decît a fost pînă acum".

— Nu vreau să rămîi aici, i-am spus, nu vreau să mai duc şi grija ta. Tremuram de mînie şi furie. Toată viaţa mea am fost în situaţia de a depinde de bărbaţi şi acum cînd aveam nevoie de ei, plecaseră cu toţii.

Oliver părea să-mi citească gîndurile.

— Bărbatul tău nu e aici şi nici bunicul tău, iar fiul tău nici nu merge încă la şcoală. Mă duc acasă, cum termin aici.

Soarele apusese şi înserarea timpurie a iernii se şi aşternuse peste văi şi începea să se furişeze în sus pe colină. Abby îi distra pe copii şi îi făcea să stea liniştiţi şi numai din cînd în cînd simţeam cum mă urmăreşte cu ochii ei mari, albaştri. Le-am pregătit singură cina, scotocind în căutarea tigăilor, a oalelor şi a farfuriilor în bucătăria mea, în care mă simţeam străină. Mi-am ars braţul la uşa cuptorului şi am uns cu unt dunga înroşită peste care am aplicat un bandaj.

Apoi i-am strigat pe copii.

— Nu vă e foame ?

Abby a spus :

— Oliver a plecat cu poneii.

— Îi va aduce înapoi.

Ochii ei m-au cercetat cu multă stăruinţă vreme îndelungată. Găsea comportarea mea perfectă.

— Mamă, din cauza untului ţi-a alunecat bandajul. Ai nevoie de altul.

I-am lăsat la masă şi mi-am pus unul nou în camera de baie. Cînd m-am întors am trecut pe lîngă raniţa cu puşti a lui John — aceea care fusese a bunicului — m-am oprit şi am luat trei din

ele. Oliver a apărut în uşă şi-mi urmărea fiecare mişcare. Am găsit cutia cu cartuşe pe raftul de sus din hol. Am citit etichetele cu toată grija şi am scos cutiile afară.

Am încărcat-o întîi pe cea de calibrul douăzeci.

— Pentru cineva care n-a tras niciodată cu puşca, te pricepi foarte bine s-o încarci, a spus Oliver.

— Cartuş numărul patru, am zis.

A intrat în hol tîrînd după el mirosul de amoniac al grajdurilor.

Am început să încarc cele două puşti mari de calibrul doisprezece.

— Dublă încărcătură inutilă de alice, am spus. Am pus toate trei puştile pe masa din hol, cu mînerele lor de oţel aşezate de-a curmezişul suprafeţei lustruite.

Şi după aceea, fiindcă tot nu-mi venea să cred, am telefonat acasă la părinţii lui John. N-a răspuns nimeni. Am telefonat la poliţie şi le-am spus că bănuiam că vom avea neplăceri.

Oliver stătea încă acolo, fără să scoată o vorbă. L-am întrebat :

— Crezi că vor veni să ne apere ?

Nu mi-a răspuns şi nici n-avea de ce. Nu vor apărea decît atunci cînd va fi prea tîrziu.

— Du-te să mănînci ceva, Oliver. N-are rost să stai flămînd în timp ce aşteptăm.

Copiii au ieşit din bucătărie ; isprăviseră masa şi mă căutau.

— Abby, du-i în camera cu jucării şi pune-i să se uite la televizor.

— Asta poate s-o facă şi Mary Lee, mamă, mi-a răspuns. Marge se va duce mai bucuroasă cu ea. Iar eu rămîn cu tine.

Mă uitam la ochii ei albaştri şi mă întrebam cum de puteau avea atîta înţelegere copiii aceştia din sud la o vîrstă atît de fragedă.

S-a auzit dintr-o dată o rafală de împuşcături de jos, dinspre şosea, de unde nu se putea vedea. Abby şi-a dat seama înaintea mea.

— Cei mai mulţi vor veni aproape de garduri cînd se va înnopta, a spus ea, şi ochii ei mari au clipit de mai multe ori.

Deci începuseră să omoare vitele. M-am uitat în fugă spre Oliver.

— N-am avut timp să le iau de-acolo, afară de vacile cu lapte. Au mai rămas cîteva juncane în care trag.

Abby a spus :

— Au venit să vadă de ce au staţionat maşinile. Pocnetele neregulate continuau. Oliver şi-a ciulit urechile spre fereastră.

— N-am auzit decît o singură puşcă. Celelalte sînt revolvere.

— De-aia le trebuie atîta timp ca să le omoare, a spus Abby, liniştită. Am tresărit şi ea m-a văzut :

— Iartă-mă, mamă.

„Copilul meu, mă gîndeam. Te-am născut în camera de dormit de la etaj pe podea şi Margaret îţi ştergea faţa şi gura şi-ţi tăia cordonul. Margaret a murit, iar tu nu mai eşti un copilaş, stînd acolo cu faţa ta albă chinuită, vorbind despre cîte împuşcături e nevoie pentru a ucide o juncană."

Am simţit că mi-e îngrozitor de somn. M-am dus sus şi am găsit un flacon cu tablete de dexedrină, al lui John, din care am înghiţit două. Mi-au mai limpezit puţin capul şi mi-au alungat îngrijorarea care mă sfîşia.

Şi asta a venit tocmai la timp, fiindcă după o oră ei au coborît din maşini, încetînd de a mai trage cu arma şi au început să urce pe drumul care ducea înspre casă. Au intrat pe poarta pe care o sfărîmaseră şi s-au împrăştiat pe aleea presărată cu pietriş, pînă ce au ajuns în faţa casei. Unii dintre ei s-au aşezat pe jos, iar alţii şedeau ghemuiţi şi fumau. Şase sau opt dintre ei s-au sprijinit de micul gard de lemn şi au căzut de-a berbeleacul cînd acesta s-a prăbuşit sub greutatea lor. Toţi păreau că aşteaptă să se întîmple ceva.

Apoi ne-am dat seama ce. Dădeau foc grajdului celui mare. Se putea vedea bine cum creşte flacăra. Johnny scoase un ţipăt scurt de la etajul de sus, iar Mary Lee îi spunea :

— Taci o dată, fii cuminte.

Aveam destulă vreme să studiez grupul de afară. Erau numai bărbaţi, toţi, iar unii dintre ei oameni foarte cunoscuţi. L-am cunoscut pe băiatul lui Michael, n-avea mai mult de cincisprezece ani. Era şi tatăl lui, paşnicul farmacist cu părul cărunt Lester Peterson, cu fratele său Danny — i-am recunoscut pe toţi, şi pe fraţii Albert. Şi Hugh Edwards de la Poştă. Apoi micii fermieri : Wharton Andrews, Martin Watkins şi Joe Frazer — care îşi scoteau cu greu existenţa din fermele lor plantate cu bumbac, aflate exact în partea cealaltă a oraşului, şi care îşi duceau traiul sărăcăcios laolaltă cu secerătorii lor. Cele trei familii erau cu adevărat sărace — copiii lor aveau burţile umflate cu viermi intestinali — dar nu tot aşa erau

şi ceilalţi de afară. Aceia erau oameni respectabili, aveau casă, maşină şi bani depuşi la bancă. Era Peter Demos, cel care ţinea cafeneaua, Joe Harriman de la magazinul alimentar; Frank Sargeant care avea cherestegerie. Şi fiul lui, contabil la moara cea nouă. Claude King de la agenţia Ford... Tot oameni de vază.

Le-a fost greu să dea foc grajdului. Unul cîte unul, tot grupul s-a retras din faţa casei şi s-au dus într-acolo ca să dea o mînă de ajutor. Era drum pînă acolo — peste un sfert de milă — şi vîntul sufla puternic, aşa că nu puteai auzi mare lucru. Îi vedeai îndreptîndu-se într-acolo, lovindu-se de garduri şi sfărîmînd ferestrele mici. S-a auzit un şir de pocnituri precise. M-am uitat la Oliver.

— Cred că au dat peste pisici, am spus.

Abby a început să tremure. Corpul ei tînăr şi fragil s-a cutremurat din toate încheieturile. Soarta pisicilor o îngrozea. La lumina focului am văzut un bărbat care bălăngănea ceva, pe care-l ţinea de coadă. I-a dat drumul şi forma întunecată a zburat prin fereastră de-a dreptul în vîlvătaie.

— Oh! Oh! a exclamat Abby.

Era verde la faţă.

— Nu fi proastă, Abby, i-am spus cu asprime, sau va trebui să te întorci lîngă copii.

Faţa i s-a destins, dar a rămas verde.

— Acuma uite ce e, am spus, cînd tîlharii au omorît-o pe fata aceea a lui Howland în bucătărie — chiar acolo, în camera în care e acum sufrageria — familia ei i-a urmărit pînă la mlaştină, i-a găsit şi i-a ucis. Se spune că mama ei s-a dus acolo să stea la pîndă. Oamenii i-au scos pe tîlhari din mlaştină şi i-au spînzurat, vii sau morţi, de cel mai înalt dintre copaci, şi s-au bălăngănit acolo pînă cînd animalele şi păsările le-au mîncat carnea pînă la os. Se spune că acea doamnă Howland a stat sub stejarii albi, privind în sus şi rîzînd... Nu cred că era bucuria răzbunării, aşa cum se povesteşte. Era un fel de nebunie la vederea sîngelui vărsat. Vedea agonia fiicei sale repetîndu-se în agoniile ucigaşilor...

Şedeam gîndindu-mă la vechea tragedie, la furia şi durerea pricinuite de ea, la toate la un loc. Şi, dintr-o dată, mi-am dat seama ce trebuie să fac.

— Abby, am spus cu hotărîre, du-te şi adu copiii. Să n-o trezeşti pe Marge. Mary Lee să aducă o pătură pentru fiecare dintre voi. Fugi. Oliver, am continuat, ştii bidoanele alea mari cu benzină din spatele magaziei de unelte? Tractorul e încă acolo. Te sui în el şi te duci la locul unde sînt parcate maşinile.

Ochii lui senini au scînteiat şi au alunecat ca untdelemnul în bătaia lunii.

— Toţi vor fi atenţi la incendiu, am spus. Nu le va trece prin minte un asemenea lucru... Ia-o înainte. Eu voi veni după tine.

A plecat, ţinîndu-şi mai departe puşca pe braţ. Am pregătit două sticle cu lapte pentru Marge şi o cutie cu biscuiţi pentru ceilalţi copii.

— Abby! Dar ei coborîseră.

Am aşezat-o pe Marge pe unul din umerii mei. Abby l-a luat de mînă pe Johnny — se clătina pe picioare de somn, dar era tăcut şi buimac. Mary Lee ducea păturile. Am ieşit pe uşa din dos şi am traversat curtea pe jumătate luminată. S-a

produs o ușoară zguduitură și un zăngănit metalic în clipa în care Oliver a pus în mișcare tractorul.

— Îi voi lăsa pe copii lîngă izvor, i-am spus în timp ce treceam mai departe. În curte nu era nici o lumină, ne țineam cu toții în umbra protectoare a casei, cerul care pîlpîia de vîlvătaia focului era mult deasupra capetelor noastre — dar pielea mi-era ca de găină. Am făcut un semn cu capul înspre colinele întunecoase. Simt că parcă m-ar pîndi cineva.

— Ați plecat la vînătoare, a spus Oliver scurt. Sînt ochi pretutindeni.

— Ai cui ?

— Ai oamenilor.

— Nu vor face cumva vreun rău copiilor ?

— Au venit să stea la pîndă, a rostit strîmbînd din nas.

Am străbătut restul curții, ne-am strecurat prin poarta de din dos și am tăiat drumul prin colțul unei pășuni, cît de repede am putut. Grajdul era la poalele pantei, în partea opusă casei, încît nu era cu putință să ne vadă cineva, totuși am respirat ușurată cînd în cele din urmă am ajuns pe cărarea din pădurea deasă. Erau brazi, stejari, hicori și mălini și sub ramurile lor era întuneric, un întuneric mai adînc decît noaptea.

Ne-am oprit o clipă ca să ne obișnuim ochii.

— Știu unde vrei să te duci, a spus Abby. Mă duc eu prima.

O țineam pe Marge cu o mînă, cu cealaltă l-am apucat pe Johnny de încheietura mînuței grase, iar Abby mergea înainte. Era mult mai ușor să te ții după cămașa ei de culoare deschisă decît să-ți

cauți singură cărarea. Drumul urca brusc și Johnny începuse să scîncească.

— Ține tu păturile, mamă, a spus Mary Lee. Îl duc eu pe Johnny. A răsucit cuverturile cît de tare a putut și eu le-am băgat sub braț. Johnny i s-a cățărat în spinare, ținîndu-se strîns, cu brațele și picioarele încolăcite în jurul ei, cu capul lui negru și adormit bălăngănindu-i-se pe umărul ei stîng. Părea imens de mare profilat pe trupul înalt și subțire al fetei.

Am simțit izvorul înainte de a ajunge acolo. Deodată, te izbea un fel de boare, un miros de frunze ude, de pămînt reavăn. Pămîntul pe care călcam era îmbibat de apă și lunecos ca săpunul. Îmi aminteam de un grup de brazi, într-o parte, panglica îngustă care străbătea prin desimea compactă a celorlalți copaci. Acolo pămîntul e mai uscat și mai moale, cu covorul gros de ace întins deasupra.

— Acolo, i-am arătat lui Abby.

Acum se putea auzi izvorul cu zgomotul lui egal și puternic în liniștea nopții.

— Am gustat odată din apa asta, a spus Abby, în timp ce curăța un loc de crenguțele uscate căzute pe jos și bătătorea ușor cu palma acele mătăsoase de brad. Are un gust foarte ciudat.

Am întins o pătură pe jos și am așezat-o pe Marge, învelind-o cu grijă. Nu se trezise. Am mers mai departe pînă la izvor. Curgea lin printre două șiruri de stînci. Nu era adînc, iar apa lui era aproape călduță și cu desăvîrșire limpede.

— Perfect, i-am spus lui Abby. Întotdeauna a avut gustul ăsta. Nu e un izvor cu ape repezi.

Am întins şi celelalte pături. Staţi aici pînă mă întorc să vă iau.

N-au spus nici un cuvînt. M-au urmărit cu ochii pe scurta distanţă în care mă mai puteau vedea, pînă cînd am dispărut în întunecimea copacilor.

Am coborît în grabă prin altă parte, croindu-mi drum printre viţele sălbatice încurcate şi coborînd stîncile pe brînci. Nu mai fusesem pe aici de ani de zile şi ţinutul se schimbase întrucîtva. Îngheţurile şi dezgheţurile mutaseră bolovanii din loc, rostogolindu-i uneori la mare depărtare de marginea dealului. Dădeai peste rugi de mure în locuri unde înainte nu fuseseră niciodată. De două-trei ori a trebuit să mă întorc pe acelaşi drum şi să mă învîrt în jurul unui petec de pămînt greu de trecut. Purtam o fustă şi pantofi cu tocuri joase — nu mă gîndisem la mărăcinişuri — iar gleznele şi picioarele îmi erau numai dîre de sînge. Dar am găsit un drum prin pădure şi am ieşit pe un deluşor fără nici o vegetaţie, pe care oamenii îl numeau Movila Indiană. Departe, în dreapta mea, izvorul cu apele domoale formase un fel de scobitură mlăştinoasă. Se auzea dintr-acolo orăcăitul broaştelor şi ţîrîitul greierilor. Cîntau cît puteau de tare. Toate gîtlejurile acelea reci şi deschise, toate picioruşele acelea cărnoase zbătîndu-se laolaltă... Şi asta era o dovadă că nu se afla ţipenie de om pe acolo.

Copiii rămăseseră pe panta întunecată a dealului din spatele meu. Erau atît de bine feriţi de copaci, încît nu mă puteau vedea — dar în timp ce şedeam pe movila aceea descoperită, am simţit din nou ochi pironiţi asupra mea. Negri, a căror piele se confunda cu întunericul, stăteau la

pîndă. Îmi aduceam aminte despre ceea ce-mi povestea bunicul: „Cînd se întîmplă cîte ceva, zicea el, pădurile devin atît de populate, încît aproape le vezi agitîndu-se ca valurile şi mutîndu-se din loc din pricina mulţimii care umblă forfota".

„De ce nu-mi dau o mînă de ajutor?" mă gîndeam cu amărăciune. Şi mi-am răspuns cu aceeaşi amărăciune: „Fiindcă sînt albă şi orice acţiune întreprinsă de ei n-ar face decît să înrăutăţească lucrurile". Începusem să plîng, dar în aerul liniştit şi rece al nopţii lacrimile mi-au pierit. Izvorul lor cald s-a uscat şi a dispărut. Şi o dată cu dispariţia lui am simţit cum fantoma tremurătoare a mîndriei mele începe să pună stăpînire pe mine. Biată mîndrie obosită, lovită şi dezgustată a revenit în cele din urmă şi, într-o clipă, am încetat să mă mai simt ruşinată de ceea ce făcuse bunicul meu, chiar numai pentru simplul fapt că era bunicul meu... Am simţit un val cald de mînie străbătîndu-mă pînă în creştetul capului.

Am coborît deluşorul în viteză, gîfîind din pricina efortului neobişnuit, blestemîndu-mi trupul care nu mai era îndeajuns de tînăr şi puternic, moleşit în urma naşterilor... Oliver aştepta în scobitura pantei, ascuns pe după un tufiş de rododendron. Era instalat pe scaunul tractorului, mic, negru şi zbîrcit, confundîndu-se cu formele acelea pe care le cioplea din sîmburi de piersici... Bidoanele cu benzină erau fixate în spate.

— Perfect, am spus.

Motorul duduia nebuneşte. Ne-am uitat amîndoi de jur împrejur, dar totul era nemişcat, nimic nu se întîmplase. Oliver a schimbat vitezele şi a ieşit

uşurel din umbră. Bidoanele erau potrivite şi legate strîns pe platforma tractorului, nemairămînînd loc pentru un alt pasager. Am pornit-o pe jos în urma vehiculului ; n-aveam decît vreo sută de metri de parcurs.

Erau cam vreo douăsprezece automobile. Trei staţionau pe şosea, celelalte trecuseră printr-un gărduleţ subţire şi ieşiseră într-un cîmp deschis. Era un loc minunat pentru parcare, dar nu şi pentru păscut. Din cine ştie ce motive (poate fiindcă existau locuri anumite pe care vacile nu vor să pască) fusese lăsat să se umple de buruieni şi de ierburi înalte. Nu mai plouase de săptămîni de zile — toamna se întîmpla mai întotdeauna aşa, mai ales în luna noiembrie — şi ierburile foşneau de uscate ce erau. Avuseserăm chiar şi un îngheţ zdravăn care le decolorase ; erau scăldate în propria lor lumină spălăcită. La un moment dat m-am uitat înapoi — nu puteam vedea casa, dar am văzut vîlvătaia care se înălţa la cer, de la grajdul incendiat, de dincolo de ea. A doua oară nu m-am mai uitat.

Oliver a oprit lîngă prima maşină parcată pe şosea.

Bidoanele acestea erau făcute exact ca cele mari cu gaz, care se află de obicei aşezate pe nişte suporturi de lemn lîngă uşa fiecărei bucătării : pe partea din faţă, mai joasă, aveau un mic cep. La gura cepului fusese instalat un furtun. Funcţionase cu succes la alimentarea cu combustibil a tractoarelor, a gréderelor, şi a tăvălugurilor şi funcţiona la fel de bine şi acum. Am deschis capul, am ţinut furtunul sus de tot pentru a împiedica să se împrăştie şi să se risipească benzina. Oliver

aştepta, cu motorul duduind slab. Nici măcar nu se uita la mine. Redevenise din nou şofer — ca în timpul plimbărilor de după-amiază, cu atîţia ani în urmă. Cînd trebuia să ia cu el pe cei patru veri mititei împreună cu guvernanta ca să respire aer curat.

Am deschis uşile primei maşini, m-am aplecat înăuntru şi am stropit cu furtunul scaunele şi caroseria. Mi-am îndreptat spatele şi repede am ridicat din nou furtunul în sus. Numai cîteva picături mi-au împroşcat îmbrăcămintea. „Va trebui să-mi aduc aminte să scot petele“, mă gîndeam.

Am terminat cu toate maşinile şi am stropit şi iarba împrejurul lor. Odată am deschis un rezervor de benzină şi am băgat înăuntru un pumn cu iarbă uscată. Nu ştiu dacă mergea. Dar era un lucru pe care îmi pusesem în gînd să-l încerc.

Oliver a trecut cu tractorul prin gardul sfărîmat şi a ieşit în cîmp. Ascuţişurile nevăzute ale ierburilor uscate şi înalte pînă la talie îmi sfîşiau pielea gleznelor şi picioarelor deja însîngerată. În exaltarea mea, durerea mi se părea dulce şi liniştitoare, în timp ce alergam de la o maşină la alta, stropind iarba de sub ele, udînd cît mai mult scaunele şi caroseria. Începusem chiar să las uşile deschise — micile lumini interioare mă ajutau să văd mai uşor următoarea maşină.

Acest cîmp se afla în trecătoarea îngustă dintre două pante şi vîntul nopţii care tocmai se stîrnise sufla prin ea cu putere. „Nas ascuţit“, aşa numeau bătrînii această trecătoare ciudată şi o credeau bîntuită de fantome. Vîntul sufla aici mai cu putere decît oriunde — pe vremea cînd eram copil, aici veneam să ne înălţăm zmeiele, fiindcă se ridicau

mai uşor şi mai sus. În fiecare noapte, de la miezul nopţii pînă în zori, vîntul scînceşte şi chicoteşte prin această trecătoare, aşa cum se întîmplă totdeauna cînd e curent.

Bolborosea aşa în clipa în care terminam şi ne îndreptam spre partea de sus a cîmpiei pentru a turna acolo ultima rămăşiţă de gaz. Mi-am scos haina stropită şi mototolită. Amîndoi ne-am frecat mîinile cu noroi ca să ni le curăţăm. Apoi am dat foc. Chibritul lui Oliver s-a aprins dintr-o dată. Primele două beţe ale mele au fost stinse de vînt. M-am aşezat în genunchi şi am adăpostit al treilea chibrit cu trupul meu, aşa cum ai proceda cu un copil, şi mi-am ars mîna făcută pîlnie pentru a-l proteja — dar iarba a luat foc. Am stat vreo cîteva clipe uitîndu-ne la flacăra care creştea. Un petec, o pată de lumină, împinsă mereu înainte de vînt ca o spumă. Apoi cele două pete, a lui Oliver şi a mea, unindu-se şi întinzîndu-se în linie dreaptă, şi linia asta creştea dintr-un lucru întins pe pămînt ca un semn pus de un copil, transformîndu-se în ceva greu şi compact şi care pîrîia.

În mare grabă, Oliver a pornit cu tractorul înapoi pe drumul pe care venise. Eu mergeam în urma lui, oprindu-mă doar o singură dată pentru a aprinde iarba de pe partea şoselei pe care se aflau maşinile. Am urcat pe brînci pe Movila Indiană, gîfîind, cu urechile ţiuindu-mi de zgomotul flăcărilor izbucnite din benzina aprinsă. M-am împiedicat şi am căzut cît eram de lungă, cu respiraţia şuierătoare, cu trupul obosit, care mă durea, dar rezistînd şi dorind să rămîn ghemuită pe pămîntul cald parcă în noaptea rece şi vîntoasă. Dar

m-am ridicat în picioare — după numai o clipă de odihnă — şi am fugit înspre adăpostul pe care mi-l ofereau pădurile, făcînd un ocol mare pentru a mă întoarce acasă. Tot timpul drumului, în vreme ce picioarele, ca nişte pistoane, mă împingeau în sus şi în jos, iar plămînii pulsînd mi se spărgeau de coaste, mă întrebam cu îngrijorare: „O voi mai găsi oare acolo? S-or fi atins de ea în micul răstimp în care o lăsasem fără apărare?“

Cînd, printre ultimul şir de copaci am putut vedea casa stînd acolo albă şi neatinsă, m-am oprit şi am simţit că-mi vine rău de bucurie. M-am rezemat de un brad subţire şi mi-am sprijinit capul de scoarţa lui. Oliver a apărut din întuneric, pe jos de data asta; lăsase tractorul ascuns printre copaci. L-am întrebat:

— În cîtă vreme vor putea stinge focul de acolo? Cît le va trebui?

— Niciodată n-am mai făcut aşa ceva pînă azi.

Era foarte bătrîn şi respira din greu.

— Oliver, i-am spus, du-te şi stai cu copiii, am eu grijă de casă. Apoi am adăugat: Trebuie să le fie o frică de moarte acolo, iar Abby e prea mîndră ca să recunoască.

O fi dat din cap în întuneric, dar n-am văzut. Nu l-am văzut decît îndreptîndu-se înspre cărarea care ducea către izvor.

M-am întors în casă şi am telefonat din nou poliţiei statale.

— A fost incendiat un grajd şi douăsprezece maşini sînt în flăcări în mijlocul cîmpului şi probabil vor fi ucişi şi oameni. Cînd v-am chemat prima dată n-aţi venit, dar maşinile care ard nu

sînt ale familiei Howland şi nici cei ce vor fi împuşcaţi nu fac parte din familia lor, aşa că acum probabil veţi veni.

Am închis telefonul ştiind că vor veni. De data asta vor veni cu siguranţă. Am luat cele trei puşti şi m-am dus pe veranda din faţă. Curtea era pustie. Toată mulţimea era adunată jos lîngă grajd.

Dar acum nu se mai ridica o singură vîlvătaie pe cer. Mai era încă una, una care creştea neîncetat pe deasupra colinei joase din dreapta. Vîntul îmi aducea mirosul de ars din direcţia aceea, aşa cum dusese în depărtare mirosul de ars al propriului meu grajd prefăcut în scrum. La un moment dat am auzit un fel de explozie înăbuşită. Aşa se auzea un rezervor de benzină cînd exploda. N-auzisem niciodată vreunul pînă atunci, dar nu se deosebea prea mult de împuşcăturile cu care uciseseră cireada de vite.

Ochi pentru ochi. Ca pe vremuri. Tu îmi ucizi copilul în bucătărie, eu te omor pe tine în mlaştină. Eram ameţită şi extenuată şi am început să rîd pe înfundate. Ucideau juncane şi pisici. Acel Howland pe care-l voiau murise. Soţia lui, negresă, murise şi ea. Copiii lor dispăruseră. Aşa că distrugeau singurul lucru care mai rămăsese de la el. Mai întîi grajdul şi după aceea casa...

Izbutiseră în cele din urmă să incendieze grajdul aşa cum se cuvine. Avuseseră de furcă cu el cîtva timp. Dar în fond, cred că nici unul dintre ei nu era obişnuit să dea foc în felul acela.

Şi vîlvătaia de la poalele colinei — a mea — devenea din ce în ce mai strălucitoare şi mai mare. Veşnic se întîmpla aşa. De pildă, acest petec de pămînt, pe care se dăduseră lupte, pe care se vărsase sînge, bîntuit de proscrişi şi de năvălitorii din timpul Războiului Civil şi, înainte de toate acestea, de indieni... Dar de astă dată năvălitorii moderni veneau cu automobile în loc să vină călări şi împuşcau pisici şi juncane... Din vechile obiceiuri nu păstraseră decît pe cel al incendierii, şi acesta era unul din cele mai de temut.

Am auzit o maşină care o pornise cu toată viteza în susul colinei, cu motorul care lupta din greu pe urcuşul abrupt şi repezit. Era un Ford, un Ford albastru. Virase brusc şi trecuse prin gard, de-a curmezişul curţii din faţă ; apucase pe drumul cel mai scurt care ducea spre grajd. Erau doi bărbaţi înăuntru, am observat în clipa în care au trecut la mai puţin de zece metri de locul unde mă aflam. Erau în întîrziere şi cînd trecuseră pe şosea au dat cu ochii de cel de-al doilea incendiu. Maşina s-a îndreptat duduind spre grajd, foarte aproape, clacsonînd cu putere. Din cauza vîntului care sufla atît de tare nu puteam auzi, dar îmi dădeam seama că zbierau. Am văzut mîini care fluturau pe sus şi tot grupul de oameni împrăştiindu-se. Unii săriseră în maşină, cei mai mulţi se agăţaseră de portbagajul din spate, înainte ca ea să întoarcă şi s-o pornească din nou pe colină cu toată viteza. Am văzut-o săltînd uşor, cînd o luase pe marginea stratului de trandafiri, izbindu-se de o banchetă de pe peluză. Va trece din nou chiar prin faţa mea. Am luat puşca de calibrul douăzeci. Exista un anumit fel de a-i pune piedica. Mi se arătase pe vremuri, dar uitasem... O fracţiune de secundă m-am întrebat şi asupra felului în care trebuia încărcată. Parcă îmi aminteam că un cartuş numărul patru care se folosea

cînd era vorba de gîşte, n-ar fi rănit prea tare un om. Nu eram de loc sigură, dar n-am stat pe gînduri decît o clipă, atît cît mi-a trebuit ca să pregătesc ţevile puştilor. Chiar dacă ar fi fost încărcate cu gloanţe de carabină, n-aş mai fi dat înapoi. Am tras de ambele trăgaciuri. Chiar de la acea distanţă puteam da greş. Maşina a virat brusc, s-a hîrjîit de parapetul care susţinea tufişul mare de lemn cîinesc, a trecut printr-o altă porţiune a gardului şi a dat buzna prin mica spărtură drept în şosea, cu o bucăţică din şipca albă a gardului lipită de bara de protecţie. Oamenii care se agăţaseră în spate căzuseră sau coborîseră cînd maşina a virat; alergau pe coama dealului căutînd un adăpost dar fără a găsi vreunul, fiindcă John pusese să se taie toţi pomii de pe porţiunea aceea de pămînt, care mergea pînă la păşune, aşa încît să putem avea o perspectivă asupra rîului. Şi o aveam acum. Dincolo de oamenii care se învălmăşeau şi se ghemuiau puteam vedea linia întunecată a arborilor şi sclipirea mohorîtă a apei de culoarea plumbului.

Cît priveşte restul, cei mai mulţi treceau în goana mare. Nu văzuseră exact ce se întîmplase, sau nu-şi dădeau seama, dar treceau pe acolo în valuri, aproape fără să se mai uite spre mine. Doreau să afle ce s-a întîmplat cu maşinile lor.

Cîţiva dintre ei, vreo cinci sau şase, se opriseră în curtea din faţă, uitîndu-se fix. Mă gîndeam la casa goală din spatele meu, la camerele pustii şi mă întrebam cît va mai trece pînă cînd îşi vor da şi ei seama de asta. Nu prea curînd. Le-ar fi cu neputinţă să creadă că sînt absolut singură. Dar mai curînd sau mai tîrziu tot vor afla. Şi

le-ar fi atît de uşor să se furişeze înăuntru prin spatele casei...

Şedeau acolo pe peluză, adunaţi într-un mic grup, cu feţe lipsite de orice expresie. Era tînărul Michael, băiatul farmacistului. Wharton Andrews, fermierul. Les Matthews, care fabrica gin. Joe Harriman de la magazinul alimentar. Lester Peterson de la crescătoria de peşti. Dintr-o dată am încetat de a-i mai privi ca pe nişte oameni, îi vedeam doar ca pe nişte forme... Va fi mai uşor aşa. Am lăsat jos puşca goală de calibrul douăzeci pe care o ţineam în mînă şi i-am dat drumul cu zgomot lîngă scaunul pe care şedeam. Am luat una dintre cele de calibrul doisprezece. Nu m-am ridicat. Picioarele îmi erau atît de slabe şi îmi tremurau încît m-am gîndit că n-aş fi fost în stare. Am ochit, sperînd ca mîinile să nu-mi tremure. Dar n-a fost aşa, şi am nimerit în balustrada verandei. Apoi am tras cu cealaltă tot de calibrul doisprezece, nimerind chiar alături de prima împuşcătură. Patru reprize la rînd, înfruntate cu curaj.

— Plecaţi de-aici, am strigat. Glasul îmi era atît de sugrumat încît nu cred să mă fi auzit. Şi mai tare : Are o dublă tragere cu alice şi sînt hotărîtă s-o încerc.

Nici nu s-au clintit din loc.

Am împins în jos cu mîna dreaptă, ridicînd ţevile puştii, ochind puţin pe deasupra capetelor lor şi am tras de unul din trăgaci. Ei au văzut capătul ţevii, şi-au dat seama că se va descărca asupra lor, dar au tresărit şi şi-au strîns umerii, în momentul în care glonţele a izbit departe în spatele lor.

Chiar și după asta, tot nu s-au împrăștiat și nici n-au luat-o la fugă ; erau doar încurcați ; nu știau ce să facă. Dacă vin, mă gîndeam, voi ținti așa cum trebuie și voi trage. Voi omorî vreo cîțiva dintre ei... n-am să-i urmăresc pînă la mlaștină, dar tot îi voi omorî. Am pus piedicile la puști și am așezat-o pe cea cu ambele țevi încărcate lîngă mîna dreaptă, și pe cea cu o singură țeavă lîngă stînga. Mirosul de pulbere arsă îmi gîdila nările ; mi-am frecat nasul de umăr, fiind tot timpul cu ochii pe ei. După aceea s-a auzit sirena. Vîntul aducea zgomotul ei de la mare depărtare, dar nu te puteai înșela asupra sunetului. Ascultam cu toții ; devenea din ce în ce mai tare, după cum se întîmplă întotdeauna, și nu te puteai înșela. Acum erau cu totul nehotărîți. Am modificat poziția țevilor, rezemîndu-le pe balustradă și țintind cu mai multă atenție. Fusese destul doar zgomotul mic pe care-l face metalul cînd se lovește de lemn.

Au întors spatele și au plecat în grabă. Am tras un singur foc de armă în pămînt chiar la picioarele lor. Au pornit-o într-un mic trap, tăind drumul peste șosea, și au dispărut în josul pantei înspre partea de unde venea urletul sirenei și unde se aflau automobilele în flăcări.

Am așteptat cîtva timp pentru a mă asigura că plecaseră. Apoi am lăsat cele două puști goale pe podeaua verandei și mi-am pus-o pe cea încărcată pe umăr, așa cum mă învățase bunicul cu mulți ani în urmă. („Fetițo, dacă ești atît de încordată, n-ai să nimerești niciodată nimic".) Mă întreb cum s-ar fi simțit el în mînă cu o pușcă încărcată gata să omoare. Nețintind în păsări, și

nici în cerbi, ci țintind în oameni... Am făcut înconjurul casei privind în toate părțile. Doar uitîndu-mă, ca și cum atunci o vedeam pentru prima dată. De casă nu se atinsese nimeni. Nu se apropiaseră de ea nici măcar prin partea din spate, peluza de-acolo era neumblată și curată, ca totdeauna. Se duseseră cu toții în partea de sud, în partea dinspre grajd. Sera lui John fusese distrusă. Mă uitam la ochiurile de geam sfărîmate, care se vedeau ca niște pete negre în lumina galbenă strălucitoare a grajdului, și mă întrebam cînd oare s-o fi întîmplat asta. N-auzisem nimic — trebuie să fi fost în timp ce dădeam foc mașinilor. Mă gîndeam la orhideele lui John — la cele rigide și la cele delicate și agățătoare, moarte toate în aerul rece al nopții, cu frunzele și florile zdrențuite de cioburile de sticlă. Cît cheltuise oare ? Nu știam, rareori mă uitam la notele de plată, dar știu că amenajarea costase foarte mult... Și acum totul se irosise... Ciudat lucru, obosită și năucită cum eram, nemaiavînd mintea limpede, nemaiputîndu-mă gîndi la nimic absolut, mă simțeam mai întristată din pricina orhideelor, decît din pricina lui John.

Mă întrebam cum de fuseseră în stare să spargă atîtea ochiuri de geam. Cred că se folosiseră de o pușcă mitralieră sau două. Nici pe aceea n-am auzit-o. Dar atunci eu mă aflam la poalele dealului, cît se poate de ocupată.

„Mîine, mă gîndeam eu, trebuie să mă duc înăuntru să văd dacă nu pot găsi cîteva cartușe ca să-mi dau seama de ce calibru sînt."

Asta era lucrul important. Să cunosc exact calibrul.

Scaunele de la intrarea pardosită cu pietre colorate fuseseră răsturnate și rupte. Erau cîteva pisici moarte și un cățel de vînătoare pe fundul bazinului de înot golit de apă, făcut bucățele și aruncat peste beton.

Am înconjurat casa, pe îndelete, negăsind nimic altceva nelalocul lui. După ce am fost sigură de acest lucru, după ce m-am asigurat că am controlat totul, am stat cu pușca în mînă și cu picioarele zgîriate — și cu carnea sfîșiată — pe care de-abia mă mai puteam ține de durere și m-am uitat peste colina protectoare la vîlvătaia mașinilor care ardeau. Sirenele se auzeau acum foarte aproape; toate au încetat printr-un scheunat sugrumat în momentul în care mașinile s-au oprit. În tăcerea bruscă s-au auzit o sumedenie de strigăte, dar cuvintele erau prea înăbușite pentru a înțelege ceva. Am aruncat o privire rapidă spre casa din spatele meu, luminată slab de cele două focuri aflate la prea mare distanță; era albă și liniștită, plină de măreție și netulburată. Va aparține copiilor mei. O vor moșteni așa cum am moștenit-o și eu. Cei din familia Howland nu erau nici călcați în picioare, nici distruși.

— Nu te-ai gîndit că aș putea fi în stare să fac una ca asta, am spus, uitîndu-mă de jur împrejur prin întuneric, căutîndu-l pe bunicul. Mi se părea că-l văd stînd în colțul întunecat al verandei, uitîndu-se la mine. Și nu era singur. Colțul acela era plin de oameni, numai că nu puteam distinge prea bine cine anume erau.

„Ai făcut ceea ce se cuvenea să faci", mi-a răspuns el.

— Ai avut dreptate în privința lui John, i-am spus. Dar pe atunci îl iubeam.

„Fă ceea ce trebuie să faci", a adăugat el. Și am început să recunosc oamenii care erau cu el. Cîteva femei și cîțiva bărbați. Unii, privind liniștiți ca în portretele lor, înșirate la rînd pe pereții sufrageriei. Alții — loviți și însîngerați. Fata care fusese bătută pînă cînd își dăduse sufletul pe podeaua bucătăriei. Vărul Ezra care murise sus pe creastă în timpul Războiului Civil. Chiar și bătrînul Will Howland, plin de sînge, scalpat de indieni. Tînărul care arsese de viu în desișurile incendiate de la Wilderness, în Virginia. Și soțiile lor cu fețe urîte și posomorîte, sau sfioase și vesele.

Le-am spus adresîndu-mă tuturor:

— Sînt convinsă că v-ați gîndit că n-aș putea fi în stare.

„Fă ceea ce e de datoria ta să faci", mi-a răspuns bunicul. Apoi și el și tot neamul lui, ca niște păpuși de hîrtie, ieșite din mormînt, au dispărut.

Mă întrebam de ce n-o fi fost și Margaret cu ei. Poate că n-o socoteau ca făcînd parte dintre ei. În fond, ea era negresă. Acesta o fi fost motivul. Will Howland și nevestele lui — mă întrebam cum s-or fi înțeles toți trei între ei. Fără căsătorie, fără cerere în căsătorie, după cîte îmi aminteam. Poate că asta era soluția. Iar dacă nu era așa, drăgălașa fetiță cu ochi cenușii, care fusese prima lui soție, nu va face cu siguranță nici o obiecție. Indiferent unde s-or fi aflînd acuma.

Dar Margaret nu fusese cu ei... Dintr-o dată mi-am dat seama de ce. Ea nu făcea parte dintre fantomele mele. Ea îi va urmări pe proprii ei

copii, nu pe mine. Ea nu era de același sînge cu mine.

Ședeam pe iarba aceea rece, bătută de vînt, și-mi dădeam seama de ceea ce făcusem. Am înțeles că n-o făcusem din vitejie sau ură. Fusese, după cum spunea bunicul, ceva necesar. Asta reprezintă însă o prea slabă mîngîiere, dar de multe ori e singurul lucru cu care te alegi.

Fumul negru uleios de la poalele dealului se ridicase, sus, în aerul nopții senine, și-mi înțepa ochii trecînd pe lîngă mine.

Epilog

ASTA fusese tot. Emoția și teama mă părăsiseră la vederea acelor oameni care-și cheltuiseră toată rezerva de energie și de furie acumulată. Lăsînd doar un gust amar, un gust rău în fața lucrurilor așa cum se prezentau în realitate... O mînie nesăbuită incendiase un grajd, omorîse pisici și juncane și cîțiva cîini de vînătoare. Tot curajul meu nu slujise decît la incendierea unui loc de parcare și la faptul că am tras o încărcătură, ce putea ucide o pasăre, într-o aripă de mașină.

Chiar în după-amiaza zilei următoare l-am văzut pe Oliver din nou la lucru. Călca peste grămada de scrum sub care mai mocneau încă tăciuni și care fusese cîndva un grajd. Mă uitam cu atenție la silueta lui de om bătrîn mișcîndu-se de colo pînă colo pe pămîntul uscat și bătătorit. Avea aerul că triază ruinele ; părea că le adună în grămăjoare.

Am primit un telefon de la Stuart Albertson, cel care urma să devină acum guvernator. L-am avertizat cu bruschețe:

— Asta nu e o convorbire particulară.

— Ceea ce am de spus, doamnă Tolliver, poate fi auzit de întreaga țară.

— Aa, înțeleg.

— Sper că nu credeți că cele întîmplate noaptea trecută au fost puse la cale de vreun partid politic.

— Nu.

— Soțul dumitale și cu mine am fost adversari politici — bineînțeles că da — dar acțiunea aceea îmi e la fel de odioasă, așa cum îi e oricărui alt cetățean cumsecade care respectă legea.

Citește, mă gîndeam. Întocmise o dare de seamă și încerca să facă unele dezbateri asupra ei.

— Uite ce e, domnule Albertson, bineînțeles că nu cred ca dumneata să fi fost amestecat în scandalul de noaptea trecută.

— Mi-am luat îngăduința — în lipsa soțului dumneavoastră — de a cere poliției statale să posteze o mașină pe șosea la intrarea proprietății. Ați văzut-o?

— Nu, cea mai mare parte a timpului m-am uitat la grajd.

— Ei bine, e întrucîtva liniștitor să știi că există doi polițiști călări, de pază la poalele colinei.

— Nu mi-e frică, i-am răspuns, știu ce trebuie să fac, mă pot descurca și singură.

— Dar un pic de siguranță, totuși...

Am cedat în fața insistenței lui.

— Ai dreptate.

Brusc a ajuns la punctul principal:

— Întîmplarea aceea nenorocită nu face cinste populației statului nostru — deși n-a fost decît un grup foarte, foarte mic.

— Bănuiesc.

— Veștile nu trebuie să se răspîndească prea mult, desigur. Nu trebuie să ajungă mai departe.

— Le poți opri?

— Ziarele locale m-au înștiințat că nu posedă nici o informație asupra celor întîmplate. Iar în privința, ah, da, a persoanelor direct implicate, vor recunoaște că a fost un incendiu — mă înțelegeți, nu-i așa?

— Ți-ar conveni să uit totul?

— Să uitați — nu, bineînțeles că nu. Dar e mai bine ca unele lucruri să nu se dea publicității.

— N-am intenția să trîmbițez aceste întîmplări, i-am spus. Dacă la asta te-ai gîndit. Și după aceea mi-a venit o altă idee: Bărbatul meu a intrat în legătură cu dumneata? Nu cumva John a căzut la o înțelegere cu dumneata?

— Dar, dragă doamnă Tolliver...

Avea un ton atît de șocat, încît am înțeles că nimerisem exact. Mă întrebam care ar fi putut fi jocul lui John acum; nu mă interesa în mod deosebit, dar era de admirat. Era tenace. Poate că era pe cale să mai salveze cîte ceva din ruinele carierei lui, așa cum bătrînul Oliver mai scotea unele lucruri din rămășițele unui grajd. John era un politician înnăscut și bine pregătit. Ar fi putut ieși din încurcătură...

— Nu mă privește de loc, i-am spus. După cum știi, ne-am despărțit.

— Veți divorța, bineînțeles?

Era o anumită nuanță în felul repezit în care îmi pusese această întrebare... Era ceva... Intr-adevăr vina nu era a lui John, dacă o priveai dintr-un anumit punct de vedere. Era a mea, numai a mea. John fusese tîrît fără nici o vină în toată această chestiune... Acum începeam să întrezăresc ceea ce urmărea. Îi va putea el convinge pe alegători, debitîndu-le întreaga poveste ? Desigur că o va face. De data asta fără mine.

— Transmite-i ceva din partea mea, domnule Albertson, dacă vei avea prilejul să-l întîlnești.

— Scumpă doamnă, nu prea cred.

— Dacă îl vei întîlni totuși, transmite-i numai că doresc să-mi înapoieze tot ceea ce-mi aparține.

— Ne-am îndepărtat prea tare de la ținta convorbirii noastre...

— Așa e. Mă tem că am gîndit cu glas tare. Și m-am uitat la receptor ca și cum ar fi fost un chip omenesc. Îți mulțumesc pentru grija dumitale.

N-am mai așteptat să-mi spună bună ziua și am închis telefonul.

După cîteva ore am fost chemată de redacția unui ziar din Atlanta.

— Grajdurile iau foc oricînd, le-am spus. E ceva care se întîmplă în viață.

— Cum a început focul ?

— Nu știu. A luat foc și atîta tot.

— Și vitele ?

— Nu, le-am scos afară.

— Ați avut pierderi mari ?

— Bineînțeles că nu.

— Noaptea trecută au fost două cazuri de persoane rănite de focuri de pușcă la spitalul districtual.

Deci împușcătura mea nesăbuită asupra mașinii fusese încununată de succes. Reglarea în fond nu conta.

I-am adresat un surîs informatorului meu invizibil.

— După cîte știu sînt întotdeauna mulți răniți prin părțile astea. Aici toată lumea vînează.

— Gardurile dumneavoastră sînt sfărîmate.

— Oh, Doamne, am răspuns, ce ochi de vultur ai... Am cîțiva prieteni care s-au îmbătat și au făcut unele stricăciuni.

— Dar automobilele care ardeau pe cîmp ?

— Adevărat ? Eram înăuntru. N-am ieșit din casă de cîteva zile. Nu m-am gîndit nici măcar să mă uit pe fereastră afară.

Lucrurile își reluau încet, încet, cursul normal. Servitorii se reîntorseseră, cei mai curajoși după două zile, pe cei mai fricoși a trebuit să trimit să-i cheme. Le-am spus tuturor, în afară de bucătăreasă, să-și caute altă slujbă. Nu mai doream să am o casă atît de minuțios îngrijită. Între timp nu i-am lăsat să dreagă nimic. Am măturat doar cioburile de sticlă. Gardurile erau la pămînt, ochiurile de geam nu fuseseră înlocuite. Cei din familia Howland obișnuiau să păstreze asemenea lucruri pentru a-și aduce aminte mai tîrziu.

Toate lucrurile își reluau cursul normal. Cu repeziciune. Abby și Mary Lee au plecat la școala aceea din New Orleans pe care le-o găsise tatăl lor. Erau bucuroase că pleacă ; se plictisiseră de

moarte cu viaţa îngrădită de acolo. Nici poneii nu le mai distrau acum. Doreau să plece şi eu, la rîndul meu, doream să le ştiu departe de casă. Erau destul de mari ca să înţeleagă şi să-şi amintească de toate şi eu nu voiam asta. N-au mai rămas decît Johnny şi Marge; dar ei erau prea mici ca să-şi dea seama de ceva.

Toate lucrurile decurgeau normal. Am trecut pe-acasă pe la părinţii lui John şi i-am lăsat un bilet. Nu-i spuneam decît că avocatul meu îl va căuta în vederea unei separări a bunurilor şi că după aceea îl rugam să se ducă în Alabama pentru a obţine un divorţ rapid. Şi că dacă era prea ocupat, mă voi duce eu. Nu era nevoie de mai mult de douăzeci şi patru de ore.

Eram sigură că se va duce. Va fi mînat de mîndria lui.

Apoi am angajat un avocat. Îl chema Edward Delatte şi era fratele mai mic al fetei a cărei răpire fusese cît pe-aci să pună capăt carierei mele universitare. Mi-am amintit de el pe neaşteptate. Şi cu cît mă gîndeam mai mult la el, cu atît mai nimerit mi se părea. Era un catolic care trăia în partea de sud a statului, nu cunoştea pe nimeni din ţinutul acesta şi habar n-avea de antipatiile dintre locuitori. Aşa încît i-am telefonat.

Cînd mi-am spus numele secretarei, ea a ştiut imediat de cine e vorba, fiindcă i-am auzit respiraţia scurtă şi plină de surprindere.

— Da, doamnă Tolliver, a spus repezit. Da, ma'am. Numaidecît.

Orice om cunoştea numele acela, bineînţeles. Ca şi pe al lui William Howland... Deşi bunicului nu-i plăcuse niciodată politica şi nu dorise altceva decît să trăiască pe moşia lui nestînjenit...

După aceea a venit la aparat Edward Delatte, glasul lui subţire şi limpede readucîndu-mă la problema care mă interesa.

— Da, doamnă Tolliver, a spus. Îmi daţi voie ca mai înainte de toate să vă exprim toată părerea mea de rău.

— Domnule Delatte. Să nu mai pierdem vremea cu politeţuri ; nu doream decît să-i explic totul cît mai repede şi mai clar cu putinţă. Am nevoie de un avocat. Pentru două motive. Trebuie să divorţez. Apoi am nevoie de ajutor pentru a pune la punct averea bunicului.

— Înţeleg, mi-a răspuns, înţeleg.

— Aş voi să vii să stăm de vorbă.

— Da, sigur, a răspuns. Voi veni neapărat.

După două zile şedea în salonul meu, un bărbat mic şi plăpînd, cu un început de chelie în creştetul capului, şi cu o piele trandafirie care i se zărea de sub părul negru.

— Un lucru trebuie să ştii, i-am spus. Vreau să mi se restituie tot ceea ce am adus în dotă. Pînă la ultima centimă.

— Da, bineînţeles, a încuviinţat el blînd din cap. Sînt sigur că domnul Tolliver nu va face nici o obiecţiune.

— John ţinea registrele privitoare la chestiunile noastre financiare în biroul lui din oraş. Dar mă tem că asta e tot ce ştiu. Nu cred că te pot ajuta prea mult.

Domnul Delatte a spus liniştit :

— Sînt convins că ne vom descurca.

Am plecat împreună cu mașina la Madison City, prima dintre călătoriile care aveau să fie nenumărate. Era o zi rece, prima cu adevărat rece pe care o aveam, și străzile erau pustii — lumea se îngrămădise prin case în jurul sobelor. Vîntul sufla cu putere, tîrînd după el rămurele și ghemotoace de iarbă, pe care le presăra printre clădiri. Cărămizile roșii ale tribunalului aveau urme de umezeală ; acoperișul de ardezie părea pătat și acoperit de praf în bătaia luminii. Steagul din fața poștei se răsucise în jurul parului, te plesnea peste față și fîlfîia lăsîndu-se în jos în semn de doliu.

În biroul lui John era cald și plăcut, se încălzea automat.

— Ce minunat lucru, a spus domnul Delatte.

— John se ocupa de toate treburile proprietății aici, i-am spus. Cea mai mare parte a lucrărilor de avocatură și chestiunile politice erau aduse de la birou și lucrate acasă.

Domnul Delatte a spus :

— Va fi cu atît mai ușor pentru noi.

— Cunosc cifrul seifului.

— Minunat. Mă și apuc de lucru.

Zis și făcut. A lucrat tot restul acelei zile și seara și toată ziua următoare, care era o duminică. În ultima după-amiază l-am lăsat acolo și am dus copiii la plimbare. Cînd m-am întors în amurgul timpuriu de iarnă, l-am găsit așteptîndu-mă.

— Doamnă Tolliver, mi-a spus (și glasul lui avea o notă de respect). Cred că știați că bunicul dumneavoastră era un om extrem de bogat.

— Mi se pare că am văzut inventarul averii lui, deși nu mi-l amintesc prea bine.

— Dacă aș fi un ziarist cu un permis care să-i dea dreptul să pălăvrăgească, aș declara că bunicul dumneavoastră poseda întregul district — cele mai bune ținuturi cu lemn de construcție, jumătate din pășuni și majoritatea acțiunilor. Pentru că îi aparținea pînă și o mare parte a clădirilor din oraș. Hotelul, de exemplu, pe acesta i-l lăsase un unchi acum vreo douăzeci de ani.

— Familia Howland a alergat întotdeauna să adune lucruri, așa cum fac veverițele care aleargă după nuci.

— Îmi dau seama de asta. A zîmbit blînd. Sînt orășean, a adăugat ca un fel de explicație. Uit întotdeauna cum de poate ajunge un orășel în posesia unui singur om. Întotdeauna mă uimește... Găsiți că e ceva rău în ceea ce am spus ?

— Iartă-mă... Mă uitam țintă la el, dar fără să-l văd. Mă gîndeam.

— Am spus ceva ce nu trebuia ?

— Oh, nu. I-am zîmbit. Cred că concluziile dumitale sînt extrem de folositoare. Mi-ai dat o idee extraordinară. Într-adevăr.

Domnul Delatte lucra în timpul week-end-ului și o zi întreagă pe săptămînă, zburînd cu mașina de colo pînă colo, efectuîndu-și lucrările lui și, în același timp, ocupîndu-se de treburile mele. Se instalase în camera noastră de oaspeți — eu îi dădusem această idee, fiindcă era mai confortabil decît la hotel și-mi plăcea tovărășia lui. Mă amuza în același timp gîndindu-mă la bîrfelile orașului.

A fost un proces lung și plicticos, separarea bunurilor mele de cele ale lui John. Săptămînă după săptămînă mă tîram după domnul Delatte, cu capul care mă durea și prin care mi se învălmă-

şeau idei de tot felul şi cuvinte ciudate. Dar m-am ţinut tare, fiindcă doream ceva. Ceva ce nici bunicul şi nici John nu mă învăţaseră vreodată. Doream să ştiu cu precizie ceea ce posedam, ceea ce achiziţionaseră toate generaţiile de Howlanzi.

În cele din urmă domnul Delatte a terminat. Şi-a strîns mapa cu hîrtii şi a plecat să se întîlnească cu John. N-au trecut decît cîteva zile şi divorţul a fost pronunţat. Episodul acela era închis.

Aşteptam, fără să uit. Îmi făurisem un plan; se formase în mintea mea, observînd atent vălmăşagul de forme omeneşti din ultima lună. Acum ştiam ce aveam de făcut, şi, deşi aş fi putut să încep de mult, încă nu făcusem nimic. Voiam ca fiecare om să se convingă de cele ce se întîmplaseră şi cine anume era răspunzător. Aşteptam lăsînd să se scurgă timpul.

Domnul Delatte continua să lucreze cu răbdare şi asiduitate. Era atît de drăguţ, atît de delicat, ca o frunză fragilă de toamnă. Dacă băgase de seamă cumva că lumea din Madison City era înverşunată, sau ciudată, sau îl privea cu stăruinţă, nu lăsase să se vadă acest lucru.

— Registrele sînt în perfectă ordine, mi-a spus.

— Sînt convinsă că John le ţinea cu multă grijă.

— Doamnă Tolliver, a adăugat, şi ochii lui negri şi blînzi au licărit şovăielnici, dacă mi-aţi da voie, doar pentru o clipă, să vă spun părerea mea, toate acestea se vor şterge, înţelegeţi. Întreaga întîmplare. Lumea va uita.

L-am privit drept în faţă.

— Cît eşti de greşit!

Vigoarea din glasul meu l-a făcut să tresară.

— N-am avut intenţia de a mă amesteca.

— Eu nu pot uita.

— Ah, atunci...

— Voi avea prilejul... i-am spus. Aşteaptă numai puţin.

La început, cînd m-am dus în oraş cu Edward Delatte, oamenii îmi întorceau spatele. După o lună nu se mai întorceau; îşi lăsau doar ochii în jos. Nu trecuse decît foarte puţin timp şi mă priveau de-a dreptul în faţă.

— Bună dimineaţa, le-am spus calmă. Nu mi-au răspuns. Dar după aceea, da. Erau curioşi. Erau nespus de curioşi. Se simţeau atraşi tocmai de lucrul pentru care simţeau repulsie. Se ţineau scai şi se învîrteau în jurul acestui lucru ca nişte cocoşi gata să se ia la bătaie. Şi îţi dădeai seama că, la fel ca şi cocoşii, mai curînd sau mai tîrziu nu vor mai putea rezista. Se vor încăiera. Întocmai aşa a făcut şi oraşul. A fost nevoie de trei luni. Doamna Otto Holloway m-a invitat la ceai, ca să-i cunosc nepoata care venise de la universitate să-şi petreacă vacanţa de primăvară aici.

Familia Holloway locuia chiar de pe vremea cînd eram mică în casa mare, cenuşie, în stil victorian, aşezată în colţul din piaţa oraşului. (El era singurul doctor din oraş de cînd se retrăsese Harry Armstrong.) În dimineaţa aceea, era într-o sîmbătă, am sosit devreme cu maşina împreună cu Edward Delatte. Am parcat-o în spatele biroului care odinioară fusese al lui John şi care acum era al meu. Ciudat, nu-mi venea să cred că-mi aparţinea numai mie. Eram liberă, dar nu simţeam acest lucru...

Dimineața era aspră și rece. Am intrat pe ușa din spate, așa cum făcea întotdeauna John, și m-am dus de-a dreptul la biroul lui particular, vorbind despre lucruri fără importanță, unele referitoare la chestiunea noastră. O dimineață potrivită pentru încheierea socotelilor, pentru îndeplinirea lucrurilor care trebuiau făcute...

— Domnule Delatte, am spus brusc. Vreau să închid hotelul Washington.

— După cît îmi amintesc, aduce un venit important.

Am șovăit puțin și în acest scurt răstimp o auzeam pe noua mea dactilografă bătînd fără întrerupere la mașină în biroul din capătul celălalt.

— Am destui bani. Vreau să-l închid.

— Dacă așa ați hotărît, se înțelege.

— Vreau să-l închid chiar acum. În dimineața asta.

Era îngrozit, dar nu spunea o vorbă. Așa cum făcea întotdeauna.

— Cît privește pe oamenii care se află în hotel, pot sta cît timp au nevoie, pînă cînd își termină treburile în oraș.

De pe fața lui dispăruse orice urmă de surprindere.

— Pot începe chiar acum ?

— Da, te rog. Și spune-le să acopere cu scînduri toată partea din față a clădirii. Cu scînduri mari. Să le așeze chiar peste capul scării.

Am rămas la fereastră și mă uitam după domnul Delatte, cum o lua în josul străzii spre hotel. Am așteptat vreme îndelungată pînă cînd l-am văzut pe portar tîrînd un enorm panou de scînduri pînă în fața clădirii. Era prea greu ca să-l

poată duce singur, așa că domnul Delatte l-a ajutat să-l ridice pînă unde trebuia ca să-l poată bate în cuie. M-am așezat și am ascultat loviturile de ciocan pînă cînd au terminat lucrul.

Era încă puțin cam devreme pentru a mă duce la ceaiul familiei Holloway, așa că am luat ultimul *Reader's Digest* și l-am citit din scoarță în scoarță, așteptînd. După aceea mi-am pus mantoul și am înconjurat agale colțul unde se afla casa familiei Holloway.

Era multă lume acolo. Mașini parcate pe ambele părți ale străzii. Cu atît mai bine, îmi ziceam. Am nevoie de cît mai multă lume. Călcam cu hotărîre, încordînd și destinzînd mușchii picioarelor în timp ce mergeam.

Știam cum se va desfășura ceaiul încă înainte de a ajunge acolo. Cunoșteam toate femeile, în afară de o tînără care purta un buchețel de flori pe umăr. Casa va mirosi a prăjituri cu fructe și a gladiole roz, vor fi platouri cu sandvișuri și prăjituri glasate. Baptiștii convinși își vor sorbi ceaiul ; cei mai mulți religioși vor începe să chicotească și să facă destăinuiri după cîteva păhăruțe cu vin sau grog fierbinte, fiindcă era o zi friguroasă.

Am fost la atîtea reuniuni de acest fel, mă gîndeam, pe cînd urcam treptele din față. John îmi cerea întotdeauna să mă duc, și eu întotdeauna făceam ce voia el...

— Abigail, scumpa mea, a strigat doamna Holloway cu voioșie din ușa de la intrare.

Lîngă ea, parcă țîșnind din mantoul somptuos de blană, era Jean Bannister, soția vărului meu, Reggie. Am zîmbit și uneia și alteia.

— Ce drăguţ din partea ta că ai venit, a spus doamna Holloway.

— Aşteptam cu plăcere să vin. Am intrat înăuntru şi am închis uşa. Ce mai faci, Jean ?

— Dar, Abigail, a reluat doamna Holloway, ai mai slăbit.

— Da ? Cred că nu m-am cîntărit de luni de zile. John avea un cîntar, dar nu ştiu pe unde o mai fi acum. Poate că l-a luat cu el.

— A, da, desigur, John...

— John, da, fostul meu bărbat. Fraza răsunase aspru în mijlocul cascadelor de rîsete şi glasuri.

— Trebuie să-mi cunoşti nepoata, a spus doamna Holloway. Oh, Doamne, văd că a reuşit să-şi facă singură drum prin salon...

— Perfect, am spus. Voi face în aşa fel încît să mă pot strecura într-acolo.

— Camera e atît de plină de lume că nici nu te poţi mişca, nu-i aşa ? a spus doamna Holloway. Ar trebui să dau mai puţină amploare lucrurilor.

— Dar aveţi o sumedenie de prieteni... Amîndouă am aruncat o privire asupra întregii încăperi. Era înţesată de rochii de mătase imprimată, care inundaseră ambele saloane, sufrageria, pînă şi veranda. Mă întreb cîte dintre ele îmi sînt rude.

Doamna Holloway a rîs.

— Cea mai mare parte, cred.

— Ia să vedem puţin, aşa numai ca să ne amuzăm. Dumneata nu eşti rudă cu mine, bineînţeles, dar te-ai instalat aici după ce soţul dumitale şi-a terminat facultatea de medicină, mi se pare.

— Cu mult înaintea dumitale, draga mea.

— Şi Jean, dumneata faci parte din familia Montgomery, dar bărbatul dumitale mi-e văr. Ia să vedem cîte verişoare găsesc, fără să ţin seama de gradele de rudenie... E Emily Frazer, Louise Allen, Clarissa Harding, Flora Creech...

— Fie-ţi milă, m-a întrerupt doamna Holloway. Lista i se părea cam îngrijorătoare. Te implor !

— Şi am să-ţi mai spun încă un lucru ciudat. N-am văzut-o pe nici una de luni de zile. E ciudat, nu-i aşa ? Mai ales cînd îţi sînt rude...

— Nu-i aşa ? a repetat doamna Holloway. Nu-i aşa că e ciudat ? Vrei un pahar cu sherry ?

Şi punîndu-şi o mînă autoritară pe braţul meu, m-a împins în camera înţesată de lume.

Cîtva timp lucrurile s-au petrecut ca la un ceai obişnuit. Vorbindu-se despre boli şi nunţi şi al cui copil intra la o anumită şcoală şi în ce clasă. Doar cîtva timp.

Eu nu spuneam nimic. Puteam aştepta. Mă gîndeam tocmai că ele nu vor putea. Şi am avut dreptate.

Chiar doamna Holloway a fost aceea care, în cele din urmă, a atacat subiectul.

— Dragă, a spus ea, incendierea grajdului tău a fost o veste groaznică.

— Da, am răspuns, a fost.

— Vreau să spun, a fost distrus tot ce era înăuntru, nu-i aşa ?

— Era înzestrat cu un bogat utilaj care costase foarte mult. Nu prea ştiu exact cît.

— Ce îngrozitor. Dintr-o dată toată lumea a tăcut. Numai nepoata mai pălăvrăgea într-un colţ îndepărtat. I-am recunoscut tonul delicat al glasului, felul tărăgănat de a vorbi. În tăcerea adîncă, vocea ei tînără şi gingaşă a început să şovăie : a

întors capul, uitîndu-se nedumerită şi s-a oprit în mijlocul frazei.

— Teribil, a repetat doamna Holloway. Bănuieşti cumva din ce cauză a izbucnit ?

M-am uitat la faţa netedă şi roză ieşită dintre umerii rotunzi şi pieptul opulent, înfăşuraţi strîns în mătase înflorată.

— Vrei să spui dacă i-am recunoscut ? am întrebat. Nu purtau măşti. Cred că au fost mult prea grăbiţi ca să se mai gîndească la ele.

Doamna Locke, al cărui bărbat era coproprietarul farmaciei, a bolborosit plină de nervozitate :

— Borfaşii vor fi pieirea Sudului. Doamne, Doamne !

— N-a fost o faptă de borfaşi, am spus. Care dintre voi şi-a avut bărbatul acasă în noaptea aceea ?

A urmat o tăcere întretăiată doar de o respiraţie accelerată, după care doamna Holloway a spus :

— Desigur, a fost îngrozitor, dar totul s-a terminat.

Pe cînd se întorcea din nou spre ceainicul ei de argint, am întrerupt-o.

— Nu s-a terminat. Acum e rîndul meu.

Pentru o clipă am întrezărit chipul nepoatei.

— Îmi pare rău, draga mea, i-am spus adresîndu-mă ei, îţi stric petrecerea, dar de fapt n-a fost aranjată pentru dumneata în nici un caz. Buzele i se întredeschiseră, dar fără a fi în stare să pronunţe un cuvînt, fără a scoate măcar un sunet. I-am adresat în fugă un zîmbet. Bunica dumitale ar fi făcut mai bine să-ţi explice... Am respirat adînc. Acum ascultaţi ce vă spun, ca să-i înştiinţaţi pe bărbaţii voştri. Să le transmiteţi un mesaj

din partea mea. Cei din familia Howland au fost primii oameni care s-au stabilit aici ; ţinînd piept indienilor pe vremea cînd ţinutul le aparţinea, iar voi scoteaţi cîinii afară noaptea şi vă baricadaţi uşile de frica lor, iar ziua umblaţi înarmaţi cu carabina. Ţinutul mai e şi astăzi al familiei Howland. Şi eu îl iau înapoi.

Au început să cloncănească toate, pline de enervare, în timp ce mirosul de prăjitură cu fructe din casă devenise copleşitor.

— Sînt mult prea puţine lucruri în oraşul ăsta care să nu fi aparţinut lui Will Howland, într-un fel sau altul. Numai că voi aţi uitat. Dar fiţi atente, de azi încolo îl veţi vedea micşorîndu-se, veţi vedea Madison City redevenind ceea ce a fost acum treizeci de ani. Poate că fiul meu îl va reclădi, eu însă nu.

Din nou un rînjet nervos. Or fi înţeles oare ce le spusesem ? Cuvintele mele or fi pătruns prin ameţeala provocată de sherry ? Sau le va trebui cîtva timp ca să priceapă ? Îşi vor da seama abia după plecarea mea ? Le voi lămuri eu. Chiar acum.

— Tocmai am închis hotelul, am adăugat. Asta e doar un început. N-aţi auzit ciocanul pecetluindu-l ? Aţi trecut cu maşina pe lîngă el fără să băgaţi de seamă ?

Am zărit chipul lui Jean Bannister. Părea înţepenit, ca un sloi de gheaţă. „Ea înţelege situaţia, mă gîndeam ; e cea mai inteligentă dintre toate, aşa că înţelege, dar încearcă să se amăgească. Pentru că are un mantou nou foarte scump şi că afacerile bărbatului ei cu autocamioanele începuseră de puţină vreme să renteze bine."

Îi urmăream chipul, fascinată. Ochii ei mari, cenușii, larg deschiși. Părul blond, neondulat. „Simte cum i se răcesc măruntaiele, mă gîndeam, și simte cum vîrfurile degetelor încep să-i tremure. Simte exact ceea ce am simțit și eu..."

— Grajdul s-a dus și, cu el, întreg utilajul. Nu-l voi reconstrui. Nu v-aș plăti nici măcar ca să-mi căraţi cenușa departe de acolo. Mi-am vîndut întreaga cireadă de vite, în afară de poneii copiilor, dar bănuiesc că știți acest lucru. Fără ele ce se va întîmpla cu abatoarele și cu atelierele de împachetat ? Nimeni de pe aici nu le poate umple. Și mai e și fabrica de înghețată... Cu ce lapte funcționa ?

M-am dus spre una din ferestre și am deschis-o, camera era sufocantă. Cu coada ochiului am văzut-o pe Louise Allen începînd să-și muște degetul enervată. Bărbatul și fratele ei erau posesorii abatoarelor.

„Și burta ta durdulie, mă gîndeam, se va transforma într-un bulgăre, ca o piatră de moară pe care veșnic va trebui s-o tîrăști după tine..."

În spatele meu s-a auzit un tîrșîit de picioare și un foșnet în clipa în care doamna Holloway și-a croit drum prin mulțime pentru a veni lîngă mine. Avusese aerul că se pregătește să spună ceva, dar renunțase ; tot ce-am auzit n-a fost altceva decît scîrțîitul și încordarea șireturilor de la corsetul ei demodat. Nu i-am aruncat nici măcar o privire.

— Și acum să trecem la afacerile cu cherestea, e una dintre cele mai mari de aici și jumătate din terenuri îmi aparține. Pe stradă treceau trei cîini care călcau solemn. I-am urmărit pînă

cînd i-am pierdut din vedere. Există un contract cu privire la ea, așa că pentru moment nu pot face nimic, dar contractele se reziliază... cei din familia Howland sînt cam nebuni după cîte știu... Voi păgubi ceva, dar tot o fac. Am destui bani ca să pot trăi. Mai țineam încă în mînă paharul cu sherry din care băusem. L-am pus cu grijă pe pervazul ferestrei. Băgați de seamă. Orașul acesta se va restrînge și se va micșora revenind la proporțiile lui inițiale... Nu lui Will Howland i-ați dat foc, ci propriei voastre case.

Nu s-a auzit nici cel mai mic sunet în timp ce plecam, nici măcar suflul vreunei respirații, doar zgomotul tocurilor mele bocănind pe scîndurile podelei. Mi-am găsit haina printre celelalte îngrămădite unele peste altele pe scaunele din hol. Jupîneasa, subțire ca un țînțar, îmbrăcată în rochie neagră și cu un șorțuleț cu volănașe, s-a uitat la mine prin crăpătura ușii de la bucătărie. I-am făcut un semn cu capul și atunci s-a tras înapoi astfel ca să n-o mai pot vedea. Aproape o puteam auzi mormăind. Am ieșit din casă, agale, cu un aer plin de măreție. Nu simțeam asfaltul străzii sub picioare. Pluteam. „Ticăloșilor, le-am spus în gînd tuturor, ticăloșilor..."

Și m-am adresat bunicului, care mi se părea că merge alături de mine, doar ceva mai în spate unde nu-l puteam vedea : „Îmi închipuiam că vei face haz de toate astea".

„Nu, nu fac haz", mi-a spus.

„Pot face ceea ce am spus."

„Sînt sigur de asta."

„Trebuia să fac ceva."

L-am auzit oftînd, la fel de precis ca adierea care face să freamăte frunzele uscate. „Trebuia făcut acest lucru", a spus el.

„Asta am făcut-o pentru tine", i-am spus. „Nu-ţi va fi pe plac ceea ce voi face acum, dar asta e pentru mine."

„Ştiu", mi-a răspuns, şi vîntul uşor de iarnă a suspinat din nou în locul lui.

M-am dus în biroul care fusese al lui John. La două din cele trei birouri ale secretarelor nu era nimeni. Domnişoara Lucy şi doamna Carson plecaseră cu John. Era o singură dactilografă acum, o angajată nouă — o fată plăpîndă ca un şoricel, cu tenul urît. Mama ei fusese prostituată în oraş, iar pe tatăl ei nu-l cunoştea. Era înăcrită şi urîtă, dar capabilă. Îi acordam încredere, fiindcă nu avea pe altcineva faţă de care să se arate cinstită. Nu-i eram pe plac, dar de vreme ce eu o plăteam, simţea o şi mai mare antipatie faţă de ceilalţi.

Am salutat-o. A moţăit uşor din cap, fără a încetini ritmul bătutului ei frenetic la maşină. Am intrat în biroul din interior. Domnul Delatte îşi termina tocmai lucrul ; mi-a adresat zîmbetul lui nedefinit şi palid.

— Te rog, ai vrea să-mi faci un serviciu ? l-am întrebat. Vrei să telefonezi unui oarecare doctor Mallory din Oakland, California ? Nu-i cunosc numele mic, dar ştiu că e radiolog, aşa încît îl poţi găsi destul de uşor. Şi vrei să-i ceri adresa şi numărul de telefon al ginerelui lui ?

Cu o privire bruscă şi pătrunzătoare apărută în ochii lui blînzi de iepuraş, domnul Delatte a întrebat :

— Cine e ginerele lui ?

— Robert Howland.

A şovăit puţin, apoi a ridicat receptorul. În timp ce era ocupat cu acest lucru, am deschis uşa din spate şi am dat-o de perete. M-am întors după aceea la biroul enorm de stejar galben ; am golit absolut toate sertarele, cu multă grijă, azvîrlind hîrtiile, benzile de cauciuc, clipsurile şi plicurile pe scaunele goale. Apoi mi-am proptit umărul de birou şi am început să-l împing înspre uşă. Domnul Delatte se uita pe deasupra receptorului — întîi s-a prefăcut că nu observă ceea ce fac.

— Dacă vreţi să aşteptaţi o clipă, vă voi da o mînă de ajutor.

Biroul nu avea rotile, dar putea fi mişcat uşor din loc fiindcă podeaua lustruită şi fără covor era cît se poate de alunecoasă.

— Nu, mulţumesc, i-am răspuns. Mă pot descurca şi singură.

Am împins biroul înspre uşa deschisă — în urma lui rămîneau lungi zgîrieturi albicioase pe scîndurile duşumelei — pînă cînd pragul uşor ridicat mi-a oprit înaintarea. Am controlat la repezeală ca să mă asigur că deschizătura uşii era suficientă — şi era. Am băgat mîinile pe sub unul din capete cît de departe am putut şi l-am ridicat în sus. Era masiv, începuse să mă doară spatele — dar toată greutatea biroului era masată în partea de deasupra şi am făcut în aşa fel încît să-l ridic destul de sus, ca să se poată rostogoli tras de propria-i greutate. L-am scos pe uşă şi l-am aruncat pe cele două trepte, jos, în curtea asfaltată. L-am lăsat acolo. Va bloca uşa aceea, dar vom intra pe cea din faţă. Şi, în tot cazul, nu l-aş mai fi putut mişca încă o dată. Îmi simţeam spatele înţepenit.

Mi l-am frecat uşurel cu amîndouă mîinile, în timp ce mă uitam la dîrele adînci făcute pe ambele părţi ale uşii vopsite.

— Mi se pare că am făcut unele stricăciuni, i-am spus domnului Delatte. Dar de mult voiam să fac lucrul ăsta.

Frecatul şi întinderea muşchilor părea să nu aducă nici o ameliorare spatelui meu — trebuia totuşi să mă obişnuiesc cu durerea. Am încetat şi am închis uşa. Domnul Delatte şedea lîngă telefon. Nu părea să fi observat ceva anormal.

— Am obţinut numărul, mi-a spus el. Voiţi să aveţi o convorbire intimă ?

— Nu, i-am răspuns, poţi rămîne aici.

Faţa lui avea un aer lipsit de orice expresie, la fel cu cea a oamenilor din biserică, în clipa în care mi-a întins bucăţica de hîrtie. Erau două numere de telefon din Seattle.

Domnul Delatte a spus :

— Unul e de la biroul lui, celălalt de acasă. Sîmbătă — deci trebuie să fie acasă. Era un lucru atît de simplu. Extraordinar de simplu. A răspuns chiar el la telefon, i-am recunoscut glasul.

— Te-am avertizat că am să te găsesc, Robert, i-am spus. Îţi mai aduci aminte de mine ? Te aştepţi să viu ? N-a scos nici o vorbă. Doar o respiraţie accelerată şi hîrşîită în timp ce închidea telefonul. Ah, Robert, am adăugat, adresîndu-mă liniei întrerupte, asta nu-ţi va fi de nici un folos. Te voi chema din nou. Şi iar, şi iar, şi iar din nou. M-am aşezat pe scaun şi am început să rîd. Am rîs pînă cînd au început să mă doară măruntaiele. Am rîs pînă cînd mi-am lăsat capul pe aparatul lustruit al telefonului şi am început să plîng. Mi se părea că oamenii veneau şi se aplecau deasupra mea, uitîndu-se la mine, dădeau din cap şi plecau mai departe. În vîrful picioarelor, ca la o înmormîntare. Mie nu-mi mai păsa de nimic. Aveam propria mea lume care răsuna de gemetele nenorocirii şi înăuntrul căreia eram închisă.

„Dar cîte culori, mă gîndeam, de ce or fi atît de multe culori ?" Nu le mai văzusem niciodată pînă atunci. Lacrimile formează prisme colorate în lumină.

Am plîns atît, pînă ce am alunecat de pe scaun. Şi am plîns mai departe pe podea, chircită ca un fetus pe scîndurile reci şi tari.

Cuprinsul

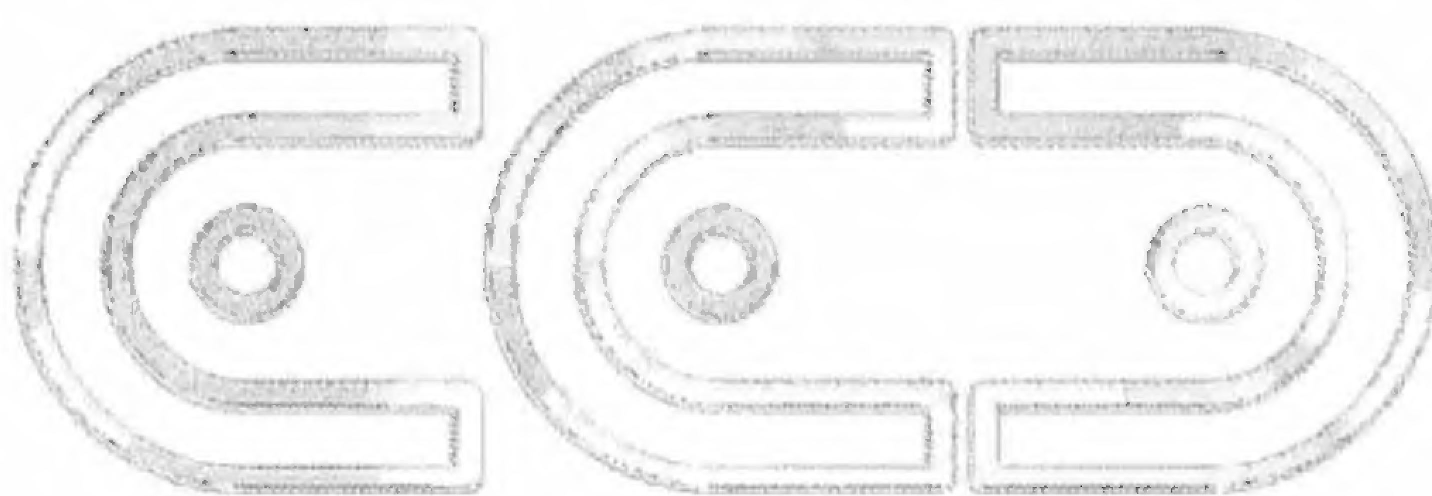

TIPARUL EXECUTAT LA:

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli tipar 13,25; comanda nr. 3303

Scanare și prelucrare digitală

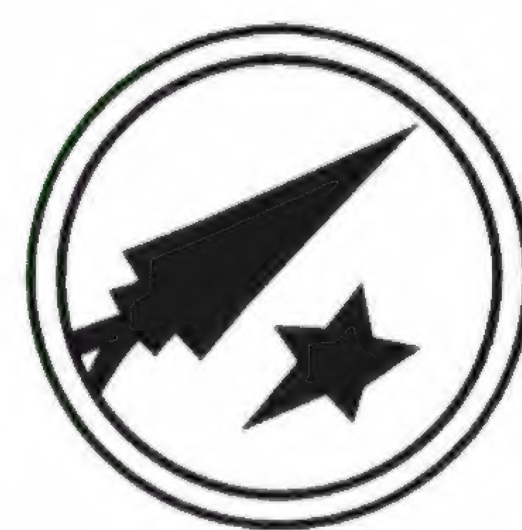

de

Anonim

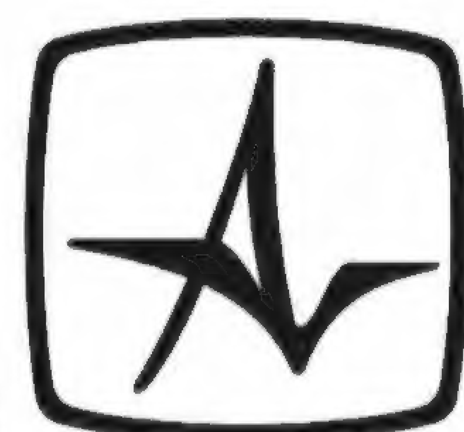
și

CAT Graur

Antwerpen

2023

